

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

**Матеріали XLI Міжнародної
науково-методичної конференції**

(м. Полтава, 18–19 лютого 2016 року)

**Полтава
ПУЕТ
2016**

УДК 378:005.6
ББК 74.48я431
Я75

ХЛІ Міжнародна науково-методична конференція «Якість вищої освіти: сучасні тенденції та перспективи розвитку освітньої діяльності вищого навчального закладу» зареєстрована в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації, посвідчення № 528 від 05 жовтня 2015 р.

Програмний комітет

О. О. Нестуля, голова, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Члени програмного комітету

С. М. Лебедєва, д. е. н., професор, ректор Білоруського торгово-економічного університету споживчої кооперації;

Е. Б. Аймагамбетов, д. е. н., професор, ректор Карагандинського економічного університету Казспоживспілки;

М. М. Шаріпов, д. е. н., професор, ректор Таджикицького державного університету комерції;

А. А. Гаджиев, д. філ. н., професор, ректор Бакинського слов'янського університету;

Л. П. Шавга, д. е. н., професор, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови.

Організаційний комітет

М. Є. Розога, голова, д. е. н., професор, перший проректор ПУЕТ;

Н. І. Огуй, заступник голови, к. е. н., доцент, начальник науково-методичного центру управління якістю діяльності ПУЕТ.

Члени організаційного комітету

С. В. Гаркуша, д. т. н., доцент, проректор з наукової роботи, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;

О. В. Чернявська, д. е. н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародні зв'язки, міжнародна діяльність, європейська та євроатлантична інтеграція) ПУЕТ;

С. С. Ніколенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та прикладної економіки ПУЕТ;

Л. М. Шимановська-Діанич, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ;

С. К. Рамазанов, д. т. н., д. е. н., професор, професор кафедри економічної кібернетики ПУЕТ;

Н. В. Омельченко, к. т. н., професор, завідувач кафедри експертизи та митної справи ПУЕТ;

О. М. Юдін, к. т. н., доцент, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;

Є. І. Івченко, к. т. н., доцент, директор навчально-наукового інформаційного центру ПУЕТ;

Н. В. Герман, доцент, директор науково-навчального центру ПУЕТ.

Якість вищої освіти: сучасні тенденції та перспективи розвитку
Я75 освітньої діяльності вищого навчального закладу: матеріали
ХЛІ Міжнародної науково-методичної конференції, (м. Полтава,
18–19 лютого 2016 року). – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 415 с.

ISBN 978-966-184-220-4

У матеріалах конференції розглянуто сучасні тенденції та перспективи розвитку освітньої діяльності вищого навчального закладу.

Збірник розраховано на науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 378:005.6
ББК 74.48я431

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено.

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2016

ISBN 978-966-184-220-4

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ

**ЦЕНТРАЛЬНЫЙ СОЮЗ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ
ОБЩЕСТВ УКРАИНЫ**

**Высшее учебное заведение Укоопсоюза
«ПОЛТАВСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ЭКОНОМИКИ И ТОРГОВЛИ»
(ПУЕТ)**

**КАЧЕСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ:
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ**

**Материалы XLI Международной
научно-методической конференции**

(г. Полтава, 18–19 февраля 2016 года)

**Полтава
ПУЭТ
2016**

XLI Международная научно-методическая конференция «Качество высшего образования: современные тенденции и перспективы развития образовательной деятельности высшего учебного заведения» зарегистрирована в Украинском институте научно-технической и экономической информации, удостоверение № 528 от 05 октября 2015 г.

Программный комитет

А. А. Нестуля, председатель, д. и. н., профессор, ректор Высшего учебного заведения Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли».

Члены программного комитета

С. Н. Лебедева, д. э. н., профессор, ректор Белорусского торгово-экономического университета потребительской кооперации;

Э. Б. Аймагамбетов, д. э. н., профессор, ректор Карагандинского экономического университета Казпотребсоюза;

М. М. Шарипов, д. э. н., профессор, ректор Таджикского государственного университета коммерции;

А. А. Гаджиев, д. фил. н., профессор, ректор Бакинского славянского университета;

Л. А. Шавга, д. э. н., профессор, ректор Кооперативно-торгового университета Молдовы.

Организационный комитет

Н. Е. Рогоза, председатель, д. э. н., профессор, первый проректор ПУЭТ;

Н. И. Озуй, заместитель председателя, к. э. н., доцент, начальник научно-методического центра управления качеством деятельности ПУЭТ.

Члены организационного комитета

С. В. Гаркуша, д. т. н., доцент, проректор по научной работе, профессор кафедры документоведения и информационной деятельности в экономических системах ПУЭТ;

О. В. Чернявская, д. э. н., профессор, проректор по научно-педагогической работе (международные связи, международная деятельность, европейская и евроатлантическая интеграция) ПУЭТ;

С. С. Николенко, д. э. н., профессор, заведующий кафедрой экономической теории и прикладной экономики ПУЭТ;

Л. М. Шимановская-Дианич, д. э. н., профессор, заведующая кафедрой менеджмента ПУЭТ;

С. К. Рамазанов, д. т. н., д. э. н., профессор, профессор кафедры экономической кибернетики ПУЭТ;

Н. В. Омельченко, к. т. н., профессор, заведующая кафедрой экспертизы и таможенного дела ПУЭТ;

А. Н. Юдин, к. т. н., доцент, доцент кафедры документоведения и информационной деятельности в экономических системах ПУЭТ;

Е. И. Ивченко, к. т. н., доцент, директор учебно-научного информационного центра ПУЭТ;

Н. В. Герман, доцент, директор научно-учебного центра ПУЭТ;

Ю. В. Горюничкая, методист высшей категории научно-методического центра управления качеством деятельности ПУЭТ.

Качество высшего образования: современные тенденции и перспективы развития образовательной деятельности высшего учебного заведения : материалы XLI Международной научно-методической конференции, (г. Полтава, 18–19 февраля 2016 года). – Полтава : ПУЭТ, 2016. – 415 с.

ISBN 978-966-184-220-4

В материалах конференции рассмотрены современные тенденции и перспективы развития образовательной деятельности высшего учебного заведения.

Сборник рассчитан на научно-педагогических работников, аспирантов, студентов высших учебных заведений.

Материалы печатаются в авторской редакции на языке оригиналов.

За изложение, содержание и достоверность материалов ответственность несут авторы.

Распространение и тиражирование без официального разрешения Высшего учебного заведения Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли» запрещено.

© Высшее учебное заведение Укоопсоюза
«Полтавский университет экономики и
торговли», 2016

ISBN 978-966-184-220-4

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ ДО 2020 р.

О. О. Нестуля, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Добре відомо, що освіта, як соціальний інститут, виконує надзвичайно важливі функції. Насамперед, це навчання професійним навичкам на основі засвоєних знань і умінь. Водночас, освіта «сприяє передачі цінностей сформованої в суспільстві культури, допомагає підтримувати існуючий соціальний порядок» [1, с. 413]. Цим детермінується певною мірою консерватизм інституту освіти, який нерідко входить у протиріччя з викликами сьогодення й майбутнього, на які освіта має реагувати відповідно – «вчора» й сьогодні. В іншому випадку її соціальна функція атрофується, а то й стає шкідливою для суспільного організму, отруюючи його «продуктами» своєї діяльності, які вже не потрібні цьому організмові. Інтоксикується апатією й девіантними вірусами також особистість випускника освітніх закладів, які продукують непідготовлених до життя індивідуумів. Таким чином, забезпечуючи наступність традицій, цінностей, етично-моральних принципів поколінь, освіта має бути у постійному русі, розвитку, адекватно реагувати на виклики сучасності й майбутнього.

Все це повною мірою стосується й університетської освіти. Можливо, навіть, в першу чергу, оскільки дискусію про оптимізацію ВНЗ в Україні демографічна ситуація в країні, всезростаючий відтік випускників шкіл до Європейського Союзу перевела з теоретичної в практичну площину. Нині очевидно, що вже у недалекій перспективі на мапі вищої освіти України залишаться лише ті ВНЗ, які будуть не менш привабливими для вітчизняних і закордонних абітурієнтів, ніж європейські.

У зв'язку з цим нагальним завданням для нашого університету є розробка такої стратегії розвитку, яка б відповідала не лише сучасним, а й майбутнім сподіванням тих, хто буде прагнути здобути вищу освіту. Отже, університет має стати «Лідером освіти» не лише за висновком організаторів виставок, а, в першу чергу, студентів, які б виходили з нього у самостійне життя з відчуттям лідерського потенціалу й переконаністю у своїй спроможності стати справжніми лідерами, принаймні, свого життя.

Акцентую увагу на цій тезі не випадково. Кінець XX – початок XXI ст.ст. в управлінському сенсі можна, без перебільшення, назвати епохою «Відродження лідерства». Численні публікації закордонних учених, в першу чергу американських та західноєвропейських, до яких останнім часом долучилися й роботи вітчизняних дослідників, переконливо доводять: в епоху турбулентних соціально-економічних та технологічних трансформацій, зростання ролі знань, інновацій та їх носіїв і ініціаторів – людей – організації, установи й країни можуть успішно розвиватися лише в рамках лідерської управлінської парадигми.

Характерні й звичні та ефективні для зовсім недалекого минулого управлінські моделі, засновані на адмініструванні та менеджменті, з їх опорою на жорсткість постановки цілей, планування, індикаторів параметрів діяльності й контролю, кількісні показники її результативності за мінливих реалій сьогодення виявилися неспроможними забезпечити нову якість стабільності організацій – стабільності їх змін, не лише готовність, а й спрямованість до постійних трансформацій, викликів реальності. З'ясувалось, що люди, які працюють лише за матеріальну винагороду чи зі страху покарань, слабо вмотивовані давати відповіді на них. Отже, управлінці лише з «багатом і пряником» в руках – сьогодні вже малоефективні.

Пошук шляхів і механізмів мотивації співробітників організацій до досягнення й задоволення потреб вищого рівня (суспільного визнання, самореалізації), вивів управління на його вищий еволюційний рівень – лідерство.

На відміну від адміністрування й менеджменту, лідерство ґрунтується на взаємній довірі й відповідальності між керівником і підлеглими, завдяки яким вони й стають лідером і послідовниками. Лідер будує свої відносини з послідовниками на основі авторитету й впливу, а не влади й примусу, виказуючи глибоку зацікавленість у розвитку потенціалу кожної особистості. Заради цього він готовий відмовитися від усталених управлінських стереотипів. Адже його мета не «примусити», а «залучити» послідовників до творчої спільної діяльності заради досягнення спільних цілей. Тому він внутрішньо вмотивований на виконання ролі наставника, помічника, слуги послідовників, виявляє емпатію, відкритість, вміння слухати, чесність і сміливість. Лідер мобілізує послідовників, надихаючи їх яскравими образами майбутнього, ініціюючи зміни (індивідуальні та організаційні), які через засоби комунікації, корпоративну культуру, командну роботу й делегування повноважень послідовникам, роблять їх активними агентами трансформацій, провідниками лідерства й, врешті-решт, лідерами.

Величезний потенціал лідерської управлінської парадигми, як важливого чинника поступального прогресивного розвитку сучасного суспільства в останні десятиліття отримав широке визнання в різних сферах управління передових країн світу. В США, Канаді, більшості країн Європейського Союзу розроблені й реалізуються державні програми імплементації лідерства в сферу державного управління, створені численні центри дослідження, діагностики й розвитку особистісного лідерського потенціалу, впровадження лідерства в управління бізнесом, освітою. Здійснюється широкомасштабна підготовка лідерів-управлінців [2]. Перші кроки в цьому напрямку останнім часом робляться й в Україні [3; 4].

Розроблені й реалізовані в попередні роки програми розвитку кадрового потенціалу, студентського самоврядування, запровадження інноваційних технологій в управління та освітню діяльність університету в своїй основі також мали ідеологію лідерства. І нам дійсно вдалося зробити немало. За декілька років наполегливої праці всього колективу ми стали справді великим

університетом, збільшивши число студентів в три рази, перевершивши нормативні показники МОНУ щодо якісного складу кадрів, технічного, комп'ютерного, інформаційного забезпечення і т. ін. На жаль, ми стали ще й великими.

Той, хто знайомий з роботами Дж. Коллінза розуміє чому «на жаль». Як зазначає учений, дуже часто «великі», навіть не помічаючи того, ступають на шлях загибелі, до якої ведуть усього п'ять кроків. Дж. Коллінз називає їх: 1. Надмірність, народжена успіхом. 2. Неконтрольоване прагнення до більшого. 3. Заперечення ризику й небезпеки. 4. Намагання врятуватися. 5. Капітуляція перед кризою чи загибеллю [5].

Те, що перший «крок» з описаного Дж. Коллінзом шляху, ми вже пройшли, у мене немає ніякого сумніву. Доля відповідальності за це лежить на керівництві університету, яке в умовах невизначеності державної політики в галузі вищої освіти до та й в перший рік після прийняття нового «Закону «Про вищу освіту України» не змогло виробити власну політику й стратегію розвитку університету.

Все це обумовлює нагальну необхідність розробки стратегії розвитку університету, принаймні на 2016–2020 роки, врахувавши в ній як зовнішні, так і внутрішні чинники, які впливають чи будуть впливати на його діяльність, поклавши в основу не лише управління університетом, а й його інноваційного поступу лідерську парадигму. Можливо найбільш доцільно скористатися принципами й механізмами, сформульованими Р. Грінліфом у його концепції «лідерство-служіння» [6]. Втім, це має стати предметом обговорення й солідарного рішення колективу. Солідарними мають бути й інші кроки, які потрібно здійснити задля визначення бажаної перспективної мети й механізмів її досягнення:

- ✓ Визначити місію, візію, цінності та ключові компетенції університету відповідно лідерської управлінської парадигми.

- ✓ Розробити «Стратегію розвитку університету на 2016–2020 рр.», забезпечити її реалізацію.

- ✓ Розробити та реалізувати «Програму розбудови корпоративної культури університету на 2016–2020 рр.».

✓ Розробити й впровадити нові навчальні програми професійної підготовки студентів з урахуванням досвіду провідних європейських університетів.

✓ Створити та актуалізувати науково-методичне забезпечення навчальних курсів на основі методик, методів і технологій розвитку поведінкових компетенцій студентів.

✓ Розробити та забезпечити виконання «Програми реалізації «Концепції практико-орієнтованого навчання в університеті на 2016–2020 рр.».

✓ Розробити та забезпечити реалізацію «Програми інформатизації діяльності університету на 2016–2020 рр.».

✓ Розробити «Програму розвитку дистанційної освіти в університеті на 2016–2020 рр.».

✓ Розробити «Програму розвитку управлінського, науково-педагогічного, адміністративно-обслуговуючого персоналу університету на 2016–2020 рр.» та забезпечити її реалізацію.

✓ Створити відділ розвитку персоналу.

✓ Створити та забезпечити діяльність Центру діагностики та розвитку лідерського потенціалу (на основі адаптованих до вітчизняних умов міжнародних методик).

✓ Створити Центр тренінгових технологій.

✓ Розробити критерії та механізми моніторингу управління якістю діяльності різних категорій співробітників, структурних підрозділів університету, забезпечити стимулюючу та мотиваційну роль його результатів.

✓ Розробити методики моніторингу задоволеності персоналу умовами та системами мотивації праці.

✓ Розробити «Положення про систему рейтингового оцінювання освітньої діяльності науково-педагогічних працівників та структурних підрозділів університету».

✓ Розробити та забезпечити реалізацію «Програми виховної роботи в університеті на 2016–2020 рр.», спрямовану на розвиток лідерського потенціалу студентів.

✓ Розробити «Програму інтернаціоналізації діяльності університету на 2016–2020 рр.».

✓ Активізувати діяльність «Асоціації випускників університету».

✓ Розробити перелік та забезпечити надання послуг університету з розвитку лідерського та організаційного потенціалу фізичних та юридичних осіб регіону.

Очевидно це далеко не повний перелік того, що потрібно аби чітко визначити напрямок руху на шляху постійних змін і трансформацій, інноваційного розвитку. В процесі обговорення він може уточнюватися, розширюватися чи ставати лаконічним. Проте рухатися вперед можна лише домовившись про спільну мету, визначивши бачення майбутнього університету і знайшовши в ньому місце й роль для кожного його співробітника.

Список використаних джерел

1. Юрій М. Ф. Соціологія / Юрій М. Ф. – Київ : Дакор, 2004. – 552 с.
2. Калашнікова С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія / С. А. Калашнікова. – Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 380 с.
3. Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи: матеріали Всеукраїнського круглого столу [Київ, 15 квітня 2015 року] / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. С. Гука. – Київ : Фактор, 2015. – 88 с.
4. Роль університету у розвитку лідерського потенціалу суспільства: концептуальні засади / О. Аарна, Д. Гудонієне, О. Гузар та ін. ; за заг. ред. С. Калашнікової. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 100 с.
5. Коллінз Дж. Как гибнут великие. И почему некоторые компании никогда не сдаются / Джим Коллинз ; пер. с англ. С. Филина. – Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 288 с.
6. Гринлиф Р. К. Слуга в роли лидера / Р. К. Гринлиф. – Москва : Рубиновый луч, 1970. – 49 с.

РЕЗУЛЬТАТИ КОМПЛЕКТУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ КООПЕРАТИВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У 2015 РОЦІ І ЗАВДАННЯ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ

Л. Г. Войнаш, директор Департаменту кадрової політики, освіти і науки Укркоопспілки, директор НМЦ Укоопосвіта

Незважаючи на негативні чинники: зменшення чисельності випускників шкіл майже на чверть, низькі результати зовніш-

нього незалежного оцінювання, відсутність державного замовлення у навчальних закладах споживчої кооперації, низьку платоспроможність населення, кооперативні виші в цілому задовільно провели вступну кампанію 2015 року.

У результаті проведеної профорієнтаційної роботи до вищих навчальних закладів споживчої кооперації України на початковий цикл навчання за денною формою подано 14 642 заяви вступників, за заочною формою – 3 609 заяв.

На навчання за денною формою для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *бакалавр* подано 2 786 заяв вступників до Львівської комерційної академії, 2 604 заяви – до Полтавського університету економіки і торгівлі; за заочною формою – 831 заяву – до Академії, 1 514 заяв – до Університету.

Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *молодший спеціаліст* за денною формою навчання надійшло 8 319 заяв. Найбільшу кількість заяв було подано до Рівненського, Полтавського, Вінницького, Херсонського, Львівського, Хмельницького, Житомирського, Івано-Франківського та Харківського навчальних закладів.

За заочною формою навчання в цілому до коледжів і технікумів було подано 994 заяви. Значна кількість поданих заяв у Полтавському технікумі (261 заява).

До кооперативних вищих навчальних закладів у 2015 році **зараховано** на навчання за всіма напрямками підготовки, спеціальностями, освітньо-кваліфікаційними рівнями та формами навчання **9 788** осіб, що майже на 5 % менше ніж торік.

Для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів *бакалавр, спеціаліст і магістр* за всіма галузями знань, напрямками, спеціальностями та формами навчання зараховано 5 658 осіб, що майже на рівні минулого року.

У цьому році у Львівській академії здійснено набір на нові напрями підготовки: *Туризм, Реклама і зв'язки з громадськістю, Комп'ютерні науки, Міжнародна економіка*. Розпочато підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр за спеціальністю *Управління фінансово-економічною безпекою*.

Полтавський університет вперше здійснив набір на напрям підготовки *Філологія*. Розпочато підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр за спеціальністю *Місцеве самоврядування*.

Вінницький інститут відкрив напрям підготовки *Менеджмент*.

На початковий цикл навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *бакалавр* до кооперативних вищих навчальних закладів зараховано 3 286 осіб, що на 3 % менше ніж у минулому році, із них за денною формою навчання набір збільшено на 6 %, за заочною – зменшено на 8 %.

У цьому році частка осіб прийнятих на основі освітньо-кваліфікаційного рівня *молодший спеціаліст* становить 53 відсотка і відповідно на основі повної загальної середньої освіти – 47 %. Необхідно зазначити, що частка осіб прийнятих на основі повної загальної середньої освіти збільшилася на 2 відсотка.

Аналіз прийому студентів за напрямами підготовки показав, що 22 % від загальної кількості вступників зараховано на напрям підготовки *Товарознавство і торговельне підприємництво*. Частка зарахованих осіб за напрямами підготовки *Фінанси і кредит* та *Облік і аудит* за усіма формами навчання становить відповідно 15 і 12 відсотків, *Харчові технології та інженерія*, *Готельно-ресторанна справа* – 11 і 10 відсотків, *Правознавство*, *Менеджмент*, *Маркетинг*, *Туризм* – 8 – 3 відсотка. Менше одного відсотка зараховано за напрямами *Документознавство та інформаційна діяльність*, *Реклама і зв'язки з громадкістю*, *Філологія*, *Біотехнологія*, *Економічна кібернетика*, *Інформатика*, *Міжнародні економічні відносини*, *Економіка підприємства*.

Порівняно з минулим роком вдвічі збільшено набір на денну форму навчання за напрямами *Харчові технології та інженерія* і *Менеджмент*. Збільшився набір студентів за напрямами *Туризм*, *Економіка підприємства*, *Готельно-ресторанна справа* (на 54–40 %).

Водночас значно зменшено набір за напрямами: *Управління персоналом та економіка праці*, *Фінанси і кредит*, *Правознав-*

ство, Товарознавство і торговельне підприємництво, Облік і аудит (на 34–17 %), *Документознавство та інформаційна діяльність, Міжнародні економічні відносини* – більш ніж наполовину.

На заочну форму навчання збільшено набір за напрямками: *Готельно-ресторанна справа* – на 61 %, *Правознавство* – на 39 %. Значно зменшено набір за напрямками: *Маркетинг, Товарознавство і торговельне підприємництво, Облік і аудит, Харчові технології та інженерія, Фінанси і кредит* (на 31–11 %).

На завершальний цикл навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів *спеціаліст* зараховано 1 082 особи, що на 6 % більше, *магістр* – 1 290 осіб, що на 4 % більше ніж у минулому році.

Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *спеціаліст* збільшено обсяги прийому за денною формою за спеціальністю *Облік і аудит* на 8 %.

За заочною формою навчання збільшено обсяги прийому за спеціальностями *Товарознавство та комерційна діяльність; Товарознавство та експертиза в митній справі; Менеджмент організацій і адміністрування; Облік і аудит; Правознавство*.

В цілому до Полтавського університету зараховано 3 272 особи, що на 6 % більше порівняно з минулим роком, до Львівської академії – 1 626 осіб, що на 12 % менше, до Вінницького інституту – 295 осіб, що на рівні минулого року, Хмельницького інституту – 465 осіб, що на 7 % більше.

Прийом на початковий цикл навчання за денною і заочною формами до Університету становить 1 847 осіб, до Академії – 906 осіб, Вінницького інституту – 245 осіб, Хмельницького інституту – 288 осіб.

За денною формою навчання збільшено набір бакалаврів: до Вінницького інституту зараховано 78 осіб (+42 %), Хмельницького інституту – 220 осіб (+15 %), Полтавського університету – 614 осіб (+2 %), Львівської академії – 367 осіб (+1 %).

За заочною формою навчання у всіх вишах порівняно з минулим роком зменшено набір за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр: до Львівської академії зараховано 539 осіб

(–15 %), Вінницького інституту – 167 осіб (–13 %), Хмельницького інституту – 68 осіб (–12 %), Полтавського університету – 1 233 особи (–4 %).

До Полтавського університету для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *спеціаліст* за денною формою навчання зараховано студентів майже на третину менше, за заочною – в 1,5 раза більше.

Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *магістр* за денною формою зараховано на 16 відсотків більше, за заочною – майже на чверть більше.

До Львівської академії для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *спеціаліст* за денною формою зараховано лише 22 особи (на 72 % менше), за заочною – 85 осіб (на 15 відсотків менше); *магістр* за денною та заочною формами навчання менше ніж у минулому році на 7 відсотків.

До Хмельницького інституту за денною формою навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів *спеціаліст* зараховано 33 особи, що менше на 8 % ніж торік, *магістр* – 114 осіб, що майже на чверть більше.

До Вінницького інституту зараховано 50 осіб, що на 4 % більше.

У вищих навчальних закладах Укркоопспілки продовжується підготовка фахівців за інтегрованими навчальними планами.

До Академії, Університету та інститутів зараховано 2 597 осіб для продовження навчання за скороченим терміном, що на 5 % менше минулого року.

У структурі студентів, зарахованих для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *бакалавр*, випускники коледжів і технікумів становлять 79 відсотків, що менше минулорічного показника на 2 відсотка, у тому числі на денну форму навчання зараховано 53 %, на заочну форму – 95 %.

Найбільшу кількість осіб, зарахованих на денну форму навчання на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст, прийнято на напрями підготовки: *Інформатика* (83 %), *Товарознавство і торговельне підприємництво* (82 %), *Облік і аудит* (78 %), *Маркетинг* (72 %), *Фінанси і кредит* (70 %), *Харчові технології та інженерія* (66 %), *Правознавство* (59 %).

Майже весь прийом студентів на заочну форму навчання на напрями: *Товарознавство і торговельне підприємництво, Харчові технології та інженерія, Фінанси і кредит, Маркетинг, Готельно-ресторанна справа, Облік і аудит, Менеджмент, Правознавство* укомплектовано випускниками коледжів і технікумів для продовження навчання за скороченим терміном (99–93 %).

У структурі студентів, зарахованих для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *бакалавр*, в Академії 76 відсотків становлять випускники коледжів і технікумів, у тому числі кооперативних – 59 відсотків; в Університеті 78 відсотків становлять випускники коледжів і технікумів, у тому числі кооперативних – 65 відсотків.

Найбільша кількість випускників Херсонського, Полтавського, Харківського навчальних закладів вступили до Університету (210–162 осіб); Львівського, Рівненського, Мукачівського коледжів – до Академії (137–120 осіб).

Якщо аналізувати за відносним показником, то найкращі результати у Херсонському, Харківському, Луцькому, Черкаському, Сумському та Мукачівському навчальних закладах, з яких 59–47 відсотків випускників зараховані до Університету та Академії.

Випускники Вінницького і Хмельницького коледжів в основному поповнюють ряди студентів інститутів, структурними підрозділами яких є дані коледжі. У цьому році на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр вступили до Вінницького інституту 39 відсотків від загальної кількості випускників коледжу, до Хмельницького – 56 відсотків.

Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *молодший спеціаліст* зараховано 4 130 осіб, що на 10,7 відсотків менше ніж у минулому році.

Найбільшу кількість студентів зараховано до Полтавського технікуму (530 осіб), Рівненського та Хмельницького коледжів (337–318 осіб).

Аналіз прийому студентів за освітнім рівнем за денною формою навчання свідчить, що у цьому році частка осіб прийнятих

на основі базової загальної середньої освіти становить 70 відсотків, на основі повної загальної середньої освіти – 26 % і на основі освітньо-кваліфікаційного рівня кваліфікований робітник – 4 %. Необхідно зазначити, що частка осіб прийнятих на основі базової загальної середньої освіти збільшилася на 8 відсотків.

Найбільше студентів за усіма формами навчання зараховано за спеціальностями *Правознавство* і *Товарознавство та комерційна діяльність* – відповідно 22 і 21 % від кількості зарахованих. Частка зарахованих на спеціальність *Виробництво харчової продукції* та *Ресторанне обслуговування* – відповідно 14 і 13 %. Значно зменшилась частка зарахованих на економічні спеціальності і становить по 8 % за спеціальностями *Фінанси і кредит* та *Бухгалтерський облік*.

За денною формою навчання зараховано 3 382 особи, що на 8 відсотків менше ніж у минулому році. Найбільшу кількість студентів за денною формою навчання зараховано до Рівненського (334 особи), Полтавського (320 осіб), Хмельницького (252 особи) та Чернівецького (244 особи) навчальних закладів.

Порівняно з минулим роком найкращий результат від проведеної профорієнтаційної роботи отримали Чернівецький, Тернопільський та Вінницький коледжі, де прийом збільшено на 13–10 %.

Збільшено набір студентів на денну форму навчання за спеціальностями *Виробництво харчової продукції* та *Ресторанне обслуговування*, водночас майже наполовину зменшено набір за спеціальностями *Маркетингова діяльність* та *Фінанси і кредит*, на третину – *Бухгалтерський облік*.

За заочною формою навчання до коледжів та технікумів зараховано 748 осіб, що на 20 відсотків менше ніж торік.

Найбільшу кількість студентів за заочною формою навчання зараховано до Полтавського технікуму (210 осіб), що майже на рівні минулого року, у Львівському коледжі збільшено набір студентів на 26 осіб або 39 %.

Аналіз контингенту студентів, зарахованих на 1 курс до вищих навчальних закладів свідчить, що у цьому році прийнято

сільської молоді в Академію, Університет та інститути більше третини від кількості зарахованих, до коледжів та технікумів – 44 відсотка.

Розглянувши підсумки набору студентів, вже зараз необхідно розпочати підготовку до організації проведення прийому у 2016 році.

Маркетинговий план профорієнтаційної роботи детально виписаний у Програмі подальшого реформування кооперативної освіти на період 2014–2020 рр.

Демографічні й економічні умови останнім часом дедалі ускладнюються та є головною причиною зменшення кількості вступників у вищих навчальних закладах. У зв'язку з цим, першочерговим завданням має бути активізація та розширення профорієнтаційної роботи.

Моніторинг студентів вишів з метою встановлення чинників, які спонукали їх вступити до вищого навчального закладу показав, що найбільший вплив на вибір вишу здійснили:

- приклад знайомих, які тут навчались;
- порада батьків;
- відвідування дня відкритих дверей у вищому навчальному закладі;
- інформація на сайті вишу;
- традиція родини (хтось із рідних навчався тут і порадив вступити).

Також вплинули, але значно менше:

- інформація у довіднику для абітурієнтів;
- відвідування школи представниками вищого навчального закладу, які розповідали про навчання у ньому;
- реклама про вищий навчальний заклад у засобах масової інформації (газети, радіо, телебачення);
- участь у ярмарках професій.

З урахуванням цих результатів потрібно планувати основні напрями профорієнтаційної роботи.

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ PhD-ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПОСТРОЕНИЯ И КАЧЕСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБЩЕЕВРОПЕЙСКОГО ПРОСТРАНСТВА ЗНАНИЙ

Виктория Трофимов, доктор, и. о. проф.

Кооперативно-торговый университет Молдовы, Кишинев, Молдова;

Армен Чугурян, доктор, доцент

Северный Университет, Ереван, Армения;

Нуне Срапян, докторант

Университет «Адам Мицкевич», Познань, Польша

Болонский процесс, в последние десятилетия, стал реальностью образовательных систем Европейских стран – развитых и менее развитых, однако его имплементация имеет свою специфику в каждой стране. Целью данного исследования является сравнительно проанализировать некоторые особенности двух стран постсоветского пространства, а именно Молдовы и Армении, в подготовке человеческого потенциала высшей квалификации – докторов наук (степень PhD), в процессе качественного совершенствования национальных образовательных систем.

Основной особенностью последнего десятилетия для Молдовы стали два важнейших события – подписание Болонского Договора (2005) и, уже в его рамке, принятие нового Кодекса об Образовании Республики Молдова (2014). В контексте Молдовы невозможно говорить о них отдельно. Несколько слов о новом Кодексе. Его необходимость назрела исходя из существования объективной дилеммы: рыночно и проевропейски ориентированный общественный и экономический уклад и старая, по советскому образцу организованная система науки и образования. Новый Кодекс об Образовании вернул приоритет управления научными исследованиями в лоно высшей школы. И в первую очередь, декларировал PhD период обучения (докторат) в качестве третьей ступени высшего образования, после 1й – Бакалавриат и 2й – Мастерат, организованными уже согласно

Болонскому процессу. Другое важное новшество – аллокация мест в докторантуру и финансирование перешло в ведение Министерства образования, а не производится, как раньше, Академией наук. Более того, докторантура предполагает не только исследования, но и обучение, создание специфических навыков для исследовательской деятельности. За каждый год обучения в докторантуре, PhD студент, также как на первых 2х ступенях обучения, получает 60 трансфертных кредитов ECTS – всего 180. Докторантура организована в докторских школах, а менеджментом ведает ее директор.

Представим вкратце ситуацию в Армении. Болонский процесс был подписан в июле 2005 года. Согласно ему, университеты создают Департаменты исследования и докторского образования. Эти департаменты были сформированы в университетах Армении с целью организации такой системы докторского образования в обозримом будущем, которая обеспечит действенные результаты исследовательского образования.

Цель департаментов исследования и докторского образования представлена в двух блоках:

Первый блок – образовательный

- Обеспечить профессиональную образовательную исследовательскую программу для 8-го уровня национальной квалификационной рамки (NQF).
- Постоянно совершенствовать образовательные программы, основанные на миссии и видении университета.
- Создать культуру обеспечения качества образования, поддерживая совместную межвузовскую подготовку на 8-м уровне национальной квалификационной рамки (NQF).

Второй блок – исследовательский

- Управлять научно-исследовательской деятельностью университета, обеспечивая его устойчивое развитие и эффективность.
- Поддерживать научно-исследовательскую деятельность университета путем создания условий для сотрудничества рынка труда и Университета и коммерциализации исследований.

- Способствовать укреплению национального и международного институционального сотрудничества в научно-исследовательской области.

В будущем, Департамент исследования и докторского образования должен стать структурой со следующими функциями:

- адаптируется к изменениям окружающей среды, быстро и эффективно реагирует на изменяющиеся потребности общества, экономики и рынки труда;

- играет важную роль в развитии общества, университета и межвузовских инновационных программ;

- готовит исследователей для успешной карьеры, профессионального роста и топ-менеджмента;

- обеспечивает высшее профессиональное образование и научно-исследовательскую деятельность путем сочетания экономики и практики и эффективного взаимодействия исследователей и преподавателей;

- инициирует отношения с внешней бизнес-средой, способной обеспечить финансовую устойчивость и социальную гарантию для всех участников;

- руководствуется глобальной перспективой, направленной на интернационализацию образовательной системы и Европейскую интеграцию.

Исходя из особенностей процессов имплементации положений Болонского процесса в национальную сферу образования, авторы провели сравнительный анализ и выделили несколько характерных черт развития третьего цикла высшего образования в двух исследуемых странах (табл. 1).

Таблица 1 – Сравнительный анализ развития третьего цикла высшего образования в Молдове и Армении

Республика Молдова	Республика Армения
Новый Кодекс образования согласно Болонскому процессу	Постановление правительства по организации третьей ступени высшего образования

Республика Молдова	Республика Армения
Докторат стал третьей ступенью высшего образования	До сих пор действует институт аспирантуры
Докторское образование организовано в рамках докторских школ	Аспирантура является частью научно-образовательного процесса университетов
PhD студент должен получать ECTS кредиты не только за науку, но и за обучение на специально организованных занятиях	Аспирант должен получать кредиты не только за исследование, но и за обучение, регулярно посещая занятия
Большая свобода в выборе различных Joint programs и разработки диссертации в режиме co-tutela	Нет рамки совместных докторских программ
Приоритет академической мобильности (национальной и международной)	Развивается мобильность аспирантов
Финансирование доктората (в том числе из бюджетных средств) осуществляется на конкурсной основе индивидуальных исследовательских проектов	Финансирование аспирантуры в основном осуществляется за счет индивидуальных средств. Доля финансирования из гос. бюджета незначительна
Создание научных групп в помощь докторанту и его руководителю	Не применяется практика совместных научных руководителей (co-supervising)
Приоритет на укрепление связи между докторантом и рынком труда	Достаточно слабая взаимосвязь между выпускниками аспирантуры и рынком труда

Источник: разработано авторами.

Проведенный сравнительный анализ показал, что каждая страна ищет свой путь приобщения к общеевропейскому пространству познания и построению гармоничного симбиоза науки и образования. Тем не менее, есть и общие черты, которые позволяют надеяться, что это пространство станет общим в реальности, открывая новые пути для сотрудничества и совершенствования качества подготовки человеческого капитала.

Список использованных источников

1. Education Code of the Republic of Moldova.
2. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>.
3. Implementation of Salzburg principles in Republic of Armenia, Tempus / Veritas project publishing. – Yerevan, 2015
4. The Bologna Process for U.S. eyes: Re-learning higher education in the age of convergence' //Washington, DC: Institute for Higher Education Policy. 2012 / www.ihep.org/assets/
5. Thshuguryan A. Economy of Universities activity (in Armenian). – Erevan, 2011.
6. Trofimov V. Методологические основы создания, внедрения и развития Интегрированной Информационной Системы Управления Университетом / V. Trofimov, et al. – Sumy : Ucraina, 2015.
7. Trofimov V., et al. Training quality in the context of european values: problems and solutions / Implementarea Sistemului de Management al Calității în cadrul învățământului superior: Aspecte practice și științifice: International Conference Materials, Chișinău, 4–5 noiemb. 2010/ Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova. – Ch. : UCCM, 2011. – P. 145–150.
8. Trofimov V. Using national human potential and challenges of modern economy / Iasi academic days – Progress in economic decision theory under risk and uncertainty: International Conference Materials / Economic and Social Research Institute „Gh.Zane”, Iasi, Romania, 2008. – P. 180–183.

РОЛЬ ВЫПУСКАЮЩЕЙ КАФЕДРЫ УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСИЛЕНИИ ПРАКТИКО- ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ТОРГОВЛИ

С. П. Гурская, к. э. н., доцент

Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации

Одной из приоритетных задач развития высшего образования в Республике Беларусь усиление практико-ориентированной подготовки студентов при сохранении уровня теоретических знаний.

Усиление практической направленности обучения имеет своей целью подготовку специалиста, обладающего гибкостью, критичностью мышления, готовностью работать в новых (инновационных) условиях, способного учиться всю жизнь, ориентироваться в новых технологиях, применять знания на практике, и, следовательно, без адаптации включиться в профессиональную деятельность и успешно ее осуществлять. С учетом этого следует пересмотреть традиционные подходы как к организации образовательного процесса в целом, так и к проектированию образовательных программ.

Рассмотрим, как это решается при подготовке специалистов по специальности 1-25 01 10 «Коммерческая деятельность» специализации 1-25 01 10 02 «Коммерческая деятельность на рынке товаров народного потребления». Выпускающей кафедрой по данной специализации является кафедра коммерции и логистики.

Основы в обеспечении качества обучения, в том числе и практического, безусловно, закладываются на этапе разработки учебных планов. В новом учебном плане по данной специализации, при определении перечня учебных дисциплин компонента учреждения высшего образования, предпочтение отдано практикоориентированным учебным дисциплинам, обеспечивающим формирование профессиональных компетенций специалистов коммерческого профиля: «Управление продажами», «Инновации в торговле», «Инфраструктура товарного рынка» и др.

Усиления практической направленности подготовки специалистов на I ступени высшего образования может быть обеспечена, в первую очередь, за счет совершенствования организации производственных практик. Предусматриваются четыре вида практики: ознакомительная (учебная), производственные (организационно-технологическая и коммерческая) и преддипломная. Всего на практическое обучение отводится 864 часа, что составляет более 10 % от теоретического обучения.

Один из способов усиления практической направленности образовательного процесса – это создание филиала на базовом предприятии и привлечение специалистов-практиков для участия в образовательном процессе. Такой филиал был создан кафедрой коммерции и логистики в 2009 году на унитарном предприятии «Гомельская универсальная база» Гомельского облпотребсоюза, (далее – оптовая база).

Взаимодействие кафедры с оптовой базой развивается по следующим основным направлениям:

- организация учебных занятий в рамках учебных дисциплин «Организация и технология торговли», «Коммерческая деятельность», «Управление продажами»;

- организация и проведение различных видов практик;

- организация выездных занятий со слушателями факультета повышения квалификации и переподготовки кадров (руководящими работниками и специалистами организаций потребительской кооперации);

- оказание помощи в подборе мест учебной, производственной, преддипломной практик студентов и магистрантов;

- выполнение курсовых и дипломных работ, также магистерских диссертаций;

- участие руководящих работников оптовой базы в качестве рецензентов учебно-методических разработок преподавателей кафедры, а также в работе государственной экзаменационной комиссии;

- участие специалистов оптовой базы в круглых столах и научно-практических конференциях, организуемых в университете;

- проведение стажировок преподавателей кафедры.

- разработка кейсов, направленных на решение задач, стоящих перед субъектом торговли.

Усиление практической направленности образовательного процесса обеспечит поддержку положительного имиджа университета на образовательном рынке, привлечет дополнительное внимание абитуриентов и других лиц, заинтересованных в получении образования и повышении квалификации.

СИСТЕМНІ ПІДХОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ

*М. Є. Рогоза, д. е. н., професор, перший проректор
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський універ-
ситет економіки і торгівлі»*

Для реалізації стратегічної мети університету програма розвитку повинна передбачати завдання, які логічно вписуються в його профільність діяльності із необхідною для цього інноваційною інфраструктурою. Серед амбіційних завдань, вирішення яких забезпечує конкурентоспроможність університету, необхідно виділити досягнення якості дослідницького університету на основних прикладних та академічних напрямках досліджень. При цьому необхідно закріпити та розвивати позиції провідного вузу у сфері соціально-економічних наук, як провідного аналітичного центра та центру підготовки кадрів для бізнесу та державних органів. Досягнення стратегічних цілей можливо також за умови формування та розвитку підходів забезпечення не тільки ресурсами, а й використання нових нетривіальних підходів, за рахунок яких стане можливим відносно швидкий перехід в нову якість. Такими можна назвати ключові підходи, які будуються на орієнтації кадрової політики спрямованої на оновлення колективу та використання видатних фахівців із міжнародного та вітчизняного ринку праці, оскільки актуальним є глибока інтернаціоналізація освітнього процесу, досліджень і розробок, у тому числі на базі подальшого розвитку партнерства із іноземними університетами та науковими центрами.

Таке достатньо перспективне, але поступове формування необхідного міжнародно відомого бренду Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ) через освоєння перспективних секторів у сфері досліджень та розробок, створення і впровадження оригінальних освітніх технологій, перетворення в університет із високим відсотком сучасних магістерських та аспірантських програм та їх рівнем. Освоєння таких підходів забезпечує ріст кадрового потенціалу оскільки відбувається просування фахівців ПУЕТ у

міжнародну наукову спільноту через їх підключення до ключових вітчизняних та глобальних актуальних питань, використання міжнародних публікацій та докладів на міжнародних конференціях, а також комерціалізації наукових результатів в якості основних критеріїв оцінки діяльності підрозділів та фахівців.

В навчальному процесі необхідне підвищення рівня міждисциплінарності та гнучкості освітніх та дослідницьких програм, що вимагає зниження рівня міжфакультетських бар'єрів та концентрації ресурсів і зусиль на тих напрямках досліджень, розробок та підготовку кадрів, в яких особливо є необхідність та актуальність для інформаційної та інноваційної економіки держави. Системність у підходах такої діяльності забезпечує формування підприємницького університету, який, по-суті, готовий до сприйняття ризиків при освоєнні нових напрямів та різного роду практик, результат яких не завжди відомий, а це значить – забезпечення формування інноваційного університету.

Враховуючи названі системні підходи необхідно направити свою діяльність на співробітництво з виробництвом та іншими університетами, на конкурентоспроможність інфраструктури університету, на формування додаткового фінансування за рахунків «дійних корів», концентрацію на обмежене коло викладання та наукових досліджень, на моніторинг майбутніх можливостей у навчальному процесі та наукових дослідженнях, на формування мотиваційних умов для молодих викладачів і вчених та створення міждисциплінарних дослідницьких структур. Звичайно такі підходи можуть реалізовуватись на створеній інфраструктурі освітньої та наукової діяльності на рівні кращих світових науково-освітніх центрів та технологій, впроваджених на адекватній матеріально-технічній та інформаційній базі. Крім того, у програмах розвитку необхідно передбачити вплив бурхливого розвитку технологій (у тому числі інформаційно-комунікаційних), зростання обсягів знань, яке не має аналогів в історії розвитку людства, орієнтації на споживчий попит, а не на пропозицію, необхідність залучення нових джерел доходу, необхідність у високій якості, чітких стандартах, швидкого

переходу від елітарності та масовості до загальної доступності вищої освіти, необхідності гнучкості структур та реалізації програм, які є частиною підходу до вищої освіти як «до навчання протягом усього життя».

Таким чином, є необхідність не тільки формування ефективного Smart-освітнього середовища, а його модернізація та ефективне управління новою системою освіти. Для цього необхідні: чітка стратегія; постійний професійний розвиток суб'єктів навчального процесу; Smart педагогіка та дидактика; вирішення проблеми компетенції для суспільства знань; управління освітньою системою; сформоване технічне середовище.

Вирішення вищезазначених завдань в рамках реалізації проекту створення SMART-університету потребують проведення детального аналізу проблем, завдань та стратегії розвитку ВНЗ. На основі аналізу необхідно обрати таке системне рішення, яке охопить найбільш повний комплекс завдань і буде інтегровано з діючими інформаційними системами в університеті.

Структурні підрозділи ПУЕТ вже більше 10 років активно використовують системний підхід до автоматизації основних процесів в університеті. У його основі:

- застосування комплексних рішень, що забезпечують наскрізну автоматизацію діяльності ВНЗ і найбільш ефективне вкладення коштів на етапі побудови інформаційної системи та гарантують мінімізацію вартості володіння на етапі експлуатації та розвитку системи;
- використання тих інноваційних технологій і рішень, які пройшли апробацію на практиці, стали фактично стандартними при реалізації різних додатків;
- відкритість і адаптивність рішень, можливість їх розширення, розвитку нових прикладних систем на базі різних технологій.

Застосування системного підходу до створення SMART-університету забезпечує раціональне використання кадрового потенціалу, підвищує ступінь організаційної стійкості підрозділів університету, дає синергетичний ефект.

У ПУЕТ закладено всі передумови для формування Smart-університету.

Перш за все, варто відзначити створення розподіленого електронного середовища для забезпечення навчальної та наукової діяльності, що включає:

- систему навчальних порталів, які працюють на базі CLMS системи Moodle та мають забезпечити електронну підтримку для навчальної дисципліни у вигляді електронних навчальних курсів;

- електронну бібліотеку університету на основі автоматизованої бібліотечної інформаційної системи «*Liber Media*» яка започаткована ще в 2001 році. На даний час фонд електронної бібліотеки налічує понад 29 737 повнотекстових гіпертекстових документів;

- «Інституційний репозитарій» – електронний архів наукових праць науково-педагогічного складу ПУЕТ відкритого доступу на основі спеціалізованого рішення з відкритим кодом ***DSpace***;

- реалізацію доступу до міжнародних наукометричних баз даних через науково-освітню мережу *URAN* (Scirus, DOAJ, CiteSeerx, PloS тощо), регіональний вузол якої розміщено та підтримується у ВНЗ ПУЕТ;

- сайти наукових журналів ПУЕТ;

- сайти кафедр та інших підрозділів університету у єдиному стилі;

- елементи інформаційного середовища ПУЕТ, що мають соціальну спрямованість: соціальні портали студентства м. Полтави (напр.: <http://www.studclub.poltava.ua/>); групи студентської спільноти ПУЕТ в соціальних мережах ВКонтакте, facebook.

Використання мультимедійних ресурсів для навчальної та наукової діяльності забезпечується функціонуванням 26 стаціонарних та 7 переносних мультимедійних комплексів, які оснащені новітнім мультимедійним обладнанням (проектори за LED-технологією, що здатні самостійно відтворювати мультимедійний контент різного формату, інтерактивні дошки та блоки, ноутбуки з сенсорними екранами), що підключені до усіх

джерел навчального контенту, 10-ма мультимедійними студіями, які призначені для проведення різних видів дистанційних занять, їх відео-аудіо запису, проведення групових відеоконференцій та вебінарів, BigBlueButton – сервер відеоконференц-зв'язку, сервером відеотрансляцій WOWZA.

Створено тестовий зразок сенсорної інформаційної системи «Віртуальний довідник-навігатор ПУЕТ» на основі сенсорного монітору.

Елементи хмарної IT-інфраструктури реалізовані на основі системи віртуалізації *Hyper-V* від Microsoft. На розгорнутих віртуальних машинах встановлюються навчальні версії інформаційних систем управління підприємством «1С», «ПАРУС», «УКС-Проекти» відповідних конфігурацій, інше ліцензійне спеціалізоване та прикладне програмне забезпечення яке має бути загальнодоступним для освітянської спільноти університету.

Система ідентифікації та доступу до інформаційних ресурсів університету побудована на основі LDAP-сумісної реалізації інтелектуальної служби каталогів корпорації Microsoft *Active Directory*, контрольно-пропускної системи *STOP-Net 3.5* з електронними перепустками, web-орієнтована система відеоспостереження. Кожен з учасників навчального процесу має єдиний логін та пароль доступу до всіх наявних інформаційних ресурсів.

Регульованість (керованість) основних процесів освітньої діяльності у ПУЕТ забезпечується згідно рекомендацій системи управління якістю ISO 9001-2008 та включає наступні елементи інформаційної інфраструктури:

- автоматизована система управління університетом «АСУ-У»;
- автоматизована система планування, організації, управління та контролю навчального процесу у ПУЕТ «iZETA»;
- програмні модулі власної розробки що діють у функціоналі електронного деканату в CLMS системи Moodle;
- програмний комплекс автоматизації обліку комп'ютерної та оргтехніки *Hardware Inspector Client/Server* та *Hardware Inspector Service Desk*;
- «ІС-ПРО» – елементи комплексного рішення з автоматизації підприємства;

- «УКС-Звіт та аналіз» – комплекс програм призначений для автоматизованої обробки документів фінансової, статистичної і відомчої звітності, складання аналізів господарської діяльності підприємств;

- «ПРИРОСТ-Система» програмний засіб для автоматизації документообігу системи якості підприємства.

Таким чином, у розрізі концепції SMART-університету, використовуючи системний підхід, ПУЕТ розвиває нові технологічні середовища та Smart-технології.

На сьогодні визначені актуальні наступні шляхи інтенсифікації розвитку інфраструктури ПУЕТ щодо відповідності ознакам SMART-університету:

- створення персоналізованого середовища навчання для кожного студента;

- реконструкція сайтів ПУЕТ з урахуванням сучасних тенденцій щодо побудови спеціалізованих сайтів провідних навчальних закладів світу;

- організація сайтів з орієнтацією на активного користувача соціальних мереж;

- інтенсивне поширення представництва ПУЕТ в соціальних мережах;

- створення дієвих механізмів стимулювання активності користувачів та просування інформації в топ-сайти Інтернету;

- створення спеціалізованих WiKi-енциклопедій;

- дослідження апаратно-програмних рішень щодо забезпечення персоніфікованого доступу до інформації з будь-якого мобільного пристрою;

- дослідження варіантів застосування технології використання власних засобів доступу до контенту (BYOD);

- LDAP-сумісна реалізація системи ідентифікації з усіх сайтів ПУЕТ;

- дослідження варіантів застосування технології PPPoE для обмеження доступу з мережі Wi-Fi;

- розвиток інтелектуальної складової системи відеоспостереження;

- універсализація використання електронних перепусток;
- впровадження технологій цифрового підпису;
- широке впровадження сенсорних інформаційних систем;
- комплексна реалізація системи електронного документо-обігу;
- проведення досліджень щодо реалізації можливостей – індивідуалізації освітніх траєкторій в програмному забезпеченні віртуального навчального середовища ПУЕТ;
- консолідація даних впроваджених автоматизованих систем;
- розробка методичного апарату щодо забезпечення належного рівня управління процесом навчання при розробці навчального контенту;
- реалізація гібридного хмарного рішення від Майкрософт;
- широке використання вільного прикладного програмного забезпечення;
- реалізація сервісної моделі обслуговування користувачів в інфраструктурі університету у відповідності до ІТІЛ.

Зважаючи на надзвичайну складність та масштабність вирішених та завдань модернізації інфраструктури на шляху створення SMART-університету у ПУЕТ успіх можливий на умові застосування системного підходу в організації таких процесів.

По своїм якісним характеристикам з урахуванням комплексності та масштабу вирішення задач система управління ПУЕТ об'єктивно суттєво перевершує свої аналоги в інших вітчизняних ВУЗах. Разом з тим централізована модель системи управління, яка забезпечувала на початковій стадії концентрацію ресурсів, необхідних для прискореного розвитку університету потребує сучасного етапу розвитку для забезпечення ефективності реалізації прийнятих рішень.

Список використаних джерел

1. Top 10 eLearning Trends For 2015 Infographic [Електронний ресурс]. // e-article. – Режим доступу: <http://elearninginfographics.com/top-10-elearning-trends-2015-infographic/> – Назва з екрана.

2. Kirsty Chadwick. E-learning trends: what to expect in 2013. [Електронний ресурс] // e-article. – Режим доступу: <http://www.bizcommunity.com/Article/196/98/87668.html>. – Назва з екрана.
3. Smarter Education. Building the foundations of economic success [Електронний ресурс] // Матеріали спеціалізованого сайту IBM. – 2012. – Режим доступу: <http://public.dhe.ibm.com/common/ssi/ecm/en/edw03004usen/EDW03004USEN.PDF>. – Назва з екрана.
4. ИКТ в профессиональном образовании / ЮНЕСКО. Аналітична записка. – 2011. – Режим доступу: http://iite.unesco.org/files/policy_briefs/pdf/ru/icts_in_tviet.pdf. – Назва з екрана.
5. Тихомиров Н. В., Тихомирова В. П. Smart-education: новый подход к развитию образования [Електронний ресурс] / Тихомиров Н. В., Тихомирова В. П. // Материалы форума. – Режим доступу: <http://www.elearningpro.ru/forum/topics/smart-education>. – Назва з екрана.
6. Морзе Н. В. Яким має бути «розумний» університет в «розумному» суспільстві? [Електронний ресурс] // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір» (28–29 березня 2012 р.). – Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 87–99. – Режим доступу: <http://elibrary.kmpu.edu.ua/892/>. – Назва з екрана.
7. Рейтинги университетов мира / http://ru.osvita.ua/abroad/higher_school/university-raatings/43040/. – Назва з екрана.

ІНТЕГРАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ХАРЧОВОЇ ІНЖЕНЕРІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР І ЇХ АДАПТАЦІЯ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ Й ЗА КОРДОНОМ

В. О. Сукманов, *д. т. н., професор;*

Н. В. Герман, *доцент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сфера виробництва та споживання продуктів харчування є не тільки однією з важливих складових економіки країни, але й визначає якість життя і здоров'я нації. Розширення зв'язків в

галузі харчових технологій із закордонними країнами й майбутнє входження України в Європейський союз неможливо без суттєвого підвищення якості освітніх послуг та доведення їх до рівня провідних харчових ВНЗ європейських країн.

У процесі виробництва, переробки, зберігання й реалізації продуктів харчування інновації забезпечать фахівці нового покоління, які будуть володіти новими знаннями, підходами й методологією розв'язку організаційних, технологічних, інженерних завдань, будуть здатними розробляти нові харчові продукти й процеси їх виробництва відповідно до потреб населення не тільки України, але й країн Європейського союзу.

Підготовка таких фахівців в галузі харчових технологій забезпечить їх необхідними компетенціями, і в першу чергу:

- розробляти стратегічні концепції пропозиції продуктів харчування на базі орієнтації на смаки й запити споживача;
- створювати й використовувати прогнозні моделі для розробки харчових продуктів;
- створювати й використовувати засоби для структурованої розробки продуктів;
- створювати й використовувати нові технології для виробництва нових продуктів;
- створювати нове технологічне обладнання й модернізувати діюче для переробки сільськогосподарської сировини, виробництва напівфабрикатів і продуктів харчування нового покоління, заснованого на нових принципах впливу на продукти, що переробляються, забезпечуючи їх харчову цінність, схоронність ферментно-вітамінного комплексу, високі споживчі якості, безпека;
- аналізувати й оптимізувати різні елементи ланцюга виробництва харчових продуктів, використовуючи концепцію обігу ланцюги;
- створювати моделі здоровішого харчування, адекватні моделям здоровішого способу життя;
- розробляти нові покоління продуктів, яким властиві функціональні, антиоксидантні властивості; продукти, орієнтовані на

конкретну вікову або цільову аудиторію: дитяче, дієтичне, лікувально-профілактичне харчування й т.п.;

- створювати умови для впровадження систем якості й екобезпеки продуктів харчування на всьому ланцюзі їх руху до кінцевого споживача;

- сприяти розробці й впровадженню у виробництво інноваційних технологій вирощування органічної продукції (потрібні нові фахівці з питань органічного виробництва);

- розробляти ідеологію організації споживання продуктів харчування, відповідну до якості продуктів нового покоління сучасним положенням, що й відповідають, науки про харчування людини.

У Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» вже багато зроблено за для модернізації системи підготовки фахівців в галузі харчової інженерії та інших інженерно-технологічних напрямів і інтеграції в європейський освітній простір, та подальшу роботу, на наш погляд, доцільно спрямувати на наступних напрямках.

1. Підвищення статусу університету шляхом отримання міжнародних документів та сертифікатів, що підтверджують міжнародний рівень освітнього процесу.

2. Модернізація комплексу методичного забезпечення освітнього процесу.

- 2.1. Модернізація навчальних планів.

- 2.1.1. Введення нових навчальних дисциплін.

- 2.1.2. Редакція існуючих курсів, як за структурою, так і за обсягом їх окремих частин.

- 2.2. Коригування тематики курсових проєктів і магістерських робіт по ОКР спеціаліста і ступеня магістра.

- 2.3. Введення нових баз виробничої практики всередині країни, ближнього і дальнього зарубіжжя.

- 2.4. Коригування програм виробничих практик.

3. Модернізація системи підготовки через Асоціацію «Вищих навчальних закладів і підприємств харчової промисловості» як структурної одиниці Європейської та всесвітньої Асоціації.

4. Наукові дослідження як складова освітнього процесу.
 - 4.1. Участь викладачів і студентів у міжнародних наукових проектах, в тому числі і проектах Рамкової програми «Горизонт 2020».
 - 4.2. Взаємний обмін студентами, для участі у конференціях, публікації статей.
5. Організаційно адміністративні заходи.
 - 5.1. Відновлення та ефективна робота Центру зв'язків з виробництвом.
 - 5.2. Видача додатків до дипломів про вищу освіту європейського зразка.
 - 5.3. Стажування магістрантів і аспірантів в Україні та за кордоном.
 - 5.4. Зворотний зв'язок з випускниками та моніторинг їх адаптації в галузі.

**ДІЛОВІ ІГРИ З ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ
ДИСЦИПЛІН: ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Н. В. Прохар, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Першочерговим завданням реформування вищої освіти в Україні є посилення співпраці навчальних закладів і бізнесу, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для високотехнологічного розвитку України, що має забезпечуватися впровадженням у навчальний процес інноваційних технологій навчання, серед яких чільне місце належить діловим іграм.

Відповідно до тлумачного словника сучасної української мови, гра – це заняття, яке підпорядковане сукупності правил і прийомів або базується на певних умовах, що розкриває її процесуальний зміст [1, с. 306].

У фінансовому обліку ділова гра – це моделювання проблемної ситуації, що базується на практичних даних діяльності підприємства.

Метою ділової гри з фінансового обліку, на думку авторів, є закріплення та поглиблення отриманих теоретичних знань, набуття навичок розробки підходів до вирішення проблемної ситуації, виявлення та прийняття найбільш оптимального рішення щодо розв'язання проблемної ситуації, формування вмінь роботи в колективі.

Ділова гра з фінансового обліку має заздалегідь розроблений сценарій, що включає складові: вирішення практичної ситуації з обліку надходження запасів та розрахунків з постачальником або з обліку розрахунків з оплати праці; конкурс «Шахова

головоломка»; конкурс «Павутинка»; конкурс «Асоціативний ряд»; конкурс «Загадкова кореспонденція рахунків».

Ділова гра проводиться під керівництвом викладача. У ній приймає участь група студентів, яку викладач поділяє на команди чисельністю 6–7 осіб. При розподілі студентів на команди враховуються особисті якості студентів, міжособистісні чинники та рівень знань студентів. Консультування викладача перед початком ділової гри передбачає ознайомлення студентів із запропонованими практичними ситуаціями. При цьому сформовані команди повинні обрати Головного бухгалтера, завідувача складом, бухгалтера з обліку запасів (з обліку розрахунків з оплати праці) та інших осіб, підписи яких необхідні при заповненні первинних документів.

Вирішення практичної ситуації обмежене у часі й передбачає оцінювання її результатів за запропонованою системою балів.

Конкурс «Шахова головоломка» передбачає розшифрування бухгалтерських термінів послідовністю можливих кроків, що графічно схожі на хід коня (літерою «Г»).

Конкурс «Павутинка» також передбачає розшифрування бухгалтерських термінів по горизонталі й вертикалі запропонованої схеми. Оскільки стрічки запропонованої схеми переплетені між собою – кожна друга літера закрита «павутинкою».

Конкурс «Асоціативний ряд» передбачає наведення низки бухгалтерських термінів, що пов'язані між собою одним узгалянюючим терміном, який і необхідно вгадати.

Конкурс «Загадкова кореспонденція рахунків» передбачає формування стрічки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку з дотриманням певних правил, які пояснює викладач.

Загалом, перевагами застосування ділових ігор у навчальному процесі є наступні:

- зацікавленість учасників ділової гри та підвищена мотивація до досягнення найкращих результатів;
- підвищення пізнавальної активності всіх студентів, оскільки в роботу включаються навіть пасивні члені групи;
- простота оцінювання викладачем знань студентів за розробленою системою балів;

- можливість оцінки викладачем не тільки професійних знань студентів, а й вмінь спілкуватися в колективі, відстоювати свою точку зору, знаходити вихід із нестандартних ситуацій;

- можливість перенесення отриманих теоретичних знань і навичок вирішення практичних ситуацій з навчальної аудиторії у реальну професійну діяльність;

- закріплення та поглиблення фахових знань, які ґрунтуються на отриманому досвіді;

- зниження хвилювання учасників гри (порівняно з усним чи письмовим опитуванням), особливо на початковій стадії гри.

Отже, ділова гра з професійно орієнтованих дисциплін є надзвичайно важливим та цікавим методом активного навчання, що забезпечує активну поведінку студента при вирішенні проблемних ситуацій, створює передумови для підвищеної мотивації до навчання, розвиває вміння роботи в колективі та критичне мислення.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – Київ : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Є. Є. Гончарова, к. пед. н., ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Об’єктивна необхідність активізації пізнавальної діяльності передбачає вдосконалення відомих та розроблення і впровадження нових методів і організаційних форм навчально-пізнавальної роботи студентів, які забезпечували б активне та плідне засвоєння теорії та достатню самостійність у практичному використанні засвоєного в усіх ланках навчального процесу.

За умови диференціації основною метою визначається усвідомлене сприйняття змісту навчання студентами, стимулювання викладачем їх пізнавальної діяльності сприяє формуванню бажання самостійно вчитися, умінню опрацьовувати альтерна-

тивні інформаційні джерела, творчо застосовувати отримані знання і уміння.

Поєднання індивідуального підходу в навчанні забезпечується саме на основі диференціації навчання.

«Неминуча різnorodність складу тих, кого навчають, вимагає з самого початку застосування диференційованого підходу...» [1, с. 127].

І. Унт визначає диференціацію навчання як групування суб'єктів навчання на основі їх особливостей або комплексів цих особливостей для навчання за кількома різними навчальними планами й (або) програмами [3, с. 37].

Диференціація навчання – така форма його організації, за якої застосовується система навчальних прийомів, створюються оптимальні режими для інтенсифікації пізнавальної діяльності його суб'єктів різного рівня знань, здібностей, домагань на кожному етапі процесу навчання з метою ефективного засвоєння знань [2, с. 8].

Узагальнення перерахованих ознак та вимог науковців дозволяє дійти висновку, що сутністю диференціації навчання є:

- урахування індивідуально-психологічних особливостей студентів та можливостей їх особистого розвитку в змісті, методиках і системі оцінювання;
- використання завдань, обсяг і складність яких визначається індивідуально-психологічними особливостями й рівнем навчальних досягнень студентів;
- ефективна взаємодія викладача і студентів, спрямована на формування позитивної мотивації до навчання, активізацію навчально-пізнавальної діяльності, розвиток уміння працювати самостійно.

Диференціацію навчання можемо розглядати як оптимальний шлях реалізації провідної мети ВНЗ, а саме професійної підготовки студентів до практичної й наукової роботи, в основу якої покладено вирішення різноманітних завдань, пов'язаних із майбутньою діяльністю вчителя. З процесуальної точки зору – це цілеспрямована організація надання студентам повного спектру знань, умінь і навичок, пов'язаних з подальшою професійною діяльністю.

Запропонований підхід створює можливість:

- домогтися усунення прогалин в знаннях студентів і досягти приблизно однакового рівня знань фахової дисципліни в академічній групі;
- формувати у студентів здатність до самостійного застосування здобутих знань, умінь і навичок;
- впливати на умови позитивної мотивації навчальної діяльності;
- забезпечити індивідуальний підхід до засвоєння знань кожним студентом;
- економити час викладача при одночасному поліпшенні якості контролю.

Дослідження в області диференціації навчання у ВНЗ свідчить про те, що дана тема заслуговує пильної уваги, вивчення і подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Лернер И. Я. Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории : пособие для учителей / Исаак Яковлевич Лернер. – Москва : Просвещение, 1982. – 191 с.
2. Сапогов В. А. Диференційований підхід до студентів як засіб підвищення ефективності навчального процесу в педагогічному ВНЗ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01. «Історія і теорія навчання» / В. А. Сапогов. – Київ, 1994. – 22 с.
3. Унт И. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения / Инге Эриховна Унт. – Москва : Педагогика, 1990. – 188 [3] с.

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

О. Ю. Чорна, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Заходи з реформування системи вищої освіти в Україні та впровадження кредитно-модульної системи навчання передбачають підвищення якості навчання студентів вітчизняних ВНЗ.

Усе гостріше сьогодні постає проблема вдосконалення процесу організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі їх професійної підготовки, зокрема під час вивчення обов'язкового курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Аналіз досліджень і публікацій дає можливість стверджувати, що однією із обов'язкових умов вирішення проблеми, що розглядається, є створення доброзичливої атмосфери в студентському колективі. За умов підтримки, взаєморозуміння та позитивних оцінок з боку викладача та одногрупників у поведінці студента знижується вияв недоброзичливості, недовіри, спадає емоційна напруга і, як наслідок, значно активізується навчально-пізнавальна діяльність. Активність студентів виражається через запитання, прагнення думати, пізнавальну самостійність у процесах сприйняття, творчого застосування набутих знань. Критеріями сформованості активності особистості виступають: ініціативність, дієвість, енергійність, інтерес, самостійність, усвідомлення дій, воля, наполегливість, творчість. Завдяки цим якостям є можливість простежити підвищення активності в процесі навчання.

Сприятлива морально-психологічна атмосфера навчального процесу дає можливість утілювати один із найефективніших методів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів – діалог.

Упровадження в навчальний процес активних форм і методів навчання (рольових ігор, семінарів, диспутів, обговорень), моделювання й обговорення різних ситуацій, що виникають у реальному житті, у тому числі в навчальній та професійній діяльності, спонукає студентів до колективного співробітництва, у ході якого відбувається обмін думками, почуттями, зміна установок, що значною мірою сприяє вдосконаленню мовленнєвої компетенції майбутнього фахівця.

Використання методу рольової гри під час вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» посилює особистісно-діяльнісний характер професійної підготовки майбутніх фахівців. Ігри, на наш погляд, є одним із найбільш

мобільних інструментів перетворень нових теоретичних досягнень на елемент практики. Участь у діяльності, побудованій на використанні рольових ігор, надає кожному студентові можливість виявити самостійність, активність, творчість, формувати навички міжособистісної взаємодії.

Самостійна робота студентів – невід’ємний елемент процесу активізації навчально-пізнавальної діяльності, адже студент набуває відчуття індивідуальної відповідальності за якість професійної підготовки, формування навичок і всього спектру різноманітних якостей, необхідних у подальшій діяльності. Активна, творча, спрямована на практичну діяльність позиція є головною характеристикою сучасного студента.

Отже, запропоновані шляхи вирішення проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців характеризуються високою комунікативністю, активним залученням студентів до навчальної діяльності, прийняттям власної відповідальності за просування в навчанні. Подальшої розробки потребують проблеми взаємодії викладача та студентів під час навчання та підвищення самостійності студентів у процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності.

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

О. І. Кобзар, д. філол. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Пізнавальна діяльність студентів вимагає постійної та послідовної активізації. Одним із шляхів у цьому напрямку може бути використання тренінгу як форми активного навчання, котра спрямована на розвиток знань, умінь, навичок і соціальних установок студентів. Тренінг (англ. Training від train – навчати, виховувати) є ретельно спланованим процесом надання чи поповнення знань, відпрацювання умінь і навичок, зміни чи оновлення певних ставлень, поглядів і переконань. Цей метод

часто використовується, якщо бажаний результат – це не тільки отримання нової інформації, але і застосування отриманих знань на практиці, що особливо важливо для вивчення іноземної мови.

Тренінг як метод навчання має певні переваги, серед яких:

1. Нові підходи (співпраця, відкритість, активність, відповідальність).

2. Нові знання (виокремлення/ізоляція, інтенсивне засвоєння, регулярне повторення).

3. Позитивні цінності, ставлення, ідеали.

4. Нові уміння і навички (ефективна комунікація, самоконтроль,

Тренінг – це запланований процес модифікації (зміни) ставлення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Тому найбільш перспективними ми вважаємо тренінги з оволодіння конкретними навиками з вивчення іноземних мов. Прикладом можуть бути тренінги «вихідного дня» (формат 3×5 чи 2×8) з метою встановлення конкретних навиків володіння іноземною мовою: сприйняття мови на слух (Як навчитися розуміти іноземну мову), лексика (Як вчити іноземні слова/ Як вибирати необхідні іноземні слова), говоріння (тренінг конкретних тем розмови чи ситуацій), граматики (тренінг граматичної системи мови в цілому чи конкретних граматичних тем), письмо (Як швидко навчитися правильно писати іноземні слова/ Як правильно скласти документ (CV, Resume, Bewerbung, мотиваційний лист).

Найбільш ефективними засобами вивчення ІМ ми вважаємо складання списків слів чи «майнд мепс», їхнє вивчення та переведення до активного словникового запасу, як це роблять на мовних інтенсивах (наприклад, школа «Advance»). Сутність методу «майнд мепс» полягає в тому, що до кожної теми з іноземної мови складається список основних слів (понять) у вигляді асоціограми: виходячи з теми як з центру, надаються подальші деталі та ідеї у вигляді відгалужень. Важливо, щоб студенти складали зазначені асоціограми самостійно, оскільки у

кожного власні асоціації, тільки тоді вивчення мови дасть найкращі результати. Дидактична мета такого вивчення полягає в тому, щоб сприяти цілісному баченню теми, активувати знання, поглибити та покращити мнемічну пам'ять. Методичною метою є самостійне застосування комплексних знань і сприяння розвитку здібностей сприймати навчальну ситуацію і правильно її оцінювати, навчання інтеграції нових концепцій і уявлень у вже існуючі пізнавальні структури. Далі слова з асоціограми виписуються на картки (з одного боку – іноземною мовою, з іншого – рідною) та вивчаються шляхом багаторазового повторення за певним часовим алгоритмом.

Вивчені слова активізуються за допомогою іншого методу – методу паттернів. Паттерни – робочий інструмент для відпрацювання граматичних структур та лексичних одиниць. Зазвичай вони написані на одному аркуші А4 і складаються з двох чи трьох колонок, залежно від мови, яка вивчається. Перша колонка – фраза рідною мовою, друга – переклад цієї фрази на іноземну, третя – коментар можливих помилок, що допускаються часто при перекладі. Спочатку паттерн прочитується і вивчається, потім 2-а і 3-тя колонки закриваються, а речення перекладаються з рідної мови на іноземну самостійно, після чого відкривається друга колонка і продюкований переклад порівнюється з правильним зразком. Якщо помилок немає, можна виконувати наступну позицію. У разі, коли з'являється помилка, позиція позначається галочкою і читається коментар – чому потрібно перевести саме так. Коли завдання виконано до кінця, потрібно вдруге пройтися по всіх позиціях з галочками, де були допущені помилки і перекласти їх заново до тих пір, поки помилок не буде (працює так званий принцип «воронки»). Паттерни мають бути зрозумілими, містити лексику на яку-небудь задану граматичну структуру (перші 10 – просту, далі – підвищеної складності), бути однотипними.

Таким чином, використання тренінгового методу у поєднанні з інноваційними методиками запам'ятовування і сприйняття на слух сприяють не лише прискореному вивченню іноземної мови, а й розвитку практичних навиків її використання.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

А. В. Хван, *ст. викладач*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вивчення іноземної мови у немовному вузі має комунікативний, професійно-орієнтований характер та переслідує мету розвитку у студентів здатності обміну інформацією у професійній сфері та комунікації на побутовому рівні. Особливо важливим є при цьому розуміння, передача змісту та здатність висловлювати власні думки. Під комунікативною компетенцією, у даному випадку, слід розуміти певний ступінь володіння студентами іноземною мовою: читанням, письмом, аудіюванням та спілкуванням.

Аналіз практики викладання англійської мови у вищому навчальному закладі показав, що вона значною мірою ґрунтується на структурному методі вивчення іноземних мов. Структурний метод має на увазі вивчення граматичних правил, окремих лексичних одиниць та відпрацювання навичок вживання їх у мові за допомогою тренувальних вправ на рівні усвідомлення та логічних зв'язків. В умовах сучасного інтенсивного технологічного розвитку світу, основним недоліком цього методу є довго тривалість. Для прискорення процесу вивчення іноземної мови студентами та фахівцями сучасна методика рекомендує інтенсивніше використовувати функціональний, нетрадиційний та інтерактивний методи. Застосування цих методів забезпечує успішне подолання психологічних бар'єрів в іншомовному середовищі.

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що вивчення іноземної мови відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх студентів. Викладач в ролі організатора процесу навчання, що передбачає моделювання життєвих ситуацій і спільне вирішення проблем. Особливе значення на цьому етапі оволодіння мовленнєвими навичками надається підручникам та методичним розробкам, які використовуються в процесі на-

вчання, і достатньою мірою враховують роль, значення і особливості інтерактивного методу. В значній мірі ефективними виявилися такі вправи як рольова гра та кейси. Високопрофесійне використання методики та методичного забезпечення дозволяє психологічно підготувати майбутнього фахівця з економіки до реальних професійних ситуацій.

Вдалим поєднанням є використання інтерактивного та функціонального методу. Вивчення іноземної мови за допомогою функціонального методу має на увазі створення реального мовного середовища навколо студента. Сучасні технічні засоби такі як кабельне телебачення та Інтернет дають можливість дивитися телевізійні передачі та фільми на іноземній мові. За допомогою Скайпу та соціальних мереж став можливим обмін інформацією як в письмовій так і в усній формах між носіями різних мов. Рекомендуючи студентам функціональний метод навчання необхідно враховувати той факт, що для багатьох людей перехід від аудиторно-ігрового до реального формату спілкування є значним психологічним бар'єром. Для студентів які мають такі психологічні труднощі можна порекомендувати почати спілкування в заздалегідь відомих позитивних умовах. Найкращим співрозмовником у цьому випадку може бути носій мови, якому потрібна допомога. Іноземця більше цікавитиме інформація, а не грамотність мовлення. Такий досвід надасть студентові впевненості в подальшому спілкуванні в реальних життєвих ситуаціях.

Нестандартний метод вивчення іноземних мов пропонує свідоме створення екстремальних умов. Прикладом таких ситуацій є влаштування на роботу з обов'язковим володінням іноземною мовою за фахом з метою її подальшого вивчення. Іншим прикладом екстремального способу оволодіння мовою є подорож закордон для навчання, як полегшений варіант, або влаштування на роботу за умов само влаштування. Але необхідно зазначити, що ефективне використання нестандартного методу потребує високого рівня внутрішньої мотивації та цілеспрямованості студентів.

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність комунікативно спрямованого навчання англійській мові у економічному вузі залежатиме від методів та форм навчання, які ґрунтуються на гуманістичному підході, допомагають розкрити творчий потенціал студентів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

О. А. Кононенко, викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Забезпечення якості навчання є однією з основних задач університетської системи освіти. Основним видом діяльності установ освіти є створення і надання освітніх послуг. Виділимо і проаналізуємо основні підходи до визначення поняття освітньої послуги. Освітні послуги – це цілеспрямований систематичний процес передачі та отримання системи знань, інформації, навичок й вмінь та результат інтелектуального, культурного, духовного, соціально-економічного розвитку суспільства та держави. Якість освітніх послуг є однією з базових характеристик. Розглянемо наступні фактори впливу на якість дистанційного навчання, а саме: методичне забезпечення, технічне обладнання та психологічні фактори.

Електронні версії підручників, що стали основою для створення дистанційних курсів, як і традиційні підручники, не вирішують проблеми самостійної діяльності студентів в одержанні знань. Ці програмні продукти тільки створюють так зване віртуальне навчальне середовище, в якому і проходить дистанційне навчання. Але тут уже виникають такі психологічні проблеми, як відсутність досвіду самостійної роботи (насамперед, для студентів першого курсу), недостатня воляова саморегуляція, вплив групових установок тощо. Тому розроблювачам курсів варто звернути особливу увагу (на початковому етапі курсу) на необхідність детального планування навчальної діяльності, її

організації, чіткої постановки цілей і завдань навчання. Студенти повинні розуміти призначення запропонованих курсів. Від змісту матеріалу, що визначає структуру й рівень їхніх пізнавальних інтересів (загальних або спеціальних) значною мірою залежить ефективність навчального процесу студентів. Пізнавальні процеси студентів безпосередньо впливають на засвоєння навчального матеріалу. Звідси випливає, що розробляючи учбово-методичні матеріали для дистанційного навчання, необхідно брати до уваги психологічні закономірності сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, а також вікові особливості студентів. Врахування цих особливостей сприяє підвищенню рівня сприйняття інформації й засвоєння навчального матеріалу тими, хто вчиться в системі дистанційного освіти.

Загальноновизнаним є той факт, що всі раніше існуючі системи дистанційного навчання були не в змозі створити умови для нормального діалогу викладачів з учнями й учнів один з одним. Інтерактивні засоби (електронна пошта, комп'ютерні комунікації й відеоконференції) стали впроваджуватися в освітній процес саме для того, щоб надати учням такі умови, а також дати їм необмежені можливості самостійної інформаційної роботи. І вже зараз є безліч свідчень того, що по цілому ряду показників результати електронного онлайнового навчання навіть перевершують пов'язані з ним очікування.

Один з важливих атрибутів психологічного комфорту в процесі навчання досягається зворотним зв'язком між студентом і викладачем у системі дистанційного навчання. Суть зворотного зв'язку полягає в тому, що в міжособистісному спілкуванні процес обміну інформацією начебто подвоюється. І тепер, з'являється нова психологічна перешкода на шляху адекватної передачі інформації між партнерами цього спілкування – комунікативний бар'єр.

Таким чином, особистісні характеристики викладачів у системі ДН мають важливе значення для забезпечення відповідного, психологічного комфорту тим, хто вчиться. Але яким би чином не був організований зворотний зв'язок, дуже важливо

забезпечити його регулярність відповідно до графіка, щоб учні мали поняття про систему вивчення курсу.

Потенціал дистанційних технологій оцінюється високо. Однак до можливої заміни традиційних технологій дистанційними поки що ставляться обережно. Часто висловлюється думка про те, що будь-якій людині необхідно надавати альтернативу й свободу вибору освітніх технологій. Але є переконання, що за дистанційними технологіями – майбутнє. Студенти, що навчаються дистанційно, більш адаптовані до зовнішніх умов, вони більш самостійні, товариські й комунікабельні, не бояться приймати важливі рішення, а виходить, у сучасному світі бізнесу їм буде легше.

Дистанційна освіта дозволяє реалізувати два основних принципи сучасної освіти: «освіта для всіх» та «освіта протягом життя», що робить її перспективним та пріоритетним напрямком розвитку для всіх інституцій вищої освіти не лише в Україні, а й закордоном.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ З «ПРАВознавства»

Т. О. Харченко, к. і. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Німецьке слово «семінар» (віл лат. *xminagium* – розсадник) з'явилося в XVII ст. для визначення форми навчальної роботи на старших курсах університету. Студенти, головним чином гуманітарних спеціальностей, проводили під керівництвом професора самостійні дослідження й колективно обговорювати їх результати. З часом цей термін став багатозначним. У XVIII–XIX ст. семінари широко входять до структури навчальної роботи вищих шкіл. Якщо раніше їх використовували у вивченні літератури, теологічних дисциплін, юриспруденції, то вже у XX ст. вони набули поширення у вивченні багатьох дисциплін гуманітарного та соціального циклу. У наші часи семінар – це загальнонавчана назва широко застосовуваної форми занять з

різноманітних навчальних дисциплін, частіше – з гуманітарних наук. Семінари проводяться з основних і найбільш складних питань (тем, розділів) навчальної програми. Вони мають цільове призначення щодо поглиблення і закріплення знань, отриманих на лекціях, на інших видах занять і у процесі самостійної роботи з навчальною і науковою літературою, а також формування навичок з узагальнення і викладення навчального матеріалу.

Сьогодні семінари є ефективною формою закріплення теоретичних знань. Вони відіграють важливу роль в активізації пізнавальної діяльності студентів, самостійності, професійного використання знань у навчальній обстановці. Особлива роль у їх підготовці належить самостійній роботі студентів з вивчення нового матеріалу. У педагогічній науці склалася думка, що, на відміну від практичних занять, семінарські мають переважно теоретичне спрямування. Але в умовах необхідності формування у студентів базових професійних компетентностей з'являється потреба в перенесенні теоретичних знань у практичну площину. Тому розглядати семінарські заняття з правознавства як форму суто теоретичної підготовки наразі не виявляється актуальним.

Види проведення семінарських занять з правознавства можуть бути різноманітними. Вони залежать від типу семінару, змісту і особливостей теми, складу студентів. Найбільш поширеними видами є: розгорнута бесіда, виступи з рефератами чи доповідями, диспут у формі діалогу, круглий стіл тощо. Особлива увага має бути приділена використанню інтерактивних методів та технологій. Однією з форм роботи є аналіз правової ситуації. Важливе місце робота в малих групах дозволяє учням набути навичок, що необхідні для спілкування та співпраці, стимулює роботу командою. Ідеї, що виробляються в групі, допомагають учасникам та учасницям бути корисним одне одному. Висловлення думок допомагає їм відчувати їхні власні можливості та зміцнити їх.

Треба пам'ятати, що якість семінару перш за все залежить від попередньої самостійної підготовки студентів до нього, тому кожен повинен уважно ознайомитися з планом, який відображає

зміст чергової теми заняття, прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми семінару, вивчити чи законспектувати рекомендовану літературу та джерела, скористатися методичними рекомендаціями відповідно до навчально-методичного посібника, скласти конспект з усіх питань теми заняття.

У цілому, семінари сприяють формуванню вмінь самостійно засвоювати знання, аналізувати, систематизувати, конкретизувати, узагальнювати; розвивають увагу, мислення, підсилюють інтерес до навчального предмета; стимулюють регулярне вивчення джерел права та іншої юридичної літератури, підсилюють увагу до лекцій; сприяють закріпленню знань, отриманих під час лекції та вивчення нормативно-правових актів, іншої юридичної літератури; розширюють знання з конкретної проблеми унаслідок самостійної підготовки до семінару та засвоєння інформації, яка міститься у виступах інших студентів, викладача на заняття; дозволяють перевірити правильність отриманих знань, виокремити найбільш важливе, суттєве в них; сприяють перетворенню знань в особисті переконання, формуванню навичок самостійного мислення та усного виступу, вільному оперуванню правовими поняттями та термінами.

Систематичне проведення семінарських занять забезпечує виконання низки завдань навчання правознавства, зокрема, сприяє: закріпленню, розширенню та поглибленню раніше набутих знань; розвитку творчого мислення; підвищенню навчально-пізнавальної мотивації; реалізації диференційованого підходу з урахуванням індивідуальних особливостей студентів; реалізації компетентнісного підходу шляхом застосування засвоєних знань для аналізу державно-правових подій, явищ, процесів; формуванню і вдосконаленню умінь і навичок здійснювати логічні розумові операції; проводити самостійну, дослідницько-пошукову роботу, роботу з правовими джерелами; оперувати категоріально-понятійним апаратом з правознавства; аргументувати свою позицію в дискусії.

ПІДГОТОВКА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ СТУДЕНТАМИ ЮРИСТАМИ

Є. Ю. Бова, к. ю. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, коли країна переживає вкрай напружені часи особлива відповідальність покладається на юристів, які мають забезпечувати правовий порядок, дотримання особами Конституції та законів України, захищати права і свободи людини. Величезної ваги набуває підготовка юридичних кадрів на сучасних засадах, з застосуванням нових навчальних технологій, набуття студентами не тільки глибоких теоретичних знань, а й практичних навичок особливо, що стосується складання різних процесуальних документів та інших документів правового характеру (заяв, запитів, скарг, договорів тощо).

Однак, прогалиною у підготовці юристів, орієнтуючись на кінцевий результат формування їх фаховості, є недостатність практичної професійної діяльності. Часто випускник юридичного факультету навіть з відмінними знання не здатен застосувати їх на практиці. Система ознайомчих, навчальних, виробничих практик, передбачених навчальними планами часто не надають студентові можливості оволодіти достатніми цілісними практичними навиками майбутньої професії. Отож переконаний, що практична підготовка до майбутньої професії повинна мати перманентний характер, тобто, здійснюватись як безпосередньо у навчальному закладі, так і поза ним, шляхом організації різних видів практик. З усіх відомих форм навчального процесу найбільшу практичну спрямованість, на мій погляд, мають семінарські і практичні заняття, а також практика студентів: навчальна, навчально-виробнича, асистентська, науково-дослідна і, звісно, практика безпосередньо в юридичних клініках або правових студіях, де студент має змогу спілкуватись з відвідувачами та надавати їм правову допомогу шляхом складання правових

висновків та процесуальних документів. Слід зазначити, що юридична клініка – це структурний підрозділ юридичного факультету, в межах якого студенти-юристи під керівництвом викладачів набувають практичної підготовки шляхом надання безкоштовної юридичної допомоги та здійснення правової просвіти населення, та діє відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України». Звісно, участь студента не повинна мати формальний характер, бо студент повинен відчувати власну відповідальність за надану правову допомогу та грамотність складання процесуальних документів. Основою функціонування таких юридичних клінік та правових студій є синтез інтересів: громадяни, що потребують правової допомоги і не можуть оплатити послуги адвоката, готові звернутися за порадою до студента, аспіранта чи молодого викладача – кваліфікованих правознавців. У свою чергу, студенти та науковці зацікавлені в отриманні практичних навичок, що сприятимуть у майбутньому їхньому працевлаштуванню і подальшій кар'єрі.

У вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» для студентів-юристів створено навчальний юридичний центр «Правова СТУДія». Метою його діяльності є надання юридичних консультацій людям, у яких є проблеми, однак недостатньо коштів на оплатні послуги адвоката.

Студенти, разом з викладачами-практиками здійснюють надання усних та письмових роз'яснень з питань застосування права; вивчають та аналізують судову практику, юридичну періодику і саме головне складають різного роду процесуальні та правові документи, а саме позовні заяви з різних галузей права, скарги, запити на отримання публічної інформації, договори та інші документи правового характеру.

Отже, на підставі вищевикладеного слід зазначити, що впливає очевидна трудомісткість підготовки майбутнього юриста шляхом залучення студента до практичної діяльності в період навчання. Втім, і сам студент повинен усвідомлювати

важливість юридичної практики як засобу професійної підготовки в сучасних важких економічних, соціальних та конкурентних реаліях, адже без вміння складати процесуальні документи не тільки неможливо професійно реалізувати своє бажання працювати юристом, а лише нашкодити особі, що потребує правової допомоги.

З ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ «ПРАВОВИЗНАВСТВО»

Л. І. Купчення, к. ю. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Постійне підвищення вимог до вищих навчальних закладів в Україні вимагає впровадження ними нових підходів до активізації пізнавальної діяльності студентів.

Стабільність навчальних програм та критеріїв оцінювання знань студентів відійшли у минуле, а тому завданням сучасного викладача є зацікавити студента у отриманні нових знань. Найкращою мотивацією тут, без сумніву, є усвідомлення практичної значимості та користі від навчання у подальшій професійній діяльності.

Вищенаведене свідчить про важливість практичного навчання студентів, а тому питання організації навчальної практики студентів є дійсно актуальним.

Керуючись подібними міркуваннями при ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» було створено навчальний юридичний центр, метою діяльності якого є надання юридичних консультацій громадянам. Згаданий Центр став базою для проходження навчальної практики студентами напряму підготовки «Правознавство».

Для навчального юридичного центру спеціально відведено офісне приміщення на четвертому поверсі престижного торгово-розважального центру «Київ», де майбутні юристи, нині студенти напряму підготовки «Правознавство» (під керівництвом

кваліфікованих викладачів та фахівців у галузі права) надають консультації відвідувачам з важливих правових питань. Зокрема до навчального юридичного центру звертались відвідувачі з таких питань, як умови та порядок призначення пенсії на пільгових умовах, оформлення технічної документації та присвоєння кадастрового номера земельній ділянці, правове регулювання відмови громадянина від послуг опалення квартири, притягнення до відповідальності підрядника за порушення умов договору, особливостей надання соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Основні форми роботи навчального юридичного центру – індивідуальне консультування відвідувачів, бесіди та обговорення актуальних правових питань, моніторинг законодавства та юридичної періодики, узагальнення та аналіз результатів діяльності навчального юридичного центру.

Навчальний юридичний центр діє на основі розроблених Положення про навчальний юридичний центр ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ» «Правова СТУДія», Етичного кодексу навчального юридичного центру ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ» «Правова СТУДія» та Правил роботи навчального юридичного центру ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ» «Правова СТУДія».

Діяльність навчального юридичного центру супроводжується веденням документації, подібної до тієї, що складається при юридичному відділі будь-якого підприємства. Таким чином, по закінченню навчальної практики студенти не лише мають уявлення про діловодство в юридичній службі, але й уміють скласти відповідні документи. Як приклад, при навчальному юридичному центрі складаються плани роботи на навчальний рік, журнали реєстрації відвідувачів, проведених бесід, майстер-класів та тренінгів на правові теми, відзиви про якість наданих консультацій.

На базі навчального юридичного центру систематично проводяться майстер-класи юристів-практиків, а також семінари, лекції, бесіди на правову тематику (що відображається у відповідному журналі реєстрації).

За результатами проходження навчальної практики студенти складають звіти, в яких формують пропозиції щодо оптимізації діяльності навчального юридичного центру. До звіту додаються ті правові документи, які навчився складати студент, а також правові висновки, складені у процесі надання консультацій відвідувачам.

Перевірені керівником навчальної практики звіти заслуховуються комісією з трьох викладачів, що дає змогу обговорити важливі питання проходження навчальної практики та сформулювати пропозиції щодо покращення умов її проходження та змістовного наповнення.

Узагальнюючи досвід діяльності навчального юридичного центру ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» «Правова СТУДІЯ», можна стверджувати, що проходження навчальної практики допомагає студентам досягнути всю значимість професії юриста та зрозуміти, як отримані теоретичні знання можуть застосовуватись на практиці.

ПІДГОТОВКА І ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ

Ю. А. Козаченко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Практичні заняття є ефективною формою організації навчальних занять при вивченні юридичних дисциплін, з якими органічно поєднуються лекції та семінарські заняття. Практичні заняття (від грец. *praktikos* – діяльний) – це форма навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння й навички їх практичного застосування шляхом виконання відповідно поставлених завдань.

Основними навчальними цілями проведення практичних занять з юридичних дисциплін є: 1) поглиблення і закріплення знань студентів з навчальних тем, набутих під час лекцій і у процесі самостійного вивчення матеріалу, що визначений робо-

чою програмою дисципліни; 2) спонукання студентів до колективного творчого обговорення найбільш складних питань навчальної теми, активізація їх до самостійного вивчення актів законодавства, навчальної і наукової літератури; 3) аналіз чинного законодавства, його колізій, проблем застосування на практиці; формування навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності юриста.

Методика проведення практичних занять визначається логікою викладання конкретних дисциплін. Визначаючи методичну концепцію організації і проведення практичних занять з юридичних дисциплін, слід виходити з того, що під час вивчення тем студенти повинні засвоїти зміст основних понять, положень, теорій, з'ясувати законодавче врегулювання питань теми та вміти застосовувати набуті знання, вміння й навички у майбутній практичній діяльності юриста; обов'язковою при проведенні практичних занять залишається умова дотримання принципу професійної спрямованості та здійснення різнорівневих міжпредметних зв'язків з іншими юридичними дисциплінами.

Для ефективного проведення практичних занять, досягнення мети основна задача викладача полягає в забезпеченні високого рівня мотивації студентів. Вивчення кожної теми має розпочинатись із з'ясування значення конкретної запропонованої теми для майбутньої професійної діяльності студентів.

При викладанні юридичних дисциплін слід використовувати різні форми практичних занять, які відрізняються як за змістом, так і за формою організації роботи. Зокрема, юридичний аналіз конкретних практичних правових ситуацій та їх розв'язання; розгорнута бесіда за складеним і заздалегідь доведеним до студентів планом; використання ігрових ситуацій – у формі пізнавальної гри (для прикладу, «Юридична вікторина», «Що, де, коли?», «Брейн-ринг», та ін.), питання до таких елементів заняття може готувати як викладач, так і визначена група студентів.

Вміння розв'язувати ситуаційні завдання (задачі) є одним з основним показником рівня та глибини засвоєння теоретичного матеріалу. Розв'язання практичної задачі – це розумова та аналітична робота.

Ефективному проведенню практичних занять сприятиме схема (алгоритм) вирішення ситуаційних задач, складена з урахуванням специфіки юридичної дисципліни. За допомогою схеми студент зможе логічно та послідовно вирішити конкретну правову ситуацію (задачу), юридично грамотно сформулювати відповідь та викласти результати вирішення задачі.

Необхідно звертати увагу студентів на те, що практична задача ставить коло питань, на які необхідно надати відповідь, виходячи з тих даних, обмежень, які знаходяться в умові задачі. При вирішенні ситуаційної задачі студент повинні зосередити увагу на наступних моментах: 1) необхідно ознайомитися з нормативно-правовими актами, що регулюють конкретну правову ситуацію, дослідити їх зміст і віднайти норми (конкретну статтю, частину статті, пункт, підпункт), якими слід керуватися при вирішенні задачі; 2) потрібно здійснити аналіз відповідних норм права та сформулювати висновок по вирішенню питань практичної ситуації; 3) вирішення конкретної ситуаційної задачі повинно здійснюватися у відповідності з поставленим нею запитанням. Якщо задачею передбачено декілька запитань, то законодавчо обґрунтовані висновки мають бути зроблені по кожному запитанню.

Практичні заняття з юридичних дисциплін сприяють формуванню у студентів професійної культури і мислення, уміння логічно обґрунтовувати власну точку зору; вчать орієнтуватися у системі законодавства України, вірно його тлумачити, правильно використовувати норми права при вирішенні професійних завдань.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЛЕКЦІЇ З «КРИМІНАЛІСТИКИ»

Т. В. Іщенко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Багатовіковий досвід функціонування вищих навчальних закладів свідчить, що завжди на усіх етапах розвитку універ-

ситетської освіти однією з провідних форм викладання навчального матеріалу студентам була лекція. Не втратила своє практично-пізнавальне значення лекція і сьогодні, яка, згідно статті 50 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 (№ 1556-VII), визначається як один з основних видів навчальних занять у вищих навчальних закладах нашої країни.

Якість лекції залежить переважно від того наскільки вдало вона підготовлена. Підготовка до лекції є складною та відповідальною роботою, яка вимагає від викладача значної концентрації зусиль та майстерності. Основними етапами її підготовки є підбір фактичного матеріалу, визначення структури та змісту лекції з урахуванням специфіки предмету викладання та фаху студентів, оформлення лекційного матеріалу.

Процес підготовки лекції з криміналістики базується на загальних вимогах, що пред'являються до підготовки цього виду навчальних занять. Зокрема підбираючи матеріал до лекції, викладач має продумати її зв'язок з попереднім і наступним матеріалом, вибудувати його так, щоб вся лекція і окремі її частини відповідали принципам дидактики вищої школи. Лекція має бути структурована і містити вступ, основну частину і висновки; обсяг і зміст матеріалу має відповідати навчальній програмі, але не обов'язково має охоплювати весь обсяг останньої, оскільки його частина має бути опрацьована самостійно. Зміст лекції повинен ґрунтуватися на власному погляді викладача на матеріал, його самостійному трактуванні, зокрема за допомогою одержаних ним нових наукових знань у ході дослідної роботи.

Разом з цим криміналістика – специфічна в межах юридичної науки сфера знань, яка відрізняється насамперед своїм міждисциплінарним і теоретико-прикладним змістом. Це зумовлює і певні методичні особливості підготовки лекційного матеріалу та його викладання.

Перша особливість, на яку треба звернути увагу, це те, що лекція з криміналістики покликана не тільки формувати у студентів основи знань з цієї наукової галузі, а й більше ніж в інших юридичних дисциплінах (конституційне, адміністративне,

цивільне, кримінальне право тощо) обов'язково визначати напрями, зміст і характер інших видів навчальних занять, особливо практичних і лабораторних, де на основі здобутих на лекції знань мають формуватись певні професійні якості, вміння та навички роботи насамперед з криміналістичною технікою.

Наступна особливість підготовки лекції з криміналістики полягає у тому, що її виклад обов'язково має супроводжуватись наочністю. В ідеалі така лекція має проводитись у кабінеті (лабораторії) криміналістики, але якщо кількість студентів перевищує можливості цього кабінету, то для більшої аудиторії необхідно передбачити різні засоби унаочнення та демонстрування.

Із розвитком науки і техніки з'явилися можливості передавати інформацію за допомогою мультимедійної техніки. Відповідно до способів та пояснення навчального матеріалу ці засоби можна умовно поділити на 2 групи: 1) *статичні* засоби відеоінформації; 2) *динамічні* засоби відеоінформації. Серед останніх особливе місце посідають *відеофільми*, цінність яких у тому, що на окремих етапах одержання знань вони можуть частково замінити лектора, оскільки подають навчальну інформацію, яку мав би подати сам лектор.

Цим, однак, не слід «зловживати», адже підбір наочного матеріалу має відбуватися за принципом урахування інформаційних, виражальних та зображувальних можливостей цих засобів для оперативного виконання загальних дидактичних завдань заняття і окремих його етапів.

На початковому етапі, тобто у вступній частині лекції це може бути комплекс статичних кадрів засобів відеоінформації, за допомогою яких можна повторити пройдений матеріал, продемонструвати структуру подачі нового навчального матеріалу, ознайомити з літературою тощо. В основній частині лекції здійснюється блокова подача та пояснення навчального матеріалу, де доцільно поєднувати статичні (реальні предмети, муляжі, макети, зразки речових доказів, зразки зброї, фотокартки тощо) і динамічні кадри (огляд місця події, слідчий експеримент, допит тощо) відеоінформації.

Отже, процес підготовки лекції з криміналістики базується на загальних підходах, але має деякі свої методичні особливості, які зумовлені її міждисциплінарним та теоретико-прикладним змістом. Це вимагає більш тісний зв'язок лекційного матеріалу з практичними заняттями та «посилену» його наочну завантаженість.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

І. В. Фисун, к. е. н., доцент;

О. М. Семенова, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, зумовили необхідність корінного відновлення системи освіти, методології та технології організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Адже останнім часом спостерігається зниження інтересу до навчання значної частини українських студентів, чому певною мірою сприяли застарілі форми навчального процесу.

На сторінках вітчизняної педагогічної літератури постійно точаться дискусії навколо проблеми форм навчання, що зумовлює відсутність чіткого визначення в педагогічній науці поняття «форма навчання» як педагогічної категорії. Проте більшість науковців схиляються до думки, що з позицій вищої школи, в широкому розумінні форму навчання слід розглядати як цілеспрямовану, змістовно насичену та методично оснащену систему пізнавального та виховного спілкування, взаємодії, відносин викладача й студентів. Існує певна класифікація форм навчання за різноманітними ознаками. Проте розкрити цілісні концепції, застосувати взаємозалежні вміння й навички, формувати у студентів системні знання й особистісні якості можливо лише за умови поєднання різноманітних навчальних форм [1].

Основним завданням сучасного викладача вищої школи є постійне підвищення зацікавленості студентів до навчання. Адже, щоб оволодіти знаннями, недостатньо тільки відтворити матеріал підручника або лекції. Розвиток творчих здібностей студентів багаторазово підвищує ефективність самого процесу навчання, створює умови для розкриття особистості кожного студента. Для кожного викладача важливим є сприйняття його студентами як людини, яка здатна з ними співпрацювати. Такій творчій співпраці сприяють інтерактивні (нетрадиційні) форми навчання, що пробуджують у студентів інтерес, навчають мислити та самостійно приймати рішення [2].

З точки зору активізації пізнавальної діяльності студентів напряму підготовки «Фінанси і кредит» цікавим є нестандартне проведення практичних занять з фінансових дисциплін. Зокрема, застосування кейс-методів та тренінг-тестів для кращого засвоєння матеріалу з окремих тем фінансових дисциплін значно підвищує увагу, зацікавленість студентів та активізує їх роботу на практичних заняттях. Постійний інтерес викликає у студентів проведення практичних занять з навчальних дисциплін на базі фінансових установ та організацій. Зокрема, під час практичних занять, що проводяться на базі відокремлених структурних підрозділів страхових компаній та банків, студенти під наглядом провідних спеціалістів цих фінансових установ мають змогу безпосередньо освоїти спеціальні комп'ютерні програми для укладання страхових та кредитних угод, продемонструвати отримані під час навчання знання з фахових дисциплін, набути практичні навички, безпосередньо їх застосовуючи.

Крім того, активізації пізнавальної діяльності студентів сприяє проведення практичних занять з фінансових дисциплін у формі ділових ігор, метою яких є поглиблення теоретичних знань студентів та набуття ними практичних навичок шляхом моделювання діяльності суб'єктів підприємництва в умовах, максимально наближених до реальних. Проведення практичного заняття у формі ділової гри передбачає можливість самостійного навчання студентів на основі колективних зусиль, сприяє вихо-

ванню навичок культури ділових стосунків та етикету фінансиста [3].

Таким чином, використання нестандартних форм навчання сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, забезпечує кращу взаємодію суб'єктів навчання, дає можливість для обміну інтелектуальними цінностями та створює умови для зацікавленості студентів у навчанні та підвищення його рівня.

Список використаних джерел

1. Форми організації процесу навчання: традиції та інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/school_today/335/. – Назва з екрана.
2. Лисенко Л. Нетрадиційні форми навчання в сучасній школі [Електронний ресурс] / Лисенко Л. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1789>. – Назва з екрана.
3. Фисун І. В. Роль ділових ігор у формуванні нових якостей фахівців: Компетентнісний підхід до підготовки випускників вищого навчального закладу: матеріали 36-ї міжвузівської науково-методичної конференції, Полтава, 22–23 березня 2011 р. / І. В. Фисун, О. М. Семенова. – Полтава : ПУЕТ, 2011. – С. 222–225.

ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ТА СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

О. П. Лугівська, к. е. н., доцент;

Л. А. Лугівська, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У зв'язку з розвитком технологій та збільшенням обсягів інформації у світі виникає потреба у розробці нових способів та методів викладання. Вища школа, як орієнтир у системі освіти, повинна використовувати прогресивні підходи у навчальному процесі, які враховують потреби та проблеми сучасної молоді. Викладач сьогодні є не лише джерелом фундаментальних знань, але й своєрідним орієнтиром для пошуку та опрацювання

актуальної, якісної та корисної інформації для майбутніх висококваліфікованих фахівців. Враховуючи проблеми, які виникають у студентів під час навчання, можна суттєво підвищити якість та обсяг засвоєння інформації з відповідної навчальної дисципліни.

Високий рівень попередньо отриманих знань, вік, ерудиція, використання сучасних інформаційних технологій та гаджетів, а також мотивація не виключають проблем, які виникають у студентів під час навчання. Засвоєння нової інформації – це надзвичайно складний процес, який сьогодні потребує врахування як об'єктивних (специфіка дисципліни, кількість годин на її вивчення, якість її викладання тощо), а також суб'єктивних (мотиваційні аспекти студентів та викладача, рівень базових знань, отриманих у школі та схильність до гуманітарних або технічних наук тощо) факторів.

На нашу думку, для українських студентів та викладачів головною і надзвичайно актуальною проблемою у процесі навчання є відтермінування виконання поставлених завдань на останню хвилину. Американські дослідники називають це явище прокрастинацією (procrastination) або свідомим зволіканням. Вони пояснюють її небажанням нашого мозку переходити до вирішення нагальних «складних» для нього завдань. Вітчизняна система освіти орієнтована на поступове викладання дисциплін протягом семестру, а також поетапне виконання курсових та дипломних робіт. При цьому орієнтуючись на власний викладацький досвід, а також згідно з принципом Паретто, лише 20-ти відсотків від загальної кількості студентів виконують поставлені перед ними завдання вчасно. Інша частина – 80 відсотків, роблять їх безпосередньо перед dead line, тобто в останню хвилину. Таким чином, ефективність засвоєння матеріалу є досить низькою, що супроводжується відсутністю корисних навичок для майбутнього висококваліфікованого фахівця. Для найкращого засвоєння матеріалу інформацію необхідно отримувати поступово. Для подолання прокрастинації амери-

канські дослідники пропонують використовувати методику «Помідоро», яка полягає у використанні таймеру перед початком будь-якої психологічно складної справи (25-ти хвилин інтенсивної роботи з наступною 30-ти хвилинною перервою).

Наступним важливим аспектом в навчальній діяльності є підготовка та складання студентами тестування. Сьогодні більшість навчальних дисциплін у ВНЗ передбачають перевірку знань студентів за допомогою комп'ютерного тестування. Це, в свою чергу, потребує спеціального «цільового» викладення матеріалу студентам (орієнтованого на конкретні категорії і факти), а студенти повинні застосовувати відповідні техніки підготовки до тестів. Наприклад, американські науковці рекомендують розпочинати тестування обираючи складні тести, а вже потім переходити до простих. Р. Фелдер для позитивного складання тесту пропонує перед його початком відповісти на розроблений ним «Контрольний перелік питань». В основі даного переліку є командна робота у процесі підготовки до тестів – дискусії та їх обговорення з одногрупниками, консультація з викладачем з проблемних для студента питань курсу.

Американська дослідниця у сфері підвищення ефективності засвоєння інформації у процесі навчання – Б. Оклі, виокремила по 10 правил «гарного» та «поганого» навчання. На її думку, заважають якісному опрацюванню інформації та навчанню пасивне читання матеріалу, підготовка до занять в останню хвилину, перехід до виконання практичних завдань без попереднього опрацювання теоретичного матеріалу, відволікання на телевізор, телефон та інші предмети або людей, відсутність нормального здорового сну. Для гарного навчання студенти повинні переказувати матеріал, розподіляти завдання на окремі частини або кроки (chunks), проводити самоперевірку, робити регулярні перерви між навчанням.

Отже, для подолання проблем у навчання студенти повинні навчатись регулярно, працювати на дискусійними питаннями в групах та гарно висипатись.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ З ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО НАПРЯМУ

С. П. Прасолова, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У зв'язку зі входженням України до Європейського освітнього простору, запровадження принципів Болонського процесу, висуваються підвищені вимоги до підготовки майбутніх спеціалістів. Одним із головних чинників, що забезпечує розвиток складних завдань професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, на думку педагогів і психологів, є активізація пізнавальної діяльності студентів. Саме залучення студентів до активної творчої роботи, створення необхідних умов у навчальному процесі здатні забезпечити формування у студентів важливих якостей, які стануть основою професійного становлення.

Формування потенційних можливостей сьогоdnішнього студента і майбутнього спеціаліста пов'язане з удосконаленням самого процесу навчання, спрямованого на активізацію розумової діяльності студента, розвиток його творчого мислення. Адже традиційна форма навчання не забезпечує формування і розвиток у студентів умінь і навичок самостійної пізнавальної активності, не розвиває творчу навчально-пізнавальну діяльність.

Мова йде про використання нетрадиційних методів навчання під час викладання фінансово-кредитних дисциплін. До таких методів, зокрема, відносять проблемну лекцію, навчальні тести, моделювання міні-ситуацій (використання кейс-методу), дидактичні ігри тощо.

Основою ж для даних нетрадиційних методів навчання слугує теоретичний матеріал, який студенти отримують на лекційних заняттях проблемного характеру. Для забезпечення проблемності питання під час лекції задаються таким чином, щоб

привернути увагу студентів до найбільш важливих аспектів теми, активізувати отримані раніше знання студентів, навчити їх бачити взаємозв'язок між навчальними предметами.

Особливу увагу, на нашу думку слід також приділяти мотиваційному аспекту з самого початку вивчення змістової частини матеріалу. У вступній частині будь-якого заняття передбачається створення міцної мотиваційної основи для всього наступного вивчення теми.

Семінарські та практичні заняття мають на меті сформувати практичні уміння та навички студентів, різносторонньо аргументувати проблему та формувати професійну компетентність. *Позитивний ефект для реалізації поставлених завдань дають застосування ділових і дидактичних ігор на семінарських та практичних заняттях з дисциплін фінансово-кредитного спрямування.*

Значні дидактичні можливості для підвищення рівня пізнавальної активності мають *нові інформаційні технології*. Вони сприяють посиленню інтересу до навчання, розвитку мислення, інтелектуальних здібностей студентів, індивідуалізації та диференціації навчання, підвищення наочності навчання, розвитку самостійності, спрощення та збільшенню швидкості доступу до навчальної та наукової інформації через мережу Internet.

Таким чином, процес активізації навчання вимагає певної спільної діяльності викладача і студента, застосування різноманітних засобів, форм, системи дій, прийомів, спрямованих на вирішення навчальних завдань.

Оцінка ефективності застосування активних методів навчання – найважливіший, заключний етап загального процесу активізації занять. Як засвідчили результати дослідження, *інтерактивні методи навчання дозволяють оптимально вирішувати три навчально-організаційні задачі:*

- створити оптимальні умови для контролю за процесом навчання;
- забезпечити включення в активну навчальну роботу студентів з різною підготовкою і здібностями;

— встановити безперервний контроль за процесом засвоєння навчального матеріалу.

Використання інтерактивних методів навчання може бути ефективним шляхом до оптимізації процесу вивчення фінансово-кредитних дисциплін. Але, на нашу думку, не варто забувати і про традиційні методи навчання. Переоцінка ролі активності і самостійності студентів, як засвідчує педагогічний досвід, може призвести до негативних наслідків. При відносному пріоритеті інтерактивних методів навчання на заняттях повинні займати своє місце самостійна робота з науково-економічною літературою, індивідуальна практична діяльність, інші форми та методи навчання.

ОСОБЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В. О. Животенко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Соціально-орієнтовані зміни у суспільстві постійно висувають нові вимоги до підготовки фахівців з економічних спеціальностей. Сучасна система освіти має ґрунтуватися на забезпеченні систематизованих знань, умінь та навичок з метою їх ефективного використання у власній професійній діяльності. Але, на жаль, більшість педагогічних технологій, засобів та форм навчання не забезпечать високої ефективності пізнавальної діяльності студента, якщо він не займе активну особистісну позицію, а його пізнавальна діяльність не буде вмотивованою та цілеспрямованою.

Виходячи з цього, активізація пізнавальної діяльності студентів економічних спеціальностей є одним із основних напрямів забезпечення навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів.

Пізнавальна діяльність – це форма загальнолюдської діяльності, змістом якої є освоєння системи знань та методів діяль-

ності, культурних цінностей і суспільних відносин. Пізнавальна діяльність студента забезпечує освоєння способів та досвіду професійного рішення практичних завдань, оволодіння професійним мисленням та творчістю, тобто вона є професійно спрямованою, або іншими словами – навчально-професійною діяльністю.

Активізація такої діяльності має бути одним із основних завдань, що ставляться перед викладачем та реалізовуватися через його професійну майстерність. Під активністю студентів варто розуміти ступінь заглиблення ними у предмет діяльності: готовність виконувати навчальні завдання, намагання діяти самостійно, виявляти необхідну наукову інформацію з різних джерел, розширювати власні навчальні та наукові інтереси.

Сприятлива морально-психологічна атмосфера навчального процесу впливає не лише на налагодження доброзичливих стосунків між викладачем та студентом, а й створює можливість до втілення діалогу у навчальний процес. Саме діалог є ефективним методом активізації пізнавальної діяльності студентів.

Втілення у навчальний процес діалогу впливає на студента через призму:

- відкритості висловлювань та довіри студентів до викладача;
- вільної, впевненої поведінки студентів на заняттях;
- відсутності страху перед можливими помилками;
- звернення до викладача, у разі необхідності, про допомогу;
- відсутності бар'єрів в обміні думками тощо.

Використання діалогу дозволяє використовувати методи евристичної бесіди та дискусії.

Метод евристичної бесіди дозволяє у колективному пошуку вирішувати навчальні завдання, обмінюватися думками, припущеннями, активізувати мислення, пізнавальну активність один одного. Евристична бесіда дає можливість студентам не просто сприймати інформацію, а переживати її засвоєння як суб'єктивне відкриття ще незнайомого для себе знання. Центральне місце

в евристичній бесіді відводиться створенню і вирішенню проблемних ситуацій.

Відмінність дискусії від евристичної бесіди полягає у зіткненні різних позицій, думок її учасників. Саме таке зіткнення різних точок зору породжує нові думки, неординарні рішення, тим самим стимулюючи активність навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Застосування дискусії на навчальних заняттях дозволяє:

- стимулювати ініціативу і продуктивний обмін ідеями;
- розвивати рефлексивне мислення;
- спонукати до пошуку адекватної аргументації і різних способів вираження думки;
- забезпечувати зміну позицій щодо неправильної гіпотези;
- підвищувати сприйнятливість до нових ідей;
- навчає бачити процес чи явище із різних боків.

Отже, активізація пізнавальної діяльності студентів економічних спеціальностей, є одним із першочергових завдань викладача. Оскільки, вдалі наукові та навчальні пошуки студентів можливі, лише за умови поглиблення та розвитку їх самоосвіти.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В. Ф. Іванюта, д. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Однією з актуальних проблем на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії та практики є активізація пізнавальної діяльності. Саме від її вирішення залежить ефективність навчальної діяльності, яка проявляється в міцному засвоєнні знань, стимулюванні та розвитку інтересу до навчання, формуванні самостійної думки та підготовці до самостійного життя.

Чим відповідальніше підходить викладач до вибору форм і методів організації навчально-виховного процесу, тим вагоміший результат: студенти краще оволодівають знаннями, вміннями і навичками. Багато залежить від вміння, таланту і здібностей викладача. Але відповідальність лежить також і на студентах, на їх активності. Ось тут і потрібна взаємна співпраця: викладач-студент, яка найкраще активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів[2].

Використання методів активізації у процесі навчання дає змогу реалізовувати такі принципи сучасних концепцій викладання[1]:

- проблемності: вихідним пунктом процесу навчання повинна бути постановка проблеми з реального життя, яка пов'язана з інтересами й потребами тих, хто навчається;

- орієнтованості на наявний досвід: ефективне навчання можливе лише за опори на наявний досвід, що вимагає гнучкості концепції навчання та дає змогу врахувати досвід студентів;

- націленості на самонавчання: за результати навчання у першу чергу відповідальність несуть студенти, а викладач допомагає;

- професійної орієнтованості: орієнтація на практичне використання набутих умінь є ключовим елементом концепції навчання.

З метою активізації уваги, розумової діяльності студентів на заняттях застосовуються різноманітні способи і прийоми.

Активна пізнавальна діяльність студентів повинна бути організована з самого початку заняття. Активність студентів на наступних етапах багато в чому залежить від того, як організована її діяльність на початку занять, від того, як зуміє викладач з перших же слів опанувати їх увагою, захопити темою. Якщо, входячи в аудиторію, викладач «не бачить» студентів, не встановлює з ними контакт, не зверне увагу на те, як вони підготовлені до заняття, не назве тему і план лекції, то такий початок заняття не організує студентів на серйозне ставлення до

теми і не викличе інтересу у багатьох студентів; Початок будь-якого заняття вимагає чіткої організації, вимогливості, глибокого продумування кожного структурного елементу[2].

Активізація пізнавальної діяльності студента без розвитку його пізнавального інтересу не тільки важка, але практично неможлива. Ось чому в процесі навчання необхідно систематично розвивати і зміцнювати пізнавальний інтерес студентів і як важливий мотив навчання, і як стійку рису особистості, і як могутній засіб навчання, що виховує.

Успішне викладання не мислимо без стимулювання активності студентів у процесі навчання. Стимулювання дає можливість привернути увагу студентів до теми, пробудити в них допитливість, цікавість, пізнавальний інтерес. Одночасно необхідно розвивати в студентів почуття обов'язку і відповідальності. Важливо не тільки задовольнити потребу у вивченні теми на самому початку заняття, розкриваючи її значимість, а й продумати прийоми стимулювання, які будуть використані по ходу заняття [3].

Важливу роль у активізації пізнавальної діяльності студентів відіграє дистанційне навчання. Це форма, яка використовує глобальні комп'ютерні комунікації типу Internet і базується на індивідуальній роботі студентів з добре структуризованим навчальним матеріалом та активному спілкуванні з викладачами і студентами. Найбільш характерні риси такого дистанційного навчання:

- гнучкість (можливість навчатися в можливий для себе час, в зручному місці і темпі);
- позитивний вплив на студента (підвищення його творчого та інтелектуального потенціалу за рахунок самоорганізації, вміння користуватись комп'ютерною технікою і самостійно приймати відповідальні рішення;
- висока якість (якість дистанційного навчання підвищується завдяки залученню висококваліфікованого професорсько-викладацького складу та використанню в навчальному процесі навчально-методичних посібників і контролюючих тестів.

Список використаних джерел

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економічних дисциплін : навч. посіб. / О. В. Аксьонова. – Київ : КНЕУ, 2006. – 708 с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів ун-тів / А. М. Алексюк. – Київ : Освіта, 1995 – 296 с.
3. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. / Г. О. Ковальчук. – 2-ге вид., допов. – Київ : КНЕУ, 2003. – 298 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В УЧБОВОМУ ПРОЦЕСІ

Л. В. Олексенко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Зміни життя в сучасному світі вимагають і змін мети та призначення сучасної освіти. Знижується функціональна значущість і привабливість традиційної організації навчання, передача «готових» знань від викладача до слухача перестає бути основним завданням навчального процесу.

Важливо викликати інтерес до навчальної теми, перетворювати аудиторію пасивних спостерігачів на активних учасників заняття. Якщо викладач у своїй роботі буде використовувати активні форми та методи навчання, то це важливе питання буде вирішене саме собою. Активні форми навчання будуються на інтерактивних методах, коли існує взаємозв'язок не лише між викладачем і слухачем, а й між слухачами у навчанні.

Інтерактивне, групове навчання є тим середовищем, яке найбільш природно моделює зовнішнє соціальне оточення, вчить публічній комунікації, сприяє соціалізації людини і її вмінню раціонально і корисно діяти в суспільстві. Особливо важливою є здатність викладача створити ефективну учбову ситуацію, розподілити ролі слухачів, організувати діалог, дискусію, яка орієнтована на досягнення соціальної і професійної компетентності. Не менш важливим є вміння спроектувати роботу таким чином, щоб запропоновані форми навчання не перетворились в

жорстко нав'язані схеми, а враховували потреби учасників учбового процесу, були результатом розумного компромісу між достатньо різними інтересами студентів і викладача.

Які сильні сторони інтерактивних методів навчання? Перш за все – підвищення «ККД» процесу засвоєння інформації. За даними американських вчених, під час лекції студент засвоює всього лиш 5 % матеріалу, під час читання – 10 %, роботи з відео/аудіоматеріалами – 20 %, під час демонстрації – 30 %, під час дискусії – 50 %, під час практики – 75 %, а коли студент навчає інших чи відразу застосовує знання – 90 % [2]. Як бачимо, відносно пасивні методи навчання (коли студент лише засвоює та відтворює інформацію) мають на рівень (в 5–10 разів!) нижчу ефективність, ніж активні та інтерактивні.

Під час інтерактивного навчання студент стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності.

Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає цікавість до процесу навчання.

Особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що студенти навчаються ефективній роботі в колективі. Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати.

До кожного заняття слід сумлінно готуватися. «Легке» за формою інтерактивне навчання надзвичайно важке для викладача, адже добитися дисципліни і уваги за рахунок «сидить тихо!» неможливо. Окрім того, потрібно спланувати впровадження, робити його поступово. Краще ретельно підготувати кілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити похапцем підготовлені «ігри» [2].

В роботі повинні бути задіяні в тій чи іншій мірі всі студенти [1]. Справді, сильні студенти, а також особистості з високим

рівнем контактності будуть проявляти вищу активність, ніж замкнуті і слабкі. Проте слід постійно «втягувати» їх в роботу, створювати ситуації успіху.

Слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами.

Неможливо побудувати весь процес навчання виключно на інтерактивних методах. Це один з багатьох прийомів, які допомагають досягнути мети і приносять результат тільки в поєднанні з іншими.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України : зб. наук. пр. – Суми – Харків, 2001. – 250 с.
2. Хуторской А. В. Современная дидактика : учебник для вузов / А. В. Хуторской. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 544 с.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В. І. Місюкевич, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Теорія та методика професійного навчання на базі педагогіки і психології розглядає загальне положення організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі і допомагає викладачу визначати найбільш оптимальні шляхи для вирішення навчально-виховних завдань та обрати найбільш раціональний варіант в організації процесу вивчення конкретної дисципліни. Чим відповідальніше підходить викладач до вибору форм і методів організації навчально-виховного процесу, тим вагоміший результат: студенти краще оволодівають знаннями, вміннями і навичками з його дисципліни. Звичайно, багато залежить від вміння, таланту і здібностей викладача.

Але багато відповідальності лежить також і на студентах, на їх активності. Ось тут і потрібна взаємна співпраця: викладач-студент, яка найкраще активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів. Викладачу, який творчо підходить до вирішення

проблем сучасної освіти, в т. ч. професійних, без сучасних форм і методів навчально-виховного процесу просто не обійтися. Як цікаво і в той же час професійно та методично грамотно провести заняття, не знаючи форм і методів його проведення? Їх достатньо багато описано в сучасній методичній літературі. Але скільки є нетрадиційних. Ось тут і розкривається вміння і талант викладача до творчого підходу їх використання, до співпраці зі студентом.

Ринкові реформування, що проходять у всіх сферах народного господарства, перехід до нових форм господарювання ставлять перед системою освіти якісно нові вимоги до підготовки фахівців для всіх галузей народного господарства України. У відповідності до цих вимог потребують кардинальних змін і удосконалення всі складові компоненти системи фахової освіти: необхідність у визначенні нових напрямків підготовки фахівців, запровадження нових спеціальностей та спеціалізацій, перегляд змісту освіти і навчання, розробка нових форм та методів навчання.

Успіх в соціально-економічному розвитку країни значною мірою визначається рівнем професійної підготовки фахівців, раціональним розміщенням кадрового потенціалу і його кваліфікацією, безпосередньою участю наукових працівників у виробничій сфері. Рівень освіти кваліфікованого спеціаліста, його компетентність, ділова культура та соціальна позиція стають пріоритетними факторами у вирішенні завдань розвитку нашої держави. Високий рівень професійної освіти є важливим чинником стимулювання економічного розвитку в міжнародному масштабі. Для успішного вирішення проблем, які стоять перед економікою України, необхідною умовою є підготовка висококваліфікованих кадрів. Завдання, які стоять перед вищою економічною освітою вимагають від науково-педагогічних працівників освітніх закладів I–IV рівнів акредитації глибоких психолого-педагогічних та спеціальних знань в організації навчально-виховного процесу, активного запровадження високоефективних педагогічних технологій, нових форм та методів навчання і виховання студентів. Вирішальним у виконанні цих завдань є опанування знаннями і володіння методикою вивчення спеціаль-

них економічних дисциплін, від яких в значній мірі залежить якість підготовки фахівців-економістів.

Під активізацією навчально-пізнавальної діяльності розуміють цілеспрямовану діяльність викладача, спрямовану на розроблення і використання таких форм, змісту, методів, прийомів і засобів навчання, які сприяють підвищенню інтересу, самостійності, творчої активності студентів у засвоєнні знань, набутті вмінь і навичок, їх практичному застосуванні, а також у формуванні здібностей прогнозувати виробничу ситуацію й приймати самостійні рішення.

До методів активізації пізнавальної діяльності студентів на семінарських, практичних та лабораторних заняттях з економічних дисциплін належать: мозковий штурм; круглий стіл; проблемні лекції та семінари; тематичні дискусії; рольові ігри; ділові ігри; сократична бесіда; метод конкретних ситуацій; метод послідовних ситуацій; метод інцидентів; імітаційні вправи; наукові конференції; тренінги.

Отже, застосування активних методів у навчанні дає змогу реалізувати важливі принципи навчання: проблемність, професійну орієнтованість, спрямованість на самонавчання із урахуванням наявного досвіду студентів. Також активні методи сприяють формуванню особистісних та професійних якостей, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА НАВЧАЛЬНОМУ ЗАНЯТТІ

В. М. Бондаренко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

*«Освіта людини повинна починатися
з приказок і закінчуватися думками»*

Сенека

Серед сучасних проблем постає питання щодо стимулювання пізнавальної діяльності студентів на навчальному занятті, що є проблемою складною і багатоаспектною. Однак дана проблема

досліджена ще недостатньо. Нерозробленість проблеми стимулювання, розвитку творчої активності студентів є однією з головних причин того, що в наукових виданнях вказувалося на недоліки навчання студентів. Особливе значення у вирішенні проблеми стимулювання пізнавальної діяльності студентів набуває подальше вдосконалення форм і методів навчання. Усе гостріше сьогодні постає проблема вдосконалення процесу стимулювання пізнавальної діяльності студентів ВНЗ в процесі їх професійної підготовки. Критика існуючої системи підготовки найчастіше пов'язана з пасивністю самих студентів на заняттях, відсутністю інтересу до навчання, що призводить до зниження рівня їх професійної підготовки. Аналіз досліджень і публікацій дає можливість стверджувати, що одним із шляхів вирішення проблеми, що розглядається, є сприятлива атмосфера в студентському колективі, яка в поєднанні з позитивним впливом особи викладача є бажаною та необхідною умовою позитивних емоцій у студента протягом навчання та спілкування. Почуття постійно присутні на всьому шляху пізнання, а позитивні почуття є складовою успіху в навчанні та спілкуванні. Виникнення ж таких позитивних почуттів залежить від атмосфери, у якій доводиться діяти, від підтримки, взаєморозуміння та позитивних оцінок з боку інших учасників процесу. На думку вчених, саме стан емоційної пасивності заважає людині займатись пошуком шляхів вирішення пізнавальних завдань. Студент, що відчуває повагу та взаєморозуміння із боку усього колективу і окремих його членів, має можливість розкрити свої здібності, взяти активну участь у пізнавальному процесі [1]. В основі процесу формування професійних знань, умінь та навичок лежить активна пізнавальна діяльність студента, яку стимулюють інноваційні методи й прийоми навчання. Технологія навчання у вищій школі має забезпечувати зростання кожного студента, тобто залучення його до активної діяльності через розв'язання навчальних завдань. Наступним шляхом вирішення проблеми стимулювання пізнавальної діяльності студентів є втілення новітніх технологій в організацію пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Технологія – слово грецького походження, яке означає знання про майстерність [2]. У нашому випадку воно вживається стосовно загальних завдань планування, організації

та контролю пізнавальної діяльності студентів університетів у процесі їх підготовки.

У навчальному процесі ВНЗ особливе місце займають такі організаційні форми, які забезпечують активність студентів на заняттях, підвищують знання і індивідуальну відповідальність. Ці завдання можна успішно вирішувати через технологію застосування активних форм навчання. Навчання – найважливіший і надійніший спосіб отримання систематичної освіти [2]. Саме спрямовуюча роль викладача забезпечує повноцінне засвоєння студентами знань, умінь і навичок, розвиток їх розумових сил і творчих здібностей. Ступінь продуктивності навчання багато в чому залежить від рівня активності пізнавальної діяльності студента. Отже, активізація пізнавальної діяльності в навчальному процесі має дуже важливе значення. Підсумовуючи вище викладене, можна констатувати, що успіх навчання визначається ставленням студентів до навчання, їх прагненням до пізнання, уміннями та навичками, їх пізнавальною активністю. Подальшої розробки потребують проблеми взаємодії викладачів та студентів під час навчання та підвищення самостійності студентів у процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Мороз В. Д. Самостійна навчальна робота студентів : монографія / Мороз В. Д. – Харків : ХМК, 2003. – 64 с.
2. Тернавська Т. А. Проблема активізації пізнавальної діяльності в студентів ВНЗ / Тернавська Т. А. // Наукові записки. Том 59 : Педагогічні, психологічні науки й соціальна робота. – 2006. – С. 36–42.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС АУДИТОРНИХ ТА ПОЗААУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

В. М. Трайно, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення усіх сфер його соціального та духовного життя потребують від вищої школи, яка знаходиться в умовах реформування, якісно нового

рівня підготовки фахівців, що вимагає постійного удосконалення.

Вищий навчальний заклад повинен формувати особистість кожного студента, забезпечувати суспільство усебічно підготовленими фахівцями, які мають глибокі загальнонаукові та професійні знання, навички наукової роботи, готові до самоудосконалення та самоактуалізації в умовах професійної діяльності, у суспільному та особистому житті, навчати способам здобуття, осмислення та використання отриманих знань як під час навчання, так і у майбутньому.

Це можливо завдяки формуванню та активізації пізнавальної діяльності студентів у навчальному процесі під час аудиторних та позааудиторних занять.

Для глибокого і повного оволодіння матеріалом дисциплін необхідно постійно удосконалювати зміст освіти, методи і прийоми навчання, а також організацію пізнавальної діяльності. Майбутні фахівці повинні не лише діяти, але й мислити по-новому. Тому доцільним є органічне поєднання та взаємоузгодження традиційних методів реалізації навчального процесу з новими методами активізації пізнавальної діяльності, що забезпечують формування необхідних якостей майбутнього професіонала. Методи активізації пізнавальної діяльності спрямовані на розвиток у студентів творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок й умінь нестандартного вирішення проблем практичної діяльності та удосконалення навичок професійного спілкування, допомагають розвинути у них адаптованість до будь-яких ситуацій, ініціативність, самостійність у прийнятті рішень і разом з тим уміння працювати у колективі.

Активізація пізнавальної діяльності студентів не лише процес управління активністю студента, а й процес активізації діяльності викладача, процес, який спрямований на підсилення спільної пізнавальної діяльності викладача та студента. Викладач повинен створити оптимальні умови для навчальної діяльності студентів, тобто навчити студентів учитися.

Ефективність найсучасніших методів, засобів, педагогічних технологій залежить від власної активності студентів у процесі формування у них знань, умінь, навичок. Студент, який вмотивовано вивчає предмет, отримує більш міцні та фундаментальні знання. Навчання не буде продуктивним, якщо воно не вносить змін у структуру особистості. Зміни у структурі особистості відбуваються тільки у тому випадку, коли студент діє за внутрішнім спонуканням.

Активність студентів виражається через ініціативність, дієвість, енергійність, зацікавленість, готовність до роботи, наполегливість у досягненні мети, вибір оптимальних способів розв'язання завдань, пізнавальну самостійність у процесах сприйняття, відтворення, розуміння та творчого застосування.

Методи активізації пізнавальної діяльності повинні використовуватися під час лекцій, практичних та семінарських занять, заліків, іспитів, самостійної роботи студента, індивідуальної роботи студента з викладачем, написання курсових та дипломних робіт. Вони можуть включати лекцію-бесіду, лекцію-аналіз конкретної ситуації, лекція-консультацію, лекцію-прес-конференцію, лекцію із заздалегідь запланованими помилками, семінар-дискусію, запитання викладача, обговорення, ділові ігри, «мозковий штурм», навчальні та рольові ігри, кейси, групові дискусії, бесіди та ін.

Отже, використання методів активізації пізнавальної діяльності студентів під час аудиторних та позааудиторних занять є необхідною умовою та запорукою успішного навчання у сучасних умовах. Нинішній освітній процес потребує активізації пізнавальної діяльності студентів з метою формування у них культури самоосвіти. Беручи участь у навчальному процесі з активної позиції і усвідомлюючи свою відповідальність за здобуті знання, студент максимально використовує весь свій інтелектуальний і творчий потенціал, що є необхідною умовою готовності до майбутньої самостійної діяльності.

ВИКОРИСТАННЯ ФРЕЙМІНГ – ЕФЕКТУ ДЛЯ ПРОЕКЦІЇ ПОПЕРЕДНЬО ВИВЧЕНИХ ДИСЦИПЛІН

А. М. Захаренко-Селезньова, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кожен день майбутні фахівці стоять перед вибором декількох альтернатив збору, аналізу та засвоєння інформації і кожен раз їм необхідно оцінити можливі наслідки прийнятого рішення.

Теорія очікуваної корисності вважає, що прийняття рішення припускає незалежність від опису поставленого завдання. На протилежність такій думці існує теорія «ефекту фреймінгу» або ефект обрамлення, який був описаний Амосом Тверські та Денієлом Канеманом у 1981 році.

«Фреймінг – ефект» це семантична маніпуляція над об'єктом вибору за допомогою різних описів. На цьому ефекті базується безліч маркетингових прийомів.

Багатьох студентів не можна назвати професійно грамотними та всебічно обізнаними, навіть у дисциплінах фахового спрямування. Вони сприймають нову дисципліну, не замислюючись про те як вона пов'язана з попередньо вивченими та не сприймають новий потік інформації базуючись на раніше отриманих знаннях.

Фрейми, тобто обрамлення – це абстрактне поняття, яке слугує для організації та структурування значень сприйняття. Саме використовуючи техніку фреймінгу викладачі мають можливість сфокусувати увагу студентів в потрібну площину.

Фрейми – це якість комунікації, яка змушує надати пріоритет одному значенню над іншим.

Фреймінг включає в себе три елементи: мову, думку і передбачення.

Слід виділити два види фреймів – індивідуальні (визначаються як ті, що зберігаються в пам'яті індивіда кластери ідей, які направляють процес обробки інформації) та комунікативні (служать робочим інструментом викладача і дозволяють йому

швидко ідентифікувати та класифікувати інформацію, а також обробляти її для ефективної передачі аудиторії).

Концепція фреймінгу здобула популярність в комунікаціях наприкінці XX століття на фоні повернення уваги до того, що масова інформація може ефективно впливати на свідомість та здобуття знань.

Фреймінг, на відміну від «концентрації на актуальності», робить наголос не на самій новій інформації, а на рисах, що дозволяють віднести інформацію до вже відомої категорії.

Створення стійкого взаємозв'язку між окремо взятими фреймами і установкою масової свідомості не тільки потребує довгої праці, але і повинно спиратись на реальні знання та досвід.

При вмілому застосуванні міжпредметних зв'язків викладачам немає необхідності створювати нові фрейми, а є можливість експлуатувати вже сформовані «попередниками», оживляючи необхідні їм установки масової свідомості.

Американський вчений Шанто Ісгар, який досліджував ефекти фреймінгу поділив їх на дві категорії:

- 1) епізодичні (конкретний випадок в контексті окремого прикладу);
- 2) тематичні (випадок, що висвітлюється у загальному контексті).

В технології фреймінгу необхідно підкреслити наступні складові:

- 1) створення фреймів на рівні дискусійних груп;
- 2) закріплення фреймів в свідомості за допомогою підкріплення інформацією;
- 3) актуалізація фреймів в ситуаціях, що потребують масової мобілізації.

Теорія фреймінгу здатна відповісти на багато питань, пов'язаних з послідовністю вивчення фахових дисциплін та їх міжпредметних зв'язків, а також закріплення попередньо набутих знань і навичок.

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ТОВАРІВ»

В. О. Назаренко, к. т. н, доцент;

З. Я. Котова, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасне суспільство потребує висококваліфікованих фахівців, які здатні швидко реагувати на зміни, вміють швидко приймати оперативні рішення. Це може бути досягнуто за цілеспрямованої організації підготовки студентів на основі технологій розвиваючого навчання, які передбачають активне управління пізнавальною діяльністю.

Необхідність внесення інноваційних змін в професійну підготовку студентів обумовлена тим, що сьогодні для майбутніх спеціалістів і керівників потрібні не тільки глибокі знання, а також уміння в ситуації, що швидко змінюється, набувати нових знань і використовувати їх для моделювання власної діяльності. Все це доводить доцільність пошуку більш ефективних форм, методів і технологій навчання.

Перехід на розвиваюче навчання передбачає широке впровадження таких форм і методів, які передбачають цілеспрямований розвиток розумових здібностей студентів, розвиток у них зацікавленості до навчальної роботи, самостійності і творчості. До них належать активні і інтерактивні форми і методи навчання.

Сьогоднішній перелік таких методів досить різноманітний. Під час викладання дисципліни «Формування якості товарів» використовуються декілька методів. Їх різноманітність дозволяє активізувати навчальну діяльність студентів, стимулювати зацікавленість до дисципліни.

Методика активізації пізнавальної діяльності визначається сукупністю різних факторів. Вибір конкретного методу залежить від дисципліни, її змісту і ролі в формуванні майбутнього фахівця. На нашу думку, важливо підібрати оптимальні види

враховуючи не тільки особливості дисципліни, а й кожної окремої теми. Крім того, вибір залежить від особливостей студентської групи, потоку, студентів, обумовлюється особливостями викладача.

Застосування різних методів активізації пізнавальної діяльності студентів доцільне під час проведення аудиторних занять (як лекцій, так і практичних), а також організації самостійної роботи студентів. Особлива увага приділяється раціональній організації процесу навчання студентів перших курсів, які не мають достатніх навичок самостійної роботи.

При викладанні дисципліни «Формування якості товарів» для студентів, що навчаються за програмою професійного спрямування «Товарознавство і комерційна діяльність» з відомих методів активізації пізнавальної діяльності застосовуються проблемне навчання, дискусія, метод творчих завдань. Використання того чи іншого методу залежить від теми і творчого потенціалу студентів.

Проблемне навчання застосовується в лекційному курсі. В формі дискусії проводиться практичне заняття з теми «Формування якості смакових товарів», яке передбачає перегляд відеоматеріалів і подальше їх обговорення. Щорічне анкетування студентів показує, що саме такі заняття запам'ятовуються і оцінюються студентами, як найбільш цікаві.

Особливе значення має застосування методу творчих завдань. Види творчих завдань включають аналітичний огляд нової літератури, розробку ситуаційних завдань за темами дисципліни, підготовку доповідей, порівняльний аналіз різних способів виробництва харчових продуктів, аналіз традиційного і оновленого складу сировини, що використовується для виготовлення продовольчих товарів.

Як показує досвід, при цьому значно підвищується мотивація, активність і самостійність студентів, ступінь засвоєння матеріалу теми.

Виконання творчих завдань може мати елементи науково-дослідної роботи. Студент отримує індивідуальне завдання, при цьому враховується його побажання в виборі теми. Під керів-

ництвом викладача складається план роботи над темою, який включає:

- постановку проблеми; збір фактичного матеріалу;
- систематизацію і аналіз отриманих даних;
- висновки про можливість і необхідність практичного застосування отриманих результатів.

Результати своєї роботи студенти доповідають під час аудиторних занять з відповідної теми та на наукових конференціях. Підвищується зацікавленість матеріалом всієї групи, метод дозволяє розвивати творчий потенціал, логічність мислення.

При застосуванні вище зазначених методів, на нашу думку, головним є перенесення фокусу активності в бік тих, хто навчається, активізація ролі самостійної роботи студентів і підвищення ступеню зворотного зв'язку викладача з кожним студентом.

АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТОВАРОЗНАВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ

О. В. Калашник, *к. т. н., доцент;*

О. В. Кириченко, *асистент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Перед сучасними вишами поставлене завдання підготовки висококваліфікованих та компетентних спеціалістів для галузей економіки, готових до виконання завдань різного ступню складності.

Одночасно у суспільстві формується стійке і довгочасне замовлення на яскраву, фізично і духовно розвинуту особистість, ініціативну і своєрідну, творчу, здатну до життєдіяльності в різних та нових професійних і соціокультурних умовах.

У зв'язку з цим актуальною є проблема формування акмеологічних підходів до забезпечення особистості технологіями успішного професійного становлення і досягнення суспільно і індивідуально значущих результатів практичної діяльності.

Метою навчальної діяльності Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ) повинно бути створення умов опанування механізму особистісно-професійного розвитку для майбутніх фахівців на різних етапах трудової діяльності.

ПУЕТ здійснює підготовку фахівців програми професійного спрямування «Товарознавство та експертиза в митній справі». Як відомо, експертом може виступати особа, яка має відповідні знання, обов'язково досвід роботи з того питання, для дослідження якого вона залучається.

Практична діяльність установлює загальні та спеціальні вимоги до експертів. Однією із загальних вимог, що пред'являються до експертів протягом їх роботи, є компетентність.

Компетентність експерта забезпечується наявністю професійної освіти в певній галузі, що відповідає його майбутній експертній діяльності, а також спеціальними знаннями.

Відомі два види компетенцій, які необхідні для здійснення експертної діяльності: професійні та процесуальні. Професійні компетенції являють собою сукупність знань і умінь, які застосовують в умовах визначеності, невизначеності і ризику, необхідних і достатніх для проведення експертизи. Знання процедури проведення товарної експертизи та порядку її документального оформлення формують процесуальні компетенції майбутнього спеціаліста.

Провідними умовами формування акмеологічної позиції майбутнього товарознавця-експерта в навчальному процесі є:

- розвиток акмеологічної позиції викладацького складу університету;
- орієнтація на компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований підходи, які сприяють становленню особистості;
- педагогічна підтримка, як основний принцип взаємодії викладача та студента.

Оскільки законодавство, наука та технології динамічно розвиваються, тому серед експертів завжди буде великий попит на отримання нових знань.

Акмеологічний підхід в підготовці майбутніх товарознавців-експертів реалізується під час самостійного навчання за допомогою навчальної, наукової та довідкової літератури в галузі засобів, методів і організації експертизи; участі в науко-практичних конференціях, круглих столах, майстер-класах, вивчення технології виробництва товарів промисловими підприємствами; відвідування ярмарок, виставок, торговельних підприємств з метою відслідковування змін в асортименті товарів тощо.

Таким чином, використання акмеологічного підходу в підготовці майбутніх товарознавців-експертів є дуже важливим, оскільки це посилює професійну мотивацію, стимулює розвиток їх творчого потенціалу, дає можливість виявляти та використовувати ресурси особистості для досягнення успіху в професійній діяльності.

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТТЯХ З ХІМІЇ

Ю. І. Ковальчук, к. т. н., доцент;

Є. П. Діденко, асистент;

Е. А. Назаренко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Питання активізації пізнавальної діяльності студентів належить до числа найбільш актуальних проблем сучасної педагогічної науки та практики. Адже суспільству необхідні грамотні, компетентні, конкурентоспроможні і творчі фахівці, здатні вільно орієнтуватися в інформаційному потоці, самостійно приймати рішення у ситуаціях вибору й, при необхідності, швидко адаптуватися до нових умов праці [3].

Випускники ВУЗу повинні бути не лише професійно освіченими, а й творчими, ініціативними, здатними приймати правильні, часто нестандартні рішення в різних ситуаціях, мати системне мислення [2].

Підготовку спеціаліста, що відповідає сучасним вимогам, може забезпечити система професійної освіти. Крім того, в

сучасних умовах увага акцентується на безперервній освіті людини протягом усього життя. Тому важливо сформувати потребу і готовність студентів до самоосвіти, розвинути навички та вміння самостійного набуття знань, активного включення нових знань та способів діяльності в систему засвоєних і застосовуваних на практиці [1].

Сучасний студент повинен відчувати відповідальність за якість свого навчання. Перед викладачами стоїть першочергове завдання: розвинути інтерес до набуття знань, сформувати професійно спрямовану мотивацію до процесу навчання. З метою активізації пізнавальної діяльності студентів, викладачами кафедри хімії Полтавського університету економіки і торгівлі розроблено сучасний дидактичний засіб – робочий зошит для лабораторних робіт, який виконує такі функції в рамках освітнього процесу: навчальна, розвиваюча, раціоналізуюча, контролююча.

Робочий зошит для лабораторних робіт з хімії має такі особливості:

- відображає програму навчальної дисципліни, так як в ній представлений лабораторний практикум для всіх досліджуваних модулів;
- містить різноманітні завдання репродуктивного, продуктивного й творчого характеру, тому сприяє індивідуалізації навчання;
- дозволяє викладачеві управляти й корегувати навчально-пізнавальну діяльність студента.

Робочий зошит для лабораторних робіт містить: інструкцію з техніки безпеки, питання і завдання для самостійної підготовки, план виконання експерименту та методичні вказівки, питання для захисту лабораторної роботи.

Робочий зошит дозволяє організувати індивідуальну та групову роботу студентів на занятті. Кожен крок виконання експерименту і його оформлення конкретизується в робочому зошиті, і студент має можливість виконати його самостійно, за рахунок цього забезпечується успішність при виконанні лабораторної

роботи, що сприяє формуванню позитивних емоцій та інтересу до процесу пізнання.

Проведене дослідження підтвердило припущення про те, що застосування в освітньому процесі ВУЗу робочих зошитів для лабораторних робіт з хімії в якості сучасного дидактичного засобу навчання сприятиме активізації науково-пізнавальної діяльності студентів, підвищенню якості освіти.

Робочий зошит пройшов успішну апробацію і впроваджений у навчальний процес Полтавського університету економіки і торгівлі.

Список використаних джерел

1. Бордовская Н. В. Современные образовательные технологии / Бордовская Н. В., Даринская Л. А., Костромина С. Н. – Москва : Кнорус, 2011.
2. Журавлева О. П. Становление личности в процессе организации самостоятельной работы студентов в системе высшего педагогического образования / О. П. Журавлева, Л. П. Михалева // Инновации в образовании. – 2011. – № 5. – С. 29–41.
3. Чупрова Л. В. Теоретико-методологические основания профессиональной подготовки студентов технического университета / Чупрова Л. В., Муллина Э. Р., Мишурина О. А. // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2014. – № 4. – С. 153–156.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. Д. Іващенко, к. х. н., доцент;

Ю. Б. Нікозять, к. х. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Під самостійною навчальною роботою розуміють будь-яку організовану діяльність студентів, спрямовану на виконання поставленої дидактичної мети в спеціально відведений для цього час: пошук знань, їх осмислення, закріплення, формування і розвиток умінь і навичок, узагальнення та систематизацію знань.

Самостійна робота повинна мати мінімум шаблонності, оскільки основне її завдання – розвиток пізнавальних здібностей, ініціативи і творчості студента.

Одна з провідних якостей особистості – самостійність. Вона виражається в умінні ставити перед собою певні цілі і домагатися їх досягнення власними силами. Тому на позааудиторній самостійній роботі необхідно пропонувати студентам різні види самостійної діяльності, що вимагають мобілізації знань, умінь, здатності приймати рішення, брати на себе відповідальність. У процесі такої роботи студенти звикають до затребуваності своїх знань, переконуються в їх значущості для своєї майбутньої професії.

Самостійне виконання практичних завдань значно підвищує активність студентів, збуджує їх інтерес до вирішення завдань, стимулює творчу ініціативу.

Пізнавальна активність і самостійність невід’ємні одна від одної: активніші студенти, як правило, і більш самостійні; недостатня власна активність студента ставить його в залежність від інших і позбавляє самостійності.

Продумана система самостійних професійно-спрямованих робіт студентів, особливо науково-пошукових, у процесі навчання хімічним дисциплінам сприяє розвитку їх пізнавальної діяльності, реалізації освітніх функцій.

Основна функція самостійної роботи полягає в тому, щоб забезпечити організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів з оволодіння знаннями. Давно помічено, що при дійсному прагненні студентів оволодіти знаннями, ефективність пізнавального процесу істотно зростає.

В даний час у зв’язку зі скороченням навчального часу на предмети природничого циклу, викладання хімічних дисциплін зведено до стандартного мінімуму, нижче якого опускатися не можна, так як не залишається місця для творчого розвитку, розширення хімічного кругозору, фундаменталізації.

Отже, перед викладачами кафедри хімії стояло завдання вишукати потенційні можливості з деяких навчальних хімічних дисциплін за рахунок модернізації їх змісту, структури і процесу навчання для розвитку особистості студента, розширення його

творчого досвіду, активізації його навчальної діяльності, придбання ціннісного ставлення до хімії, а через неї – до природи, життя, здоров'я та іншим загальнолюдським цінностям.

Активна самостійна робота студентів можлива тільки за наявності серйозної і стійкої мотивації. Найсильніший мотивуючий фактор – підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Розглянемо внутрішні фактори, що сприяють активізації самостійної роботи: корисність виконуваної роботи; участь студентів у творчій діяльності; конкурсах науково-дослідних або прикладних робіт і т. п.

Для активізації пізнавальної діяльності ми використовуємо принцип професійної спрямованості, надання дослідницького характеру всім лабораторним та індивідуальним роботам, розширення освітніх маршрутів за рахунок участі студентів у виконанні наукових досліджень за загальною тематикою «Я хочу жити в якісному світі».

Проектна технологія, заснована на індивідуальному чи колективному виконанні студентами проектних завдань різного типу, пов'язана з функціональним використанням набутих знань. Процес роботи над творчим проектом дозволяє використовувати всі раніше сформовані навички та вміння, інтегрувати фонові знання, максимально залучаючи креативні можливості особистості, такі як постановка задачі, вибір порядку її вирішення, накопичення та аналіз вихідної інформації, визначення основних варіантів вирішення проблеми, формулювання висновків й оформлення їх у логічну форму, їх публічне представлення.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ В ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

П. Ю. Балабан, к. е. н., професор;

Н. М. Тягунова, к. е. н., професор;

М. П. Балабан, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах глобалізації світової економіки, переходу України на ринкові принципи господарювання конкурентоспроможність

випускників вищих навчальних закладів у значній мірі залежить не лише від знань, отриманих в стінах університету, але і від їх практичної підготовки, яка включає знання та вміння (компетенції), необхідні фахівцям для вирішення професійних завдань.

Для фахівців в галузі торгівлі серед основних із них – формування асортименту товарів, комерційних взаєморозрахунків і товаропросування, управління товарними запасами тощо. Без глибокого вивчення цих процесів на практиці, в умовах оперативної діяльності конкретних торговельних підприємств практично неможливо пройти співбесіди при конкурсному відборі претендентів на посади в сучасних комерційних структурах. При цьому в основу оцінки відповідності вимогам кладуться знання, вміння і практичні навички, якими володіють претенденти на вакантні посади.

На сьогодні склалася ситуація, коли на рівнях «вищі-випускники-роботодавці» кожна ланка живе окремо одна від одної без належної взаємодії та обміну інформацією між ними. У кінцевому результаті вузи готують фахівців, яких роботодавцям доводиться доучувати і переучувати. Як результат, через недовіру до української вищої освіти відбувається значний відтік абітурієнтів для навчання за кордоном.

З врахуванням цього, починаючи з 2014–2015 навчального року в університеті прийнято Концепцію впровадження технології практико-орієнтованої підготовки фахівців, яка передбачає проходження студентами виробничих практик та стажування на підприємствах і в організаціях різних галузей економіки.

Метою запропонованої концепції є створення системи навчання, спрямованої на задоволення потреб роботодавців у конкурентоспроможних випускниках, та яка б забезпечувала випускників гарантованим робочим місцем. В основу концепції покладена маркетингова стратегія, покликана адаптувати діяльність ПУЕТ до потреб цільових замовників – галузей економіки і окремих підприємств.

Вона передбачає, що після закінчення кожного рівня навчання студент має пройти практичну підготовку та скласти кваліфікаційний екзаме́н обов'язково за участю представників

потенційного роботодавця і може отримати після 2 та 3 курсів відповідний документ (сертифікат ПУЕТ) про можливість роботи у роботодавців. При цьому студент проходить практики та стажування, виходячи із послідовності посад майбутньої професії. У нього є можливості займати оплачувані посади. Для цього в навчальному процесі необхідно передбачити гнучкий графік навчального процесу з можливістю пристосування під потреби роботодавця, застосування блочної системи викладання дисциплін.

Одночасно студент виконує курсові роботи, дипломний і магістерський проекти за матеріалами підприємства, де він буде в майбутньому працювати. Не виникає проблем із збором даних, не потрібно створювати «віртуальні підприємства». Зменшуються можливості для плагіату. Наукова робота (як студентів, так і викладачів) стає прив'язаною до практичних потреб роботодавців, що дасть можливість реалізовувати науковий потенціал більш ефективно.

Таким чином, необхідно буде формувати співвідношення між знаннями і навичками, регулювати кількість лекцій і практичних занять з кожної окремої дисципліни виходячи із потреб потенційних роботодавців.

Запровадження Концепції примусить перебудувати прикладну економічну науку під потреби підприємств-замовників завдяки постійним стажуванням викладачів і замовленням випускників університету від практиків.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВІЇЗНИХ ЗАНЯТЬ НА БАЗІ ДІЮЧИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В. В. Лісіца, к. е. н., доцент;

О. М. Михайленко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сучасному етапі в системі вищої освіти велике значення надається практичній підготовці студентів, активізації їх пізна-

вальної діяльності шляхом перенесення частини навчального процесу на конкретну професійну діяльність. В умовах зростаючих вимог до професійної підготовки випускників вишів необхідно вже в навчальному закладі забезпечувати здобуття студентами практичних вмінь.

В навчальному процесі кафедри комерційної діяльності та підприємництва широко використовується практика проведення виїзних занять на діючі підприємства торгівлі.

Виїзні заняття розглядаються як інтенсивна форма навчання з зануренням студентів у професійне середовище у вигляді екскурсій на торговельні підприємства та безпосереднього проведення навчальних занять на базі торговельного закладу.

Дана форма навчання в сучасних умовах є досить ефективною і дозволяє ув'язати теоретичні знання з практикою діяльності робітників торгівлі, дає можливість ознайомитися з досвідом роботи конкретної торговельної структури за відповідною темою навчального заняття. З цією метою підтримується співдружність з колективами ведучих торговельних підприємств м. Полтава.

Для успішного проведення виїзних занять є потреба в попередній підготовці, яка полягає в узгодженні з керівниками відповідних підприємств дати, часу і теми проведення заняття, переліку питань для обговорення, змісту можливих роздаткових матеріалів.

Методичною основою проведення виїзних занять виступають комплекси завдань, які визначені робочими навчальними програмами дисциплін, що мають безпосереднє відношення до формування системи мислення сучасного фахівця з торгівлі.

На наш погляд, для проведення виїзного заняття мають бути розроблені методичні рекомендації, де висвітлювалася б його мета і завдання, визначався перелік знань, вмінь і навичок, формування яких має відбутися в процесі заняття.

Система виїзних занять повинна являти собою єдиний комплекс практичної професійно-прикладної підготовки фахівця з торгівлі, де має додержуватися принцип спадкоємності, відповідно якому для студентів молодших курсів найбільш значима

успішність виконання завдання і його привабливість, що пов'язано з поступовим процесом адаптації студента до майбутньої професійної торговельної діяльності. Таким чином, для студентів молодших курсів в більшій мірі завдання мають носити репродуктивно-навчальний характер. Вони деталізуються, оскільки студентам ще важко самостійно робити акценти на важливих моментах. Відтак, педагогічна діяльність в такому випадку носить навчальний характер, передбачає конкретні і детальні пояснення виконання окремих завдань. Самостійна робота студентів в цьому разі полягає в зборі інформації і її первинному аналізі. В якості баз для проведення подібних виїзних занять можуть виступати, наприклад, виставки та ярмарки, які регулярно проводяться в місті.

Для старшокурсників провідне значення набувають творчі завдання, виконання яких активізує креативні здібності студента, формує його майбутній професійний стиль, дає можливість долати труднощі, які можуть виникнути під час підготовки, проведення та аналізу виїзного заняття. Тому для таких студентів варто використовувати варіативні творчі завдання, наприклад, здійснення оцінки місця розміщення конкретного підприємства торгівлі, вдосконалення технологічного планування торгового залу конкретного магазину, робота в якості таємного покупця тощо.

Основними методами формування професійних вмінь і навичок на виїзних заняттях є система завдань студентам за темою заняття, самостійна робота студента з їх виконання, консультації викладача чи торгового працівника щодо коректних і ефективних дій студента під час заняття, колективне обговорення результатів виїзного заняття.

Слід відмітити достатньо високий рівень засвоєння студентами інформації під час виїзного заняття, що пояснюється особливістю подання навчального матеріалу, а саме наочністю, можливістю придбання професійних навичок, наявністю прямого спілкування з практичними працівниками.

Таким чином, під час проведення виїзних занять досягається комплексність засвоєння навчальних дисциплін, що дозволяє сформувати у студентів певну систему уявлень про знання і вміння робітників сфери торгівлі.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

І. В. Нартова, ст. викладач;

О. С. Криворучко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Самостійна робота студентів є однієї з основних форм організації навчального процесу у вищій школі. Навчальними планами передбачається не тільки аудиторна, а й позааудиторна робота, що включає індивідуальну та самостійну роботу студентів. Суттєвою складовою якості професійної підготовки є результативність самостійної роботи студентів.

Проблематика оцінки результативності та підвищення ефективності самостійної роботи знайшла своє відображення у роботах таких науковців, як А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондар, В. Козакова, І. Лернер, О. Мороза, П. Підкасистого, П. Сікорського, М. Скаткіна, Л. Головка, С. Заскалета, Л. Онучак, Н. Сидорчук. Результативною слід вважати таку самостійну роботу, яка забезпечує реалізацію поставленої мети в підготовці висококваліфікованих фахівців. Правильно організована навчальна діяльність на аудиторних заняттях мотивує самостійне її розширення, поглиблення і має продовження у позааудиторний час. Тобто, навчальна робота студента, організована під керівництвом викладача, має стати програмою самостійної діяльності з оволодіння навчальної дисципліни.

Результативність самостійної роботи студентів як фактора професійної підготовки можна підвищити тільки за умови виявлення взаємозв'язку між індивідуальними особливостями студентів та дидактичними умовами їх самостійної навчальної діяльності. Самостійна робота студентів дає широкі можливості для розвитку особистості, професійного становлення, налагодження стосунків співпраці між викладачами та студентами.

Досягти нових результатів у підготовці конкурентоспроможних фахівців у вищій школі неможливо без упровадження

нових технологій навчання. Розвиток науки та техніки, постійне збільшення інформаційних потоків вимагають нового підходу до підготовки фахівців, а саме впровадження безперервної освіти. У системі безперервної освіти важливого значення набуває вміння студента самостійно здобувати нові знання. Тому, особливим завданням вищого навчального закладу є навчити майбутнього фахівця самостійно здобувати знання.

Самостійна робота студентів як невід’ємна частина процесу підготовки фахівця необхідна не лише для оволодіння змістом певної дисципліни, але й для формування здатності брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблему, знаходити конструктивні вирішення і вихід із проблемних ситуацій. Вона дозволяє опанувати навички навчальної, наукової й професійної діяльності, сприяє поглибленню й розширенню знань, пробудженню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей.

Сьогодні, більшість студентів не в змозі самостійно визначити мету, виділити головне та відокремити від нього другорядне, провести аналіз фактів, здійснити самоконтроль при самостійному вивченні матеріалу. Студенти, перших курсів, не вміють планувати свою навчальну діяльність, займатись самоосвітою; відсутня мотивація до неї.

Навчальний процес необхідно переорієнтовувати на формування у студентів бажання та вміння самостійно опановувати знаннями, опрацьовуючи різноманітні джерела інформації.

Головним чинником ефективного процесу самостійної роботи студентів є постійний контроль за повнотою та якістю виконання самостійної роботи, оскільки саме контроль дає можливість своєчасно коригувати процес самостійної роботи студента. Тобто, складовими самостійної роботи студентів є мотивація, формування її мети, постановка завдання, процес виконання та контроль її результатів.

Ефективна організація самостійної роботи студентів дозволить: розвинути творчу активність, логічне мислення, навчитися самостійно працювати, постійно самовдосконалюватись.

Таким чином, успішне виконання самостійної роботи студентами забезпечують: мотивація самостійної навчальної діяльності; чітке визначення завдань самостійної роботи; зрозумілий алгоритм виконання завдання, знання студентом способів і методів його виконання; чітке визначення викладачем термінів виконання та форм контролю; організація консультаційної допомоги; систематичний контроль за виконанням завдання; методичне забезпечення самостійної роботи.

УМОВИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Н. І. Гончаренко, к. і. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Метою модернізації вітчизняної вищої освіти є значне підвищення якості освітньої діяльності за рахунок найповнішого розкриття та розвитку інтелектуально-особистісного та духовного потенціалу кожного студента. Важливе місце в цьому плані належить гуманітарним наукам. Їх унікальною особливістю є те, що засвоєння знань щодо тих чи інших сторін суспільного життя означає не просто інформаційну обізнаність. Опанування ними сприяє духовному розвитку людини.

Сучасна практика з очевидністю доводить той факт, що однією із головних перешкод на шляху до ефективного оволодіння знаннями студентами є їх пасивне навчання. Тому нагальним завданням вищої школи повинно стати впровадження таких методів навчання, які б розширювали простір для виявлення пізнавальної активності студентів.

Хоча і в сучасних умовах основними формами навчального процесу продовжують залишатись лекції та практичні заняття, але невпинне зростання обсягу учбового матеріалу та брак навчального часу вимагають при їх проведенні активного впровадження новітніх технологій. Вже не виникають сумніви щодо того, що мультимедійні презентації повинні стати неодмінним

супроводом будь-якої лекції чи практичного заняття. Втім потрібно не забувати, що ніяка новітня електронна машина не замінить кваліфікованого педагога, викладача, вченого. Тому в процесі навчання слід поєднувати різні методи і форми організації пізнавальної діяльності студентів.

Активізація пізнавальної діяльності студентів під час сучасної лекції повинна досягатися налагодженням постійного зв'язку між викладачем і студентами. Регулярне звертання лектора до аудиторії з проблемними питаннями може перетворити традиційну лекцію у напружений інтерактивний процес пошуку розв'язання актуальної проблеми.

Ще більш широкі можливості для впровадження новаторських ідей у навчальну діяльність надають семінарські заняття. Абсолютно неприйнятною, на нашу думку, є «репетиторська» модель проведення заняття. Теоретичні знання, отримані студентом у ході інтенсивного «натаскування», без достатньої внутрішньої мотивації і не підкріплені практикою, швидко забуваються. Як доводить досвід, періодично семінарські заняття доцільно проводити нетрадиційно (у формі групових дискусій, ділових ігор тощо). Подібне проведення заняття може значно підвищити зацікавленість та активність студентів. Саме у цьому випадку студенти вчаться виробляти та висловлювати власну думку, доводити свою точку зору.

Безперечно, особливого значення для підвищення ефективності навчальної діяльності набуває самостійна робота студентів, яка має реалізовуватись як під час аудиторних занять, так і у позанавчальний час. Її ефективність залежить від багатьох чинників. Зокрема, необхідною умовою організації плідної самостійної роботи є кваліфікований підбір та створення якісного навчально-методичного забезпечення, особливо, розробка відповідних методичних рекомендацій, в яких увага студентів привертається до найважливіших аспектів теми, ставляться проблемні питання та визначаються індивідуальні завдання. Самостійна робота має базуватись на індивідуально-орієнтованому підході. Він передбачає розробку завдань різного рівня складності, створення позитивного емоційного

середовища на заняттях, поєднання групових та індивідуальних форм роботи студентів, надання консультативної допомоги з урахуванням рівня підготовленості студентів тощо.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців є також студентська науково-дослідна робота. Основними завданнями науково-дослідної роботи студентів є розвиток творчого й аналітичного мислення, розширення наукового кругозору; прищеплення стійких навичок самостійного наукового пошуку; підвищення якості засвоєння знань; вироблення уміння застосовувати теоретичні знання і сучасні методи наукових досліджень в практичній діяльності.

Спілкування зі студентами-науковцями потребує від викладача певних навичок і вмінь, а саме: уміння слухати та говорити, давати пораду, впливати на вихованців особистим прикладом..

Таким чином, активна позиція викладача і студента в процесі інноваційного навчання дозволяє не тільки підвищити якість навчання, але й сформувати культуру інтелектуальної праці студентів, їх самостійність, сформувати ціннісні орієнтації студентів.

ЧИ БУДЕ УНІВЕРСИТЕТ УНІВЕРСАЛЬНИМ БЕЗ ФІЛОСОФІЇ?

І. В. Усанов, к. філос. н., доцент;

Л. А. Усанова, к. філос. н., доцент

Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка

Український університет, що існує на межовому розломі тектонічних культурних пластів, як, і все українське суспільство, покликаний здійснити той «холодний синтез» демократичної соціальності та особистісної потаємності, здичавілої раціональності та самотнього персоналізму, врешті, науковості з високими технологіями та віри з розсудливим суспільним улаштуванням. Поєднання не сумісних і антагоністичних парадигм сходу-заходу можуть дати енергію для обох систем. Для нас ця задача не є надмірною, по-перше, тому що вона наша, а по-друге, тому що іншого шляху для нас не існує.

Помежевий топос українського існування – це закріплене тут місце «ніде», бо ззовні воно є відношенням двох полюсів, кожен з яких визначає його своїм і одночасно чужим, а з середини – місцем події, а не забезпеченим перебуванням. Самостійність у цьому місці можлива, або як злет, або як падіння. Мігель де Унамуно, ректор університету Саламанки так сформулював задачу, яка для нас би звучала так, що нам потрібно не на Захід і не на Схід, а вгору і вглиб, має розгорнутися «інтраісторія – глибина особистісних душ». Вслід за ним, ми поділяємо вираз, що «В мені болить Іспанія» у варіанті «В мені болить Україна». Методологічною основою у руху в глиб може бути проблемне навчання, що пробуджує інтерес до практичної дійсності. Ректор Мадридського університету Ортега-і-Гассет говорить, що інтерес є причиною знань, а зацікавлена стурбованість – основою освіти. А сучасною базовою турботою університету є світоглядна позиція студента. Дезорієнтованість сучасної людини у надскладному світі дає калейдоскоп катастрофічних мікросвітів. Будувати суспільство значить мати той цементуючий філософський елемент, що дозволить не розпадатись особистості у індивідуума.

Пасивне сприйняття інформаційних повідомлень, тобто суми готових знань працює за алгоритмом – здав-забув і в кращому випадку залишається маніпулятивна вмільість. Кількість розрізнених і не узгоджених між собою даних із різних предметів значно перевищують межу сприйняття і засвоєння, вони не можуть перейти від операційної до довгострокової пам'яті. Акценти мають припадати на вирішення проблем, замість того, щоби просто вивчати щось напам'ять. Зменшити обсяг легкодосяжної поінформованості, але акцентувати особистісний досвід розуміння зв'язків і процесів. Усе, що не вбудовано в особистісний досвід розуміння – є інформаційний мотлох, що подібно камінчикам лежить у шлунку, створюючи ілюзію ситості при загальній виснаженості.

Тільки філософія може забезпечити міждисциплінарні зв'язки і дати належне обґрунтування будь-якій науці в контексті особистісного осмислення. Ніяка наука не визначається сама з

себе і потребує належного *пояснення* свого предмету і методології з філософських позицій. Філософія універсальна і не є наукою в ряду з іншими, але вона допоможе їм знайти своє укорінення в досвіді особистості.

Тільки філософія зможе забезпечити університету універсальність не через поєднання під одним дахом різних дисциплін, а через універсалізм фахівців, тобто парадоксальну широту звуженого. Цехова закритість дисциплін має долатись методологічними заходами за участі викладачів різних фахів та студентів. Вони забезпечать природний зустрічний дрейф різних курсів у сфері методів і засобів. Синтетичний міждисциплінарний характер знань – застосування синхронності курсів дозволить зменшити кількісне нагромадження інформації та створить змістовну поліфонію. Тематична когерентність курсів задасть умови синергії, а отже поглиблене розуміння через ефективність міжпредметних зв'язків.

Наприклад, викладання диференціального числення, як математичний опис не просто динамічних процесів, але взагалі чуттєвого досвіду – зависає без розуміння причин його виникнення і практичного застосування. Чому він з'являється тільки в період Нового часу, коли ідея становлення стала головним завданням і предметом осмислення цієї епохи, хоча сформульована ще в апоріях Зенона за дві тисячі років, але весь цей час досвід застосування нескінченно малих для пояснення практичних речей був не можливий з огляду світоглядних та історичних причин. Без філософського розуміння, що таке границя, як існує аксіоматика (підмуток вірою) і т. п., неможливо зрозуміти матаналіз і математичне знання неможливо вбудувати в особистісний досвід. Як, врешті дана ідея реалізується в соціально-економічній формації, або як інтегральне і диференціальне числення пов'язане з музичними течіями Нового часу, архітектурою, мистецтвом, або з сучасною теорією лідерства. Власне, головним спрямуванням PhD є розробка управлінських проблем та дослідницька робота в різних галузях за різним фахом. Але, якщо навіть у назві вищої категорії професіоналізму закладено, що це є доктор філософії, то філософія має нести за це відповідальність.

АКТИВІЗАЦІЯ УВАГИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

І. М. Петренко, д. і. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Важливою проблемою сьогодні залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності студентів, розширення сфери їх інтересів. Сучасним студентам доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме наявність готової інформації сприяє розвитку пасивності. Зникає прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто діяльності. Зрозуміло, що персональний вектор розвитку кожного студента не завжди збігається з напрямком руху у велику науку. Але із задоволенням і користю вчитися здатні всі. Для цього процес навчання має бути сконструйований з максимальним наближенням до запитів і можливостей студентів.

У педагогічних дослідженнях найчастіше активізацію пізнавальної діяльності розглядають як таку організацію сприйняття навчального матеріалу студентами, при якій засвоєння знань відбувається шляхом розкриття взаємозв'язків між явищами, порівняння нової інформації з відомою, конкретизації, узагальнення, оцінки навчального матеріалу з різних точок зору. Також, відмічається, що активізація – це діяльність, яка спрямована на стимулювання процесу усвідомлення студентами їхніх загальних інтересів і потреб як єдиної групи, визначення необхідних засобів та активних дій для досягнення цілей.

Мета викладання дисципліни «Історія та культура України» – формування системи знань про закономірності культурного процесу українського народу; національну культуру як специфічний та унікальний феномен людства; розгляд української культури у розвитку, в єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій європейської та світової історії. Завдання вивчення дисципліни – «Історія та культура України» навчити

студентів розумінню процесів культурогенезису на українських землях від стародавнього до новітнього періодів нашої історії; збагатити духовний світ студентів, сформувати вміння бачити й розуміти твори мистецтва, дозволити сприймати національну культуру як невід'ємну частину загального історичного розвитку.

Активність студентів при вивченні гуманітарної навчальної дисципліни «Історія та культура України» (вивчається на I курсі) виражається через запитання, прагнення мислити, пізнавальну самостійність в процесах сприйняття, відтворення, розуміння, творчого застосування. Ознаками сформованості активності особистості виступають: ініціативність, характеристика діяльності, енергійність, інтенсивність, ставлення до діяльності, добросовісність, інтерес, самостійність, усвідомлення дій, воля, наполегливість в досягненні мети та творчість.

Пізнавальна активність студентів є показником якості їх навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої до ефективного оволодіння знаннями та способами діяльності. Враховуючи ці ознаки, науковцями виділялись різні рівні пізнавальної активності: репродуктивно-повторювальна активність, пошуково-виконавча активність, творча активність.

Ці рівні не ізольовані один від одного, вони взаємопов'язані, можуть співіснувати. У цій системі рівнів пізнавальної активності звертається увага на те, що одним з головних завдань в педагогічній діяльності викладача є піднесення активності студентів до рівня самостійності.

Основна мета роботи викладача з активізації пізнавальної діяльності студентів полягає в розвитку їх творчих здібностей. З психології відомо, що здібності людини розвиваються в процесі діяльності. Засобом розвитку пізнавальних здібностей студентів є вміння застосування таких методів і прийомів, які забезпечують високу активність студентів у навчальному пізнанні. Методи і прийоми активізації, що їх застосовує викладач, повинні враховувати рівень пізнавальних здібностей студентів, бо непосильні завдання можуть підірвати віру студентів у свої сили і не дадуть позитивного ефекту. Тому система роботи викладача з

активізації пізнавальної діяльності студентів повинна будуватись з врахуванням поступового і цілеспрямованого розвитку творчих пізнавальних здібностей студентів, розвитку їх мислення.

Отже, активізація навчально-пізнавальної діяльності – процес, спрямований на мобілізацію викладачем (за допомогою спеціальних заходів) інтелектуальних, морально-вольових та фізичних сил студентів, розвиток здібності подолати труднощі, активну самостійну роботу. Крім того, активізацію навчально-пізнавальної діяльності не можна розглядати в сучасних умовах тільки як процес керування активності студентів. Вона одночасно є процесом і результатом стимулювання активності студентів.

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ, ГНОСЕОЛОГІЧНІ, ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІЗНАННЯ СТУДЕНТІВ

М. М. Мовчан, к. філос. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Важливе місце в житті кожної людини відіграє навчальна діяльність (у нашому випадку – на рівні ВНЗ). Мета навчання, яке органічно поєднано з вихованням молодих людей – розвиток особистості і одержання фахових знань в тій чи іншій сфері. Знання майбутньому дипломованому спеціалісту потрібні для вміння найбільш повно реалізувати себе в предметно практичній діяльності, а також одержати матеріальний і духовний добробут.

В пізнанні студентами (передусім за допомогою викладача) тієї чи іншої матеріальної або ідеальної реальності слід відзначити чотири взаємопов'язані складові – феноменологічний, гносеологічний, епістемологічний та методологічний аспекти. Феноменологія допомагає вивчити механізми пізнання, доторкнутися до властивостей людської духовності, що дає змогу молодій людині краще пізнати не лише конкретну професію а й

світ взагалі. Гносеологія безпосередньо реалізує сам процес пізнання. Методологія робить акценти на способах (методах) пізнання. Епістемологічний аспект прямо пов'язаний із результатом пізнання – знанням.

В процесі пізнання сучасні студенти мають повне право використовувати різноманітні методики – діалектику, феноменологічний метод, герменевтику, метод системно-структурного та категоріально-логічного аналізу і навіть деконструкцію. Філософія і наука звертають увагу на те, що молоді люди (суб'єкти пізнання) можуть активно застосовувати методологічний плюралізм. Він пропонує свідому відмову від універсальності якогось одного методу і визнання цінності всіх інших. Таким чином допускається взаємопроникнення і діалог між різними методами пізнання а також виникнення і впровадження нових методів.

Слід відзначити вельми велику суб'єктивність процесу пізнання, адже він залежить від багатьох особливостей студента (як суб'єкта пізнання). До цих особливостей належать інтелектуальні, характерологічні, мнемічні, темпераментальні, ситуативні чинники тощо). Суб'єктивізм бере початок із первинного (емпіричного) рівня пізнання і завершується на теоретичному рівні (абстрагування, узагальнення, аналіз, синтез та ін. мисленнєві операції). Чимало зусиль студент повинен витратити передусім на розуміння, усвідомлення проблеми. Розуміння є не чим іншим як співтворчістю, тобто процесом пояснення об'єкта з точки зору самого суб'єкта. Врешті-решт це буде відображатися як на кількісному, так і на якісному показнику знання.

Для кожної людини знання мають цінність тоді, коли особа може застосувати їх на практиці і від цього її життя стає більш ефективним. Особистість обов'язково отримує певний результат. У випадку невдачі – це буде цінний досвід (який згодиться у майбутньому), або ж вигода у разі успіху. Підкреслимо, що одержані знання неодмінно потрібно використовувати. Великого проміжку між теоретичною і практичною діяльністю не повинно бути. Саме на цьому виші зобов'язані акцентувати величезну увагу.

Немаловажну роль в теперішньому інформаційному суспільстві має афоризм відомого англійського мислителя доби Нового часу Ф.Бекона – «Знання – сила». Він стверджує, що за допомогою знань можна вирішити майже всі проблеми людства. Важливо, щоб людина навчилася правильно їх використовувати і намагалася жити в гармонії з природою.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

С. Ж. Верезомська, к. і. н., доцент;

В. В. Карманенко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасне полікультурне, демократичне суспільство створює широке коло можливостей для всебічного розвитку та самовдосконалення індивіда – доступність і всезагальність освіти та навчальних ресурсів, необмеженість власного творчого пошуку, реалізації особистих наукових проєктів, навчальних ідей тощо. Як результат, маємо велику і постійну зростаючу кількість дрібних підприємств, стартапів, компаній, корпорацій, які функціонують в умовах постійної конкуренції та боротьби за своє комерційне виживання. Успішність будь-якого починання завжди лежить в площині ефективного засвоєння нових знань, вмінь, навичок та компетенцій. Ці процеси тісно пов'язані з навчальною мотивацією.

Формування позитивної професійної мотивації не можливе без стійкої мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, пов'язаною з професією. Згідно даних, отриманих у результаті численних опитувань, більша частина студентської молоді, вступаючи до ВНЗ, не має готовності отримувати нові знання, і як наслідок – має низьку мотивацію до навчання, або взагалі не має мотивації до навчання.

Незважаючи на наявність у сучасній науці значної кількості науково-педагогічних праць, присвячених проблемі формування

мотивації навчально-пізнавальної діяльності у ВНЗ, це питання все ще залишається одним із актуальних питань педагогіки та педагогічної практики. У працях вітчизняних і зарубіжних учених висвітлено різні сторони проблеми формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності у ВНЗ, у яких: проведено аналіз мотивів вступу до вищого навчального закладу (С. В. Бобровицька, А. Н. Мечніков, Ф. М. Рахматуліна та ін.); виявлено динаміку змін мотивів на різних курсах (С. В. Бобровицька, Р. С. Вайсман, П. М. Якобсон та ін.); виділено умови, які сприяють формуванню у студентів позитивної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності (С. С. Занюк, В. Я. Кикоть, О. Б. Тарнопольський, В. А. Якунін та ін.).

Загальновідомим є той факт, що одним із основних завдань сучасних педагогів стає формування у студентів стійкої мотивації до навчання впродовж життя, що допоможе їм визначитися професійно та стати кваліфікованими спеціалістами. На думку В. Є. Михайличенко та В. В. Полянської, дослідження проблеми формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності у вищому навчальному закладі дає змогу зробити об'єктом вивчення багато аспектів внутрішнього життя студента: його інтереси, цінності і переконання, мотиви діяльності, здібності, знання, уміння, навички, які складатимуть у подальшому його професійну спрямованість.

Поняття «мотивація» є складним феноменом у психології та педагогіці. Це поняття охоплює мотиви, потреби, цілі, наміри, переживання тощо. У наукових дослідженнях мотивацію розглядають переважно як сукупність причин психологічного характеру, що визначає поведінку людини, її спрямованість й активність. Всебічне розкриття причин, якими пояснюється та чи інша поведінка людини, її дії, передбачає аналіз сукупності мотивів, якими зумовлюється конкретна поведінка. Формування мотивації можливе лише тоді, коли людині вдається пов'язати мету з особистісними цінностями. Чим більш особистісні цінності пов'язані з результатом майбутньої діяльності, тим більше внутрішні мотиви підживлюватимуть енергію мотивації особистості.

Умовами, що впливають на формування позитивних мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів є: професіоналізм викладача (бажання та вміння навчити); ставлення до студента як до компетентної особистості; сприяння самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента; організація навчання як процесу пізнання; використання методів, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність; усвідомлення найближчих та кінцевих цілей навчання; професійна спрямованість навчальної діяльності; доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується викладачем на занятті; постійне створення та «підкріплення» ситуації успіху для невпевнених у своїх силах студентів. Одним із основних завдань сучасних педагогів стає формування у студентів стійкої мотивації до навчання впродовж життя, що допоможе їм визначитися професійно та стати кваліфікованими спеціалістами.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

О. Б. Чмир, к. філос. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Під «комунікаційним простором» розуміється середовище, в якому протікає взаємодія між людьми або групами людей. Виділяють рівні комунікаційного простору:

1. Інформаційний. Людина задовольняє свої потреби в актуалізації, розкритті своїх талантів і здібностей, в творчості, пізнанні і самовдосконаленні. Тут формуються навчальні відносини «викладач – студент».

2. Інтелектуальний. На перший план виходить розумова діяльність. Інтенсивно працює при цьому пам'ять і уява людини. На цьому рівні розглядається наука, світогляд, культура, духовність. Тут формуються наукові відносини «викладач – студент».

3. Соціальний. На цьому рівні протікає більшість суспільних комунікацій. Він найбільш формалізований, поведінка людей

тут регламентується безліччю суспільних норм, законів, договорів, звичаїв і традицій. Цей рівень комунікації підпорядковує інтереси індивіда інтересам соціуму. Об'єкт соціальної комунікації виступає не як унікальна особистість, а як представник того чи іншого соціального прошарку або професійної групи. На цьому рівні людина задовольняє свої потреби у кар'єрі, професійному навчанні. Тут формуються трудові відносини «викладач – студент».

4. Психологічний. На перше місце виходить обмін потаємної, особистісної інформації, відбувається тісне, неформальне спілкування. Довірчі відносини, як правило, протікають на психологічному рівні. На цьому рівні людина задовольняє свої інтимно-емоційні потреби – в любові, дружбі, сім'ї, співпереживанні тощо. Тут формуються дружні відносини «викладач – студент».

5. Фізичний. Характерний для взаємодії людей у процесі матеріальної діяльності, при якій відбувається безпосередній контакт із фізичними об'єктами. На цьому рівні задовольняються природні потреби людини – в їжі, житлі, продовженні роду, виробництві та споживанні матеріальних продуктів.

Як бачимо, реальна комунікація «викладач – студент» може проходити не на одному, а на декількох, зазвичай суміжних, рівнях. Крім того, за незмінного складу учасників і місця комунікації її характеристики, а отже і рівень, можуть змінюватися.

Важливо, правильно віднаходити та ефективно застосувати методологічний інструментарій на кожному з комунікаційних рівнів з метою покращення пізнавальної діяльності студента.

У теорії соціальних комунікацій поступово склалося положення про неоднозначність понять «комунікаційний простір» та «комунікаційне середовище». Ці питання розглядалися різними авторами в працях, присвячених еволюції комунікаційного середовища, передумовам його становлення в добу інформатизації [1, с. 50–58].

Динаміка комунікаційного середовища має основоположне значення для інтенсивного використання доступних знань у всіх значущих сферах діяльності суспільства і є необхідною умовою розвитку соціуму. Водночас важливим кроком до прогресу

комунікаційних взаємовідносин має стати активне подолання комунікаційних бар'єрів і перешкод (технічних, мовних, психофізіологічних, знакових, смислових, ситуаційних, соціальних, культурних тощо), які виникають у процесі глобальної інформатизації суспільства [2].

«Комунікація – це не тільки процес обміну інформацією, це процес створення певної спільності, в якій учасники осмислюють інформацію і співвідносять свої смисли зі смислами комунікативних партнерів, створюючи, таким чином, певну ступінь взаєморозуміння. Важливу роль у цьому процесі відіграють комунікативні категорії» [3, с. 159].

У системі освіти реалізуються три початкові функції комунікації: активаційна, інтердиктивна, дестабілізуюча. Активаційна функція спонукає до дії, вчинку в певному усвідомленому напрямі, прикладами є заклик, наказ, вимога, девіз, які реалізуються як у навчальному процесі, так і у позанавчальних взаємодіях. Інтердиктивна функція, навпаки, пов'язана із заборонаю, гальмуванням усіх дій, крім однієї, вона особливо важлива у виховній, комунікативній взаємодії педагога з учнями в ситуаціях ризику і надзвичайних обставин. Дестабілізуюча функція відображає складність і суперечливість соціального життя освітнього закладу: погоджуючись і підтримуючи думку того, хто навчається, педагог протиставляє себе іншій особі або групі, вступаючи з ними в суперечливі відносини, відповідно, виникає якийсь хаос, організовується дестабілізація комунікативної взаємодії. Подібні ситуації в навчальних закладах виникають як спонтанно, так і навмисно реалізуються при використанні інтерактивних форм у процесі реалізації певної мети, пов'язаної з освоєнням, найчастіше, нового навчального матеріалу, контролем знань, а також у виховній комунікативній взаємодії [4, с. 188–193].

Список використаних джерел

1. Швидка О. Б. Еволюція комунікаційного середовища як чинник розвитку інформаційного суспільства / О. Б. Швидка // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2010. – Вип. 29.

2. Швидка О. Б. Комунікаційне середовище в теорії та практиці формування освітнього простору / О. Б. Швидка // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2012. – Вип. 35.
3. Захарова Е. П. Коммуникативные категории и нормы / Е. П. Захарова // Хорошая речь. – Москва : Книжный дом «Либроком», 2009. – С. 163–179.
4. Москалик Г. Комунікаційна природа освіти / Г. Москалик // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 83.

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

Н. Ю. Молчанова, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Питання активізації навчання студентів є актуальною проблемою, вирішення якої спрямоване на підвищення ефективності і якості навчального процесу. Важливим аспектом є забезпечення тісного зв'язку між життям і навчанням через пошук інноваційних методів і засобів навчання на основі реальних життєвих ситуацій.

Навчальна дисципліна «Охорона праці в галузі» є нормативною дисципліною, що вивчається студентами освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста та ступеня магістра, з метою формування у майбутніх фахівців знань стану і проблеми охорони праці на підприємствах галузі, науково обґрунтованих методів і засобів забезпечення безпеки, збереження здоров'я і працездатності людини, а також практичних навичок щодо прийняття відповідальних управлінських рішень, знань та вмінь управління охороною праці та оптимізації умов праці з врахуванням здобутків науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду.

Для активізації пізнавальної діяльності та досягнення якісної практичної підготовки необхідно використовувати методи навчання, які дозволять максимально наблизити умови навчання до умов праці майбутніх фахівців.

Такими напрямками активізації є використання методів проблемного навчання та ситуативного моделювання, сутність яких полягає в організації сприйняття навчального матеріалу шляхом спеціально підготовлених проблемних ситуацій, пов'язаних з майбутньою професією, для вирішення яких студенту не вистачає наявних знань, та змушує його активно формувати нові знання, спираючись на особистий та «чужий» досвід, що сприяє інтелектуальному та професійному розвитку. Значно впливає на індивідуальну пізнавальну діяльність студента виконання самостійно-індивідуалізованої роботи.

Суттєве значення при вивченні навчальної дисципліни має ставлення студента до навчання та його прагнення до пізнання нового та отримані навички самостійного оволодіння знаннями. Тому творче застосування активних методів навчання підвищує пізнавальну діяльність студентів шляхом формування особистості майбутнього фахівця, виховуванням відповідального ставлення, вчить вмінню сумісної діяльності та взаємодії, здатності приймати як спільні, так і самостійні рішення.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ В ОПАНУВАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМУ

Я. М. Бичков, к. т. н., доцент;

Т. І. Дмитрюк, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розвиток Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за останні роки характеризується високою динамікою освоєння нових прогресивних форм освітньої діяльності. Розширився перелік напрямів та спеціальностей денної та заочної форм навчання, що повинно призвести до збільшення контингенту студентів.

На кафедрі технологічного обладнання харчових виробництв і торгівлі викладаються такі технічні дисципліни як «Основи охорони праці», «Технологічне обладнання галузі», «Устатку-

вання закладів готельно-ресторанного господарства» та ін. Перед викладачами постає складне завдання знайти до кожного зі студентів особливий підхід щодо підвищення зацікавленості до їх вивчення.

Виконання цієї задачі ми вбачаємо у роз'ясненні студентам важливості предметів технічного напрямку у їх подальшій професійній діяльності. Можливість наглядно спостерігати цей зв'язок студентам, на нашу думку, допоможуть практичні та лабораторні заняття з дисциплін, технологічні практики, виїзні заняття на різні підприємства, які будуть пов'язані з їхньою подальшою професійною діяльністю.

Практично-орієнтована освітня діяльність університету, яка організовується і здійснюється відповідно до сучасних вимог, покликана сформувати у студентів професіональні вміння на конкретних ділянках роботи у виробничих умовах шляхом виконання на виробництві обов'язків, які пов'язані з їх майбутньою професійною та організаційною діяльністю.

Студент виявлятиме цікавість до опанування теоретичної частини дисциплін через змістовну роботу при проходженні практики під час вивчення структури та організації підприємства, ознайомлення з діяльністю підприємства, технологіями та обладнанням його основних ділянок, ознайомлення з роботою допоміжних приміщень, набуття практичних навиків з ведення технологічного процесу на робочих місцях, ознайомлення з посадовими інструкціями, ознайомлення з вимогами техніки безпеки та охорони праці на підприємстві, збору матеріалу для виконання звіту з практики.

Особливу роль у навчанні студентів напрямів «Технологія харчування», «Готельно-ресторанна справа» відіграють лабораторні заняття з дисциплін «Технологічне обладнання галузі» та «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарства». Якщо на лекціях та практичних заняттях студент має можливість отримувати лише теоретичні знання, то на лабораторних заняттях здійснюється поєднання теорії з практикою. Саме цей вид занять інтегрує теоретико-методологічні знання, практичні уміння й навички студентів у єдиному процесі діяльності навчально-дослідного характеру.

Традиційно лабораторні заняття на кафедрі проводяться за такою структурою:

- визначення теми лабораторної роботи;
- постановка мети роботи;
- перевірка теоретичних знань за темою лабораторної роботи;
- опис установки та порядок проведення лабораторної роботи;
- отримання та обробка результатів за запропонованою методикою;
- висновки;
- оформлення звіту.

Не останню роль у навчанні відіграють екскурсії на підприємства харчової галузі з метою ознайомлення та вивчення реального процесу виробництва. Екскурсія виконує такі функції: відтворює та посилює професійно-орієнтовну мотивацію студентів, реалізує принцип наочності навчання, розширює технічний світогляд студентів, зміцнює зв'язок між теоретичним навчанням та практичною реальною діяльністю.

Зважаючи на всі фактори навчального процесу для досягнення мети і виконання завдань підвищення зацікавленості студентів у вивченні технічних дисциплін необхідно провадити саме через лабораторні заняття та залучення студентів до екскурсій на підприємства за відповідним фахом.

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩОЇ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Л. П. Холодний, к. т. н., доцент;

Н. В. Рогова, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У виробничій діяльності ресторанного господарства взаємодіють безліч факторів, що призводить до виникнення на вироб-

ництві ситуацій, які просто неможливо передбачити заздалегідь. А тому, одним із найважливіших показників професійної підготовки фахівців ресторанного господарства виступають здатність і вміння оперативно аналізувати виробничі ситуації і приймати самостійні рішення, що потребує формування у студентів такої професійно значущої якості як самостійність.

В структуру самостійності, як якості особистості, входять: ініціативність, особиста активність, здатність приймати рішення, відповідальність, впевненість, самокритичність. Їх проявлення дозволяє робити висновок про наявність самостійності і рівня її розвитку у студентів. Важливо відмітити, що самостійність не є уродженою рисою особистості. Дані вікової та педагогічної психології дозволяють стверджувати, що ця якість виникає і розвивається в процесі життєдіяльності індивіда і залежить від того соціального середовища, в якому людина здійснює свою діяльність. Тому головний шлях формування самостійності у студентів це організація системи самостійних робіт, що передбачає не тільки вміння працювати без сторонньої допомоги, але й здатність вирішувати цілісні завдання, вміщуючи всі компоненти діяльності людини, а саме:

- усвідомлення та формування проблем і завдань;
- визначення цілей і розробка плану вирішення;
- аналіз, прогнозування, прийняття рішення, його практичне втілення;
- контроль і оцінка процесу і результатів діяльності;
- постановка нових цілей і завдань.

В основу формування самостійності майбутніх фахівців ресторанного господарства були покладені теоретичні умови розвитку самостійності як якості особистості. Для цього кафедрами технологій харчових виробництв і ресторанного господарства та готельно-ресторанної і курортної справи було розроблено систему педагогічних впливів, яка сприяла організації навчальної діяльності студентів на базі самостійного прийняття рішень. Формування і розвиток самостійності здійснювався на матеріалах дисциплін «Технологія галузі», «Організація вироб-

ництва та обслуговування в підприємствах ресторанного господарства», «Харчові технології», «Технологія продукції ресторанного господарства», «Організація, планування та управління виробництвом на підприємствах», «Організація ресторанного бізнесу», «Екологія та безпека харчових продуктів».

На першому етапі вирішувалися завдання розвитку самостійності в мисленні, діловому спілкуванні та виконанні лабораторних і практичних завдань. Завданням другого етапу було формування самостійності в навчально-дослідній діяльності. Третій етап, пов'язаний з формуванням даної якості в практичній діяльності під час проходження різних видів виробничих практик та стажування, в тому числі і за кордоном.

Реалізація першої умови здійснювалася за допомогою проблемного навчання, навчальних дискусій, ділових ігор, вирішення нестандартних виробничих ситуацій та роботи в системі «Віртуальне підприємство». На другому і третьому етапах студенти включалися в самостійну навчально-пізнавальну діяльність яка передбачала прийняття самостійних рішень при підготовці і захисті курсових робіт, курсових проектів та звітів з виробничих практик і стажування. При цьому використовувалися такі прийоми як «мозкова атака», «дискусія без лідера», «рольова гра» та ін.

Не менш важливим напрямом формуючої діяльності з розвитку самостійності була також і консультативна та виховна робота зі студентами, основне завдання якої – формування ціннісних орієнтирів, ініціативності, особистої активності, впевненості, креативності, здатності приймати нестандартні рішення.

Значний ефект у формуванні самостійної пізнавальної діяльності та зацікавленості до майбутньої професії викликало проведення професійних «Брейн-рингів», за умови, що питання команди готували заздалегідь. Підготовка до «Брейн-рингів» стимулює у студентів бажання самостійно поглиблювати професійні знання, а елемент змагання і прагнення перемогти виступають позитивним стимулом у цій роботі.

Реалізація цих педагогічних заходів дозволила збільшити кількість студентів з високим рівнем професійної самостійності. Звертає увагу на себе той факт, що позитивні зміни професійно значущих якостей майбутніх фахівців ресторанного господарства відбулися й у їх навчально-професійній діяльності. Так, за оцінками викладачів кафедр, у студентів в цілому покращилась якість навчання і праці в лабораторіях, підвищився інтерес до професійної підготовки, поліпшився соціально-психологічний клімат в групах.

ФИЛИАЛ КАФЕДРЫ КАК СРЕДСТВО СТИМУЛИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Л. В. Вишневецкая, к. п. н.;

С. А. Северин, студент

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Г. Я. Черток, генеральный директор ТЭДУП «Гомельтурист»

Являясь общепринятым средством общения, иностранный язык расширяет информационно-образовательное пространство человека, обеспечивает ему доступ к культурной и профессиональной иноязычной информации. В условиях Болонского процесса свободное владение иностранным языком повышает возможность студенческой мобильности и автономии в международном образовательном пространстве. Это особенно актуально для будущих экономистов, в должностных обязанностях которых предусмотрены поиск и установление контактов с зарубежными бизнес-партнерами, ведение с ними переписки и деловых переговоров, заключение взаимовыгодных внешнеэкономических контрактов.

Между тем, согласно учебным планам вузов экономического профиля, дисциплина «Иностранный язык» преподается, главным образом, на первом курсе в количестве 160 часов аудиторных занятий. Диагностика студентов экономических специаль-

ностей 1-го курса показывает, что уровень развитости компетенции иноязычного общения обучающихся в неязыковом вузе не достаточно высок. Более того, воспринимая дисциплину «Иностранный язык» как непрофильную, студенты демонстрируют слабую познавательную активность в ее изучении.

По нашему мнению, решение вышеозначенной проблемы возможно посредством внедрения новых форм организации языковой практики будущих экономистов, в том числе создания филиалов кафедры иностранных языков на предприятиях, занимающихся внешнеэкономической деятельностью. В Белорусском торгово-экономическом университете потребительской кооперации (г. Гомель, Республика Беларусь) накоплен существенный опыт по организации филиалов выпускающих (профильных) кафедр на производстве. С 2015 года открыт филиал кафедр иностранных языков, экономических и правовых дисциплин, мировой и национальной экономики на Туристско-экскурсионном дочернем унитарном предприятии (далее ТЭДУП) «Гомельтурист».

Свою деятельность филиал кафедр осуществляет в соответствии с Постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 01.08.2012 № 93 «Об утверждении Положения об учреждении высшего образования» и иными законодательными актами Республики Беларусь, а также положениями о кафедрах иностранных языков, экономических и правовых дисциплин, мировой и национальной экономики и Положением о филиале кафедр. В нем прописаны цели и задачи создания филиала кафедр, функции сторон, их права и обязанности, взаимоотношения, связи и координация деятельности.

Главной целью создания филиала кафедр является повышение качества подготовки студентов, обеспечение взаимодействия с профессиональной средой и лучшей адаптации к конкретным практическим условиям работы, закрепление и углубление полученных знаний по специальным дисциплинам, развитие иноязычной коммуникативной компетенции, привлечение к образовательному процессу ведущих специалистов-практиков.

Для того чтобы простимулировать познавательную активность студентов-экономистов в изучении иностранных языков филиал кафедр призван обеспечить:

- проведение выездных практических занятий по дисциплине «Иностранный язык» и факультативной дисциплине «Деловой иностранный язык» на базе ТЭДУП «Гомельтурист»;
- прохождение студентами на вышеназванном предприятии языковой и производственной практик в соответствии с законодательством Республики Беларусь;
- проведение совместных семинаров и круглых столов по актуальным вопросам внешнеэкономической деятельности;
- организацию тренингов и практикумов по делопроизводству и деловому этикету;
- привлечение студентов совместно с преподавателями к оказанию экскурсионных услуг на иностранном языке и переводу деловой документации;
- подготовку и опубликование результатов совместной научно-исследовательской работы в научно-практических изданиях и др.

Таким образом, создание филиала кафедр на предприятиях, занимающихся внешнеэкономической деятельностью, может способствовать расширению среды иноязычного общения студентов и стать эффективным средством стимулирования их познавательной активности в изучении иностранных языков.

О СОВРЕМЕННЫХ НАПРАВЛЕНИЯХ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

***Н. А. Дзвинковская, ст. преподаватель
УО «Белорусский торгово-экономический университет потреби-
тельской кооперации»***

Познавательная активность включает широкий круг задач. Она является составной частью различных видов образовательной деятельности, формирует творческие качества личности, потребности и возможности выйти за пределы изучаемого материала, способность к саморазвитию и непрерывному самообра-

зованию [2, с. 23]. Без специальных комплексных воздействий познавательная активность не перерастает в адекватную деятельность, снижает обучаемость, гибкость мышления, уровень притязаний студента.

Познавательная компетентность понимается как сложный комплекс, включающий устойчивые ценностные установки на обучение, осознанное применение знаний. Она проявляется как характеристика личности, способность организовать познавательную деятельность, овладение способами решения учебно-познавательных задач [3, с. 52]. Базой являются механизмы целеполагания, планирования, анализа, рефлексии, самооценки успешности, приемы действий в нестандартных ситуациях, эвристические методы решения проблем.

Меняется и организационная модель образовательного процесса – от общей для всех жесткой схемы к гибким индивидуальным траекториям. Эффективным средством развития познавательной компетентности является, в частности, технология, основанная на использовании метапознавательных проектов [3, с. 54].

Главными факторами развития личности являются предметно-практическая деятельность и взаимодействие между людьми. В интерактивном режиме происходит диалог, кооперация и сотрудничество всех субъектов обучения [1, с. 6]. Современные компьютерные коммуникации позволяют учащимся управлять ходом обучения, регулировать скорость усвоения учебного материала, возвращаться на более ранние этапы и т. д.

Взросший интерес к интерактивному обучению обусловлен процессами демократизации (отношения между равноправными субъектами), необходимостью решения проблемы мотивации (комфортная, стимулирующая атмосфера, уважение к личности обучаемого). При этом одновременно решаются три задачи: учебно-познавательная, коммуникационно-развивающая и социально-ориентационная, результаты которой проявятся уже за пределами учебного времени пространства.

Активно внедряется в учебный процесс комбинаторная среда обучения (КСО), которая представляет собой совокупность

традиционного и электронного дидактических комплексов, программно-аппаратных средств, объединенным общим замыслом [5, с. 49]. Ее интенсифицирующий потенциал осуществляется за счет повышения информативной емкости на основе средств когнитивной визуализации, модульного структурирования, использования электронных учебно-методических комплексов (ЭУМК), применения автоматизированных средств контроля.

Особенно актуально применение КСО при дистанционной форме обучения: внедрены особые формы педагогической помощи обучаемым (супервизия) для преодоления познавательных затруднений. ЭУМК на образовательном веб-сайте университета представлен набором веб-страниц с гипертекстовой структурой по темам изучаемых дисциплин. Такая технология оптимизирует учебное время, ускоряет контроль знаний и повышает его объективность, устраняет межличностные конфликты, обеспечивает самоконтроль студента.

Основное назначение современных форм интерактивного обучения – имитация интерактивных видов деятельности [1, с. 11]. Подобные виды деятельности широко применяются в общественной и государственной практике демократического общества.

Список использованных источников

1. Гаджиева П. Д. Интерактивное обучение как современное направление активизации познавательной деятельности обучающихся / П. Д. Гаджиева // Инновации в образовании. – 2012. – № 10. – С. 5–13.
2. Газалиев А. М. Психологические особенности студента и активизация познавательной деятельности / А. М. Газалиев, В. В. Егоров, Е. Г. Огольцова // Alma mater = Вестник высшей школы. – 2011. – № 8. – С. 19–23.
3. Игнатьева Е. Ю. Познавательная компетентность в современном социокультурном контексте / Е. Ю. Игнатьева // Alma mater = Вестник высшей школы. – 2011. – № 9. – С. 52–56.
4. Черепица Л. С. Основы разработки комбинаторной среды обучения / Л. С. Черепица // Вышэйшая школа. – 2010. – № 2. – С. 45–49.

THE USE OF COMMUNICATIVE STRATEGIES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING AS A FACTOR OF STRENGTHENING COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS

E. V. Kniazkova, lecturer

Belarusian Trade and Economics University of Consumer Cooperatives

Each teaching method is based on a particular vision of understanding the language or the learning process, often using specific techniques and materials in a set sequence. Improved methods of teaching English are urgently needed as it is the language of modern technology, science, art, politics, medicine, etc. Students may be strongly motivated to learn foreign languages, because they know it will put them in touch with more people, but at the same time they know that it will take a great deal of effort to master it. The article presents an overview of the importance of social strategies in foreign language teaching as they often do not only teach the target language, but also prepare the students for their future life on the level of cooperation, empathy, organization of time, responsibility etc.

Social strategies in foreign language learning go hand in hand with communication, but the process of communication is not simple. Teachers need to understand the difference between social language and academic language acquisition. Basic Interpersonal Communication Skills (BICS) are language skills needed in social situations. It is cognitively undemanding and contextual and is better understood as the language used by students in informal settings. Social interactions occur in meaningful social contexts. Problems arise when teachers think that a student is proficient in a language when they demonstrate good social English. Cognitive Academic Language Proficiency (CALP), on the other hand, refers to formal academic learning and the ability to think in and use a language as a tool for learning. This includes listening, speaking, reading, and writing about subject area content material. Academic language acquisition includes not only understanding content area vocabulary, but also skills such as comparing, classifying, synthesizing, evaluating, and inferring.

In social strategies, students deliberately seek opportunities to practice their knowledge and to be exposed to the target language. Communicative competence involves the ability to converse or correspond with a native speaker of the target language in a real-life situation, with emphasis on communication of ideas rather than on simply correctness of language form or knowledge of grammar rules. It is facilitated when learners are engaged in interaction and meaningful communication. Communicative competence includes grammatical competence or accuracy, sociolinguistic competence, discourse competence, strategic competence.

Four main areas of human communication are distinguished in real life: intrapersonal, interpersonal between two participants, in a small group and public communication. The intrapersonal communication takes place inside the consciousness and the person thinks, analyses, solves problems. The main objective is reflection and analysis, whereas the main objectives of the interpersonal communication are building relationship, pretending to be helpful. The main objectives of a small group is to share the information, production of ideas, problem solving and to help each other. The small group communication is more effective in brainstorming and problem solving than individuals or pairs. The aims of public communication are to inform and to convince the audience. Students often reflect in their native language and translate their thoughts into English, which frequently leads to mistakes in syntax or to misleading expressions. The most important and valuable, while working in a classroom, are interpersonal (pair work) and small groups types of communication, which certainly develop the communicative skills the most. Public communication can be trained in projects, topic presentations or in final feedback after an activity. The target language can serve easily as a vehicle for communication, not just an object to study.

Communication-oriented language instructions are based on student's language learning needs in a supportive, non-judgmental and non-threatening classroom atmosphere. Students should be given real situations, roles and real purposes to communicate, so that they can share knowledge, feelings, experience and their communication

partners' reactions. The use of authentic materials gives students the possibility to develop their strategies for understanding language as it is actually used by native speakers. Team-based organizational structures replace competition and support cooperation. Cooperative learning helps to enhance and improve comprehension and increase retention.

The importance and success of social strategies in foreign language learning is conditioned by appropriate preparation. It means, the teacher has to plan the activity in advance and the activity itself must be well organized. Social strategies should be regularly and frequently involved in foreign language lessons, because they make the students active and the classroom is often the only foreign language environment teachers can provide the students with.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – КАТАЛІЗАТОР АКТИВІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

С. К. Рамазанов, д. т. н., д. е. н., професор;

Г. П. Шевченко, д. п. н., професор,

Інститут духовного розвитку людини, СНУ ім. В. Даля

Сьогодні стійко розвиватимуться тільки ті держави, які перейшли на інноваційний шлях розвитку, будують економіку, засновану на знаннях. Механізми інноваційного розвитку, зроблені лідерами, адаптовані і успішно використовуються у багатьох країнах, що розвиваються. Вони застосовуються для забезпечення переходу від ресурсної і інвестиційної форм технологічного розвитку до стадії, заснованої на інноваціях. Але ні в одній з цих держав не сталося прямого перенесення світового досвіду перекладу економіки на інноваційний шлях розвитку. Кожного разу враховувалися соціальні і економічні особливості, ресурсний, територіальний, трудовий, інтелектуальний потенціал і конкурентні переваги країни. Конкурен-тоспроможність будь-якої країни залежить не стільки від потужності природних ресурсів, скільки від якості людського,

інтелектуального капіталу і якості освіти. Рівень розвитку, якість освіти і кваліфікація населення вирішальною мірою формують соціально-економічний потенціал держави її безпека.

Проблеми якості вищої освіти – серед найбільш соціально значущих. При цьому слід враховувати, що освіта, як відомо, є одним із найконсервативніших інститутів. Будь-яка освіта, у тому числі і вища, відстає від життя, однак це не завжди негативно позначається на її розвитку.

В основу модернізації вищої освіти мають бути покладені сучасні інноваційні технології та їх основні принципи: *науковість, доступність, системність і послідовність, міцність знань, наочність, зв'язок теорії з практикою, свідомість і самостійність* в освоєнні навчального матеріалу, а також наявність нових інформаційних технологій.

На жаль, *жодна з освітніх реформ у минулі роки не була реалізована в повному обсязі, у результаті чого накопичилася низка проблем, які необхідно невідкладно вирішувати.* Головною метою реформування освіти є створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої у світовий і Європейський науково-освітній простір.

Якісні характеристики вищої освіти є факторами економічного, соціального, гуманітарного, інноваційного розвитку країни, основою формування людського, інтелектуального та освітнього потенціалу економіки, генерації концептуально нових знань, які у подальшому формують інноваційні засади економічного зростання.

У цій роботі досліджені питання впливу і застосування інноваційних і інформаційних технологій як каталізатора для підвищення ефективності, якості, активізації і розвитку пізнавальному процесі освітньої діяльності, зокрема, *роль дистанційного навчання і освіти, модель впливу інноваційних технологій на активізацію науково-пізнавальної діяльності студента, синергетична модель активізації і розвитку пізнавального процесу, суб'єктно – і об'єктноорієнтована модель активізації пізнавального процесу (управлінський аспект) та інші* [1–6].

Список використаних джерел

1. Евтух Н. Б. Динамика развития духовно-культурных ценностей страны в условиях глобализации: синергетический анализ / Евтух Н. Б., Шевченко Г. П., Рамазанов С. К. // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. пр. – Вип. 4. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. – С. 93–97.
2. Євтух М. Б. Синергетичний аналіз розвитку культури й духовності в умовах системної кризи / Євтух М. Б., Шевченко Г. П., Рамазанов С. К. // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. пр. – Вип. 4 (33). – Луганськ : Изд-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – С. 4–14.
3. Рамазанов С. К. Духовно-нравственный аспект в интегральной модели устойчивого развития цивилизации: синергетический подход / Рамазанов С. К. // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. пр. – Вип. 5 (52). – Луганськ : Изд-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 182–189.
4. Ризики, безпека, кризи і сталий розвиток в економіці: методології, моделі, методи управління та прийняття рішень : монографія / Рамазанов С. К., Бурбело О. А., Вітлінський В. В. [и др.] ; під заг. ред. проф. С. К. Рамазанова. – Луганськ : Ноулідж, 2012. – 948 с.
5. Рамазанов С. К. Моделі і інформаційні технології антикризового управління вищою освітою. – С. 121–143 / Рамазанов С. К., Роскладка А. А., Савченко С. О. // *Прикладные аспекты моделирования социально-экономических систем* : монография / под ред. д. е. н., проф. В. С. Пономаренко, д. е. н., проф. Т. С. Клебановой. – Бердянск : Издатель Ткачук А. В., 2015. – 512 с.
6. Інноваційні технології антикризового управління вищою освітою: аналіз, методології і системні рішення : монографія / під ред. проф. С. К. Рамазанова. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2015. – 552 с.

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Н. В. Семергей, к. і. н., доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Становлення нової освітньої парадигми на теренах української освіти зумовлено не тільки глибокими соціально-еконо-

мічними перетвореннями, а й інтенсивним розвитком сучасних теоретико-методологічних підходів до процесу професійної підготовки майбутнього фахівця, застосування інноваційних навчальних технологій, запровадження якісно нових, дієвих моделей, спрямованих на формування загальнокультурної компетентності молодого спеціаліста.

На сьогодні відомі різні моделі, спрямовані на забезпечення освіти і виховання молодого покоління в контексті культуровідповідності.

Культурно-історична модель освіти (О. П. Щолокова, І. Є. Відт, О. Є. Чучин-Русов, Є. О. Ямбург) представляє тріадичну систему «культура – освіта – історія», яка прийшла на зміну культурній макромоделі, що протягом попередніх десятиліть структурувалася за схемою: наука – виробництво – освіта.

Культуротворча модель (А. П. Валіцька, І. А. Зязюн, М. П. Лещенко) виходить з уявлення про те, що освітня система відображає не соціальну стратифікацію й не структуру суспільного виробництва, а простір культури, відповідаючи її змісту й формам у своїх основних змістовно-структурних параметрах. Культура розглядається як людський спосіб життєдіяльності, духовно-матеріальне середовище проживання, освіта – як процес становлення творчої особистості в природо-соціо-культурному середовищі.

Культурно-антропологічна модель освіти (Б. М. Бім-Бад, Г. Б. Корнєтов, Е. Л. Шевнюк) представлена триєдністю своїх складових: основоположною ідеєю про людину (цілісним концептуальним людинознавством), новою антропологічною діяльністю або технологіями, які виникають із людинознавчої концепції, духовно-орієнтованими взаємовідносинами між студентами й викладачами.

Діалогічна модель освіти (В. С. Біблер, М. М. Бахтін) базується на основних категоріях бахтінської концепції – культура, самодетермінація, діалог, текст, твір – та їх інтерпретації В. С. Біблером. Діалог у його смислоформуючій спрямованості – це не форма «питання – відповідь» і навіть не евристична

бесіда, а зустріч позицій із сутнісних проблем, в обговоренні яких виявляються, уточнюються, доповнюються, збагачуються й перетворюються такі погляди, інтереси, мотиви, які в тій або іншій мірі визначають особистість. Теоретики діалогічної моделі освіти бачать її мету в розвитку у студента не тільки сприймати й розуміти інші точки зору, але й вступати в діалог з ними, конструювати власну позицію, проникати в спосіб мислення й відчуття ученого, мислителя, розширювати свій діапазон бачення й тим самим знаходити цілісність. Важливим компонентом представленої моделі є рішення питання про співвідношення національної й світової культури у змісті культурологічної освіти.

Культурно-синергетична модель освіти (М. С. Каган, О. М. Князева) розглядає культуру як умову самоорганізації й саморозвитку особистості.

Аналіз досліджень з професійної освіти засвідчує, що пропонуються такі шляхи формування загальнокультурної компетентності студентів різних спеціальностей: впровадження культурологічного підходу, вивчення історії та теорії розвитку культур як єдиного процесу, впровадження ідей діалогу культур, запровадження різноманітних спецкурсів.

Особливе місце в загальнокультурній підготовці студентів технічного вищого навчального закладу займає навчальна дисципліна «Історія української культури», яка розглядається у вищій школі як універсальне знання для входження в інтегральне поле культури. Об'єднуючи літературознавство, релігієзнавство, етику, естетику, етнографію дозволяє осмислити духовну спадщину України в культурно-історичному контексті. Вона вчить студентів розумінню процесів культурогенезису на українських землях від стародавнього до новітнього періодів нашої історії; збагачує духовний світ особистості, формує вміння бачити й розуміти твори мистецтва, дозволяє сприймати національну культуру як невід'ємну частину загального історичного розвитку; оволодіти основними термінами та поняттями культури на рівні відтворення, тлумачення та використання у повсякденному житті.

Загальнокультурна компетентність, яка формується в умовах сучасного інформаційного суспільства передбачає не лише загальне розуміння феномену культури як сукупності матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством, але і як процес самореалізації особистості. Формування загальнокультурної компетентності студентів дозволяє особистості застосувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних, загальнокультурних цінностей, для розроблення й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри.

СТВОРЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СТУДЕНТА ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. А. Івасенко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасний стан економіки країни ставить перед вищими навчальними закладами України завдання щодо підготовки висококваліфікованих фахівців зі: знаннями сучасних технологій, набутими практичними навичками реальної роботи на підприємствах та вмінням гнучко реагувати відповідно до динаміки суспільного виробництва.

Тому більшість студентів, особливо старших курсів, прагнуть поєднувати процес отримання вищої освіти та набуття практичних навичок шляхом роботи на підприємствах та навчання на денній формі за індивідуальним графіком. Саме за даною умовою зростає необхідність та змінюється роль дистанційних технологій в процесі навчання. Постає проблема формування та забезпечення персонального навчального середовища студента (Personal Learning Environment) необхідними складовими.

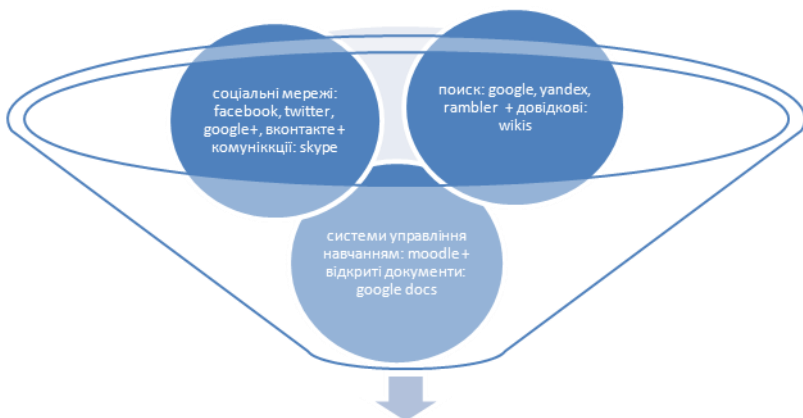
Традиційне сприйняття навчального середовища за дистанційними технологіями як правило складається з:

- електронні версії повних текстів підручників, навчально-методичних посібників з дисциплін;

- курси-схеми з кожної дисципліни, оформлені в графічно і можуть подаватись у вигляді презентацій;
- інформаційно-довідкову систему, яка складається з текстів підручників і додаткових матеріалів, наприклад бази нормативних актів, хрестоматій;
- контролюючу систему, що забезпечує самоперевірку знань (контрольні питання до кожної теми та в цілому з дисципліни, друковані тексти і таблиці правильних відповідей до них, автоматизовані системи тестування;
- аудіо- і відеоматеріали.

Реалізується даний підхід в ВНЗ України переважно у системі управління навчання Moodle або власно розроблених.

Однак, сучасні технології дозволяють значно урізноманітнити інструментарій навчання через використання різноманітних програмних та технічних засобів (рис. 1).

Персональне навчальне середовище студента

Рисунок 1 – Складові персонального навчального середовища студента

Саме вони дозволяють більш ефективно застосовувати аудіо, відео матеріали, розробляти та впроваджувати ігрові елементи тощо.

За оцінками закордонних фахівців в процесі конструювання деяких складових персонального навчального середовища необхідно враховувати сучасні можливості та застосовувати якомога більшу їх варіативність досягаючи ефекту синергії.

ФОРМУВАННЯ БАЗОВОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Н. С. Сухачова, к. філол. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Стрімкий розвиток міжнародних відносин, вихід України на Європейський ринок, глобалізація суспільно-політичних і соціально-економічних відносин, динаміка інформаційно-комунікаційних технологій, посилення професійної мобільності населення актуалізують соціальне замовлення на підготовку фахівців, які б полегшували процеси обміну інформацією між представниками різних культур та задовольняли потреби споживачів перекладацьких послуг. Зростаючий попит на послуги висококваліфікованих перекладачів та зміни вимог до перекладу зумовили пошук і розроблення якісно нових підходів до професійної підготовки студентів-перекладачів відповідно до світових стандартів. За умов інтеграції України до європейського простору професія перекладача є як ніколи необхідною, оскільки перекладачі задіяні у всіх сферах діяльності суспільства. Доведено, що ефективність міжкультурного медіатора визначається здатністю перекладача оцінювати ступінь культурної узгодженості, долати міжкультурні бар'єри, інтерпретувати коди чужої культури, перетворювати комунікативну ситуацію перекладу з рівня невизначеності до рівня смислової єдності [2, с. 11].

За таких умов питання професійної підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних перекладачів набуває особливої актуальності, а її розв'язання потребує кардинальних змін у вітчизняній системі освіти вищої школи. Професія перекладача вимагає широких фахових знань (лінгвістичних, екстра-

лінгвістичних, країнознавчих, а також знань, необхідних для перекладу в спеціальних галузях – економіці, політиці, юриспруденції, медицині, техніці, освіті, фінансах та ін.). У процесі підготовки майбутніх перекладачів важливим є формування їхньої комунікативної компетентності, що передбачає володіння ними усіма видами мовленнєвої діяльності на рівні, близькому рівню носія мови.

Лінгвістична підготовка, яка закладає основи для професійної перекладацької освіти, головною метою якої є формування професійної мовної особистості перекладача, займає особливе місце в ході підготовки студентів-перекладачів. Лінгвістична підготовки включає такі важливі компетенції як: 1) семантична – здатність мобілізувати ресурси (системні знання, вміння, особистісні якості), необхідні для вилучення й передачі змісту; 2) інтерпретативна – здатність мобілізувати ресурси, необхідні для визначення контекстуального значення мовленнєвих засобів та їх трансформації; 3) текстова – здатність мобілізувати ресурси, необхідні для текстової діяльності: відтворювати текст, а також розрізняти тип, жанр і стиль тексту [1; 3].

Розвиток цих компетенцій створить основні засади для формування первинних перекладацьких навичок контекстуальної здогадки, компресії та декомпресії при перекладі, різного роду трансформацій граматичних структур іншомовного висловлювання при перекладі з вихідної мови у цільову, оперування фразеологізмами та діалектною лексикою цільової мови, вміння передавати комунікативну інтенцію автора оригіналу, розуміння та урахування прагматичних проблем перекладу тощо.

Отже, успішна реалізація майбутніх перекладачів повною мірою залежить від їхньої початкової фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Бахов І. С. Проблема формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх перекладачів / І. С. Бахов // Вісн. Житомир. держ. ун-ту : [зб. наук. пр.]. – Житомир, 2009. – Вип. 47 : Педагогічні науки. – С. 56–60.
2. Бахов І. С. Формування професійної міжкультурної компетенції майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі : автореф.

дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / І. С. Бахов. – Київ, 2011. – 22 с.

3. Сбруєва А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань / А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 67 с.

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ЕВРИСТИЧНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

О. Г. Фомкіна, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розвиток сучасної вищої освіти орієнтується на різноманітність форм та методів навчання, застосування особистісно-орієнтованих педагогічних систем, що сприяє формуванню евристичного мислення у студентів з метою забезпечення можливостей самостійного набуття знань, їх творчого і адекватного застосування за різних умов практичної діяльності.

Форми і методи евристичного навчання математики направлені на розвиток евристичних якостей студента і мають в своїй основі відповідні типи завдань. Наведемо приклади завдань і прийомів, застосування яких забезпечує розвиток когнітивних (пізнавальних), креативних (творчих), оргдіяльнісних якостей студентів.

Завдання когнітивного типу:

- розв’язування реальних проблем, які існують в науці. Наприклад, довести теорему, зробити зауваження, сформулювати наслідки.

- дослідження математичних об’єктів, їх виникнення, зміст. Наприклад, виявити передумови та необхідність введення певних понять, проаналізувати методи та підходи до розв’язування однієї і тієї ж математичної проблеми.

- проведення математичних дослідів, експериментів. Наприклад, побудувати емпіричну функцію за даними досліджень, виявити зв’язок між певними величинами на основі отриманих статистичних даних.

- дослідження історичних фактів.

Завдання креативного типу:

- сформулювати означення певного поняття через означення уже відомого поняття;
- встановити математичну закономірність, вивести певні властивості;
- на основі математичної моделі скласти задачу; розробити ділову гру;
- розробити опорний конспект лекції, записати термінологічний словник основних понять;
- скласти алгоритм розв'язування певного типу задач;
- розробити ситуаційні задачі, які, крім багатоваріантності розв'язань, можуть містити і надлишкову інформацію;
- скласти задачі прикладного змісту для використання набутих математичних знань.

Завдання оргдіяльнісного типу:

- визначити власні цілі навчання математики;
- розробити план самостійної навчальної діяльності;
- вести облік нарахованих балів та визначити шляхи підвищення навчального рейтингу.

Таким чином, загальною характерною особливістю евристичного навчання виступає її направленість на більш ефективний особистісний розвиток студентів через самостійну науково-пошукову діяльність. При цьому важливою цільовою установкою є відмова від передачі-засвоєння готових знань. Кінцевий навчальний результат, а саме глибокі знання з предмету, уміння та навички студент отримує через систему евристичних методів, зокрема метод вживання, методи спостереження і дослідження, метод гіпотез, метод узагальнень та аналогій, метод самоорганізації навчання, метод проектів і т. д.

Реалізація евристичного навчання у вищій школі відповідає найважливішим освітнім задачам – формуванню у студентів готовності до постійної самоосвіти та здатності жити і працювати в інформаційному суспільстві; забезпеченню розвитку рефлексивних умінь та творчих здібностей. Проблема розвитку творчих здібностей студентів через евристичні методи навчання є однією із найактуальніших у вищій школі.

Евристичне навчання виступає одним із основних методів, який дозволяє студентам проявити творчу активність при вивченні математичних дисциплін. Самостійне засвоєння знань і способів евристичної діяльності сприяє розвитку творчого мислення, прийомів активної пізнавальної діяльності, мотивів самого навчання та мотивації отриманих в його процесі досягнень.

Говорячи про розвиток творчого мислення ми, перш за все, маємо на увазі вміння студентів:

- адаптовувати отримані знання та вміння до нових ситуацій;
- бачити нові проблеми в стандартних, традиційних ситуаціях;
- перетворювати та змінювати відомі способи діяльності в залежності від поставлених цілей та завдань;
- проводити моніторинг за результатами діяльності з метою їх використання в інших видах діяльності.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ДИСКУСІЇ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННІЙ СПРАВІ

***Н. І. Курніс**, здобувач; **І. В. Жидецька**, к. т. н., доцент;*

***С. О. Овчіннікова**, асистент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Найважливішими завданнями освітян є формування спеціалістів, які б стали конкурентоспроможними на сучасному ринку праці. Тобто, формування освіченої, творчої особистості. Сьогодні вищі навчальні заклади впроваджують сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу. Відбувається перехід від авторитарного стилю проведення занять до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань – до вміння оперувати ними. Нова парадигма освіти обумовила оновлення фахової освіти. Не є

виключенням і підготовка фахівців в готельно-ресторанній справі.

Організуючи навчальний процес при підготовці фахівців в готельно-ресторанній справі, пропонуємо використовувати інтерактивний метод – дискусію. При цьому методі необхідно враховувати залучення у процес пізнання студентів усієї групи, потрібно діяти сумісно, тобто щоб кожен студент вніс свій індивідуальний вклад, в процесі роботи пройшов обмін знаннями, ідеями, досвідом.

Дискусія – дієвий метод обговорення питання, що вивчається. Вона передбачає колективне обговорення якоїсь спірної проблеми, під час якого пізнається істина.

Методика проведення дискусії складається з трьох етапів: на першому – відбувається зацікавлення студентів проблемою дискусії, на другому – дискусія власне дидактичних проблем, на третьому – підсумовування і формулювання висновків.

Головну роль у забезпеченні ефективності дискусії відіграють правила її ведення. Творча ініціатива педагога та активна участь студентів мають вирішальне значення. Дидактично-виховної мети дискусії буде досягнуто тільки за умови дотримання всіма її учасниками таких правил:

- 1) точне визначення навчальної проблеми, що підлягає обговоренню;
- 2) докладне уявлення про методи, прийоми і способи її розв'язання;
- 3) чітке визначення змісту понять, термінів і категорій, які використовуватимуть учасники дискусії;
- 4) обов'язкове обґрунтування власної позиції;
- 5) можливість відкритого висловлювання своїх думок і шанобливе ставлення до опонентів та їхніх поглядів.

Педагог повинен поступово вчити студентів умінню обґрунтовано дискутувати, наводити вагомі аргументи на захист своєї позиції, розмірковувати принципово, щиро, невимушено, поважати опонента і його погляди.

Викладені вище рекомендації впливають із такту дискусії, тобто з уміння педагога керувати її перебігом і своєчасно

вносити відповідні корективи, відповідно до змісту дискусії та її характеру. Наприклад, не можна очікувати позитивних змін у мисленні, емоційно-вольовій сфері та вчинках її учасників, коли педагог компрометує студентів або насміхається з тих, хто займає помилкові позиції. У зв'язку з цим навіть неслухні, хибні відповіді необхідно трактувати з повагою і приязню, не допускаючи насмішок і жартів з боку інших учасників. Під час дискусії має панувати атмосфера творчості, щирості, невимушеності, принциповості й доброзичливості.

Це значно активізує пізнавальну діяльність студентів, дає змогу викладачеві сприяти формуванню колективної думки більшості студентів групи, а також спиратися на неї з метою подолання негативних установок і помилкових поглядів деяких студентів. Ефективність організованої дискусії може бути досягнута лише за умови правильного вибору запитань. Запитання і завдання для обговорення мають ретельно добиратися самим викладачем з урахуванням принципу доступності.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів. Наприклад, при розгляді теми «Нормативно-правове регулювання готельної індустрії» з дисципліни «Організація готельного господарства» пропонується не тільки визначити логістичні принципи та підходи в системі авіаперевезень, а ще й обмінятися думками із приводу того, які можна виділити напрямки покращення регулювання діяльності готельних господарств.

Отже, дискусія є дієвою тоді, коли стимулює пізнавальний інтерес її учасників, збагачує їхні знання й уміння, формує творчі розумові навички й уміння, сприяє їх вдосконаленню, вчить поважати опонента, відстоювати свої аргументи й шанувати інших.

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК»

Н. М. Гвоздик, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах у системі вищої освіти особливо актуальною стає професійна спрямованість навчання та посилення зв'язку змісту навчання з повсякденним життям, що вимагає збільшення у навчальних планах дисциплін, які сприятимуть формуванню висококваліфікованих фахівців, цілеспрямована активна діяльність яких у значній мірі визначатиме майбутнє нашого суспільства.

Одним з таких курсів для напряму підготовки «Управління персоналом і економіки праці» є дисципліна «Людський розвиток», що має значні потенційні можливості в підвищенні рівня теоретичної підготовки та практичних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення людського розвитку у світі та в Україні.

Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню орієнтованої на розвиток соціально-економічної культури в українському суспільстві, а також сприяє розширенню можливостей людського розвитку в Україні через поширення серед студентів прогресивних знань та ідей людського розвитку.

Для успішного формування у студентів професійних якостей необхідне впровадження в навчальний процес інноваційних методів та способів розвитку пізнавальних інтересів, активізації пізнавальної діяльності студентської молоді.

Під активізацією пізнавальної діяльності студентів розуміють цілеспрямовану діяльність викладача, спрямовану на розробку і використання такого змісту, форм, методів, прийомів і засобів навчання, які сприяють підвищенню пізнавального інтересу, активності, творчої самостійності студентів у процесі засвоєння знань, формування навичок і вмінь застосовувати їх на практиці.

Пізнавальна діяльність студентів розвивається під впливом викладача і є провідною, так як в результаті цієї діяльності

формується майбутній спеціаліст. Запитання викладача – один з самих розповсюджених прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальної діяльності. В основі структури пізнавальної діяльності студентів повинні бути внутрішні взаємопов'язані пізнавальні дії.

Провідну роль в розвитку активної пізнавальної діяльності студентської молоді відіграють творчі пізнавальні завдання, виконання яких підвищує інтереси до знань, сприяють підвищенню зацікавленості предметом, дають студентам можливість отримувати знання шляхом інтенсивної самостійної діяльності і сприяє розвитку індивідуальних творчих здібностей.

Використання творчих пізнавальних завдань і вправ збільшує інтелектуальну напруженість, активізує пізнавальні процеси студентів, підвищує інтерес до знань, вміння міркувати логічно, допомагає в цікавій формі вивчати і закріплювати навчальний матеріал.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Людський розвиток» доцільно застосовувати такі навчальні технології:

- кейс-метод, який передбачає розгляд виробничих, управлінських, проблемних ситуацій;
- презентації, що проводяться у формі звіту про виконання індивідуальних практичних завдань.

Основними факторами формування навчально-пізнавальної активності є: пізнавальні здібності студентів; міжособистісні взаємини у студентській групі; педагогічна діяльність викладача; методи навчання.

Основні напрями формування навчально-пізнавальної активності:

- впровадження нових педагогічних технологій;
- ефективне використання сучасних дидактичних засобів;
- цілеспрямоване формування активності студентів у навчанні.

Рівень навчальної активності визначається характером діяльності студентів, їх ставленням до навчання. До основних крите-

рій відноситься: якість набутих знань та навичок; вміння застосовувати знання для вирішення виробничих ситуацій; рівень мотивації навчання студентів.

Список використаних джерел

1. Вдовенко Д. О. Значення проблемного навчання для активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні курсу «Валеологія» / Д. О. Вдовенко, Л. Д. Іваненко // Біологічні дослідження-2011 : зб. наук. пр. – 2011. – С. 59–60.
2. Семеріков С. О. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні чисельних методів у об'єктно-орієнтованій технології програмування : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / С. О. Семеріков ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2001. – 20 с.
3. Тернавська Т. Педагогічні умови активізації пізнавальної діяльності студентів ВНЗ у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін / Т. Тернавська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини. – Умань : РВЦ «Софія», 2008. – С. 96–102.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В. В. Нестефоренко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблема пошуку шляхів підвищення активізації пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів, їх готовності бути конкурентоспроможними на сьогодишньому ринку праці досі носить актуальний характер у системі вищої освіти. Тому метою цієї статті є аналіз уже існуючих шляхів, форм і методів активізації пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів для впровадження в навчальний процес новітніх та дієвіших форм із метою трансформації (природження) професійних компетенцій фахівців ХХІ століття.

Перед викладачами вищих навчальних закладів все частіше постають питання: як поєднати обсяг матеріалу дисциплін із якісним навчанням, якого спеціаліста потрібно готувати сьогод-

ні. Безумовно, спеціаліста який відповідатиме ряду критерій: перш за все, буде вміти обновляти, трансформувати свої знання в залежності від вимог та досягнень часу; по друге, знаходити необхідну інформацію, використовуючи сучасні інформаційні технології, систематизувати та аналізувати їх; постійно займатися самоосвітою, по-третє, бути комунікабельним та вміти працювати в колективі. Педагоги перебувають у постійних пошуках форм і методів навчання, які б давали найвищий коефіцієнт засвоєння студентами навчального матеріалу, щоб студент оволодів знаннями, виробив способи діяльності, здобув соціальну та професійну компетентність.

З метою досягнення низки зазначених критеріїв необхідно активізувати пізнавальну діяльність студентів, використовуючи різні шляхи, форми та методи навчання. До основних чинників активізації навчального процесу відносять індивідуальний та диференційований підходи, розвиток творчої особистості студента за рахунок використання в навчальному процесі мультимедійних технологій та комп'ютерної техніки, прикладних програм, засобів моделювання, наочних елементів, постановки проблемних питань, відтворення виробничих ситуацій та презентації висновків, демонстраційного експерименту, постійної індивідуальної роботи з новою літературою, дискусій у ході занять, а також упровадження інтерактивних елементів дослідницької діяльності в навчальний процес.

Пізнавальна активність – це своєрідний інтелектуально-емоційний відгук на процес навчання, вміння самостійно думати, орієнтуватися в новій ситуації, знаходити свій підхід до рішення задач, бажання не тільки оволодіти знаннями, але знати шляхи їх здобування, креативний та дещо критичний підхід до висновків інших і, як наслідок, повна незалежність у своїх думках.

Активізацію діяльності студентів необхідно здійснювати на початковому етапі навчання за допомогою сучасних педагогічних технологій і активних методів навчання.

Процес підвищення активізації пізнавальної діяльності вимагають від нас, викладачів, різних шляхів, методів, засобів та форм навчання, які спонукають студентів до активності. Вони, в

свою чергу, виконують такі функції: навчальну, освітню, пізнавальну, організаційну, розвивальну, виховну (дидактика).

Підвищенню активізації пізнавальної діяльності студентів сприяють методи активізації навчально-пізнавальної діяльності, які забезпечують тісний зв'язок теорії з практикою. Вони спрямовані на розвиток у студентів творчого, логічного та критичного самостійного мислення і здатності кваліфіковано розв'язувати професійні завдання, формування нестандартного стилю мислення, створення атмосфери співробітництва, розвиток навичок спілкування, презентації власних думок, ідей та отриманих результатів.

Таким чином, формування пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів потребує швидкої розробки і впровадження в навчально-виховний процес навчальних закладів України, форм і методів навчання з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Перспективним напрямом є створення моделі формування навчально-пізнавальної діяльності студентів та єдиного методологічного підходу до підготовки і розвитку особистісно-орієнтованих технологій в освіті.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України / Освіта України. Нормативно-правові документи. – Київ : Міленіум, 2001. – С. 11–38.
2. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокімов ; Акад. пед. наук України, Харк. нац. пед. ун-т. ім. Г. С. Сковороди. – Харків : Колегіум, 2014. – 223 с.

МОТИВАЦІЙНІ ОСНОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

О. В. Тужилкіна, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Характерною ознакою сучасної освіти є інтенсивна її комп'ютеризація та інформатизація, що відкриває доступ до практично необмежених інформаційних ресурсів та призводить

до інформаційного перевантаження суб'єктів пізнання, виникнення інформаційного стресу тощо. Постають питання розробки нових технологій, які сприяли б розвитку готовності студента до самостійного здобуття нових знань на різних етапах професійного становлення, а також суттєвого підвищення результативності їх пізнавальної діяльності. Проблемою розвитку та активізації пізнавальної діяльності студентів займалося багато як вітчизняних, так і закордонних науковців. Проте, незважаючи на значну увагу дослідників до цієї проблеми, до кінця не з'ясованим залишається мотиваційна складова активізації пізнавальної діяльності студентів вищої школи.

Мета дослідження – обґрунтування необхідності формування стійкої мотивації у пізнавальній діяльності студентів.

Пізнавальний інтерес у найзагальнішому визначенні можна визначити як вибірккову спрямованість людини на пізнання предметів, явищ, подій тощо, яка активізує її пізнавальні можливості. Під активізацією пізнавальної діяльності розуміють підвищення рівня усвідомленого пізнання об'єктивно-реальних закономірностей у процесі навчання. Пізнавальний інтерес може по-різному впливати на процес навчання. Тому підвищення пізнавального інтересу слід розглядати як стимул, який в змозі зробити процес навчання привабливішим, виділити у навчання саме ті аспекти, які змусять активізувати мислення.

У нашому розумінні активізація пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної із навчанням, це цілеспрямована діяльність по вдосконаленню змісту, форм, методів, прийомів і засобів навчання з метою збудження інтересу, підвищення активності, творчості, самостійності, мотивованої діяльності студентів у засвоєнні знань, формуванні професійних компетенцій.

Пізнавальну активність студентів можна оцінити за такими показниками: ініціативність; енергійність; інтенсивність діяльності; зацікавленість; старанність; допитливість; самостійність; саморегуляція; цілеспрямованість; творчість; мотивованість.

Формування пізнавальної активності відбувається в кілька етапів: залучення студента до навчально-пізнавальної діяльності; опанування знань, умінь, навичок на підставі мисленне-

вих та емоційних процесів; прояв вольових зусиль для засвоєння важкого матеріалу. Наслідком такого процесу є розвиток потреби у розумовій праці. Виникнення потреби є початком мотиваційного процесу, спрямованого на її задоволення. Отже, зауважимо, що саме мотивацію слід вважати головною у природі пізнавальної активності. Найпоширенішим визначенням мотиву є таке – це спонукальна причина, спрямована задоволення певної потреби. Пізнавальна потреба завжди спрямована на конкретні об'єкти. Потреба завжди тісно пов'язана з метою, а будь-яка діяльність є реалізацією мети. Виконуючи певну діяльність, людина ставить перед собою конкретну мету, виходячи із потреб. Мотив є усвідомленою потребою, на досягнення якої спрямована активність людини. Без мотивації неможлива активність, оскільки її наявність є показником пізнавальної активності. Мотивація людини тісно пов'язана із поняттям задоволеності від певної дії та її результатів. Пізнавальний інтерес є формою виявлення пізнавальних потреб, він детермінований мотивами діяльності, тому виявляє і потреби, і мотиви.

Отже, до мотиваційного компонента пізнавальної активності, пов'язаної із навчанням, входять: пізнавальна потреба, пізнавальний інтерес, спрямованість особистості на навчання, позитивне ставлення до навчання, пізнавальна ініціатива особистості, здатність особистості до самостійності і відповідальності. Інтерес студентів до навчально-пізнавальної діяльності є формою виявлення пізнавальних потреб і мотивів.

Список використаних джерел

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – Москва : Высш. шк., 1991. – 356 с.
2. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М. И. Дьяченко. – Минск : Минск, 2006. – 416 с.
3. Сластенин В. А. Психология и педагогика : учеб. пособие / В. А. Сластенин. – Москва : Академия, 2008. – 279 с.
4. Проблема активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / О. Фурман // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 3. – С. 75–80.

ТРЕНАЖЕРИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

О. В. Карпенко, к. е. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Подальший розвиток дистанційного навчання як сучасної прогресивної форми організації навчальної діяльності у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» вимагає від викладача постійної уваги до результатів моніторингу рівня задоволення студентами вже розробленими дистанційними курсами. Не дивлячись на наявність значної кількості прикладів у посібниках автора, якими забезпечені усі студенти (у паперовій формі чи електронному вигляді), 23 % студентів, котрі були підключені до дистанційних курсів на для іногородніх та Полтавському центрах дистанційного навчання протягом 2013–2015 рр. висловлюють бажання ширшої ілюстрації методики розв’язування основних завдань, що підлягатимуть підсумковому контролю їх професійних компетенцій. Це бажання (потреба) співпадає з етапами послідовного та постійного удосконалення наповнення курсу, створеного у 2009 р. Розроблений дистанційних курс крім теоретичного матеріалу супроводжується звуковими та відеоелементами, певними анімаціями. Наразі є необхідні та достатні умови для розробки тренажерів.

Тренажери є ефективним способом формування професійних навичок для виконання фахових завдань, пов’язаних зі створенням корисної інформації для менеджерів різних рівнів управління, що ґрунтуються на витратах, доходах та фінансових результатах у розрізі окремих сегментів та знаходяться у динамічному русі.

У доповіді окреслено функції тренажерів та проведено їх класифікацію за різними ознаками. Відповідно до мети застосування виділено навчальні та контролюючі. Наголошено на тому, що в епоху радикальних змін в Україні, коли особливо підви-

щується попит на свідомих та самоорганізованих людей, тренажери допомагають студенту у самоконтролі їх навчальних досягнень.

Загострено увагу на тому, що зміст дисципліни не дозволяє застосовувати демонстраційні тренажери, що існують певні обмеження у застосуванні інтернет-тренажерів (он-лайн-тренажерів), віртуальних тренажерів. Специфіка управлінського обліку зумовлює можливість ілюстрації графіків та розробки розрахункових тренажерів, в тому числі з підготовки форм внутрішньої звітності. Головною умовою має бути не те, скільки різних видів тренажерів запропоновано студенту, а те, чи дозволяють вони сформувати оціночно-емоційне відношення до навчання з метою напрацювання навичок виконання типових завдань, щоб бути ефективними для досягнення навчальних цілей.

На етапі проектування тренажерів з управлінського обліку ми зіткнулися з необхідністю виокремлення типів професійних завдань бухгалтера – аналітика, які мають чітку послідовність виконання та формалізації. Важливим з методичної точки зору є можливість використання навігації по курсу, щоб можна було легко переходити від тренажера до теоретичного матеріалу, де, наприклад, детально описується те, чи інше поняття; а також гіперпосилань, що дозволяють глибше засвоїти той матеріал, який потрібен для роботи з тренажером.

Обґрунтовано можливість розробки тренажерів за всіма темами дисципліни, крім першої «Мета, зміст і організація управлінського обліку». При розробці тренажерів викладач повинен виходити з того, що після опрацювання дистанційного курсу студент повинен вміти класифікувати за та розподіляти витрати, досліджувати поведінку та функцію витрат, використовувати маржинальний та релевантний підхід при підготовці інформації для обґрунтовування управлінських рішень, складати операційні та фінансові бюджети; аналізувати (інтерпретувати) відхилення від них.

Найлегшими з точки зору створення є тренажери з формування навичок розрахунку собівартості випущеної та реалізованої продукції, фактичної собівартості при застосуванні норма-

тивного методу калькулювання, трансфертних цін, оскільки ці показники формуються шляхом виконання певних математичних дій (за формулою) на основі множинного вибору. Більше часу необхідно витрати на створення тренажерів для набуття навичок підготовки Звітів про прибуток при застосуванні різних підходів до калькулювання та різних цілей управління. Особлива увага повинна бути приділена навчанню побудові графіків поведінки витрат, взаємозв'язку між витратами, обсягом діяльності та прибутком; відображенню на рахунках недо- та зайворозподілених накладних витрат, алгоритмізації процесу створення операційних та фінансових бюджетів. Тренажери мають сприяти інтелектуалізації процесу формування професійних компетенцій.

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ»**

Н. В. Омельченко, к. т. н., професор;

А. С. Браїлко, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Оновлення засад функціонування системи вищої освіти, посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців обумовлює й відповідні зміни у навчально-методичному забезпеченні освітнього процесу. Використання інформаційних ресурсів під час опанування дисциплін дозволяє: розширити знання, вміння і практичні навички в певній сфері практичної діяльності; підсилити професійну мотивацію шляхом використання самостійної роботи з урахуванням індивідуального темпу засвоєння матеріалу; готувати висококваліфікованих фахівців здатних до професійної самоосвіти й творчо орієнтованих до професійної роботи.

Дисципліна «Основи ідентифікації товарів» є складовою частиною підготовки фахівців і викладається для студентів програми професійного спрямування «Товарознавство та експертиза в митній справі». За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: користуватися нормативними та іншими документами, що регламентують ідентифікацію продукції; визначати критерії та показники ідентифікації; використовувати різноманітні засоби і визначати методи для проведення іденти-

фікації та виявлення фальсифікації продукції. Отже, успішне формування вищезазначених компетенцій обумовлює необхідність використання інформаційних ресурсів.

Під час викладання дисципліни «Основи ідентифікації товарів» використовуються такі інформаційні ресурси:

- електронні каталоги та класифікатори нормативних документів (порталу «Леонорм»; офіційного сайту ДП «УкрНДНЦ») – для підбору та систематизації нормативних документів по об’єкту дослідження; перевірки чинності нормативних документів на території України;

- нормативно-правова база України (веб-порталу Верховна Рада України) – для підбору повного переліку нормативно-правових актів по об’єкту дослідження, а також отримання їх повнотекстових версій в чинній редакції на території України;

- реєстр технічних регламентів (офіційного сайту ДП «Укрметрестандарт») – для встановлення наявності на території України технічного регламенту по об’єкту дослідження, а також отримання їх повнотекстових версій в останній редакції;

- база стандартів, які у разі добровільного застосування є доказом відповідності продукції вимогам Технічних регламентів (офіційного сайту ДП «УкрНДНЦ») – для отримання повнотекстових версій нормативних документів по об’єктам, на які розроблені Технічні регламенти на території України;

- національний банк стандартизованих науково-технічних термінів (офіційного сайту ДП «УкрНДНЦ») – для застосування під час ідентифікації термінів та визначень із чинних на території України стандартів;

- бази даних науково-дослідного центру «Незалежна експертиза» – для підбору критеріїв, засобів, показників та методів ідентифікації; проведення ідентифікації різних видів товарів; виявлення фальсифікації товарів.

Застосування вище наведених інформаційних ресурсів під час виконання практичних та індивідуальних завдань, самостійної роботи з дисципліни «Основи ідентифікації товарів» формує у майбутніх товарознавців-експертів компетенції стосовно:

формування (по об'єкту дослідження) переліків та отримання повнотекстових версій актуалізованих нормативних документів, чинних на території України нормативно-правових актів, в тому числі й Технічних регламентів; визначення критеріїв, засобів, показників та методів необхідних для ідентифікації однорідних груп, конкретних видів і найменувань товарів, в окремих випадках – встановлення їх фальсифікації.

Таким чином, забезпечення освітнього процесу із використанням інформаційних ресурсів є одним із факторів підготувати кваліфікованих товарознавців-експертів які володіють такими компетенціями: здійснювати пошук і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного та особистісного розвитку; інформаційною культурою, аналізувати та оцінювати інформацію з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Л. Б. Воловик, *к. філол. н., доцент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, сучасні мови незалежно від їх статусу (міжнародного, державного чи регіонального) повинні виконувати такі суспільні функції: готувати особистість до потреб міжнародної мобільності; полегшити спілкування та взаємодію (співпрацю) між народами, що розмовляють різними мовами; сприяти взаємному пізнанню, збагаченню та розумінню; забезпечити доступ до світового відкритого інформаційного простору. Розуміння іноземної мови як чинника міжнародного спілкування стимулює пошук нових підходів в організації процесу навчання іноземних мов, який забезпечуватиме пізнання студентами нової культури. Зростання освітнього, виховного й розвивального значень іноземних мов у житті суспільства й кожної людини, а також

наявність багатомовного й полікультурного середовища в усіх європейських країнах впровадили ідею розширення індивідуального мовного досвіду особистості. Останнім часом широкого застосування набули такі підходи у навчанні іноземних мов, як комунікативний, когнітивно-комунікативний, соціокультурний, лінгвокраїнознавчий, особистісний. Сучасні зміни в суспільстві спонукають педагогів шукати інновації та впроваджувати їх у навчальний процес. Перед освітою постало завдання формувати нове покоління не лише як носія знань, а як творчу особистість, здатну ефективно використовувати набутий досвід у життєвих ситуаціях. Саме тому сучасна педагогічна думка висуває на перший план особистісно-орієнтоване навчання. Ця технологія передбачає переведення студента в суб'єкт навчання та забезпечує його розвиток, яка вважає особистість основною цінністю суспільства. Інноваційні технології навчання можуть бути реалізовані через інтерактивне навчання. Інтерактивне навчання – це сукупність педагогічних технологій, котрі становлять педагогічну систему, що заснована на спільній діяльності, яка здійснюється засобами комунікації та має проблемно-пошукову природу. Якісне та результативне вивчення іноземної мови студентами забезпечується завдяки створенню невимушеної атмосфери в колективі та організації навчального процесу у такий спосіб, щоб кожен студент зміг проявити свою активність, творчість, самостійність, здатність до комунікації, що реалізується в тому числі через застосування інтерактивних технологій, які забезпечують активне залучення до ситуації іншомовного мовлення. Упровадження інтерактивних методів навчання на заняттях іноземної мови спонукають студентів активно залучатися до спілкування, завдяки чому вони намагатимуться вирішити реальні та уявні завдання у спільній діяльності засобом іноземної мови. Сутність комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови може бути реалізована в умовах інтегративного підходу до навчання. За такого підходу створюються позитивні умови для активного й вільного розвитку особистості в діяльності. Суспільство й освіта знаходяться у пошуку нових

інноваційних підходів необхідних для навчання студентів. До шляхів розв'язання цієї проблеми належить і створення інтегрованих занять. Тому у практиці використовують різні форми та методи інтерактивного навчання. Колективна форма навчальної діяльності студентів – це форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої форми навчання викладач керує роботою кожного студента опосередковано через завдання. Інтерактивні методи передбачають співпрацю, ґрунтуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Викладач виступає лише в ролі більш досвідченого організатора спільної роботи. Інтерактивні форми роботи з формування іншомовної комунікативної компетентності передбачають також уведення зв'язків або часткової інтеграції навчального змісту іноземної мови з суміжними науками, що стає можливим завдяки проведенню інтегрованих занять.

Загальна стратегія навчання іноземним мовам визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних і суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним міжкультурним спілкуванням шляхом формування і розвитку міжкультурної комунікативної компетенції та її складових.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Н. Г. Базавлук, к. е. н., асистент;

Л. С. Франко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасному світі зростає значення освіти та знань, як для кожної людини, так і для суспільства в цілому. В системі підготовки кваліфікованих кадрів особливе місце посідає вища освіта, яка є важливим елементом розвитку людських ресурсів країн світу. Для України вища освіта та наука є одними з найбільш важливих чинників формування економіки знань на

основі технологій та інновацій, ключовими засобами розвитку людського потенціалу країни.

Сучасна вища освіта передбачає використання інноваційних моделей та технологій навчання: контекстне навчання, імітаційне навчання, проблемне навчання, модульне навчання, повне засвоєння знань, дистанційне навчання [2, с. 121–122].

Такі моделі навчання притаманні здебільшого «університетам академічного типу». Проте у сучасному світі поряд із класичним вищим навчальним закладом виникає новий тип закладів освіти – підприємницький університет. У теперішній час значна кількість вищих навчальних закладів одночасно з навчанням та науковими дослідженнями здійснюють підприємницьку та різноманітну інноваційну діяльність у сфері вищої освіти.

Успішним прикладом університетського підприємництва є Університет Твенте (*University of Twente*, Нідерланди). Університет входить до 300-сот найкращих вищих навчальних закладів за версією *The Times Higher Education World University Rankings 2014–2015* та до 400 кращих – за версією *The Academic Ranking of World Universities*. [3].

В університеті Твенте у перші 15 років існування (до 1980 р.) виникли серйозні труднощі: 1) розташований в депресивній провінції, яка відлякувала, а не приваблювала студентів; 2) має чи не найнижчу репутацію і вплив серед голландських університетів; 3) уразливий перед скороченням державного фінансування; 4) виникли чутки, що заклад може бути закритий. Перед університетом постало питанням: як подолати слабкість і позбутися загрози зникнення? [1, с. 75].

Керівництвом Університету Твенте були розроблені заходи щодо подолання труднощів: 1) розробка п'ятирічного плану розвитку університету; 2) створення децентралізованої бюджетної схеми; 3) перехід від класичного університету до підприємницького.

У 1981–1988 рр. ректором університету Еріком Болле запроваджена нова форми децентралізованого бюджетування, яка

передбачала, що замість внутрішнього розподілу по безлічі великих і малих бюджетних категорій, базові одиниці (факультети, відділення та дослідницькі центри) отримували одну загальну суму; пошук додаткових коштів операційними підрозділами цілком схвалювався [1, с. 77].

У 1984 р. розпочала роботу програма Тимчасової підтримки підприємців (ТПП), а в 1990-х роках сформовано триступеневу схему створення та розвитку підприємництва, яка передбачала проходження фірмою трьох етапів становлення : розміщення компанії в університеті, розміщення компанії в Центрі бізнесу і технологій («інкубаційний» центр), розміщення компанії в науковому парку [1, с. 82–83].

Фінансування ТПП розпочалося з п'ятирічного гранту міністерства економіки Нідерландів (1984–1989 рр.). Щороку протягом десяти років починаючи з 1984 р. реалізовувалося по 15 грантів. Як наслідок, до 1995 р. ТПП надала підтримку у створенні 160 нових підприємств, які створили понад 1 100 нових робочих місць. Фірми, які одержували підтримку від ТПП, здійснювали діяльність у найрізноманітніших сферах [1, с. 83].

Сучасний підприємницький університет – це вищий навчальний заклад, в якому поєднуються як класичні моделі навчання закладів академічного типу, так й інноваційні моделі, що спрямовані на розвиток співпраці освіти та підприємництва. Позитивний досвід провідних зарубіжних підприємницьких вищих навчальних закладів є корисним для вивчення в сучасних умовах українських реалій, що підтверджує необхідність ділової співпраці сектору університетської (академічної) науки із сектором промисловості (бізнесом).

Список використаних джерел

1. Кларк Б. Р. Создание предпринимательских университетов: организационные направления трансформации / Б. Р. Кларк ; пер. с англ. А. Смирнова; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – Москва : Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2011. – 240 с.

2. Шестоपालюк О. В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів / О. В. Шестоपालюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 3. – 2013. – С. 118–124.
3. About the UT [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Університету Твенте. – Режим доступу: <https://www.utwente.nl/en/organization/about/>. – Назва з екрана.

ПІДГОТОВКА ІННОВАТОРІВ ЗА УЧАСТІ ІНСТИТУТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІД ВПЛИВОМ КОЛАБОРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Н. М. Краус, к. е. н., доцент;

К. М. Краус, к. е. н., ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Унікальні навички і здатність людини адаптувати їх до мінливого середовища, стають сьогодні ключовим виробничим ресурсом. Інвестиції в інтелектуальний капітал перетворюються в ефективний спосіб розміщення ресурсів. Умовою реалізації стратегічних задач, що стоять перед економікою країни на етапі формування інноваційно-орієнтованої економіки є розвиток освіти.

Досягнення в галузі освіти й науки визначають динаміку економічного росту, рівень розвитку інститутів інноваційної економіки і галузей народного господарства, а також місце України у світовому співтоваристві, інноваційній глобалізації.

Пріоритетним нині для управління інноваційною діяльністю в навчальних закладах є реалізація принципу інноваційності, що передбачає наявність у керівників ВНЗ спрямованості на оновлення освітнього процесу шляхом застосування освітніх інновацій. Забезпечується цей принцип організаційно-управлінськими, фінансово-економічними і психолого-педагогічними змінами.

До організаційно-управлінських змін в управлінні ВНЗ, що виникають внаслідок інноваційної діяльності, належать: проектно-інноваційна модель управління, в якій керівник ВНЗ підтримує діяльність авторів і учасників інноваційних проектів, що здійснюються на різних етапах інноваційного процесу в освіт-

ньому закладі; економічне стимулювання педагогів-новаторів; використання надбань світової науки та техніки в галузі освіти.

Одним із методів управління стратегічним розвитком системи вищої освіти повинно бути створення організаційно-економічних регуляторів активізації інвестиційної діяльності у сфері освіти. Для довготермінового розвитку має бути здійснена інноваційно-технологічна модернізація потенціалу вищої школи.

Потрібно відпрацьовувати ефективну взаємодію у ланцюгу «освіта – бізнес – інноваційна діяльність» та надання професійних консультацій шляхом налагодження чіткої організації «вузи – наукові дослідження – виробництво». Разом з тим, потрібно й надалі дотримуватися концепції «інноваційного трикутника», суть якої полягає у швидкому та успішному запровадженні проривних інновацій в промисловості і вимагає співпраці трьох різних суб'єктів: споживач, розробник, винахідник. Основна мета такої співпраці – активізація інноваційної діяльності випускників.

На нашу думку, інститути освіти та інтелектуального капіталу є фундаментом розвитку інноваційної економіки, тоді як інститут людського капіталу є його ядром. Та країна, уряд якої «робить ставку» на якісну, гарну освіту і кваліфікованих людей – країна з інноваційною економікою, високотехнологічним майбутнім.

Варіантами підготовки інноваторів можуть бути: відбір абітурієнтів на базі науково-технічних гуртків і центрів, конкурсів й олімпіад з наступним розвитком талантів і навчанням їх інноваційної та дослідної діяльності; курси підвищення кваліфікації; обмін досвідом всередині університетських кластерів.

Реалізація обраного країною інноваційного шляху розвитку потребує вирішення проблеми підготовки кадрів з якісною кваліфікацією. Готуючи спеціаліста-інноватора, на «виході» ми маємо отримати інноватора з такими характеристиками: креативність, із розвинутою інтуїцією, здатністю до ризику; цілеспрямованість в досягненні поставлених цілей, працелюбність, комунікабельність, з прагненням до пізнання; здатність представити результати виконаної роботи та захистити їх; здатність

виділяти ключові переваги інноваційного проекту, що просувається на ринок; здатність ефективно вирішувати науково-технічні проблеми, що виникають; володіння сучасними формами організації й управління інноваційною діяльністю.

Таким чином, розвиток вищої освіти України потрібно розглядати, як пріоритет державної політики, а у практиці сучасного бізнесу – як ключовий фактор конкурентоспроможності на ринку інновацій. Це спричинено тим, що система вищої освіти формує інноваційний потенціал економіки і бере безпосередню участь в інноваційному процесі країни та за її межами. Інноваційні науково-виробничі комплекси на базі провідних ВНЗ України разом із інфраструктурними об'єктами навколо них, налагодженими зв'язками з бізнесовими структурами та науково-дослідними університетами дозволять забезпечити високу якість підготовки фахівців у сфері наукової й інноваційної діяльності.

В основі цих зв'язків має лежати колаборація, партнерство влади, науки і бізнесу, що дасть змогу напрацьовувати досвід, отримувати доступ до найбільш цікавих і перспективних технологій та напрацювань, запускати інноваційні проекти.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ

Л. М. Копанцева, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Навчально-методичне забезпечення навчального процесу є важливою та необхідною умовою якісного засвоєння програм підготовки фахівців і включає:

- навчально-організаційні документи деканату і кафедр;
- навчально-методичну документацію з напряму (спеціальності);
- навчально-методичну документацію з кожної дисципліни;
- інформаційне забезпечення навчального процесу (підручники і навчальні посібники, дидактичні матеріали, наочні посібники, комп'ютерні програми з навчальних дисципліни тощо).

У законі України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 20, ст. 134) є стаття 15 про «Науково-методичне забезпечення вищої освіти», яка зазначає, що «Науково-методичне забезпечення вищої освіти здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади, науково-методичними установами та вищими навчальними закладами. Науково-методичне забезпечення вищої освіти включає підготовку навчальної і наукової літератури та забезпечення нею вищих навчальних закладів. Підготовка та забезпечення вищих навчальних закладів навчально-методичною документацією повинна відповідати змісту навчання, визначеному стандартами вищої освіти» .

Проблеми науково-методичного забезпечення навчального процесу досліджували Я. Болюбаш, А. Кушпіль, І. Лащик, Л. Нестерова, М. Ремез, В. Різник, М. Степко, Г. Шемелюк та ін.

Аналізуючи термін «науково-методичне забезпечення», ряд вчених виділяє три складові: «забезпечення», «наукове забезпечення», «методичне забезпечення». Забезпечення передбачає оптимальне функціонування навчального процесу на всіх його етапах.

Під науковим забезпеченням розуміють теоретичні основи забезпечення навчального процесу засобами загальної педагогіки, дидактики, методики, теорії управління, психології, соціології та дотримання галузевих вимог.

До нього входять нормативно-правові акти у галузі освіти і науки, навчальні плани і програми, науково-методична, навчально-методична та навчальна література, наукове обґрунтування наочності, технічних засобів навчання, інформаційно-комп'ютерного забезпечення навчального процесу.

Методичне забезпечення розглядає практичну реалізацію вимог наукового забезпечення, яке охоплює всі аспекти від теорії розробки до практичних методик підготовки конкретних навчальних матеріалів для конкретного навчального закладу.

Вимоги до науково-методичного забезпечення навчального процесу регламентуються державними документами, потребами суспільства та економіки. В сучасній освіті викладач повинен виконувати функцію проектування процесу індивідуального інтелектуального розвитку кожного студента.

На перший план висуваються такі форми діяльності педагога, як розробка індивідуальних стратегій навчання, навчальна педагогічна діагностика, індивідуальне консультування. При формуванні нових критеріїв оцінювання ефективності освітніх процесів слід враховувати компетентність, ініціативу, творчість, саморегуляцію, унікальність розумових здібностей.

Реформування сучасної освіти передбачає створення гнучких систем навчання, які забезпечують високу якість освітньої підготовки, реалізацію всіх потенційних можливостей і здібностей особистості, кооперацію освіти, навчальних закладів і виробництва; стандартизацію професійної освіти. Однією з вимог сучасної освіти є наступність у поданні навчального матеріалу, яка передбачає реалізацію міжпредметних зв'язків, зумовлює послідовність вивчення окремих дисциплін, розділів, тем.

Для розробки науково-методичного забезпечення повинні використовуватися організаційні, педагогічні, психологічні та методичні заходи, що передбачають чітку структуру побудови системи науково-методичного забезпечення навчального процесу, спільну дидактичну мету всіх складових системи, раціональну організацію розумової праці суб'єктів навчальної і педагогічної діяльності.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗМІСТУ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕХНОЛОГІЯ ХАРЧУВАННЯ»

Ю. В. Момот, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Хімічні знання є базовими для студентів, що навчаються за спеціальністю «Технологія харчування», і виконують одну з

важливих ролей у формуванні професійних компетенцій майбутніх спеціалістів.

Основним чинником мотивації навчання студентів є їх розуміння практичної спрямованості знань та вмінь. Це вимагає направленості хімічних дисциплін, що викладаються у вузі на розкриття практичної значущості хімічних знань та галузей їх подальшої практичної реалізації у професійній діяльності.

Хімічні знання майбутніх технологів харчування проходять актуалізацію починаючи з першого курсу під час вивчення дисциплін «Загальна та неорганічна хімія», «Органічна хімія». Під час вивчення цих дисциплін звертається увага студентів на те, що основні компоненти харчової сировини та продуктів харчування, це хімічні речовини, як правило органічного чи мінерального походження, які володіють певними властивостями. На лабораторних заняттях студенти відслідковують зв'язок властивостей тих чи інших речовин із властивостями сировини та продукції, що їх містить, як ці властивості будуть виявлятися під час їх технологічної обробки або зберігання. Під час засвоєння хімічних знань з курсу «Аналітична хімія» практична складова змісту дисципліни реалізується через вивчення питань якості продуктів харчування та сировини. Студенти вивчають та застосовують методи визначення складових продукції та їх кількісний аналіз за показниками якості.

При вивченні курсу «Біохімія» студенти вивчають динамічні хімічні процеси, що відбуваються із сировиною та продуктами харчування при їх технологічній обробці, а також після вживання її споживачами, зокрема травлення білків, жирів та вуглеводів у шлунково-кишковому тракті людини, біохімічні зміни, що відбуваються у продукції рослинного та тваринного походження під час зберігання та в результаті технологічної обробки тощо.

Отже, виявлення практичної складової хімічних знань та її реалізація під час проведення лабораторних робіт студентами спеціальності «Технологія харчування» в подальшому буде сприяти їх професійному самоствердженню, формуванню цілісного бачення технологічних процесів, і стане однією із компетентнісних характеристик майбутніх професіоналів.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА СТАЖУВАННЯ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Г. М. Кожушко, д. т. н., професор;

Ю. О. Басова, к. т. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Для підготовки високопрофесійних конкурентоспроможних фахівців сьогодні потрібно наближати навчальні програми до сучасних вимог підприємств різних галузей економіки, створювати у вузах умови не тільки для отримання теоретичних знань, але і практичних навичок, закріплення цих знань практикою максимально наближеною до майбутньої діяльності за фахом. Тому актуальність питання проходження товарознавчо-технологічної практики і стажування на виробничих підприємствах не викликає сумнівів.

В сучасних умовах, коли виробничі підприємства в абсолютній більшості є приватними і немотивовані надавати послуги вузам з практичної підготовки студентів, потрібно знаходити інші шляхи вирішення проблеми.

Метою даної роботи є аналіз можливостей та розроблення пропозицій щодо змін форми та методів проходження практики та стажування на виробництві.

Безумовно, використовувати матеріально-технічну базу і залучати окремих працівників підприємств до навчального процесу на весь термін практики на безоплатній основі підприємствам не вигідно і цього ніхто робити не буде. Якщо практику і стажування на підприємстві в повному обсязі проводити на фінансовій основі, то це суттєво збільшить вартість навчання. Як тимчасовий вихід з цієї ситуації товарознавчу-технологічну практику і стажування студентів напряду підготовки «Товарознавство та торгівельне підприємництво» можна проводити за зміненою формою. Суть цих змін в наступному:

1. За базу практики вибираються підприємства з сучасною технологією виробництва товарів (3–4 підприємства). Керівники

практики від вузу спільно з працівниками підприємств, які залучаються до навчального процесу на платній основі, завчасно готують для кожного підприємства посібники (методичні рекомендації) з проходження практики (стажування). Посібники мають містити всю необхідну інформацію – характеристику підприємства, його організаційну структуру, опис основних технологічних процесів та характеристику обладнання, характеристику продукції, основні методи контролю якості матеріалів та продукції, посадові обов'язки окремих працівників, нормативні документи, які використовуються на підприємстві, функції окремих підрозділів, в яких можуть працювати майбутні фахівці за спеціальністю та ін. Методичні рекомендації повинні бути ілюстровані схемами, фото- та відеоматеріалами, мати конкретні завдання, які реально виконуються на підприємстві.

2. Для отримання практичних навичок роботи з документацією, проведення вимірювань та випробувань матеріалів та продукції, обробки результатів вимірювань, оформлення відповідних протоколів на кафедрах створюється експериментальна база, комплектуються необхідні нормативні документи, конструкторська та технологічна документація на продукцію, література з технології виробництва, зразки продукції, матеріалів, комплектуючих виробів. Керівником практики розробляються інструкції з виконання практичних робіт, адаптованих до підприємства, яке є базою практики.

3. Практика проходить у формі кількох екскурсій на підприємстві (після попереднього вивчення інформаційних матеріалів про підприємство, викладених у методичних рекомендаціях) та практичних занять на створеній експериментальній базі в вузі.

4. Практика (стажування) може проводитись в 2–3 етапи, з окремих тем, з окремих виробництв та видів продукції. Кожен студент, крім знайомства з виробництвом, вивчення технологічної та нормативної документації, отримує практичне завдання, яке повинен виконати в університеті. Звіт про проходження практики (стажування) має містити як характеристику підприємства, технологічних процесів, продукції, так і результати експериментальних робіт проведених в вузі, пропозиції

щодо вдосконалення (сформульовані на основі аналізу рекомендованих інформаційних джерел та отриманого власного досвіду), список використаної літератури та необхідні додатки.

5. Проходження товарознавчо-технологічної практики (стажування) за запропонованою схемою дає можливість ознайомитись з підприємством, технологією та організацією виробництва продукції, отримати практичні навички роботи з документацією, проводити вимірювання та випробування конкретних видів продукції, оброблення результатів вимірювань, оформлення необхідних документів, пов'язаних з виробництвом та випробуваннями.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРІГАННЯ, КОНСЕРВУВАННЯ І ПЕРЕРОБКИ М'ЯСА»

Л. Б. Олійник, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Глибокі та різносторонні перетворення в економіці України, в цілому, та у харчовій промисловості, зокрема, зумовлюють необхідність впровадження інновацій у системі освіти щодо формування професійних якостей та особистості майбутніх фахівців, особливо освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», з метою удосконалення змісту їх підготовки, у зв'язку з необхідністю подальшої оперативної орієнтації на сучасному динамічному ринку праці.

З метою забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське та світове освітнє співтовариство схвалено Концепцію організації підготовки магістрів. Відповідно до неї магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі народного господарства.

Підготовка магістра зі спеціальності «Технології зберігання, консервування та переробки м'яса» здійснюється за науково-дослідним функціональним напрямом діяльності. Створення відповідних умов для творчого розвитку особистості передбачено освітньо-професійною програмою підготовки магістра зі спеціальності і включає поглиблену професійно-орієнтовану гуманітарну та соціально-економічну, фахову та науково-практичну підготовку.

Фаховий компонент магістерської програми має забезпечити розширення та закріплення фахових компетенцій, отриманих під час бакалаврату із вказаної спеціальності.

Для удосконалення змісту підготовки магістрів зі спеціальності «Технології зберігання, консервування та переробки м'яса» новим навчальним планом передбачено вивчення дисциплін професійної підготовки: «Інноваційні технології м'ясних продуктів», «Інноваційні харчові інгредієнти м'ясних продуктів», «Інноваційний інжиніринг м'ясопереробних підприємств» та ін.

Науковий компонент магістерської програми призначено для формування більш цілісного, поглибленого бачення наукової діяльності, цей компонент забезпечує широту, різносторонність та фундаментальність освіти магістра, максимальну наближеність її до сучасного рівня наукових знань у галузі харчових технологій, формування компетенції самостійного здійснення наукових досліджень та отримання нових знань. Для удосконалення наукової складової підготовки магістрів передбачено дослідну та науково-педагогічну практику.

Основним елементом підготовки магістрів з вказаної спеціальності є підготовка і захист магістерської роботи науково-дослідного напрямку. Впровадження інноваційних підходів у освітній процес, удосконалення підготовки магістрів повинні дати можливість засвоїти та продемонструвати у процесі виконання та захисту магістерської випускової роботи:

- уміння вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати існуючі та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- уміння будувати моделі технологічних систем і процесів;

- уміння використовувати сучасні комп’ютерні методи для реалізації й дослідження розроблених моделей;
- знання та уміння застосовувати сучасні методи експериментальних досліджень у конкретній галузі знань, математичні методи планування експерименту та обробки його результатів;
- уміння обробляти отримані результати, аналізувати й осмислювати їх з урахуванням кореляції із раніше опублікованими даними;
- певний досвід проведення патентних досліджень і оформлення заявочних матеріалів на об’єкти інтелектуальної власності;
- уміння подавати підсумки виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, наукових статей, доповідей і заявок на винаходи, корисні моделі тощо, які оформлені згідно з установленими вимогами із залученням сучасних засобів редагування й друку.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ФІЗИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ТОВАРОЗНАВЦІВ

О. П. Кошова, к. п. н., доцент;

Л. М. Мироненко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасна економічна ситуація потребує наявності у майбутнього фахівця не тільки глибоких професійних знань і навичок швидкого оволодіння сучасними технологіями, а й вміння прогнозувати та орієнтуватися у складних виробничих і суспільних ситуаціях на ринку товарів, приймати відповідальні рішення тощо. Всі ці зміни в суспільно-економічному житті країни висувають нові вимоги до підготовки майбутніх товарознавців, що потребує переосмислення та вдосконалення самого змісту освіти; його професійного спрямування. А це, у свою чергу, вимагає наявності відповідного рівня педагогічної майстерності викладачів фізики і належного навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу.

На нашу думку, однією з форм організації навчання фізики, яка спрямована саме на практичне ознайомлення з професійною діяльністю, формує професійно-значимі якості майбутнього товарознавця, є практичні заняття. На практичних заняттях для студентів створюються такі умови при яких вони вчаться поводитися так, як товарознавці. Одним з елементів практичного заняття є розв'язування задач. Під час даного процесу студенти аналізують її зміст, виконують синтез складових елементів, тобто процес розв'язування задачі – поєднання двох розумових операцій: синтезу і аналізу. Саме аналіз фізичної задачі включає в себе: аналіз умови; перевірку розв'язку; знаходження частинних випадків; формулювання додаткових питань до задачі; видозміна умови задачі; узагальнення задачі; практичного застосування задачі у майбутній професійній діяльності.

Теоретичний матеріал, запропонований студентам на лекції, – той необхідний фундамент, на якому базується вміння розв'язувати задачі. Однак, крім розв'язку кількісних завдань, що містять більшу частину аналітичних і числових даних, для більшого розуміння матеріалу необхідно виробляти навички розв'язувати текстові якісні і кількісні задачі, під час розв'язку яких потрібно не стільки знання формул і формулювань законів в їх «академічному» сенсі, скільки вміння застосовувати їх у тій чи іншій конкретній професійній ситуації, тому їх використання доцільно на кожному занятті.

Успіх професійної діяльності сучасного фахівця-товарознавця визначається не тільки умінням розв'язувати задачі, а й, що не менш важливо, умінням бачити і ставити проблему. Ми пропонуємо на практичних заняттях використовувати метод складання та аналізу питань креативного характеру до фізичних понять, фізичних законів і явищ.

Для реалізації вище сказаного і реалізації напряму професійної спрямованості курсу фізика нами розроблено навчальні завдання та методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи студентів напряму підготовки 6.030510 «Товарознавство і торговельне підприємництво», серед основних цілей яких можна виділити наступні: повне засвоєння сту-

дентами основних законів фізики, а також знань, умінь і навичок, необхідних для подальшої професійної діяльності. Дані навчальні завдання характеризуються наступними характерними навчально-методичними особливостями. А саме, вони: включають в себе мінімально необхідний обсяг теоретичного лекційного матеріалу, який узгоджується із реальною кількістю навчальних годин з фізики згідно робочого навчального плану для студентів товарознавчих спеціальностей; забезпечують достатній науковий рівень викладення теоретичного лекційного матеріалу, який має відповідати вимогам до фундаментальної підготовки студентів з дисципліни фізика; містять в собі повноцінний набір фізичних задач. При чому, теми задач, що розв'язуються на кожному практичному занятті, є узгодженими з попередньо викладеним лекційним матеріалом, а самі завдання містять в собі численні методичні приклади розв'язків типових задач; задач для розв'язування на самому занятті і задач для самостійного розв'язування; завдання для індивідуальної домашньої роботи № 1 і № 2, а також увесь необхідний перелік контрольних питань та завдань для проведення поточного модульного та екзаменаційного (залікового) контролів.

На нашу думку, дана розробка є одним із засобів формування у студентів загально-професійних, спеціальних та гуманітарно-орієнтованих компетенцій; сприяє розвитку навичок комплексного підходу до вивчення фізичних понять, законів і явищ; формує цілісне і наукове уявлення про процеси та явища, що відбуваються у майбутній професійній діяльності.

ПУТИ ОПТИМИЗАЦИИ КАЧЕСТВА СОВРЕМЕННОГО ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Т. А. Дубовцова, доцент

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Цель реформы образования – построение обновленной системы получения образования в соответствии с индивидуальными особенностями и запросами обучающихся, а также реаль-

ными потребностями рынка труда. За последние годы в сфере высшего образования произошли серьёзные изменения: начало формироваться единое образовательное пространство, определены согласованные подходы к содержанию учебных программ и качеству образовательных услуг, существенно расширены рамки международного сотрудничества и обмена в сфере высшего образования. Переход высшего образования на европейскую модель обучения призван повысить качество образования, увеличить мобильность студентов, дать им возможность самостоятельно строить собственную образовательную траекторию, а значит, и карьеру на протяжении всей своей жизни.

Среди критериев эффективности высшего образования особо выделяется обеспечение выпускникам готовности и умения активно включаться во все сферы социальной жизни. Поэтому всё больший интерес вызывает формирование не прагматических, а гуманитарных аспектов личности и воспитание чувств, которые в значительной мере определяют качество нашей жизни. Роль преподавателя не сводится теперь к простой передаче знаний. Его задача – творчески руководить процессом обучения. Реализация этих положений позволит приблизить образовательную систему Беларуси к европейским стандартам; послужит базой для повышения качества образования и его конкурентоспособности на мировом рынке образовательных услуг.

Проблема качества и эффективности преподавательской деятельности в настоящее время приобретает особую актуальность. Три важнейших критерия качества высшего образования – это высококвалифицированный кадровый состав, высокий научный потенциал, современные требования к материальной базе. Для повышения качества лингвистического образования необходимо также качественное методическое обеспечение образовательного процесса и эффективное использование инновационных образовательных и компьютерных технологий.

Качество обучения представляет собой сложную динамическую систему. Качество обучения иностранным языкам определяется следующими факторами: удовлетворение познавательных запросов, повышение предметной компетенции; обеспече-

ние конкурентоспособности; соответствие стандартам достижений. Это означает, что решение проблемы повышения качества обучения иностранным языкам неизбежно акцентируется на интересах студентов. Качество становится главным критерием выбора услуги потребителем на рынке образовательных услуг.

При оценке качества обучения учитываются два аспекта удовлетворённости студентов, а именно: организацией обучения и результатами учебной деятельности.

В обучении иностранным языкам качество достигается при эффективной организации обучения, самоорганизации учения, а также активном использовании современных методик обучения иностранным языкам. Основные показатели организации обучения включают профессиональную компетентность, целенаправленную и творческую организацию труда, планомерность деятельности, создание условий для активного учения, постоянный контроль и педагогическую рефлексию. Важными показателями организации учения являются предметная компетенция студентов (достигнутый ими уровень владения языком), реализация познавательных возможностей, организованный характер учения, систематичность в усвоении знаний, регулярность повторения ранее изученного материала, учебная автономия, эффективная межличностная коммуникация, участие в групповых проектах, периодический самоконтроль.

Качество лингвистического образования во многом определяется уровнем профессионализма профессорско-преподавательского состава. Инновационная деятельность может быть эффективно реализована, если преподаватели будут активно участвовать в научных исследованиях. Научные исследования по актуальным проблемам методики обучения иностранных языков, современным тенденциям профессионально ориентированного обучения иностранным языкам являются источником теоретических и практических инноваций, реализация которых позволяет постоянно совершенствовать образовательный процесс, повышать качество лингвистического образования и уровень его инновационности.

ТРЕНІНГ-КУРСИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Ю. В. Карпенко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Тренінг-курс – це форма активного навчання спрямована на засвоєння студентами навичок за допомогою моделювання досвіду лектора-тренера. Серед основних причин проведення тренінгів на підприємствах за компетенціями є: необхідність підвищення кваліфікації співробітників; невідповідність персоналу службовим обов'язкам; проблеми мотивації, нова стратегія підприємства. Тренінг-курс у ВНЗ є механізмом підвищення ефективності потенціалу майбутнього фахівця через розвиток компетенцій студентів.

В цілому тренінг-курси у економічних ВНЗ можна класифікувати за такими параметрами:

- 1) за формою проведення (відкриті для будь-якої спеціальності, закриті тільки для певної спеціальності);
- 2) за методом проведення (кейс, ділова гра, групова дискусія, мозковий штурм, відеоаналіз);

Кейс – проблемна ситуація, що вимагає відповіді і знаходження рішення. Основне завдання – навчитися аналізувати інформацію, знаходити шляхи вирішення, формувати план дій.

Ділова гра – імітація різних аспектів професійної діяльності, соціальної взаємодії з метою вирішення або опрацювання виразно ситуації.

Групова дискусія – спільне обговорення та аналіз проблемної ситуації, питання або завдання. Може бути структурованою (тобто керованою тренером за допомогою поставлених питань або тем для обговорення) або неструктурованою.

Мозковий штурм – стимулювання творчої активності. Дозволяє знайти рішення складних проблем шляхом застосування спеціальних правил.

Відеоаналіз – демонстрація відеороликів, підготовлених тренером, на яких учасники тренінгу демонструють різні типи ситуації, що дозволяє наочно розглянути їх переваги і недоліки;

3) за галуззю (продажу і обслуговування, тайм-менеджмент, впровадження стандартів виробництва, командування і корпоративна культура, аудит, бухгалтерія, маркетинг та ін.);

4) в залежності від цілей і результатів (тренінг знань – інформування о процесах технологій, тренінг практичних навичок – засвоєння навичок практичної діяльності);

5) за місцем роботи бізнес-тренера (зовнішній фахівець, лектор-тренер ВНЗ).

До якостей які повинен мати бізнес-тренер можна віднести: харизму, знання психології, креативність, позитивність, інтуїція, професіоналізм, гнучкість, комунікабельність, спрямованість на результат, впевненість.

До критеріїв успішного тренінг-курсу можна віднести:

- актуальність теми – необхідно ретельно продумати які теми обрати для тренінг-курсів. Зокрема, про формуванні циклу професійної та практичної підготовки вибіркокових дисциплін навчальних планів магістрів необхідно провести опитування які теми тренінг-курсів їх цікавлять, можуть знадобитися у майбутній професійній діяльності;

- актуальна робоча програма, що має бути детально розроблена і принципово відрізнятися від «стандартних» навчальних дисциплін. Необхідно позначити задачі і цілі тренінг-курсу, на основі яких буде побудована теоретична і практична частина курсу: «жорсткі» і «гнучкі» навички. «Жорсткі» навички – навички в області навчальних дисциплін, які є обов’язковими для ефективності фахівця на робочому місці та їх можна відпрацьовувати і без особистого спілкування з лектором-тренером, наприклад, за допомогою дистанційних технологій навчання. «Гнучкі» навички менш формалізовані, на відміну від «жорстких», це зокрема, комунікативні навички: міжособистісного спілкування, презентацій, продажів, публічних виступів тощо, що потребують особистого спілкування з лектором-тренером.

- оригінальність та сучасність запропонованої інформації;
- особистий досвід тренера.

Впровадження тренінг-курсів у ВНЗ допомагає практично відтворити професійні та комунікативні навички студентів, що неможливо на звичайних практичних заняттях. Оскільки, тренінг-курси це місце і час, коли люди в спеціальних умовах намагаються сформувати нові способи та моделі поведінки, якими вони раніше не володіли. При цьому у студента є можливості змінити щось у своїй поведінці, а лектор-тренер сприяє його особистісним змінам.

ПОДГОТОВКА И ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

Н. Ш. Марупова, ассистент

Таджикский государственный университет коммерции

Проблема подготовки педагогических кадров это одна из важнейших в современной системе педагогического образования.

Подготовка высококвалифицированных педагогических кадров проводится в 12 высших педагогических учебных заведениях.

Сегодняшнее положение обеспечения учебных заведений высококвалифицированными педагогическими кадрами требует, чтобы данный вопрос был решен на высшем государственном уровне. В данный момент в общеобразовательных учебных заведениях 150 196 учителя, а в высших профессиональных учебных заведениях более 6 тысяч учителей заняты обучением и воспитанием молодого поколения. Но наряду с этим, общеобразовательные учебные заведения нуждаются в 13 тысячах высококвалифицированных педагогических кадрах. Общее число учителей с научными званиями в высших учебных заведениях республики составляет 25,6 %.

Процент явки молодых специалистов на место работы с высшим образованием составляет 62,1 %, а со средним профессиональным образованием – 74,5 %. Следует отметить, что существует много недостатков в структуре образования по

подготовке молодых специалистов. Сотрудничество средних и высших профессиональных учебных заведений с общеобразовательными школами непостоянно и неустойчиво. Не во всех районах для молодых специалистов создают нормальные жилищно-коммунальные условия, с ними не проводится.

В области подготовки, повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров предполагаются:

- восстановление и дальнейшее развитие системы подготовки, повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров вузов на базе ведущих университетов;
- введение в программы подготовки педагогических кадров непрерывной педагогической и психолого-педагогической практики на протяжении всех лет обучения;
- переподготовка учителей-предметников по сокращенным образовательным программам второй специальности, в том числе по государственному, иностранному и родным языкам, информатике, психологии;
- введение для будущих педагогической стажировки от трех месяцев до одного года с независимой профессиональной оценкой уровня их подготовки;
- осуществление подготовки руководителей организаций образования по программам менеджмента в образовании.

В условиях быстроизменяющегося мира и увеличения потоков информации фундаментальные предметные знания являются обязательными, но недостаточной целью образования. Обучающиеся должны не просто овладеть суммой знаний, умением и навыками, на что направлена система образования Таджикистана, гораздо важнее и сложнее привить обучающимся умение самостоятельно добывать, анализировать, структурировать и эффективно использовать информацию для максимальной самореализации и полезного участия в жизни общества (компетентность).

В этой связи нужно отмечать, что многие современные педагогические системы подготовки представляют собой синтезом теоретических результатов педагогической науки и практики,

сочетание и учет традиционно-важных элементов длительного прошлого опыта и было создано социальным прогрессом германизацией и демократизацией общество в целом.

Как известно процессы трансформации современной системы образования обусловлены объективными изменениями, в связи, с этим целесообразно принятие неотложное реформированное образование в Республике Таджикистан. Роль учителей и преподавателей заключается в том, что им следует формировать у студентов развитую компьютерной грамотности и тем самым развивать их навыки совместной и творческой деятельности, учить их более эффективно овладеть достижениями техники и технологии, а также интернет в учебно-познавательной деятельности.

В связи с этим, одной из важнейших задач вузов является подготовка и повышение квалификации педагогических кадров в кредитной системе образования и студентов к использованию и внесению в учебном процессе информационно-коммуникационных технологий (ИКТ).

Поэтому из весьма необходимых условий использование информативной технологии в процессе изучения предметов экономического направления является заинтересованность студентов экономических факультетов. К сожалению, не на всех вузах ИКТ используется не на должном уровне в учебном процессе.

МОДЕРНІЗАЦІЯ І КООРДИНАЦІЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В. С. Городницька, магістр

*Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця*

Ю. В. Городницька, методист вищої категорії,

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Більшість провідних вітчизняних та зарубіжних вчених стверджують, що ХХІ століття являється епоєю професіоналів,

що можна підтвердити такими аспектами проблеми, які до цього часу не були в полі зору: мало мати диплом, треба бути фахівцем, якого визнають у більшості країн світу. Це зумовлює якісно нові вимоги до підготовки фахівців, потребує нових підходів до професійної діяльності, а їхнє втілення – сучасного науково-методичного забезпечення (далі – НМЗ) навчального процесу.

Сучасні вимоги до НМЗ навчального процесу не позбавлені суперечностей, основні з яких сконцентровано на процесі модернізації підходів до формування НМЗ та координації існуючої системи НМЗ освітнього процесу.

Для розв’язання всіх суперечностей слід уточнити змістову сутність НМЗ через встановлення його функціонального призначення.

Ми розглядаємо НМЗ організації процесу навчання як сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, які: описують зміст, встановлюють структуру, визначають результат, регламентують перебіг навчального процесу.

Моделювання процесу модернізації та координації НМЗ розпочато з побудови контекстної діаграми – найбільш абстрактного рівня опису системи у цілому (рис. 1).

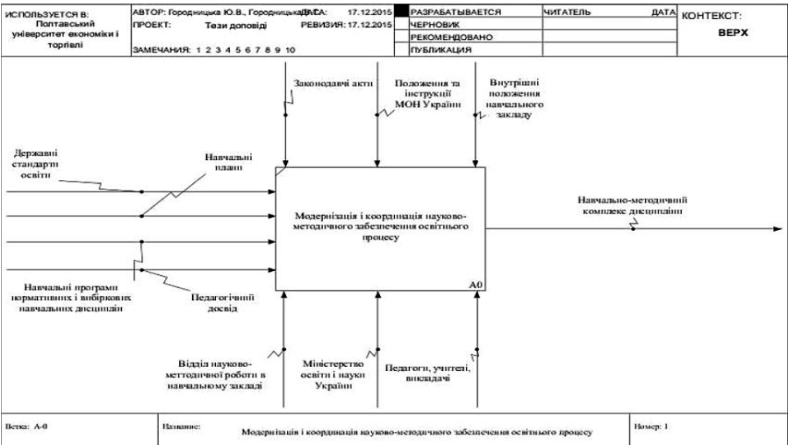

Рисунок 1 – Контекстна діаграма «Модернізація і координація науково-методичного забезпечення освітнього процесу»

Вона показує, що головною задачею є модернізація і координація НМЗ освітнього процесу, що відображає сутність моделі. Під блоком зображені суб'єкти, які приймають рішення щодо координації даного процесу, над блоком – законодавчі, нормативно-правові акти та внутрішні положення навчального закладу, які дозволяють здійснювати управлінський вплив, а зліва та справа – вхідна та вихідна інформація управлінського процесу.

На наш погляд, модернізація НМЗ проявляється в інноваційному підході формування, а саме: вхідною інформацією даної моделі, окрім загальновідомих компонентів НМЗ, являється явище дисемінації педагогічного досвіду як технологія координації науково-методичної діяльності навчальних закладів.

Дисемінацію як особливий спосіб поширення й освоєння інноваційного досвіду науково-методичної діяльності закладів ми розглядаємо як технологію координації з метою впровадження новаторських прогресивних ідей у практику науково-методичного забезпечення освітнього процесу.

Основну координаційну функцію НМЗ організації процесу навчання покладено на відділи науково-методичної роботи. Метою даної функції слід вважати виконання зазначеними суб'єктами функцій у сфері дисемінації педагогічного досвіду, циркуляції інформації між різними сегментами освітньої системи, узгодження дій її структурних компонентів; подолання дублювання і паралелізму, створення єдиних вимог до НМЗ.

На виході даної моделі знаходиться навчально-методичний комплекс дисципліни – комплекс спеціально розроблених матеріалів, що утворюють науково-теоретичну й концептуальну єдність професійної підготовки і забезпечує опанування учнями чи студентами певної навчальної дисципліни

Як висновок, можемо стверджувати, що відповідальність за науково-методичне забезпечення навчальної дисципліни покладена на учителя чи викладача, якому доручено її викладання. А навчально-методичний комплекс дисципліни повинен складатися із наступних основних компонентів: матеріалів для аудиторної роботи з навчальної дисципліни, матеріалів для самостійної роботи учнів чи студентів, матеріалів для контролю навчальних досягнень.

**МОТИВАЦІЙНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ
ПІДВИЩЕННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ**

В. О. Шаповалов, к. е. н., доцент;

О. В. Манжура, д. е. н., доцент;

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Навчання у вищому навчальному закладі потенційно має бути орієнтоване не тільки на якісну предметну підготовку майбутніх професіоналів відповідно до їх спеціалізації. Усе більшу роль в освітньому процесі відіграє формування таких якостей як високий міжпредметний професіоналізм, ділова активність та мобільність, швидка орієнтація в мінливому середовищі, самостійне прийняття рішень та відповідальність за їх наслідки тощо. Усе це неможливо без стійкої мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Проблема мотивації навчання є однією з центральних у педагогіці, оскільки і результат, і процес засвоєння знань значною мірою залежать від залучення студентів у навчальний процес, зацікавленості того, хто навчається. Мотиваційний компонент готовності студентів до отримання нових знань багато в чому залежить від якості навчального матеріалу, від професіоналізму викладача, його вміння зацікавити предметом, володіння ним сучасними методиками освітнього процесу. Важливе місце у практиці вищої школи відіграє оцінювання знань, яке є не лише перевіркою знань та навичок студентів, але й важливим засобом управління багатьох параметрів навчального процесу.

Не секрет, що саме оцінка, а не знання, для багатьох студентів є остаточним критерієм успішності та вирішальним мотивом в опануванні навчального матеріалу. При чому отримати високий результат з мінімальними затратами власного часу. Але

такий підхід студента до навчального процесу є помилковим, оскільки у майбутньому при виконанні своїх професійних обов'язків він зіткнеться з жорсткою необхідністю набуття професійної компетенції, якість якої визначатиметься роботодавцем. Саме тому впровадження в освітній процес відповідної системи оцінювання дозволить підвищити рівень вмотивованості студента до навчальної роботи, до опанування ним необхідних якісних характеристик майбутнього фахівця.

Мотиваційне оцінювання полягає у тому, щоб заохотити студента до виконання різних видів навчальних робіт, якісне виконання яких дозволить йому не лише отримати високу кінцеву оцінку, але й сформувати набір особистих компетенцій високопрофесійного фахівця. Тобто, мотиваційний компонент оцінювання навчальних досягнень студентів передбачає формування цілісної системи уявлень щодо майбутньої професії, наявності соціальних установок стосовно фахової діяльності, а також наявності мети навчальної діяльності.

Ефективність впровадження та мотиваційної системи оцінювання багато в чому залежить від тих критеріїв та принципів, на основі яких вона розроблена. Так, основними критеріями оцінювання знань є: глибина; повнота; міцність; оперативність; якість; гнучкість; систематичність. При оцінюванні навчальних досягнень студентів враховуються: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність відповіді; повнота, глибина, гнучкість, системність, міцність знань; сформованість загально-навчальних та загально-професійних умінь і навичок; рівень володіння розумовими операціями (вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати), робити висновки та обґрунтовувати їх; творчі здібності і досвід творчої діяльності.

Дієвість мотиваційної моделі оцінювання багато в чому залежить і від тих принципів, на яких вона ґрунтується. Зокрема, мова йде про наступне. По-перше, система оцінок має бути відкритою та прозорою, для студента має бути зрозумілим за якими критеріями оцінюється рівень його знань. По-друге, оцінювання має бути об'єктивним, викладач має уникати суб'єктивізму при

оцінюванні результатів навчальної роботи студента. По-третє, система оцінювань має бути справедливою, студент повинен розуміти, що кінцева оцінка залежить від його вмінь та старань в процесі вивчення навчального матеріалу. По-четверте, оцінювання знань студентів має бути адекватним, тобто кількісна сторона оцінки має враховувати складність та трудомісткість тих чи інших видів навчальної роботи. По-п'яте, студент має бути поінформований про ті види робіт, виконання яких дозволить йому отримати високий результат. По-шосте, всебічність оцінювання, що полягає в урахуванні усіх проявів навчальної діяльності студента, встановленні зв'язку з усіма видами навчальної роботи.

Організуючи у вищій школі навчальний процес та перевірку рівня засвоєння студентами знань, умінь і навичок, необхідно виходити з того, що студент може засвоювати навчальний матеріал на різних рівнях навчання, що, в кінцевому рахунку, і буде визначати рівень його професійної компетенції.

МЕТОДОЛОГІЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

В. В. Похилюк, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Дистанційна освіта протягом досить короткого часу заповнила увесь освітній простір України. З одного боку, це данина моді, наближення до європейського освітнього простору. З іншого боку такий стрімкий перехід до нових методів отримання знань викликаний значним поглибленням економічної кризи в Україні, яка привела до зубожіння мас. Саме остання позиція привела до того, що українці не готові до сприйняття викладача вузу з екрану, де сьогодні поряд із наукою, поширюється неправда, розважальні шоу та всякий непотріб.

На превеликий жаль до повномасштабного переходу до дистанційної освіти виявилися неготові й вузи – слабка матеріальна

база, відсутня література та методика роботами з нею. Та самим головним недоліком сьогодні, на наш погляд, є відсутність методології систематизації дистанційної освіти. Ми можемо з впевненістю сказати, що пряма трансплантація європейських принципів освіти не дає відчутних результатів, якщо не навпаки – зростає апатія до знань та знижується рівень наукової дискусії, як основи отримання знань в аудиторії.

Методологія – це знання знань. За допомогою методології наука заглиблюється сама в себе – визначає своє співвідношення з предметом дослідження, межі свого застосування, ідентифікує себе до рівня розвитку суспільства, розкриває зв'язки із суспільними знаннями та практикою, спосіб взаємодії знань зі знаннями, теорії та реальності... [1, с. 69].

Сьогодні все більшого значення в методології набувають принципи методологічного індивідуалізму. Мова йде про філософську конструкцію, яка тільки відкриває напрям для осмислення суті та логіки суспільно-економічних та соціальних процесів, розуміння логіки економічної еволюції [2, с.35].

Заклавши методичний фундамент і не систематизувавши методологію отримання знань та вдосконалення освіти в нових умовах може привести до заперечення самої суті дистанційної освіти.

Серед багатьох вузів України Полтавський університет економіки і торгівлі має розгалужену систему для отримання знань студентами за дистанційною системою. Але вона потребує подальшого вдосконалення і особливо у перехідному періоді.

На наш погляд, варто у 2016–2017 році розробити методику систематизації передачі знань. Реалізацію такої програми варто розпочати із систематизації дисциплін та періодів проведення установчих та поточних сесій. Такий підхід дасть можливість проводити лекційні та інші види дистанційної роботи одночасно з декількома пунктами дистанційної передачі наукового матеріалу. А це в свою чергу забезпечить рівні умови та рівні вимоги до студентів у всій системі дистанційної освіти.

Провідний викладач, який веде курс лекцій з дисципліни повинен передати до дистанційних пунктів в електронному

вигляді скорочений курс лекцій, за для того, щоб студент, який з тих чи інших причин не відвідав лекцію міг законспектувати лекцію.

Враховуючи зростаючі транспортні витрати при виїзді у відрядження варто також розробити мережеву систему виїзду викладачів університету у відрядження. За одним відрядженням, наприклад, може проводити заняття викладач у Сумах, Чернігові, Житомирі. Або за такою ж схемою заняття можна забезпечити у Новомосковську, Миколаєві, Херсоні і т. д.

Систематизація дистанційної освіти сприятиме підвищенню її якості та забезпечить рівні умови доступу до знань, а отже і однакові вимоги до освоєння основ науки.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення : курс лекцій / Гальчинський А. С. – Київ: АДЕФ-Україна, 2010. – 572 с.
2. Блауг М. Методология экономической науки FB2 / Блауг М. – Москва : Вопросы экономики, 2004. – 416 с.

СПІВВІДНОШЕННЯ КОНТРОЛЮ З БОКУ ВИКЛАДАЧА, САМО- Й ВЗАЄМОКОНТРОЛЮ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ВНЗ

Т. Г. Король, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Одним із актуальних і перспективних напрямів досліджень у сучасній методиці викладання іноземних мов є створення ефективних методик контролю з урахуванням сучасних підходів і технологій навчання того чи того виду мовленнєвої діяльності та відображення чинних вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців європейського рівня. Останнім часом дедалі більше вітчизняних і зарубіжних методистів розглядають контроль як складний дихотомічний компонент навчального проце-

су, що виконує не лише функції послідовного моніторингу та всебічної констатації й оцінки його результатів, а й безпосередньо сприяє інтенсифікації та підвищенню ефективності навчання іноземної мови.

Усе це спонукає до пошуків оптимального співвідношення таких взаємопов'язаних рівнів реалізації контролю як контроль з боку викладача, самоконтроль та взаємоконтроль. Попри неабияку увагу до організації й реалізації двох останніх рівнів контролю, що спостерігається останнім часом, саме контроль з боку викладача все ще домінує в навчанні іншомовних видів мовленнєвої діяльності в сучасному немовному ВНЗ. У першу чергу, це пояснюється вимогами систематичності до його реалізації в умовах кредитно-модульної системи організації навчання, набуттям оціночної функції навіть поточним контролем тощо. Дійсно, ретельно спланований контроль з боку викладача є конче необхідним на початковому етапі навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей взагалі та на початку вивчення ними кожної нової теми зокрема.

Однак, очевидним є і той факт, що на кожному етапі опанування іншомовними навичками й уміннями слід враховувати та розвивати рефлексивні дії студентів, реалізацію яких власне й передбачає безпосереднє здійснення самоконтролю в іншомовній мовленнєвій діяльності. Адже людина мусить постійно контролювати своє усне мовлення за допомогою слуху та моторики артикуляційного апарату, писемне мовлення - за допомогою зору та механічних рухів руки тощо. Таким чином, залучення самоконтролю в навчанні іноземних мов студентів немовних спеціальностей є необхідною передумовою успішного формування, розвитку й удосконалення їхніх іншомовних навичок, умінь, компетентностей. Для цього слід забезпечити студентів практичними засобами реалізації самоконтролю й самооцінювання (наприклад, спеціально створеними тестовими завданнями для самоконтролю на кожному окремому етапі навчання того чи того виду мовленнєвої діяльності), використовувати пам'ятки-поради, укладені як викладачами, так і самими студентами, проводити евристичні бесіди зі студентами, застосовувати як

окремі листи для самооцінювання, так і цілі мовні портфелі. При цьому слід розуміти, що контроль з боку викладача й самоконтроль мають застосовуватися пропорційно й паралельно в навчальному процесі з іноземної мови, логічно взаємодоповнювати й підтримувати один одного, а їхні якісні результати – обов'язково збігатися.

За своєю природою та механізмом функціонування взаємоконтроль є значно складнішою діяльністю, ефективна реалізація якої вимагає, перш за все, належного рівня сформованості у студентів умінь самоконтролю та їх адекватної екстраполяції на відстеження, оцінку та, за потреби, корекції іншомовної діяльності своїх товаришів. З огляду на все це, взаємоконтроль має застосовуватися у процесі навчання іншомовної мовленнєвої діяльності як логічне продовження/завершення паралельної реалізації контролю з боку викладача й самоконтролю, дублюючи їх на остаточних етапах вивчення окремої теми. Питома вага взаємоконтролю має суттєво зростати під кінець викладання дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» студентам.

Отже, на сучасному етапі навчання студентів немовних ВНЗ іноземної мови контроль з боку викладача має обов'язково супроводжуватися самоконтролем, поступово трансформуючись у взаємоконтроль.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕСТУВАННЯ

О. М. Юдін, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасна система освіти характеризується інтенсивним розвитком теорії і практики комп'ютерного тестування, яке стає невід'ємною і важливою складовою інформаційного середовища будь-якого освітнього закладу. Актуальність контролю знань студентів шляхом використання комп'ютерних систем тестування обумовлено необхідністю підвищення якості контролю за

рахунок зменшення частки суб'єктивізму в оцінюванні рівня підготовки студентів, скороченням часу для проведення поточного і підсумкового контролю знань. Протягом тривало терміну оцінювання рівня знань студентів в університеті здійснювалося у системі OpenTEST. З початком впровадженням в навчальний процес дистанційних технологій, для здійснення поточного і підсумкового контролю знань студентів, почали використовуватися тести, які є невід'ємною частиною дистанційних курсів системи Moodle.

У вересні минулого року в університеті започатковано впровадження централізованого незалежного тестування (ЦНТ), яке передбачає, що поточний і підсумковий контроль якості знань студентів проводиться співробітниками окремого підрозділу шляхом комп'ютерного тестування з метою отримання незалежної об'єктивної інформації про рівень знань студентів. Відповідно до прийнятої концепції навчальні дисципліни щодо можливості здійснення тестування діляться на 3 категорії:

- використання тестування без обмежень;
- використання тестування з частковими обмеженнями;
- тестування не застосовується (повністю обмежено).

Тестування на умовах «без обмежень» означає, що технології комп'ютерного тестування дозволяють об'єктивно і повно оцінити рівень знань студентів для даної категорії навчальних дисциплін. Тестування з частковими обмеженнями передбачає, що поточний і підсумковий контроль рівня знань студентів з певних навчальних дисциплін проводиться в два етапи: на першому етапі здійснюється перевірка рівня знань студентів за допомогою комп'ютерного тестування, на другому етапі – шляхом усного чи письмового екзамену, співбесіди або виконання практичних завдань. Перевірка ряду вмінь з певних навчальних дисциплін, наприклад, інтелектуальних або комунікативних, вимагає більш складного інструментарію, ніж тести або використання спеціального обладнання, тому в даному випадку тестування не застосовується. Для оцінки рівня знань з таких предметів, використовуються інші форми оцінки, які не передбачають використання технологій комп'ютерного тестування, наприклад, усний чи письмовий екзамен, співбесіда.

Функції здійснення тестування між системами OpenTEST і Moodle розподіляються наступним чином. Система OpenTEST використовується для проведення тестування зі студентами, які навчаються в університеті за денною та заочною формою навчання. Система Moodle використовується для оцінки рівня знань студентів, заочно-дистанційної форми навчання на базі поточних і підсумкових тестів дистанційних курсів. Для студентів денної та заочної форми навчання система Moodle використовується для підготовки до тестування у системі OpenTEST.

Протягом семестру (у міжсесійний період) студенти денної та заочної форм навчання виконують тестові завдання у дистанційних курсах системи Moodle, готуються до складання поточного і підсумкового контролю знань у системі OpenTEST. Студенти заочно-дистанційної форми навчання виконують завдання поточного контролю знань за допомогою тестових та інших видів завдань у дистанційних курсах системи Moodle.

Підсумковий контроль знань в рамках процедури ЦНТ проводиться у сесійний період і має за мету забезпечити очний підсумковий контроль знань тільки студентів денної форми повного терміну навчання за допомогою тестів системи OpenTEST.

Список використаних джерел

1. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою [Електронний ресурс] : Наказ МОН України №285 від 31.07.1998 року: – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ukraine.uaopravo.net/data/akt496/page1.htm> – Назва з екрана. – Дата звернення: 3.12.2015.
2. Компьютерная программа тестирования знаний OpenTEST2 [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://opentest.com.ua/kompyuternaya-programma-testirovaniya-znaniy-opentest-2> – Назва з екрана. – Дата звернення: 3.12.2015.
3. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://sumdu.edu.ua/images/stories/gen_info/structure/methodical/Methodical_references.pdf – Назва з екрана. – Дата звернення: 3.12.2015.

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

О. Д. Стефанюк, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Особливості сучасного етапу соціально-економічного розвитку суспільства та держави, пов'язані із ускладненням його соціальних, політичних, культурних та економічних процесів. Рух даних процесів ускладнюється тим, що наша держава намагається стати повноправним членом світової спільноти, вносячи нові вимоги роботодавців до рівня професіоналізму фахівця економічного профілю і не може ігнорувати проблеми конкурентоспроможності на ринку праці майбутніх спеціалістів та магістрів. Наявність жорсткої конкуренції посилює значущість практичної складової змісту професійної підготовки студентів економістів в умовах реального виробництва, це посилюється входженням вітчизняної вищої освіти до європейського простору і вимагає серйозної підготовки фахівців-професіоналів високої кваліфікації, які можуть підтвердити на практиці свою здатність розв'язувати професійні завдання.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання вдосконалення оцінювання знань студентів у процесі опанування дисциплін економічного профілю, де можливо посилити та поєднати наявні вітчизняні традиції та інновації підготовки фахівця-економіста.

На даний, момент традиційний підхід до професійної підготовки фахівців – економістів, де студент повинен засвоїти теоретичний матеріал, та відтворити запропоновані викладачем завдання вже вичерпав себе. З безініціативного імітатора запропонованих завдань, та коментатора практичної діяльності, студент повинен трансформуватися в практичного фахівця, який має організаторські здібності, цілеспрямовано підходить до вирішення професійних, практичних завдань.

Так як, робота економіста-це є постійне вирішення виробничих питань підприємства, тому необхідним є впровадження в

план системи навчання аналізу конкретних економічних ситуацій на підприємстві, таким чином забезпечуючи зв'язок з теоретично набутими знаннями.

Таким чином, дуже сильно змінюються і завдання, які повинна вирішувати саме вища школа, а саме введення нової освітньої парадигми, яка дозволить, в якості пріоритету, розглядати інтереси особистості студента, допоможе визнавати індивідуальний вектор розвитку у формуванні професійної компетентності фахівця.

Саме пошук шляхів впровадження нової парадигми, нових моделей освіти, на даному етапі, не має обмежуватись переходом до ступеневої освіти, вибором нового переліку напрямів і спеціальностей, важливим є досягнення принципово нових цілей освіти, які в свою чергу зменшать розрив між навчальною та професійною підготовкою студентів і їх готовністю до майбутньої економічної діяльності.

Якраз оцінювання знань студентів у процесі опанування дисциплін має проходити як процес і результат виявлення й порівняння рівня опанування студентами професійно важливих знань, навичок та умінь з еталонними уявленнями, задекларованими у навчальних програмах підготовки спеціалістів економічного профілю. Викладач має домагатися, щоб оцінка була об'єктивною, справедливою, обґрунтованою і в цілому ясною і зрозумілою студенту. Таким чином, потрібно усунути фактор суб'єктивізму при оцінюванні знань студентів у процесі опанування дисциплін економічного профілю. У практику оцінювання знань студентів потрібно вводити об'єктивні методи контролю знань, до яких можливо відносити дидактичні тести, за допомогою яких можна виміряти рівень знань. В оцінюванні знань студентів потрібно використовувати самооцінку, яка є джерелом і спонукальною силою розвивального навчання, що є одною з важливих характеристик сучасного дидактичного процесу у вищій школі.

Зважаючи на вищесказане, до контролю та оцінки знань студентів потрібно виносити наступні вимоги: об'єктивність, достатня кількість відомостей для оцінки, умотивованість

оцінок, тематична спрямованість, єдність вимог з боку тих, хто оцінює.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

О. М. Зінченко, к. е. н., доцент;

В. О. Сергійчук, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Оцінювання – один із процесів пізнання, результат якого виражається у формі оцінювання значення об'єктів і процесів. Оцінювання навчальних досягнень розглядається як системуючий компонент управління якістю навчання, що полягає у встановленні ступеня відповідності норм якості між метою і результатом навчання. У даний час у зв'язку з актуалізацією завдань щодо забезпечення якості вищої освіти, функція оцінювання в цілому і навчальної діяльності студентів зокрема набуває нових сенсів. Перш за все, змінюється розуміння головної мети процедури оцінювання.

Для проведення оцінювання необхідно визначити його основну мету. Мета оцінювання знань у педагогіці найчастіше трактується як отримання численних рівнів знань, умінь, навичок та компетенцій. Однак оцінювання має і іншу складову, окрім вимірювання, а саме процес встановлення цінності даного рівня, знання, вміння, компетенції. Інша мета оцінювання – об'єктивно зіставити досягнуті і початкові або еталонні результати.

Важливо в оцінці знань студентів – репрезентативність – оцінити те, що потрібно замовнику (роботодавцю), а не те, що надали протягом навчання та що легше оцінити. Існуюча сьогодні у вищій школі система оцінювання не дає можливості системно оцінювати якість професійної підготовки, у тому числі в умовах впровадження компетентнісного підходу.

Це підвищує вимоги до точності і надійності оцінювання, обґрунтованості його критеріїв. У зв'язку з цим постають якісні та кількісні аспекти оцінювання, інформаційно-статичні методи вимірювання, надійність і ефективність різних видів перевірочних завдань, способи перевірки за допомогою технічних засобів і ЕОМ. Тому виникає необхідність формулювання більш чітких вимог до якості планованих знань, критеріїв і норм оцінок, виявленню переваг і недоліків різних видів питань, розробці методики оцінювання знань студентів.

В системі оцінювання знань важливо виділити наступні підходи:

1. Діагностичний – оцінювання дозволяє визначити досягнутий рівень знань, умінь і компетенцій.

2. Інформаційний – у навчальному процесі оцінювання виступає необхідним компонентом управління і несе інформацію для його корекції. Саме на основі отриманої інформації повинно змінюватися ставлення до результату професійної підготовки і переглядатися способи досягнення цього результату – методи, форми організації навчальної діяльності тощо.

3. Виховний – вплив результату оцінювання на формування самооцінки студента, на інтерес і ставлення студентів до дисципліни.

4. Аналітичний – оцінювання якості професійної підготовки слугують підставою для проведення аналізу та корекції процесу і результату підготовки.

5. Прогнозуючий – даний підхід оцінювання є основною для проектування інноваційних систем і технологій навчання у рамках нових освітніх стандартів.

6. Класифікуючий – результат оцінювання якості професійної підготовки може слугувати підставою для виділення різних груп студентів з рекомендаціями до професійної діяльності.

7. Агрігуючий – узагальнення оцінок.

Підводячи підсумки проведеної роботи необхідно відзначити, що наведені підходи оцінювання знань дозволяють максимально повно використовувати досвід студентів, а це, у

свою чергу, сприяє кращому засвоєнню досліджуваного ними матеріалу

ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У ПОДАЛЬШОМУ ВДОСКОНАЛЕННІ ОСВІТИ

А. О. Брацун, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблема якості освіти пов'язана з розвитком нової цивілізації ХХІ сторіччя та з управлінням розвитку освітніх систем. Вдосконалення освітнього процесу та впровадження нових технологій навчання обумовлює необхідність використання нових підходів до системи контролю знань студентів.

Оцінювання знань студентів, це постійний процес, що відбувається в ході реалізації освітніх завдань. Основна ціль оцінювання знань студентів – це можливість отримувати викладачу більше інформації про потреби студентів та адаптувати процес навчання з метою покращення рівня засвоюваності матеріалу.

Контроль отриманих знань є невід'ємною складовою навчального процесу. Популярною формою такого контролю є тестування, яке засноване на «відносинах» між персональним комп'ютером та користувачем. За допомогою тестового контролю аналізуються досягнення студентів та виявляються прогалини в їх знаннях. Тестування дозволяє визначити рівень знань студентів, оцінити ступінь засвоєння навчального курсу, а також стимулювати активність їх пізнавальної діяльності.

Загальними вимогами при визначенні рівня знань студентів є: систематичність знань, їх глибина, індивідуальність, змістовність, можливість перевірити знання всіх студентів групи, виключення або мінімізація суб'єктивного фактору. Саме цим вимогам найбільше всього, порівняно з іншими видами перевірок знань, відповідає тестування.

До безумовних переваг тестових технологій відноситься об'єктивність, незалежність контролю, точність оцінювання та найбільш повне охоплення тестовими завданнями курсу, що вивчається. Тести сприяють розвитку розумової діяльності, позитивно впливають на розвиток інтуїції і логічного мислення та дозволяють провести більш широкий і більш глибокий контроль за засвоєнням матеріалу. Крім того, при тестовому контролі забезпечуються єдині вимоги до оцінки знань студентів.

З іншої сторони, тестова перевірка має і ряд недоліків – відсутність особистісного спілкування між викладачем і студентом, звуження змісту навчального предмету. Крім того, необхідно враховувати специфіку дисципліни. В зв'язку з цим, необхідно сказати, що відношення до тестів, як з боку викладачів так і з боку студентів, є достатньо неоднозначним.

Але сьогодні, вибір на користь тестування вже зроблений (виконання принципів Болонського процесу, впровадження систем менеджменту якості, відмова від традиційних екзаменаційних сесій на користь бально-рейтингової системи и т. д.). Тим не менш, необхідно проаналізувати переваги та недоліки тестування, щоб, максимально використати плюси і мінімізувати вплив мінусів, а також знайти ту нішу в видах контролю за засвоєнням дисципліни, де використання тестів найбільш доцільно. В будь якому випадку, тестування не може бути єдиним інструментом контролю знань. У відповідності з принципами формування майбутніх спеціалістів необхідно розвивати комунікативні здібності студента, він повинен не тільки знати вірну відповідь, але й вміти пояснити, чому вона вірна, вміти відстояти свою позицію. Навчитися цьому можна тільки в процесі усного спілкування між студентом і викладачем.

Таким чином, розумне поєднання тестування як форми перевірки знань з традиційними засобами контролю, може сприяти виробленню реальної системи оцінки знань студентів і реалізації головної задачі навчального процесу – забезпечення високої якості підготовки майбутніх спеціалістів.

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «ТОВАРОЗНАВСТВО І ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Н. О. Офіленко, к. с.-г. н., доцент;

А. П. Кайнаш, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Завдання підвищення якості освіти є важливим для будь-якої країни світу і для України теж. Одним з основних елементів оцінки якості освіти є контроль знань. Погана організація контролю знань може стати однією з причин зниження якості освіти і цілому.

Система оцінки якості повинна розповсюджуватись не лише на кінцевий, результативний етап освітньої діяльності, але і на процес оволодіння знаннями, уміннями та навиками.

Як опановують студенти навчальним матеріалом, наскільки глибокі і міцні набуті знання і вміння, які коригувальні елементи слід внести у зміст та форму пізнавальної діяльності студентів – ось той неповний перелік питань, які повинен ставити перед собою викладач. Відповісти на них в певній мірі дозволяє педагогічне тестування. Зрозуміло, що традиційні методи контролю (іспити, заліки, колоквіуми) не втрачають свого значення і не можуть бути виключені. Однак, добре складені тести з різних галузей знань стають необхідною частиною навчального процесу.

В сучасному світі тести стали важливою складовою життєдіяльності суспільства. Тести є універсальні, широко застосовуються, мають високий рівень об'єктивності одержуваних результатів, дозволяють говорити про тести як про феномен людської цивілізації.

Більшість вчених і практиків зазначають, що тестовий контроль за рахунок пред'явлення єдиних вимог, підвищення рівня об'єктивності, відносного і абсолютного зменшення витрат навчального часу на проведення контролю скорочує навчальне

навантаження та істотно підвищує мотивацію навчання і зацікавленість студентів. Актуальність тестового методу пояснюється його перевагами перед іншими традиційними формами контролю:

- 1) Можливість кількісного вимірювання рівня знань.
- 2) Повне охоплення знань при тестовому контролі.
- 3) Наявність однакових, для всіх, правил проведення педагогічного контролю та адекватної інтерпретації тестових результатів.
- 4) Систематичність контролю та індивідуальний підхід.

Всі ці переваги забезпечуються за умови створення хороших, якісних тестів. Якість тестування визначається перш за все його надійністю і об'єктивністю.

Вимога надійності полягає у забезпеченні стійкості послідовних результатів контролю знань студентів тестами однакового рівня складності, а одним із способів підвищення надійності тесту є збільшення в ньому кількості завдань.

Досягнення об'єктивності в педагогічному аспекті можливе шляхом використання стандартних тестових програм і технічних засобів контролю, справедливості виставленої оцінки характеризує ціннісну складову тестового контролю, а психологічний аспект його об'єктивності це перш за все ухвалення підсумкової оцінки і сприйняття її студентами.

Тести, як інструмент контролю виконують ряд функцій, більшість яких традиційні для контролю: діагностичну, навчальну, виховну, розвивальну.

Діагностична функція впливає з сутності контролю і проявляється в одержанні інформації про якість знань, умінь і навичок, а також отриманні об'єктивної інформації про труднощі, що виникли у студентів в процесі засвоєння знань.

Закріпленням, повторенням знань, а також набуттям тестової культури реалізується навчальна функція тестів, успішність якої визначається тим, наскільки при контролі здійснився приріст знань, умінь, навичок студентів.

У ході реалізації виховної функції тестів відбувається підвищення навчальної мотивації, формування як відповідальності за результати навчання, так і самоорганізацію і самопідготовку.

Розвиваюча функція тестів тісно пов'язана з навчальною та виховною, оскільки проявляється у додатковій рефлексії і мотивації навчання за результатами проміжного тестування.

Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що тести не є універсальним інструментом навчання та контролю і, звичайно ж, не заперечують інших методів педагогіки.

Тестування в освіті покликане оперативно і неупереджено виявляти глибину, обсяг, структуру, зміст знань, умінь і навичок. Тому воно вирішує одне із завдань освіти – формує потребу і вміння самоаналізу і самоконтролю, що є базисом індивідуалізації та гуманізації освіти, орієнтування студентів на самоосвіту.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Г. О. Бірта, д. с.-г. н., професор;

Ю. Г. Бургу, к. с.-г. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах одним з важливих засобів підвищення ефективності навчального процесу є створення стимулюючої системи контролю навчальної діяльності студентів.

Навчальна діяльність – один з основних видів діяльності людини, націлений на засвоєння теоретичних знань в процесі рішення навчальних завдань. Систематичне втілення навчальної діяльності сприяє інтенсивному розвитку у її суб'єктів теоретичної свідомості й мислення, основними складовими якого є узагальнення, аналіз і планування.

Важливою складовою навчальної діяльності є її контроль.

Як складова частина дидактичного процесу, контроль виконує освітню, діагностичну, виховну, вимірювальну розвиткові та оціночну функції.

За своїм призначенням і характером у традиційній педагогічній практиці виділяють такі види контролю: попередній, поточний, періодичний, підсумковий, заключний.

1. Попередній контроль здійснюється з метою ознайомлення викладача з результатами засвоєння вивченого матеріалу та загальним рівнем підготовленості студентів до сприйняття наступної інформації залежно від стану навчання і методів проведення контролю. Попередня перевірка знань може проводитись у формі письмових контрольних робіт, опитувань перед початком практичних чи лабораторних робіт, тестування.

2. Поточний контроль здійснюється в ході повсякденної роботи, в основному на аудиторних заняттях. Цей вид контролю проводиться за допомогою систематичного спостереження викладача за роботою всієї групи і кожного студента окремо. Перевірки знань, вмінь і навичок, набутих студентами в процесі вивчення нового матеріалу, його повторення, закріплення і практичного застосування проводяться викладачем із збереженням зовнішнього і внутрішнього зворотного зв'язку. На базі отриманої інформації проводиться необхідне корегування викладачем навчальної діяльності студентів. Поточний контроль – найпоширеніший і найефективніший, він застосовується в процесі вивчення нового матеріалу.

3. Періодичний контроль проводиться, як правило, з метою перевірки знань, умінь, навичок, оволодіння матеріалом великого обсягу, наприклад, вивченого за семестр.

4. Підсумковий контроль здійснюється наприкінці атестаційного періоду з метою визначення і оцінки успішності за даний проміжок часу.

5. Заключний контроль здійснюється після вивчення даного предмета з метою визначення та оцінки успішності кожного студента за період вивченого ним курсу.

В умовах кредитно-модульної системи навчання, яка функціонує в вищих навчальних закладах України на сучасному етапі, одним з основних елементів є система рейтингового контролю й оцінки навчальної діяльності студентів.

Кредитно-модульна система в вищій школі являє собою кількісну характеристику якості навчальної діяльності, котра виражена в балах і націлена на стимулювання ритмічної, зацікавленої, активної роботи студентів. Це індивідуальний сумарний

показник рівня навчальних досягнень студента та його відношення до процесу навчання, що встановлюється на кожному етапі поточного, періодичного й підсумкового контролю знань.

Таким чином, контроль залишається важливою складовою навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів України. Перехід на нову модель навчання, яка передбачає активність викладача не тільки при викладі нового учбового матеріалу, але і в процесі об'єктивного контролю результатів навчання, а також активність студентів при самостійній роботі, націленій на досягнення високих показників у професійній підготовці, надбання умінь самоконтролю, вимагає відповідної організації контролю навчально-пізнавальної діяльності і всього процесу навчання.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН

З. Н. Гайворонська, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасні реалії розвитку суспільства, а саме, демократизація та інформатизація, розширення міжнародних зв'язків та глобалізація світової економіки, тощо, вимагають від української системи вищої освіти впровадження нових особистісно-орієнтованих технологій навчання, які б сприяли створенню умов для розвитку і самореалізації кожної окремої особистості. Досягти даної мети можливо шляхом індивідуалізації навчального процесу, посилення конкурентоспроможності освіти на ринку освітніх послуг.

Індивідуалізація навчання є однією з найскладніших проблем вищої освіти, вирішення якої в значній мірі залежить від обох учасників процесу: студента і його індивідуальних особливостей та викладача і запропонованою ним методикою навчання.

Відповідно до нині діючого Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах широко практикується використання індивідуальних занять як виду навчальних занять з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. На кафедрі загальноінженерних дисциплін індивідуальні навчальні заняття, як правило, організовуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін. При цьому з метою інтенсифікації навчання та виявлення рівня знань кожного студента видаються індивідуальні завдання (реферати, розрахункові, графічні, курсові, дипломні проекти або роботи тощо), які виконуються студентами в передбачені вузом терміни самостійно при консультуванні з викладачем.

Між тим, такі методики проведення індивідуальних занять не завжди можливі для студентів заочної форми навчання та для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком. З метою індивідуалізації, активізації, оптимізації та інтенсифікації навчальної роботи з цією категорією студентів на кафедрі розроблені і активно впроваджуються у навчальний процес дистанційні курси, які ґрунтуються на комп'ютеризації самостійної роботи студентів. Методичне забезпечення дистанційного курсу дозволяє студентам самостійно опанувати основні теоретичні положення курсу, виконати практичні та індивідуальні завдання, підготуватися до підсумкового контролю. При цьому викладач перетворюється на організатора їх роботи з самостійного пошуку, опановування та опрацювання цих знань. Головна його функція – давати студентам напрямки та орієнтири, а також необхідну допомогу у творчому самонавчанні. Засоби консультування з викладачем – чат, електронна пошта, телефон. Основні проблеми такої співпраці для студентів – це невміння самостійно працювати; відсутність програмного забезпечення для виконання завдань; використання як засобу спілкування з викладачем телефонного зв'язку, який не дозволяє надати повноцінну

консультацію з інженерних дисциплін. Для викладача при цьому збільшується педагогічне навантаження.

Методичне забезпечення дистанційних курсів широко використовується і студентами денної форми навчання під час виконання як самостійних, так і індивідуальних завдань.

Треба зазначити, що забезпечити глибокі знання студентів можуть тільки постійний контроль та об'єктивне оцінювання. Тому важливим питанням є розробка графіка виконання завдань протягом семестру та удосконалення системи контролю знань, навичок та вмінь, набутих студентами в результаті самостійного опанування матеріалу курсу. Існуюча в університеті система контролю дозволяє об'єктивно оцінити отримані знання. Значне місце посідають розроблені багаторівневі тести, які серйозно підвищують об'єктивність, оперативність та масовість проведення контролю з дисциплін. Нажаль, графіки виконання завдань протягом семестру практично не використовуються, студенти працюють неритмічно, більшість завдань виконуються в передостанні дні перед підсумковим контролем.

Важливою частиною індивідуальної роботи на кафедрі є проведення пошуково-дослідницької роботи викладачів сумісно зі студентами, що підвищує інформаційний багаж з навчальної дисципліни, передбачає розробку завдань, які не мають стандартних розв'язань і спрямовані на вивчення додаткової літератури, і, як результат, спільна науково-дослідницька робота, спільні публікації, підготовка спільних доповідей.

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Л. В. Лебедик, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасних умовах розвитку конкуренції в освітньому середовищі стає актуальним використання сучасних наукових підходів

до забезпечення якості підготовки магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

Гарантія якості підготовки магістрів даної спеціалізації є візитною карткою планованих і досягнутих результатів. Вона залежить від прийнятих професійних освітніх стандартів, міжнародних норм якості ISO, якими у першу чергу керується Полтавський університет економіки і торгівлі. Гарантія якості спрямована на одержання стійких результатів, впливає на характер оцінювання результатів студента. В умовах, коли якість навчання є рушійною силою технологічного і суспільного прогресу, гарантія якості підготовки магістрів здобуває свої власні якісні аспекти. Вона стає основним чинником, який визначає механізми і процесуальні характеристики педагогічної підготовки магістрів і впливає на забезпечення відповідності її кінцевого продукту ринку праці.

Проектуючи якісну підготовку магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи», ми використали п'ять основних сучасних наукових підходів. Український дослідник О. Коберник звів теоретичні підходи до проектування педагогічних процесів до трьох груп: 1) функціональні (Н. Білокур, С. Смірнов, О. Щербаків), де проектування розглядається через аналіз змісту конструктивних і проєктивних умінь; 2) з позицій теорії педагогічного управління (В. Сластьонін, Г. Сухобська), коли проектування вивчається як важливий елемент управлінської діяльності педагога; 3) системний підхід (В. Безрукова, О. Дубасенюк, О. Киричук, В. Красевський), який визначає психолого-педагогічне проектування як самостійну педагогічну діяльність. Автор справедливо відзначив, що жоден підхід не містить комплексної характеристики змістової та процесуальної сторін проектування в цілому. Це зумовило необхідність розглядати проектування якості підготовки магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи» комплексно, з усіх сторін, як багатоаспектний об'єкт.

Зважаючи на це, ми застосовували для забезпечення якості підготовки магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи» поєднання системного і синергетичного, діяльнісного і особистіс-

ного та ергономічного підходів. Під впливом соціальних аспектів ці підходи підтримують створення цивілізованого демократичного суспільства, яке характеризується активною участю освічених громадян у його житті.

Підготовка магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи» орієнтована на надання переваги стратегії відкриттів з допомогою інноваційних технологій навчання замість стратегії передачі знань викладачами. Процес набуття нових знань має відбуватися за активної позиції студента, що й визначає суттєві зміни у підготовці магістрів педагогіки вищої школи. Відправним і кінцевим пунктами є студент як суб'єкт системи підготовки фахівця, який за допомогою нових вимог гарантії якості навчається для задоволення професійних потреб. Тому *діяльнісний і особистісний* підходи вибрані нами як інтегрований показник якості підготовки магістрів.

Методологічною основою для забезпечення якості підготовки магістрів педагогіки вищої школи став *системний підхід*, який дозволив цілком однозначно визначити склад, ієрархію компонентів якості цієї підготовки; методологія *синергетичного підходу* забезпечила найбільш доцільну ієрархію логічної системи якості підготовки магістрів даної спеціалізації в умовах чергування закономірних і випадкових явищ практики вищої школи. Отже, ми спиралися на основні положення як системного, так і синергетичного підходу з огляду на їх взаємну доповнюваність.

Забезпечення якості підготовки магістрів педагогіки вищої школи здійснювалося також з використанням вимог *ергономічного* підходу. Ергономіка споріднена з науками, у яких предметом дослідження є людина як суб'єкт праці, пізнання, спілкування, тобто, і з педагогікою. Якщо систему якості підготовки магістрів педагогіки вищої школи розглядати як виробничий процес, а систему взаємодії «людина – техніка – середовище» вивчає ергономіка, то її підходи можна застосувати для проектування систем «викладач – засоби навчання – навчальне середовище», «студент – засоби навчання – навчальне середовище». Система складається з подібних компонентів (людина-оператор, машини і середовище), як і система якості підготовки магістрів

педагогіки вищої школи (викладач, студент; технічні засоби навчання, лабораторне обладнання, діючі моделі, комп'ютерне забезпечення та інше обладнання для контролю знань; навчальне середовище – навчальні аудиторії, лабораторії). Окрім спеціально обладнаних ЕОМ кабінетів поглибленої професійної підготовки, в університеті функціонує електронна читальна зала на п'ятдесят комп'ютерів, підключених до Інтернет.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАЬ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «СИСТЕМИ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ»

В. О. Скрипник, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Дисципліна «Система технологій промисловості» викладається для студентів напряму підготовки 6.030502 «Економічна кібернетика» на основі навчальної програми, затвердженої вченою радою Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» 21.05.2010 р. Основна увага при викладанні зосереджена на вивченні студентами загальних техніко-економічних закономірностей технологічних систем промисловості в ринкових умовах і інтенсивних форм їх розвитку, зокрема залежності економічних показників виробництва від науково-технічного рівня технологій, параметрів технологічних процесів і раціонального вибору сировини, а також елементів техніко-економічного аналізу, техногенно-економічних та гуманістично-соціальних проблем впровадження у промисловість України сучасних технологій. В дисципліну входить 14 тем у складі 2-х змістових модулів.

Робочим навчальним планом на 2015–2016 н. р. на вивчення дисципліни передбачено 72 год (2 кредити ECTS), в т. ч. 18 год лекційних, 30 год практичних занять і 24 год самостійної роботи. Поточний контроль знань студентів здійснюється під час практичних занять за сімома темами шляхом тестувань, письмо-

вих і усних опитувань за темою. Поточний контроль знань за іншими сімома темами здійснюється під час 2-х поточних модульних робіт. Підсумковою формою контролю є залік.

Зараз триває розробка дистанційного курсу з дисципліни. З розробкою системи оцінювання знань студентів за окремими темами виникають певні труднощі, пов'язані з неоднаковим об'ємом навчального матеріалу (так, за темою 4 передбачено 18 питань для поточного контролю знань, а за темою 13–112 питань), з відпрацюванням практичних занять і відвідувань лекційних занять. За діючою системою нарахування балів за відвідування лекційного заняття передбачається 0,9 балів, практичного – 1,7 бала, тобто за відвідування аудиторних занять нараховується усього 20 балів. Сім тестувань за темами практичних занять максимально оцінюються в 56 балів (по 8 балів за кожне), а дві поточних модульних роботи максимально оцінюються в 24 бали (по 12 балів кожне).

За таких умов оцінювання в однаковій кількості балів дистанційного тестування студентів за темами стає проблематичним, через що дистанційне вивчення курсу потребує значного коригування самої системи оцінювання знань.

В систему оцінювання знань нами пропонується введення коригуючих коефіцієнтів. Базова кількість – 7 балів за темою, множиться на коригуючий коефіцієнт, величина якого залежить від об'єму навчального матеріалу і складає від 0,5 до 2.

Коригуючі коефіцієнти за темами наведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Коригуючі коефіцієнти k за темами дисципліни

№	Назва теми	k	№	Назва теми	k
<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дисципліни</i>					
1	Основи і зміст курсу «Системи технологій»	0,4	2	Збереження матерії і енергії у виробництві	0,5
3	Вимірювання в техніці і економіці	0,7	4	Показники якості сировини та енергоносіїв	0,7
5	Вода та повітря в технологічних процесах	0,7	6	Конструкційні матеріали та корозія	0,7
7	Енергія і енергоносії в технологічних процесах	0,8			

Продовж. табл. 1

№	Назва теми	k	№	Назва теми	k
<i>Змістовий модуль 2. Системи технологій галузей промисловості України і розвинутих країн світу</i>					
8	Поняття про проектування і впровадження у виробництво нових прогресивних технологій	0,5	9	Винахідництво, патентування і ліцензування технологічних розробок	0,5
10	Сучасні системи технологій паливно-енергетичного комплексу	1,6	11	Системи технологій металургії	1,5
12	Системи технологій машинобудівельного комплексу	1,7	13	Системи технологій в хімічній, гірничодобувній промисловостях та у виробництві будівельних матеріалів	2
14	Системи технологій легкої промисловості та агропромислового комплексу	2			

Вищенаведена система оцінювання знань стосується лише дистанційного вивчення курсу.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЇ ТА ГІГІЄНИ ХАРЧУВАННЯ»

Г. Є. Загоруйко, д. б. н., с. н. с., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Навчальна дисципліна «Основи фізіології та гігієни харчування» (ОФГХ) відноситься до нормативних навчальних дисциплін підготовки студентів ППС «Технологія харчування». На вивчення дисципліни відведено 3 кредити за ECTS. Для підвищення якості отриманих студентами теоретичних знань, необхідно удосконалити зміст навчальної програми дисципліни

ОФГХ. Це обумовлено двома факторами. 1. В розробці навчальної програми дисципліни ОФГХ безпосередню участь повинні приймати фахівці біологи та медики – кандидати і доктора наук, які є і провідними викладачами цієї дисципліни. 2. При складанні змісту навчальної програми дисципліни ОФГХ необхідно дотримуватися принципу «від простого до складного». Але перша тема навчальної програми дисципліни ОФГХ має назву: «Харчування людини як медико-біологічна та соціально-економічна проблема». Студенти не мають достатнього об'єму знань для засвоєння цієї філософської, медико-біологічної та соціально-економічної проблеми сучасного суспільства. Ця тема дисципліни ОФГХ повинна бути завершальною. На наш погляд, послідовність викладання навчальної дисципліни ОФГХ повинна бути такою.

Модуль 1. Поживні речовини та їх біологічне значення.

Тема 1.1. Фізіолого-гігієнічне значення кисню і води. Вивчення цієї теми обумовлено тим, що кисень і вода мають найбільш вирішальне значення для життєдіяльності людини. Усі внутрішньоклітинні процеси, які супроводжуються синтезом енергоємних молекул АТФ і виділенням теплової енергії для підтримки температурного гомеостазу організму, відбуваються за рахунок безперервних ферментативних процесів окислення субстратів в мітохондріях. Кисень під час безперервного дихання людини забезпечує її життєдіяльність від народження до смерті. «Всякое дыхание да хвалит Господа» [Псалтырь, Псалом 150, стих 6]. Вода – унікальне середовище Землі, в якому зародилося Життя. Всі ферментативні процеси в клітинах організму людини та тварин відбуваються за участю води. **Тема 1.2.** Фізіолого-гігієнічне значення мінеральних речовин. **Тема 1.3.** Фізіолого-гігієнічне значення вуглеводів. **Тема 1.4.** Фізіолого-гігієнічне значення жирів. **Тема 1.5.** Фізіолого-гігієнічне значення вітамінів. **Тема 1.6.** Фізіолого-гігієнічне значення білків. При викладанні змісту цієї теми, слід зосередити увагу студентів на білках пріонах, які є збудниками хвороб людини. Ураження організму людини відбувається від вживання продуктів тваринного походження та сирих морепродуктів. Інактивація білків пріонів

відбувається тільки при автоклавуванні м'яса (+140 °C протягом 20 хв), або під дією сухого жару (+160 °C протягом 24 год!).

Модуль 2. Система органів травлення, процеси і механізми травлення. Тема 2.1. Будова та функції органів ротової порожнини. Тема 2.2. Будова та функції шлунка. Тема 2.3. Будова та функції тонкого кишечника. Тема 2.4. Будова та функції підшлункової залози і печінки. Тема 2.5. Будова, функції і мікрофлора товстого кишечника. Тема 2.6. Обмін речовин та енергетичні витрати організму людини. При викладанні цієї теми, увагу необхідно зосередити на вивчені послідовності метаболічних процесів, що відбуваються безперервно в організмі і забезпечують життєдіяльність людини, а саме: катаболізм (1) → анаболізм → катаболізм (2) → катаболізм (3). Коротко: катаболізм (1) – ферментативні процеси розщеплення продуктів харчування у порожнині органів травного тракту і на мембранах клітин слизової оболонки; анаболізм – всмоктування, транспортування хімічних сполук у клітини й подальший біосинтез власних складних біоорганічних сполук; катаболізм (2) – ферментативне розщеплення у цитоплазмі клітин власних складних біоорганічних речовин до відносно простих сполук; катаболізм (3) – ферментативне окислення у мітохондріях простих органічних сполук до CO_2 , H_2O , NH_3 .

Модуль 3. Фізіолого-гігієнічні принципи харчування населення. Тема 3.1. Різновиди теорій і концепцій харчування людини. Тема 3.2. Фізіолого-гігієнічні основи харчування дітей і підлітків. Тема 3.3. Фізіолого-гігієнічні основи харчування дорослої людини. Тема 3.4. Фізіолого-гігієнічні основи харчування людей похилого віку. Тема 3.5. Фізіолого-гігієнічні основи харчування людей з порушеннями метаболічних процесів. Тема 3.6. Харчування людини як медико-біологічна та соціально-економічна проблема.

Таким чином, теми навчальної дисципліни ОФГХ об'єднані у три модулі, мають логічну послідовність, повністю відповідають завданням напряму підготовки «Харчові технології та інженерія». Це дає підставу на збільшення кількості кредитів за ECTS з 3 до 4,5 (по 1,5 кредити на кожний модуль навчальної дисципліни ОФГХ).

СУЧАСНІ ВИДИ І ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Н. В. Олійник, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасне реформування вищої освіти вимагає від викладачів постійного контролю та оцінювання знань студентів, з метою накопичення балів по змістовним та підсумковим модулям. Аналіз наукових робіт з питань контролю знань показав, що традиційні методи страждають інформаційною однозначністю, відсутністю об'єктивних вимірювальних показників, якісною однобічністю і суб'єктивним впливом на результат контролю. До того ж проведення контролю знань у традиційній формі вимагає забагато аудиторного часу, якого на сьогодні не мають викладачі вузів. Тому виникає необхідність в нових формах контролю та модифікації вже відомих. До однієї з таких форм контролю можна віднести тестування.

Тести – це одна з ефективних форм проведення контролю знань. Така форма контролю має цілу низку переваг:

- охоплює контролем великий обсяг матеріалу;
- зменшує порівняно з традиційним опитуванням затрати часу на 50 відсотків;
- дає можливість для впровадження модульного навчання та системи рейтингового контролю;
- підвищує об'єктивність оцінювання знань;
- є стимулюючим чинником, оскільки студенти та школярі вивчатимуть саме те, що оцінюється;
- контролює не тільки велику кількість теоретичних питань, але й практичні навички;
- дає можливість розробляти всеосяжний план оцінки знань студентів.

До тестового контролю звертаються фахівці різних напрямків з різних дисциплін. Наказом Міністерства освіти України від 02.06.1993 р. № 161 передбачено два види контролю знань студентів:

– поточний – проводиться на семінарських, лабораторних, практичних заняттях, після закінчення виробничої та переддипломної практики з метою перевірки рівня конкретної роботи, у тому числі самостійної;

– підсумковий – здійснюється на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні навчання або окремих його закінчених етапах. Цей контроль включає семестровий іспит та державну атестацію з охопленням усього переліку питань теоретичної і практичної підготовки студентів.

У зв'язку з цим, почали використовувати тести професійної компетенції – систему контрольних завдань стандартизованої форми, орієнтованих на вимір і оцінку обсягу, повноти, системності, міцності та осмислення професійних знань, а також дієвості і самостійності умінь випускника вищого навчального закладу, які дозволяють співставити рівень його досягнення в процесі професійної підготовки з еталонними вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики до професійних умінь. Все це підтверджує важливість і необоротність введення у навчальний процес тестування.

З іншого боку, слід зазначити, що така форма перевірки знань потребує попередньої підготовки студентів до цієї форми контролю. До того ж тестування, як і всяка форма контролю знань, крім переваг, має свої недоліки, які можна поділити на три групи:

1) недоліки, які лежать в основі сутності контролю (ймовірність випадкового вибору правильної відповіді або здогадка про неї; можливість при застосуванні тестів закритого типу оцінити тільки кінцевий результат (правильно, неправильно), у той час як сам процес, що привів до цього, не розкривається);

2) недоліки психологічного характеру (стандартизація мислення без урахування рівня розвитку особистості);

3) недоліки, що ґрунтуються на організаційно-методичних показниках (велика затрата часу на складання необхідного «банку» тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу; необхідність високої кваліфікації вчителів та експертів, що розробляють тестові завдання).

Існують реальні шляхи усунення цих недоліків. Наприклад, оптимальна кількість варіантів закритого типу (45) або ж застосуванням різних за конструкцією тестових завдань.

Зазначимо, що тестування не замінює інші форми контролю, а тільки доповнює їх.

Отже, тест як система завдань специфічної форми і відповідного змісту є науково обґрунтованим інструментом оцінювання знань, умінь і навичок студентів, допомагає здійснювати індивідуальний контроль результатів навчання кожного з них, мобільно керувати навчально-виховним процесом.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ФІЗИКО- МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Н. В. Ванжа, к. пед. н., доцент;

Л. І. Вовк, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Входження української вищої школи до європейського освітнього простору потребує переосмислення традиційних методів навчання та впровадження інноваційних освітніх технологій. Відповідно до вимог Болонської системи моніторинг процесу навчання відбувається безперервно протягом всього семестру. Критерії оцінювання кожного виду навчальної діяльності студента та складові загальної суми 100 балів важливо довести до відома студентів на початку вивчення дисципліни, та чітко їх дотримуватись протягом семестру. Студент на кожному етапі навчання повинен мати можливість самостійно відслідковувати кількість вже набраних їм балів, що стимулює його до подальшої активної роботи.

При оцінці навчальних досягнень студента необхідно враховувати результати усіх видів його навчальної діяльності: активну роботу на аудиторних заняттях, результати виконання поточних самостійних та модульних контрольних робіт й індивідуальних завдань, участь у роботі математичних чи фізичних гуртків, виступи з доповіддю на наукових конференціях тощо.

Оцінювання активної навчальної діяльності студентів на практичних заняттях з циклу фізико-математичних дисциплін, на наш погляд, має свої особливості. Робота студента біля дошки на заняттях, скажімо, з вищої математики не є відповіддю у традиційному розумінні цього слова. Студенти розв'язують задачі, які часто не розглядалися на лекції, їх робота, у першу чергу, виконує функції навчання, і не є засобом перевірки рівня їх навченості. Ми пропонуємо, однак, оцінювати рівень самостійності виконання завдання (сам розв'язував, чи за допомогою викладача або одногрупників) і відображати це у рейтинговому балі. Загальна кількість таких додаткових балів має бути досить обмеженою.

Уважність та активна розумова діяльність студента на лекції також може бути оцінена викладачем. Разом з висновками у кінці лекції доцільно пропонувати студентам кілька запитань, які підсумовують матеріал, що розглядався, та водночас прояснюють ступінь його розуміння студентами. Відповіді на ці запитання можуть принести розумникам додаткові бали.

Традиційні форми контролю навчальної діяльності студентів при вивченні вищої математики і фізики як то: поточні самостійні, модульні контрольні роботи та індивідуальні завдання, найбільш повно та об'єктивно відображають рівень навченості студентів. Ці форми контролю, безперечно, є дуже важливими і ефективними. Однак, їх недоліком є значні затрати часу на перевірку письмових робіт.

Тестування (у паперовому варіанті), яке колись було новітньою формою контролю, вже майже відходить у минуле. Новітні інформаційні технології надають тестуванню нові можливості: у наш час це не лише форма контролю, а й дуже ефективний засіб інтенсифікації навчальної діяльності студента.

У якості контролюючого заходу тестування доцільно проводити напередодні екзамену або заліку. У цьому випадку студенти працюють у складі групи у чітко визначений час. Викладач отримує додаткову інформацію про рівень знань та вмінь студента, а студент – підказку: на що ще треба звернути увагу підчас підготовки до підсумкового контролю. Подібне тесту-

вання можна проводити також перед модульними контрольними роботами. У такому випадку студент може працювати із завданнями в індивідуальному режимі у зручний для нього час.

Дидактичний потенціал засобів інформаційно-комунікативних технологій дозволяє використовувати тестування для постійного самоконтролю та самооцінки студентами власної навчальної діяльності. Самоконтроль навчальних досягнень студентів з окремих тем, модулів може бути поєднаний з навчанням. Дистанційні електронні курси можуть бути доповнені інтерактивними тренажерами, які мають можливість перевірити виконання кожного кроку, вказати помилки, напрям їх виправлення та необхідну інформацію. Сучасні програмні засоби можуть на запит студента не лише показати результат, або вказати проміжні результати, а й подати будь-яку дію в розгорнутій послідовності операцій.

На наш погляд, сучасні тенденції мають бути інтегровані у традиційну систему оцінки знань студентів. Безперечно, слід використовувати різноманітні форми, методи та засоби перевірки знань студентів для забезпечення систематичності у навчальній діяльності студентів та об'єктивності оцінювання. В той же час, хотілося б відмітити, що при виборі власної методики контролю та оцінювання знань студентів, кожен викладач має обирати саме ті форми та засоби, які вважає найбільш адекватними в даних умовах для даного контингенту студентів.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ: ДОСВІД ОКРЕМИХ КРАЇН ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

***І. В. Литовченко**, к. геогр. н., доцент;*

***Н. М. Карпенко**, доцент;*

***О. О. Тараненко**, к. е. н., доцент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Система оцінювання знань – це система оцінювання якості освоєння студентами освітніх програм. Як найважливіший еле-

мент навчального процесу, вона дозволяє викладачеві оцінювати отримані студентами знання, уміння і навички на усіх його етапах, своєчасно надати необхідну допомогу і забезпечувати досягнення кінцевої мети навчання.

У більшості країн Європи використовують європейську накопичувальну систему кредитів ECTS (European Credit Transfer and Accumulating System), що спрощує процес нострифікації дипломів і кваліфікацій, забезпечує прозорість освітніх програм і навчальних планів різних ВНЗ. У той же час, у світі використовуються різні шкали оцінювання знань. У деяких із них прийнято застосовувати цифрові позначення та допускаються дробові оцінки, інші шкали мають позначення літерами, а також їх чисельну інтерпретацію. Так, наприклад, в Ізраїлі використовується 100-бальна шкала оцінювання, де використовуються наступні оцінки (табл. 1):

Таблиця 1 – Шкала оцінювання знань студентів у ВНЗ Ізраїлю

Оцінка	Відсоток	Словесне позначення
10	95–100	Чудово
9	85–94	Дуже добре
8	75–84	Добре
7	65–74	Майже добре
6	55–64	Задовільно
5	41–54	Майже задовільно
4	Менше 40	Незадовільно

У ВНЗ Ізраїлю встановлені прохідні бали за рівнем значимості навчальної дисципліни згідно вимог навчального закладу. Наприклад, із загальних предметів прохідний бал може бути 50, а з англійської мови – 60, з комп'ютерних дисциплін – 80. Студенти, що навчаються на денній формі, мають вищий прохідний бал, а на заочній – нижчий. Оцінювання індивідуальне, залежить від ВНЗ, статусу студента і статусу дисципліни. Оцінки бувають двох видів: прості – за результатами іспиту та складні, що складаються з декількох складових (відвідування занять, контрольні роботи, іспит).

Певну специфіку в оцінюванні знань студентів мають і ВНЗ Китаю. Так, для оцінювання результатів екзаменів може застосовуватись 5-ти бальна система оцінок, де «А» – означає «відмінно» (excellent), В – «добре» (good), С – «задовільно» (fair), D – складено (pass) и Е – не складено (fail) або 100-бальна система оцінок, де 60 балів є нижньою межею зарахування. В такому разі понад 90 балів прирівнюються до excellent (A), 80–89 – good (B), 70–79 – fair (C), 60–69 – pass (D), а менше 60 – fail (E).

Важливою рисою системи освіти в Китаї є сувора політика відвідування занять, яка вимагає обов'язкової присутності студентів на заняттях. Запізнення більш як на 15 хвилин вважається як пропуск заняття, а відсутність студента без поважної причини на понад 30 % занять є підставою для його не допуску до екзамену. Також вагоме місце у забезпеченні якості навчання Китаю займає практика наставництва – прикріплення студентів до окремих консультантів. Особливо це поширено на програмах магістерської підготовки та PhD.

У чеських ВНЗ для екзаменів прийнята наступна шкала оцінювання: А – «відмінно» (zápočet), В – «дуже добре» (velmi dobře), С – «добре» (dobře), D – «задовільно» (uspokojivě), Е – «достатньо» (vyhovující), F – «недостатньо» (nevyhovující). Для заліків застосовується позначення – (Z) – «зараховано» та (N) – не зараховано. У той же час, в окремих вищих навчальних закладах країни застосовується 5-ти бальна система, але її особливістю є те, що «відмінною» оцінкою є не звична для нас «п'ятірка», а «одиниця». «П'ятірка» ж є найгіршою оцінкою та відображає рівень «не задовільно».

Відповідно до рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24 березня 2005 р., наказу Міністерства освіти і науки України від 29.07.2005 р. № 454 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», ВНЗ України запровадили кредитно-модульну систему організації навчального процесу та перейшли на 100-бальну систему оцінювання знань студентів.

З набуттям чинності Закону України «Про вищу освіту» питання організації навчального процесу стали компетенцією

університетів, що є складовою їх академічної автономії, однак залишилась практика оформлення результатів оцінювання знань студентів одночасно за трьома шкалами. Це іноді викликає незадоволення науково-педагогічних працівників, що пояснюється працемісткістю такої системи оцінювання. Однак, варто зазначити, що застосування ВНЗ різних підходів до оцінювання знань може ускладнити процедуру нострифікації дипломів та можливості перезарахування дисциплін за умови переведення студентів до інших університетів або їх навчання за програмами подвійного диплому.

Очевидним є те, що в умовах значної автономії, ВНЗ, удосконалюючи системи оцінювання знань студентів, мають дотримуватися принципів об'єктивності, прозорості, універсальності та уніфікації.

К ВОПРОСУ О ПОДХОДАХ К КОНТРОЛЮ ЗНАНИЙ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ДИСТАНЦИОННОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

О. Л. Герасименко, преподаватель

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

В Беларуси функционирует система массовой подготовки специалистов, получающих высшее образование. В своей практике многие высшие учебные заведения пытаются использовать накопленный мировой опыт по организации учебного процесса и контролю знаний. Поэтому сегодня, наряду с традиционным «билетным» методом проверки и оценки итоговых знаний студента по изучаемым вузовским дисциплинам, активно применяется тестирование.

Международный опыт подготовки специалистов высокой квалификации, например, во Франции, Великобритании, Дании, других странах показывает, что основной формой проверки знаний вузовских студентов является тестирование [3]. Этот метод активно применяется и в белорусских университетах как для проверки уровня текущей успеваемости студентов, так и для итоговой оценки знаний.

Тестовый метод проверки и оценки знаний показывает, что все студенты находятся в абсолютно равных условиях и совершенно не испытывают психологического давления со стороны преподавателя. К тому же, после получения результатов каждый имеет возможность увидеть правильными ли были его ответы. Подготовка тестовых вопросов (заданий) нацелена на решение главной задачи: каждый студент обязательно должен внимательно изучить учебную литературу, иначе положительного промежуточного и итогового результата не выйдет. Следует отметить, что некоторые студенты не готовятся к тестированию и пытаются угадывать правильные варианты ответов. Но такой подход никак не может гарантировать успешный результат. Необходимо обратить внимание на то, что разработка системных тестовых вопросов и возможных вариантов ответов – процесс непростой, более того, творческий. Если пойти по пути упрощения тестовых вариантов ответов, то цель качественной подготовки студента по изучаемой дисциплине не будет достигнута [3]. К тестовым заданиям по любой теме могут и должны быть сформулированы разнообразные «нестандартные» варианты ответов, нацеленные на развитие мыслительных способностей студента.

Преподаватели русского языка как иностранного Белорусского торгово-экономического университета потребительской кооперации внесли свой вклад в развитие инновационных технологий контроля знаний. Созданный ими электронный учебно-методический комплекс для дистанционной формы получения высшего образования включает учебную программу (в электронном виде), карту курса, цели и задачи дисциплины, 14 модулей. Каждый модуль содержит презентации к лингвострановедческим темам, тематический словарь, теоретический материал по грамматике, практические задания, вопросы для самоподготовки, список литературы (основной и дополнительной), а также включает автоматическое тестирование. При создании ЭУМК преподавателями РКИ были разработаны лексико-грамматические тесты для промежуточного и итогового контроля. Посредством компьютерной программы ISpring они

были трансформированы в электронный вид и включают аудио- и видеофайлы.

Планомерное осуществление контроля при дистанционном обучении позволяет привести в систему усвоенный студентами за определённый период времени материал, выявить пробелы в их знаниях, умениях и навыках, определить качество усвоения изученного, что особенно важно в условиях отсутствия «непосредственного» контакта преподавателя и студента. Контроль, осуществляемый преподавателем, и самоконтроль позволяют каждому из обучающихся увидеть результаты своей учебно-познавательной деятельности и устранить имеющиеся недостатки.

Список использованных источников

1. Кутукова Л. Т. Организация самостоятельной работы студента и модульно-рейтинговая система оценки знаний студента / Л. Т. Кутукова, А. Е. Прохорова // *Alma mater*. – 2010. – № 1 (февраль). – С. 43–46.
2. Сиренко С. Н. Тестирование в системе методов контроля и оценки знаний в современном вузе / С. Н. Сиренко // *Инновационные образовательные технологии*. – 2010. – № 2. – С. 44–51.
3. Шундалов Б. М. От экзаменационных билетов – к тестированию: методы оценки знаний вузовского студента: плюсы и минусу / Б. М. Шундалов.

ОБ'ЄКТИВНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЯК ОСНОВА ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

М. М. Хурса, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ще з дитинства кожна людина прагне до того, щоб її дії чи наміри об'єктивно оцінювалися оточуючими. Оцінки близьких людей, друзів чи колег по роботі стають для індивідуума тими віхами за якими він все життя вибудовує тактику чи стратегію своєї поведінки, формує рівень власного інтелектуального розвитку та підгрунтя самоповаги.

Особливого значення процес стороннього оцінювання набуває під час становлення особистості молодшої людини, набуття нею різноманітних навичок та правил поведінки у суспільстві, спілкуванні зі старшими чи при формуванні теоретичного та практичного багажу знань щодо своєї майбутньої професії.

Саме цей період для потенційних фахівців економічної, торговельної, фінансової та інших галузей народного господарства держави можна назвати критичним щодо процесів формування ними рівня самооцінки, швидкості позбавлення різних фобій чи комплексів, відчуття внутрішньої свободи і задоволення від уміння користуватися набутих багажем знань.

Доцільно зауважити, що ключову роль в об'єктивному оцінюванні знань студентів відіграє сама система оцінювання, що прийнята до використання у вишах України. Як відомо, на сьогодні це 100 бальна система, що використовується у рамках Болонського процесу набуття студентами професійних знань. Не вдаючись до глибокого аналізу позитивних та негативних рис цієї системи можемо сказати, що багато студентів не розуміють різниці між, скажімо, оцінками «63 Е Задовільно» та «64 Д Задовільно» чи «74 С Добре» та «81 С Добре». Вони інтерпретують таке різноманіття балів та оцінок у стару радянську систему, де людину з такими балами називали б «трієчник» чи «хорошист». У зв'язку із цим постає цілком закономірне питання: «Чи сприяє така система оцінювання зростанню самоповаги та професійної гідності у майбутніх фахівців?»

Особливу роль у процесі об'єктивного оцінювання знань студентів вищої школи відіграють викладачі, що формують теоретичний багаж знань та практичні навички майбутніх спеціалістів. Для такої роботи педагогічні працівники мають цілий арсенал методичних та методологічних заходів і засобів. Але необхідно зважати, що наявні інструменти працюють тільки спираючись на об'єктивізм і професійність самого викладача та при комплексному їх використанні.

Досвід роботи у вищій школі надає можливість нам говорити, що не завжди і не кожним викладачем інструменти об'єктивного оцінювання знань студентів використовуються правильно і є тими важелями завдяки яким формувались би майбутні

фахівці для національної економіки та етично спрямовані особистості для українського соціуму.

Одним із прикладів «неефективного» оцінювання знань студентів є оцінювання викладачем усного опитування студента на практичному чи семінарському занятті. Причому, існує декілька аспектів цієї проблеми. По-перше, оцінка може знижуватися за відповідь, що не співпадає із думкою викладача (без проведення дискусії із даного приводу). По-друге, ставиться хороша оцінка за формальний підхід студента до відповіді (студент відповідає завченими фразами і не розуміє їхньої сутності). По-третє, студент заробляє додаткові бали за поверхове доповнення відповіді свого товариша.

Іншим прикладом наведеного ряду є «реферативна форма» відповіді студента, при якій дуже часто виставлена оцінка ґрунтується не на якісних параметрах такого процесу пізнання – структура реферату, його зміст, висновки та пропозиції, додаткові питання, виступ опонента і т. п., а тільки на кількісних – реферат є, прочитаний добре і т. п.

Не є таємницею, що багато викладачів високо оцінюють знання студентів на підставі успішного проходження останніми тестів по окремому модулю чи в цілому по дисципліні. На наш погляд, такий підхід до оцінювання знань є неефективним та шкідливим, так-як породжує у студентів несерйозне відношення до процесу отримання знань та дискредитує усю систему оцінювання взагалі. Підставою для такого висновку слугує інформація про те з якою метою і для кого вперше застосовувалися тести.

Ще однією «перешкодою» на шляху об'єктивного оцінювання знань студентів є позиція окремих деканатів щодо вимогливих викладачів. Девіз деканату «Екзаменаційна відомість є обличчям викладача» не є позитивним стимулом щодо об'єктивного оцінювання знань студентів. Читаючи такий девіз у деканаті, студенти чітко розуміють, що викладач не захоче щоб «його обличчя було поганим» і буде змушений виставити усім позитивні оцінки.

Таким чином, об'єктивізм при оцінюванні знань студентів є основним підґрунтям для якісного навчання у вищій школі.

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАНШЕТНИХ
КОМП'ЮТЕРІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

С. Д. Щербина, к. філол. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Синхронізація робочих навчальних планів з навчальними планами провідних європейських університетів у галузі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням (English for Specific Purposes) вимагає відповідного володіння не тільки методологічним, але й технічним інструментарієм викладання дисципліни. У цьому плані планшетний комп'ютер надає викладачеві досить широкі можливості, особливо при викладанні у міні-групах (4–6 чоловік), тим самим наближуючи заняття до класичного tutorial.

Обираючи планшет з метою навчальної діяльності, слід чітко уявляти собі вимоги до технічних характеристик вашого майбутнього пристрою. Планшет має бути використаний як:

а) DVD плеєр, тобто здатний демонструвати різні формати цифрових навчальних фільмів;

б) аудіоплеєр, тобто замінити традиційний магнітофон/MP3 плеєр, мати гучний звук і бути здатним працювати в парі з колонками підсилювача;

в) інформаційне сховище, тобто мати достатній об'єм пам'яті для зберігання підручників у цифровому форматі, здебільшого pdf;

г) пристрій, сумісний з USB під'єднанням, тобто бажано, щоб він був споряджений USB портом для безпосереднього з'єднання з колонками та іншими допоміжними пристроями без використання перевідників з miniUSB на USB;

д) пристрій, сумісний з HDMI під'єднанням, тобто була можливість виводити цифрову картинку навчального фільму на екран сучасного телевізора.

Оскільки практично всі планшетні комп'ютери за замовчуванням обладнані мікрофоном (для запису відповіді студента при виконанні фонетичних вправ) та веб-камерою достатньої потужності для використання дистанційних форм навчання (через Skype, Viber і т.ін.), цьому технічному аспекту ми більше приділяти уваги не будемо.

Як показує досвід, переважна більшість 7-дюймових планшетів не сумісна з колонками достатньої потужності (5 Вт) і тому для використання викладачем на заняттях з іноземної мови не рекомендується. В той же час ці пристрої можуть бути використані студентами для індивідуальних занять – можна використати навушники, які ідуть в комплекті.

На жаль, провідні виробники надійних планшетів відмовились від оснащення їх USB портом, вони комплектуються, як правило, miniUSB, тож це створює певні незручності і витрати зайвого часу ні занятті при підключенні колонок, тощо.

При роботі в мінігрупах 8-дюймового екрану достатньо для демонстрації навчальних фільмів. Бажано, щоб викладач заздалегідь попрацював з фільмом і на занятті мав похвилинний «розклад» фільму, щоб зекономити час при надходженні потрібних фрагментів.

Аудіофайли, що додаються до навчальних курсів, не завжди створювались в оцифрованому вигляді, інколи їх джерелом були аналогові записи на касетах, тому вони занадто довгі (тривалість запису інколи відповідає тривалості однієї сторони касети). Тому ми радимо використовувати метод, запропонований вище для навчальних фільмів.

Планшет, який використовується з навчальною метою, не слід завантажувати зайвими програмами і інформацією (музикою, фотографіями, тощо). При недотриманні цієї вимоги частину навчальної інформації вам доведеться зберігати на додатковій карті пам'яті, що може викликати певні проблеми при включенні планшету, коли він не зразу «бачить» карту пам'яті, і на це теж може бути витрачений зайвий час.

І нарешті, не всі телевізори у навчальному закладі обладнані HDMI під'єднанням, тож готуючись використати пару «планшет-телевізор» перевірте останній на предмет наявності HDMI входу і перехідника для з'єднання пристроїв.

НАЛАГОДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РОБОЧИХ ГРУПАХ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

М. В. Макарова, д. е. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Феномен розповсюдження соціальних мереж і надзвичайно швидкого і ефективного налагодження комунікацій в них з приводу будь-якої проблеми став останнім часом «загальним місцем».

Фірма Microsoft, наприклад, пропагує Yammer – приватну соціальну мережу для певної компанії, яка допоможе їй фахівцям бути в курсі всіх подій у цій мережі. В робочій групі, за ствердженням фахівців Microsoft, створеній у цій соціальній мережі, можна вести розмови, спільно працювати над файлами і організовувати проектні роботи. Група може збиратися на заздалегідь заплановані через мережу заходи, залучати до розмов потрібних людей, щоб налагодити співпрацю, причому й з-поза меж організації, наприклад, замовників і постачальників, щоб увесь робочий підрозділ міг централізовано працювати разом над окремим бізнес-процесом.

Усі зараз відомі соціальні мережі побудовано на основі відкритого спілкування, отже учасники груп, створених за професійним принципом, можуть пришвидшити свою роботу, мати більше контекстної інформації про роботу, яку вони виконують, і приймати кращі рішення. Робота в групах ведеться ефективніше, якщо є контекст, тобто відповідна тематична інформація, котру зазвичай надають керівники груп або модератори. Звичайно, сервіси соціальних мереж доступні з мобільних пристроїв, що робить їх ще поширенішими.

Найпопулярнішою у світі соціальною мережею є Facebook, українська молодь переважно користується ВКонтакте. За статистикою 96 % молодих українців до 25 років мають власні сторінки в соціальних мережах, в одній, чи одночасно в декількох. Понад половини свого вільного часу вони проводять перед моніторами комп'ютерів, оновлюючи персональні сторінки, спілкуючись з друзями і знайомлячись з представниками протилежної статі. У більшості випадків одногрупники, однокласники, колеги є в соціальних мережах, тому, щоб з ними зв'язатися, потрібний лише комп'ютер з Інтернетом, а то й тільки мобільний телефон.

За опитуваннями, молодь вважає, що соціальні мережі – один із найвдаліших майданчиків для комунікації, і кожна сучасна освічена людина має ними користуватися.

Звісно, такі настрої молодих людей можна використовувати і в освітніх цілях, якщо створювати і підтримувати фахові групи спеціальностей, за якими, наприклад, навчаються студенти певного вишу.

Головним завданням робочих груп спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» для студентів і аспірантів, викладачів нашого університету, що створено на початку 2015–2016 н. р. у вищезгаданих популярних соціальних мережах, стало розповсюдження серед цільової аудиторії цікавої інформації про специфіку фаху, спілкування з її приводу. Робочі групи відкриті, вступити в них для активної участі і публікації своєї інформації може будь-хто з користувачів соціальних мереж, а читати їх вміст без вступу – фактично будь-який користувач Інтернету. Звісно, за адекватністю, відповідністю контенту заявленій проблематиці груп стежать адміністратори груп, серед яких є і викладачі, і активні студенти. Налагодження настанов груп не дозволяє друкувати в них рекламну інформацію.

Нині контент груп можна розглядати як:

- поширення інформації про фах з профорієнтаційною метою;
- візуальне і текстове висвітлення відомостей про повсякденне життя студентства фаху в ПУЕТ;

- надання викладачами додаткового, надзвичайно актуального і цікавого матеріалу з дисциплін навчального плану, котрим студенти можуть користуватися не тільки для підвищення загальної ерудиції, а й на навчальних заняттях.

У планах цих робочих груп – сумісне використання сучасних програмних додатків, з допомогою яких проводити аналіз мережних інформаційних ресурсів тощо.

Робочі групи спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» доступні в соціальній мережі Фейсбук за адресою <https://www.facebook.com/groups/PUET.DID/>, а в мережі ВКонтакте – https://vk.com/puet_did.

МАТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ ОСВІТИ СУЧАСНОГО ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯ

Л. М. Колєчкіна, д. ф.-м. н., професор;

Ю. О. Литвиненко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасному світі професія «документознавець» є досить затребуваною професією, адже основою основ роботи будь-якої організації є робота з документами. Документознавство – є наука про документ та документообіг. Ця наукова дисципліна досліджує процеси створення та функціонування документів та розробляє принципи побудови документно-комунікаційних систем.

На перший погляд, дивлячись лише на дані означення, складається враження, що документознавцеві для успішної фахової роботи достатньо знати лише початкові знання з математики.

Однак така точка зору мала існування за часів паперового документообігу. З появою персонального комп'ютера, а, згодом і систем електронного документообігу, до професії «документознавець» ставляться нові вимоги. Адже, електронний документообіг неможливий без поняття електронного документу, і як наслідок цього, без роботи з цим документом.

Одним з найголовніших аспектів роботи з електронним документом є перш за все захист такого документу. Абсолютно за-

хищеного документу, в принципі, не існує. Кожен, навіть самий надійний захист, вимірюється лише часом злому цього захисту. А якщо так, то постають питання захищеності, а, це передусім, таке питання, як криптографічний захист.

Для криптографічного аналізу у повній мірі використовується досить потужний апарат абстрактної алгебри та теорії ймовірностей. Виходячи з цього, ми вважаємо, що сучасний документознавець повинен вільно володіти вищезгаданими питаннями.

Окремим питанням у захисті інформації стоїть питання автентифікації та конфіденційності інформації. З цим питанням тісно пов'язане питання електронного цифрового підпису, що передбачає перш за все, досить поширені знання з теорії алгоритмів, теорії чисел та комбінаторної алгебри.

Знаючи вище зазначені математичні питання і володіючи відповідною математичною культурою, сучасний документознавець може порівняно легко володіти питаннями, які стосуються електронного документообігу.

Іншим аспектом математичної освіти сучасного документознавця є, на наш погляд, вільно обробляти будь-яку інформацію, яка є у сучасних документах. Для її обробки документознавець повинен перш за все володіти досить потужним апаратом системного аналізу, особливо тієї її частини, яка пов'язана з моделюванням.

Як відомо, моделювання є одним з основних видів наукового пізнання. Оскільки, будь-яка модель — це всього лише уявний образ об'єкту дослідження, то досліджуючи моделі, ми передусім, збагачуємо свої знання про об'єкт дослідження.

Основними видами моделювання є фізичне, математичне та імітаційне. Всі три види моделювання досить широко застосовують математичний апарат. При побудові моделей найчастіше використовуються наступні види:

а) лінійна модель: $Y = a_0 + a_1 X$;

б) експоненційна модель: $Y = a_0 e^{a_1 x}$.

та їхні модифікації.

Імітаційне моделювання – це перш за все комп’ютерне моделювання, і, воно передбачає вміння проводити комп’ютерний експеримент, а, значить, складати матрицю експерименту та вміння знаходити у подальшому невідомі параметри моделі і проводити кореляційно-регресійний аналіз отриманих результатів. Такий аналіз можна зробити лише знаючи основи математичної статистики.

Окрім побудови моделей, потрібно ще і чітко усвідомлювати питання тлумачення моделей. У цьому питанні особливу допомогу надає розуміння так званого принципу Окками або принципу розумної достатності інтерпретації того чи іншого явища: кращим є те пояснення, яке є більш простим.

Отже, з стрімким впровадженням електронного документу та автоматизованого електронного документообігу на сучасному етапі підготовки документознавця ставляться вимоги досить чіткого розуміння багатьох математичних питань, таких як абстрактна алгебра, комбінаторна алгебра, елементи теорії ймовірностей та математичної статистики, а також вміння побудувати та аналізувати найпростіші математичні моделі.

Список використаних джерел

1. Жельников В. Криптография от папируса до компьютера / В. Жельников. – Москва : ABF, 1996. – 335 с.
2. Куликов Л. Я. Алгебра и теория чисел : учеб. пособие для педагогических институтов. – Москва : Высшая школа, 1979. – 559 с.
3. Гмурман В. Е. Теория вероятностей и математическая статистика / В. Е. Гмурман. – 9-е изд., стер. – Москва : Высшая школа, 2003. – 479 с.

ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Н. Я. Наливайко, *ст. викладач*;

Н. Г. Денисенко, *ст. викладач*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У глобальному інформаційному суспільстві сучасне документознавство, як прикладна наукова дисципліна сфери «культура»,

об'єктивно трансформується у нову, інноваційну дисципліну, сфери інформаційної діяльності.

Підтвердженням цього є п'ятирічний практичний досвід сучасної кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах (ДІДЕС) вищого навчального закладу Укоопспілки Полтавський університет економіки і торгівлі, яка, починаючи з 2010 року розпочала свою діяльність у статусі випускової з підготовки фахівців (бакалаврів, спеціалістів і магістрів) за напрямом підготовки документознавства та економічна діяльність.

Підґрунтям успіхів та досягнень сучасної кафедри ДІДЕС є потенціал, накопичений її історичним становленням і розвитком – від загальноосвітньої кафедри *автоматизованих систем обробки економічної інформації (АСОЕІ, 1980 р.)* та *інформаційні системи в економічній діяльності (ІДЕС, 2010 р.)* до фахової випускової кафедри *документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах (ДІДЕС, 2010 р.)*.

Спрямуванням кафедри АСОЕІ, ІДЕС була підготовка фахівців різних спеціальностей з використання можливостей машинної обробки інформації у економічній сфері.

Для нової кафедри ДІДЕС основним завданням постало завдання переорієнтації навчальних дисциплін комп'ютерного спрямування на їх безпосереднє спрямування на *документ* та *документні системи*, як прикладної сфери сучасних комп'ютерних інформаційних технологій. Спрямування кафедри було трансформоване навіть у її назві, а саме додатком – «документознавство», як прикладної сфери.

Таким чином, кафедра ДІДЕС набула статусу фахової, предметною сферою якої стала сфера документознавства, що і було означено у її назві, а саме:

ДІДЕС = Документознавство + ІДЕС.

Основним завданням викладачів кафедри ДІДЕС постало вивчення конкретної прикладної сфери – документознавства, з усіма її специфічними особливостями і усталеною теорією і практикою.

На усіх історичних етапах розвитку сучасних комп'ютерних технологій, які базувалися на використанні засобів обробки інформації (від механічних до сучасних супер-комп'ютерів), інформаційна діяльність в економічній сфері була пов'язана з обробкою інформації, основним носієм якої був і залишається ДОКУМЕНТ, відомий кожному «комп'ютерщику» як носій інформації.

Багаторічний науково-практичний досвід викладання дисциплін комп'ютерного спрямування кафедри ІДЕС дозволяє стверджувати, що сучасне документознавство, в умовах глобалізації інформаційної інфраструктури, має отримати статус інформаційного документознавства, бо сама сутність документа є, у першу чергу – інформаційною.

Документ завжди був і залишається, у його сучасному розумінні, носієм інформації, основною технологією обробки якого сьогодні є комп'ютерна (інформаційна) обробка, яка, згідно Закону України «Про інформацію», і називається автоматизованою.

Тому, кафедра ДІДЕС, завдячуючи її багаторічному досвіду загальноосвітньої комп'ютерної підготовки студентів, успішно реалізувала необхідну науково-методичну базу та умови для підготовки майбутніх фахівців документознавчої сфери спроможних працювати у сучасному інформаційному просторі.

Навчальний план підготовки фахівців спеціальності на 75 відсотків пов'язаний саме з вивченням студентами дисциплін пов'язаних з використанням сучасних комп'ютерних інформаційних технологій.

Практичний досвід викладачів кафедри ДІДЕС дозволив забезпечити організацію вивчення дисциплін, передбачених навчальним планом, студентами спеціальності документознавство та інформаційна діяльність (ДІД), з використанням сучасних інформаційних комп'ютерних технологій на 90 відсотків. Тобто, студенти спеціальності отримують суттєво високий, у порівнянні з іншими, рівень комп'ютерної підготовки роботи з документами та документальними системами.

Саме ці об'єктивні обставини і є стверджуючим фактом, що сучасне документознавство має отримати статус інформаційного.

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «АРХІВОЗНАВСТВО» В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ»

Т. В. Оніпко, д. і. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Інформаційна культура налічує тисячоліття. З появою писемності документ став невід’ємною частиною інформаційної культури людства. Сучасна інформаційна культура, яка увібрала в себе попередні знання, серед інших джерел, базується на архівних документах. Відтак навчальна дисципліна «Архівознавство» займає важливе місце в системі підготовки не тільки професійних архівістів, але й фахівців системи державного управління тощо.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Архівознавство» студенти напряму підготовки «Документознавство та інформаційна діяльність» покликані оволодіти навичками збирання, зберігання, опрацювання і використання архівних документів, що забезпечують цілісне бачення еволюції світової цивілізації. Засвоєння даної дисципліни має сприяти формуванню інформаційної культури сучасних фахівців, які у майбутній науковій чи практичній діяльності зіткнуться з необхідністю використання архівної інформації. Надзвичайно важливою є роль даної дисципліни у виробленні практичних навичок роботи з усіма видами архівних джерел, включаючи законодавчі акти, статистичні звіти, епістолярну спадщину, фото та кінодокументи тощо.

Вивчення архівознавчих проблем сприяє формуванню об’єктивної оцінки та аналізу історичних документів. Кожний архівний документ (чи його копія), з яким доводиться мати справу студентам на практичних заняттях, під час відвідування архіву ПУЕТ чи Державного архіву Полтавської області, дозволяє доторкнутися до історичного минулого. Відповідно у процесі вивчення архівознавства важливо прищепити студентам шанобливе і відповідальне ставлення до архівних джерел, які збері-

гають наше минуле і дозволяють творити майбутнє. Збереження історичної пам'яті у формі архівних документів є благородною справою, тож студенти мають це знати і усвідомлювати.

Формуванню інформаційної культури студентів сприяє тісне співробітництво кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ з колективом Державного архіву Полтавської області. Ефективними формами тісної співпраці стали: круглі столи, науково-теоретичні конференції, виставки друкованих, рукописних та фотодокументів, перегляд та обговорення документальних фільмів, створених на основі архівних документів.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Архівознавство» студенти мають змогу удосконалити свої навички опрацювання документів, у тому числі унікальних, наприклад, літописів козацької доби, які датуються XVI–XVIII ст. Разом з тим це дає можливість зробити віртуальну подорож у минуле України, зокрема, Полтавського краю.

Вивчення проблеми «Зарубіжна архівна україніка» не лише дозволяє з'ясувати суть і результати процесу повернення на Україну вивезених історичних та культурно-духовних цінностей, але й ознайомитися з ними. Наприклад, уже повернута в Україну історична та літературна спадщина В. К. Винниченка, О. П. Довженка та багатьох інших відомих українців.

Навчальна дисципліна «Архівознавство» є невід'ємною від вузлових проблем всесвітньої історії, зокрема історією порубіжних з Україною держав. Опрацювання архівної спадщини сприяє збагаченню знань студентів про формування окремих етносів та етнічних груп, пам'ятки історії та культури. Формування у студентів вміння розкрити суть і значення того чи іншого архівного документу дозволяє осмислити філософію архівістики та феномен архівів у всесвітньо-історичному процесі й розвитку цивілізації.

Досвід розвинутих західних держав, а останнім часом і вітчизняних архівних установ засвідчує, які додаткові можливості для архівної галузі відкривають сучасні комп'ютерні системи в науково-довідковій та інформаційній діяльності установ.

Загалом, начальна дисципліна «Архівознавство» є комплексною системою знань, яка, з одного боку, органічно входить в історичну науку, а з другого – інтегрує в собі низку спеціальних знань з теорії, історії і практики архівної справи, державного будівництва, документознавства, інформаційних систем. Вона покликана формувати у студентів повагу до архівних документів як до носіїв історичної пам'яті та інформації.

ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ

В. О. Ольховський, к. т. н., доцент;

В. В. Карцева, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сьогодні будь-яка організація використовує електронні документи. Такі документи можуть містити відомості від загальнодоступних до відомостей з обмеженим доступом. Технологічні, виробничі та комерційні дані підприємств і організацій часто мають високу вартість, а їх втрата або витік може привести до фінансових втрат.

Актуальність проблем безпеки підвищується при використанні електронного документообігу. Для вирішення цих завдань необхідні різні організаційно-технічні заходи, які забезпечать захист електронних документів від несанкціонованого прочитання, втрати, випадкової або навмисної модифікації. Реалізація загроз безпеки може настати внаслідок дій зловмисників, помилок персоналу або стихійних факторів. Ці загрози ділять на три основні категорії:

- загрози конфіденційності інформації;
- загрози цілісності інформації;
- загрози доступності інформації.

Для протидії загрозам цілісності та доступності існують спеціальні методи. Для забезпечення інформаційної безпеки використовуються програмні засоби та технічні, організаційні, правові, фізичні методи.

Традиційним засобом забезпечення конфіденційності інформації є шифрування – оборотне перетворення відкритих даних в зашифровані за певним криптографічним алгоритмом. Шифрування крім конфіденційності забезпечує цілісність і засвідчення джерела інформації.

Криптографічний алгоритм характеризується криптостійкістю. Для збереження конфіденційності є доцільним, щоб за час, витрачений на злом шифрованої інформації, вона безнадійно застаріла або кошти, витрачені на її злом, перевищили вартість самої інформації.

Найпростішим способом шифрування електронних документів є використання функцій захисту MicrosoftOffice – захист на відкриття і захист на зміну документа. Захист на відкриття документа забезпечується завданням пароля. Переглянути захищений документ можна тільки після введення пароля. Захист на зміну дозволяє перегляд документа, редагувати документ можна тільки після введення пароля. Захист від змін дозволяє скопіювати і зберегти документ під іншим ім'ям. Можна заново набрати текст захищеного документа або зберегти копію екрану. Варіантом захисту від змін можна вважати електронний цифровий підпис від MicrosoftOffice – зміна документа призведе до видалення цифрового підпису. Але цифровий підпис від MicrosoftOffice несумісний між версіями. Так, цифровий підпис документу Word 2010 не відображається програмою Word 2007 або Word 2003 і навпаки. Для створення сумісного цифрового підпису існують програми різних розробників.

Використання функцій захисту MicrosoftOffice не користується популярністю у досвідчених користувачів. Через експортні обмеження США в багато країн поставляються версії з обмеженою довжиною ключа шифрування – незалежно від довжини ключа користувача програма формує ключ всього з 5 символів. У старих версіях MicrosoftOffice ключ шифрування зберігався явно в самому файлі і методи його пошуку відомі. У версіях від 2007 і вище система захисту документів значно поліпшена, застосовані стійкі алгоритми шифрування. Тим не менш, існує ряд

програм підбору ключів до документів Office, в тому числі і від компанії Microsoft.

Функцію захисту файлів мають архіватори. У зашифрованому архіві виключений перегляд і самого файлу і зміст архіву. Архіватор WinRAR 5 використовує шифрування з довжиною ключа 256 біт. Підбір пароля вимагатиме величезних часових і обчислювальних витрат. Старі версії використовують шифрування AES-128.

Для вирішення завдання захисту електронних документів існує безліч криптографічних програм різних розробників. Файл-контейнери звертають увагу на закритість коду таких програм, тому що немає гарантій у відсутності «закладок» від розробників. Відомою безкоштовною програмою шифрування з відкритим кодом є TrueCrypt. У програмі використані стійкі алгоритми, складні для злому навіть для державних спецслужб. Надійною вважається версія 7.1 – для неї проведено незалежний успішний аудит коду, потім виникли підозри в тиску спецслужб на розробників і проект був закритий.

Програма з файлу-контейнера створює на комп'ютері спеціальну захищену область, яку операційна система сприймає як логічний диск. TrueCrypt шифрує дані при зверненні до цього диску практично непомітно для користувача, і тим самим забезпечує надійний захист без спеціальних маніпуляцій з файлами. Файл-контейнер може мати будь-який розмір і тип, в папках комп'ютера він може відображатися як фільм або картинка. TrueCrypt має можливість створення на зашифрованому диску в невикористаному просторі прихованого тому. Файл-контейнер TrueCrypt неможливо відрізнити від набору випадкових даних, тобто файл не можна пов'язати з TrueCrypt ні в якій формі і рамках.

Знання програм захисту електронних конфіденційних документів дозволить випускникам забезпечувати безпеку документообігу на підприємствах та в установах.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ РОБОТУ НАД ПОМИЛКАМИ» У ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

А. А. Пожар, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах глобалізації сектору освітніх послуг, технології дистанційної освіти набувають особливого значення. Навчання зарубіжних студентів, студентів заочної форми навчання і навіть студентів стаціонару чимдалі, тим більше потребує нових ефективних вирішень із застосуванням технологій дистанційної освіти. При цьому, звичайні розсилки або розміщення текстових лекційних матеріалів для завантаження не є достатніми, аби забезпечити задовільний рівень засвоєння студентами інформації і тим більше – забезпечити перевірку їх знань.

Ефективний спосіб вирішення зазначеної проблеми запропонували фахівці Полтавського університету економіки і торгівлі. Під керівництвом професора В. В. Гончаренка було розроблено і впроваджено унікальну технологію дистанційного навчання. Принципово новий продукт не має аналогів в Україні та дозволяє студентам і викладачам:

1. самостійно вивчати дисципліни та готуватися до складання іспитів;
2. підвищувати рівень своїх знань у вільний та зручний для себе час, не залишаючи місце проживання;
3. перевіряти рівень знань студентів при їх атестації та екзаменуванні;
4. мати доступ до спеціалізованої електронної бібліотеки.

Принцип роботи Системи дуже простий: через механізм вхідного тестування виявляється реальний рівень знань, умінь та навиків, і на цій основі автоматично формується індивідуальний навчальний план, який враховує всі пробіли у знаннях та містить необхідні змістовні матеріали та коментарі для усунення цих пробілів.

Таким чином, в основі Системи лежить інноваційний принцип «НАВЧАННЯ ЛИШЕ НЕВІДОМОМУ». На відміну від традиційних форм, коли навчання здійснюється на основі затвердженого навчального плану, єдиного для всіх слухачів, дана Система передбачає створення **індивідуального навчального плану** на основі вхідного тестування, що дає змогу сконцентрувати навчання саме на тих питаннях, що є не до кінця зрозумілими для слухача.

Алгоритм побудови навчального процесу за Індивідуальним навчальним планом: «виділення помилки у відповіді на **ТЕСТ при вхідному тестуванні** → **короткий КОМЕНТАР** → **РОЗШИРЕНИЙ КОМЕНТАР** → **ПЕРШОДЖЕРЕЛО**», що дозволяє здійснити повноцінну роботу над помилками, зрозуміти суть вірної відповіді і, за бажанням, ознайомитись з першоджерелами – нормативно-правовими актами, методиками та іншими документами.

При цьому, навчання відбувається у тому ж режимі (режимі детального розгляду тестових питань), в якому буде складатись кінцевий іспит.

Графік навчання є гнучким, формується студентом самостійно. Вихід на іспит відбувається в результаті повного і успішного освоєння матеріалу й проходження вихідного тестування.

Дана технологія успішно апробована у сфері підвищення кваліфікації працівників мікро-фінансових установ, що організовується учасниками команди-розробника системи з 2005 року. У 2008 році створено Інтернет-сайт <http://cuedu.org.ua/>, на якому розміщено зазначену систему навчання. Станом на листопад 2015 року, підготовку за допомогою Системи пройшли понад 300 осіб. При цьому, іспити успішно і з першого разу склали 98 % слухачів, що свідчить про високий якісний рівень даної технології дистанційної освіти.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТІВ ЯК ФОРМИ КОНТРОЛЮ В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ ПРИ ВИВЧЕННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Г. В. Терела, к. і. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Дистанційне навчання, яке стало можливим завдяки розвитку інноваційних технологій, дозволяє широке застосування комп'ютерного тестування в якості основної форми контролю знань студентів загалом та при вивченні юридичних дисциплін зокрема. Не можна не визнати, що посилення інтересу до тестування пояснюється кризою у традиційній системі оцінювання знань у вищих навчальних закладах, прагненням усунути суб'єктивний фактор, адаптувати студентів до можливості успішного проходження тестових випробувань як складової конкурсних вимог на заміщення вакантних посад при працевлаштуванні, які в останній час набувають все більшого поширення.

Комп'ютерне тестування є безумовно більш об'єктивною формою контролю у порівнянні з традиційним оцінюванням. Невипадково вже у поточному навчальному році проводиться пілотний проект тестування випускників бакалаврської програми з права при вступі на магістерську програму, а з наступного року таке незалежне зовнішнє оцінювання стане обов'язковим. Тому викладачам важливо ґрунтовно оволодіти знаннями науки про тести – тестології, набути необхідних вмінь і навичок створення тестових завдань і застосовувати відповідну форму контролю не лише зі студентами заочно-дистанційної, але й денної форми навчання.

Основними етапами тестування, зазвичай, вважають підготовку тесту, організацію і проведення тестування та післятестову роботу. Відповідно підготовка тестових завдань включає такі етапи: 1) формування мети проведення тесту; 2) аналіз робочої навчальної програми дисципліни та її навчально-методичного забезпечення; 3) встановлення оптимальної кількості тестових завдань і часу на їх виконання; 4) опрацювання змісто-

вого наповнення тестових завдань; 5) аналіз результатів тестування; 6) коригування тестових завдань.

Ми поділяємо точку зору провідних тестологів щодо необхідності розв'язання тестових завдань самим розробником, його колегами з метою знаходження проблемних моментів, не передбачених автором. Така перевірка сприятиме вдосконаленню тесту, допоможе студентам уникнути труднощів під час його виконання, забезпечить більшу об'єктивність оцінювання результатів.

Викладачами кафедри правознавства розробляються тести для студентів заочно-дистанційної форми навчання із розрахунку 20 завдань до кожної з тем програми навчальної дисципліни за трьома рівнями складності, які застосовуються як для поточного, так і проміжного та підсумкового контролю знань. Це сприяє підвищенню рівня мотивації студента, а також надає можливість викладачеві застосовувати диференційований підхід до навчання студентів з різним ступенем засвоєних знань. Послідовно опрацьовуючи навчальний матеріал кожної з тем правової дисципліни, студент заочно-дистанційної форми навчання має можливість розв'язати, в першу чергу, поточні тести, що, безперечно, сприяє кращому засвоєнню матеріалу, дозволяє приділити більше уваги виявленим проблемним питанням і в разі необхідності звернутися за роз'ясненням. Рубіжний тестовий контроль передбачається для контролю вивчення тем змістового модуля, а підсумковий – усієї дисципліни.

Незважаючи на численні переваги тестового контролю, він має певні недоліки, серед яких можна назвати випадкове вгадування правильної відповіді, відірваність тестових завдань з юриспруденції від ситуативного контексту, недостатню інтелектуальну діяльність студента, неможливість повною мірою виявити свої творчі здібності під час роботи над тестами, оскільки подаються готові відповіді до завдань. Крім того, неправильні варіанти відповідей можуть перешкоджати роботі над тестами через наявність у них непотрібної та зайвої інформації. Істотним недоліком тестового контролю є й те, що це «німа» форма перевірки сформованих знань, умінь і навичок. Окрім того, оскільки

законодавство швидко змінюється, тестові завдання з галузевих юридичних дисциплін потребують постійного оновлення. Не заперечуючи неоднозначного сприйняття тестової форми контролю знань, усе ж можна визнати, що за заочно-дистанційної форми навчання вона видається найбільш оптимальною. І що головне – сприяє вирішенню одного із основних завдань сучасної освіти – сформувати у студентів потребу і вміння самоконтролю, що в свою чергу, є фундаментом індивідуалізації освітнього онлайн-процесу.

ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО ОСВІТНЬОГО МОБІЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ BYOD

Є. І. Івченко, к. т. н., доцент;

В. І. Божко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Зростання кількості мобільних пристроїв, поява нових додатків, зростання обсягу і цінності зберігаються на цих пристроях даних ставить перед навчальними закладами ряд нових питань:

– Що робити з мобільними пристроями співробітників та студентів?

– Як управляти контентом?

– Як забезпечити захист даних?

При цьому перед навчальними закладами постають такі проблеми:

– забезпечення централізованого управління налаштуваннями пристроїв під керуванням різних операційних систем (ОС);

– забезпечення безпеки інформації при її передачі та зберіганні;

– своєчасне оновлення програмного забезпечення;

– можливість використання як корпоративних пристроїв, так і пристроїв, які придбані користувачами;

– підтримка користувачів.

З точки зору організації електронного навчання впровадження концепції BYOD (Bring your own device) в практику навчаль-

ного закладу знаменує собою фактичне створення персоналізованого мобільного освітнього середовища.

Впровадження принципів BYOD тягне за собою:

- збільшення мотивації і зацікавленості студентів;
- забезпечення розширеного доступу до освітніх ресурсів ВНЗ;
- забезпечення спільної навчальної діяльності студентів в аудиторіях.

Незважаючи на безліч виникаючих проблем, концепція BYOD (Bring your own device) завоює все більше позицій в університетському середовищі. Тим часом, нові можливості неминуче пов'язані з новими небезпеками, і задля їх нейтралізації, навчальний заклад повинен приділяти більше уваги формуванню ефективного захищеного мобільного середовища на основі таких технологій як:

- Mobile Device Management (MDM) – управління мобільними пристроями;
- Virtual Desktop Infrastructure (VDI) – створення безпечних віртуальних робочих місць;
- Mobile DLP – протидія витокам інформації через мобільні пристрої.

Виділяють кілька ключових особливостей організації безпечного персонального мобільного середовища.

На етапі введення в експлуатацію це – контрольована активність доступу; управління конфігураціями (автоматичне поширення установок електронної пошти, VPN, Wi-Fi); корпоративний магазин додатків; регулювання поширення університетського контенту.

Безпечне управління мобільними пристроями як правила визначає: необхідність регулярної звітності і оповішень; використання чітко визначених поштових серверів; єдине управління для всіх ОС; єдину консоль для всіх типів пристроїв; масштабовану архітектуру.

Захист даних при доступі до загальноуніверситетських ресурсів передбачає: розмежування доступу до ресурсів з боку корпо-

ративної мережі; шифрування переданих даних; посилену автентифікацію; контроль даних, що завантажуються на пристрої.

Для нейтралізації виникаючих загроз виділяють наступні основні напрямки захисту:

- розробка та реалізація організаційних політик використання мобільних пристроїв;
- облік і управління пристроями;
- розмежування і контроль доступу до пристрою;
- захист критичних даних, що зберігаються або оброблюються на пристрої;
- автентифікація та захист даних при доступі до університетських ресурсів.

При цьому, облік і управління пристроями має на увазі інвентаризацію та облік пристроїв, моніторинг пристроїв, централізоване резервне копіювання, максимальну автоматизацію, використання групових налаштувань/політик.

Наразі все більше навчальних закладів намагаються ввести в організоване русло все різноманіття використовуваних студентами та співробітниками пристроїв шляхом централізованої установки MDM-додатків і як правило організоване таким чином персональне мобільне освітнє середовище дозволяє забезпечити ефективну реалізацію концепції BYOD в навчальному закладі.

СИСТЕМА ІНТЕНСИВНОГО ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

В. Ю. Стрельников, д. пед. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Із входженням України в глобальний економічний, інформаційний, освітній простір перед системою вищої освіти постає практична проблема: як поєднати переваги вітчизняної освіти (маємо на увазі системну підготовку магістрів спеціалізації «Педагогіка вищої школи») із модульною освітою (яка є вибір-

ковою підготовкою, складеною із окремих модулів)? Як швидко «створити» традиційну конкурентну перевагу наших випускників вищої школи, а саме – системні знання студентів?

Конкретні аспекти проектування навчання, які мали метою його інтенсифікацію, досліджувалися широким колом авторів. Разом з тим, аналіз наукових праць показав, що вони здебільшого стосувалися інтенсивного вивчення іноземної мови та практичного застосування сугестопедії Г. Лозанова. Поза увагою дослідників залишилися питання проектування системи інтенсивного навчання з урахуванням можливостей інформаційних технологій.

Зважаючи на це, нашою метою став пошук теоретичних засад побудови концепції проектування системи інтенсивного навчання з урахуванням можливостей інформаційного суспільства та теоретичних надбань у педагогіці, зроблених на основі системного підходу. Важливим вважаємо з'ясування основних понять концепції проектування системи інтенсивного електронного навчання: «проектування», «дидактична система», «технологія навчання», адже будь-яке проектування розпочинається з чіткого визначення того, що проектувати, як проектувати, яка мета проектування тощо.

Сутність проектування системи інтенсивного електронного навчання полягає у визначенні (аналізі) вихідних умов, факторів і характеристик навчального процесу і побудові його прогнозованої моделі. На наш погляд, застосування поняття «проектування» в педагогіці сприятиме перегляду уявлень про деякі традиційні категорії, вирішенню ряду методологічних проблем, оскільки розширить термінологічний простір науки. Класичне проектування в технічних науках (М. Азімов, Л. Б. Арчер, В. Гаспарський, Дж. К. Джонс, Я. Дитріх, П. Хілл та ін.) традиційно розуміється як підготовчий етап виробничої діяльності. Воно призначене для вирішення актуальної технічної проблеми, основою його є винахід; зміст проекту визначається ціннісними орієнтаціями; у процесі проектування моделюється певний об'єкт дійсності; у підсумку проект придатний для масового тиражування.

«Дидактична система» – спеціально створена цілісна єдність педагогів, студентів, засобів, технологій та умов навчання, яка дозволяє побудувати управління пізнавальною діяльністю сту-

дентів з метою досягнення певного рівня їх професійної підготовки. Вона є упорядкованою множиною взаємопов'язаних та взаємообумовлених цілісних структурних та функціональних компонентів, що становлять єдине ціле в своїй структурі, поєднаних спільними цілями, мотивами і завданнями, спрямованими на виховання та навчання особистості. Схематично дидактичну систему можна зобразити як зв'язок її елементів: викладач; студент; зміст навчання; технології навчання; засоби навчання (умови); мета; середовище; F – якість (функція) системи; G – системотворчий фактор, який означає діяльність, її різновиди та іншу взаємодію між елементами.

Технологія навчання – жорсткий алгоритм прийомів, методів, технік навчання, який гарантує досягнення мети. Хоча термін «технологія» стосовно педагогічних явищ звучить дещо формально, адже він більше характеризує механічні процеси, взаємодію людини з предметами, речами, навчальним середовищем, а не взаємодію людей. Лише умовно можна перенести його на цю сферу, дотримуючись загальноприйнятого визначення технології як сукупності прийомів, застосовуваних у якійсь справі.

Поняття «інтенсивне навчання» ми трактуємо як посилене, напружене навчання, яке дає найвищу продуктивність; яскраве, насичене (з франц. *intensif* – інтенсивний, посилений від *intense* – інтенсивний, навантажений, посилений, різкий; з лат. *intensus* – сильний, напружений, енергійний, живий). Є і англійський відповідник – *accelerative learning* (від лат. *accelero* – прискорюю).

Слід вказати на появу нових засобів навчання: електронний підручник, його мультимедійна версія, електронний лист основного змісту навчання, електронний опорний конспект, довідковий модуль, пояснюючий модуль, автоматизована навчальна система, електронний задачник, електронний лабораторний практикум, функціональний комп'ютерний тренажер, автоматизована інформаційна система, система автоматизованого проектування, автоматична система контролю знань, експертна навчальна система, автоматизована система наукових досліджень, комплексний комп'ютерний тренажер, електронні засоби навчання для ділових ігор тощо.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В. А. Іноземцев, к. пед. н., директор;

С. Е. Мороз, к. пед. н., викладач

Полтавський кооперативний технікум

Об'єктивною потребою сучасного суспільства є пошук оптимальних шляхів організації навчально-виховного процесу, раціональних варіантів змісту навчання і його структури. Успіх професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг, на наш погляд, пов'язаний із застосуванням такої методичної системи, яка стимулюватиме підвищення рівня зацікавленості студентів щодо отримання нових знань. При цьому у навчально-виховному процесі доцільно акцентувати увагу на розвитку мотивації майбутніх фахівців у оволодінні майбутньою професією, усвідомленні особистістю мотивів навчання, реалізації зв'язку навчальної та професійної діяльності, формуванні професійної компетентності.

Як підкреслюють автори численних досліджень, наростаючі темпи розвитку нових технологій, інформаційний «вибух» і швидке «старіння» інформації, різке ускладнення, автоматизація та комп'ютеризація виробничих процесів, висока ймовірність виникнення «нестандартних» ситуацій у виробничій та соціальній сферах – все це вимагає від випускника вищого навчального закладу, окрім професійних знань, умінь і навичок, ще й індивідуальних якостей особистості, які забезпечать їй гнучкість і динамізм професійної поведінки, креативність у професійній діяльності, самостійність у пошуку та освоєнні нової інформації і нового професійного досвіду, а також здатність до прийняття адекватних рішень у «нестандартних» ситуаціях в умовах дефіциту часу та навички оптимальної взаємодії з іншими учасниками виробничого процесу і спільної професійної діяльності у колективі.

Оскільки випускнику доведеться працювати в умовах глобальної інформатизації суспільства, його необхідно забезпечити

навичками користування сучасними інформаційними технологіями. Впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес дозволяє не тільки вирішити окреслену проблему, але й сприяє реалізації ідеї індивідуалізації та диференціації навчання, що є основними завданнями сучасної системи освіти України.

Основними цілями комп'ютеризації педагогічного процесу є:

- формування уявлення педагогічного колективу, співробітників і студентів про інформаційне суспільство;
- визнання пріоритетного значення нових комп'ютерних технологій у діяльності викладача та адміністрації, у професійній підготовці фахівців сфери послуг;
- формування інформаційної культури педагогічного колективу та студентів;
- підвищення ефективності освітнього процесу та роботи педагогічного колективу за допомогою впровадження нових комп'ютерних технологій.

Основними завданнями комп'ютеризації педагогічного процесу є:

- розвиток творчого, самостійного мислення студентів, формування вмінь і навичок самостійної роботи на комп'ютері;
- розвиток матеріально-технічної бази у навчальному закладі в галузі інформатизації;
- підвищення інформаційної культури педагогічних та управлінських кадрів;
- організація доступу педагогам і студентам до інформаційних ресурсів мережі Internet;
- можливість організації дистанційного навчання (створення навчальних програм);
- віртуальне навчання, як нова ступінь в розвитку освіти;
- збільшення наочності у навчальному процесі;
- використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет у педагогічному процесі;
- застосування ІКТ для контролю знань студентів;
- розвиток інформаційної культури студентів (проектне навчання, моделювання, пошук інформації у мережі Інтернет).

На наш погляд, існує низка проблем, які необхідно вирішувати для підвищення ефективності використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі:

- недостатня готовність викладачів до роботи в умовах застосування комп'ютерних технологій;
- недостатня кількість якісних навчальних та інших комп'ютерних програм і систем, які можуть бути використані у освітньому процесі.

Вирішення цих проблем ми пов'язуємо із поширенням досвіду застосування ІКТ, у тому числі й у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів системи Укоопспілки.

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА І WEB-ДИЗАЙН»

О. В. Ольховська, к. ф.-м. н., завідувач сектору розробки електронних засобів навчання Інституту заочно-дистанційного навчання

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта повинна орієнтуватися на формування освіченості особистості, яка буде працювати у майбутньому інформаційному суспільстві в умовах багатовекторності технологічного розвитку, глобалізації та конкуренції ринку товарів та послуг, збереження навколишнього середовища, а також соціальної відповідальності та швидкої зміни, що очікується у майбутньому. А це означає, що зараз, як ніколи раніше, є актуальним питанням використання дистанційних технологій навчання, як відкритої системи, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання.

Впровадження дистанційних технологій навчання в освітній процес в Полтавському університеті економіки і торгівлі є одним з пріоритетних напрямів [1]. Використання інноваційних

технологій, їх вдосконалення та адаптація до потреб процесу дистанційного навчання забезпечує якість початкового продукту.

При розробці дистанційного курсу з навчальної дисципліни «Комп'ютерна графіка і web-дизайн» було враховано ряд принципів забезпечення якісного дистанційного навчання:

- заохочення контактів між студентами та викладачем;
- використання активних засобів навчання;
- зворотний зв'язок;
- ефективне використання часу;
- висока мотивація.

Даний дистанційний курс розроблявся з метою його використання студентами як денної та і заочної форм навчання. Зважаючи на це, було враховано ряд особливостей, які стосувалися практичних завдань. Студенти денної форми навчання мають змогу бути присутніми на заняттях та отримувати консультації викладача, натомість студенти заочної форми не мають такої можливості. Для надання можливості наочного ознайомлення з процесом виконання практичного завдання в дистанційному курсі було розміщено відеоматеріали, в яких демонструється виконання поставлених завдань методами, що пропонує викладач та розглядається можливість використання інших способів. Також, використовуються відеоматеріали, які демонструють виконання інших завдань, що стосуються запропонованої тематики.

Для поточного контролю та перевірки засвоєння теоретичного матеріалу до кожної теми розроблено тестові завдання, що дає змогу аналізувати роботу кожного студента з дистанційним курсом.

Високу ефективність дистанційного навчання забезпечує активна педагогічна діяльність в інформаційному середовищі та цілеспрямований характер навчання. Це впливає на сприйняття навчального матеріалу та його значимість, а через них – на мотивацію, активність й актуалізацію самостійної роботи студентів.

На даний момент, дистанційний курс є чи не найважливішою складовою процесу дистанційного навчання, а, отже, його вміст

це вияв професіоналізму, майстерності, знань, навичок, умінь автора чи авторів зацікавити, донести, допомогти студентові отримати максимум знань і умінь.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання (досвід проведення педагогічного експерименту у Полтавському університеті економіки і торгівлі) / Полт. універ. екон. і торгівлі ; редкол.: В. М. Артеменко та ін. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2013. – 115 с.

КОМП'ЮТЕРНЕ ТЕСТУВАННЯ З ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ЗАДАЧІ І ПЕРСПЕКТИВИ

О. І. Порхунов, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На кафедрі загальноінженерних дисциплін Полтавського університету економіки і торгівлі на протязі багатьох років здійснюється комп'ютерне тестування з технічних дисциплін.

Наприклад, комп'ютерне тестування з навчальної дисципліни «Електротехніка» за своїм статусом є підсумковим і проводиться провідним лектором по закінченню вивчення всієї навчальної дисципліни. Позитивні результати підсумкового тестування є підставою для отримання заліку студентом заочного факультету або позитивної оцінки («задовільно») студентом стаціонару при диференційованій формі підсумкового контролю – письмовому іспиту. Позитивні результати тестування для визначення загальних оцінок «добре» та «відмінно» враховуються сумісно з іншими видами навчальної діяльності студента (поточним тестуванням, а також виконанням й захистом лабораторних і розрахунково-графічних робіт).

Результати контрольного тестування можуть використовуватися науково-навчальним центром для аналізу якості викладання навчальної дисципліни.

Обсяг тестових завдань для підсумкового контролю (кількість запитань або завдань в тесті) визначено нами залежно від обсягу годин на навчальну дисципліну (таблиця).

**Таблиця – Визначення кількості тестових завдань для
навчальної дисципліни »Електротехніка«**

Обсяг навчальної дисципліни в кредитах (54 години)	Кількість тем, з яких прово- диться підсу- мове тестування	Вибіркова кількість тес- тових завдань для одного студента	Загальна кількість тес- тових завдань з дисципліни
1,5 кредити (1 модуль)	7	21	120

Комп'ютерне тестування здійснюється з використанням системи OpenTEST в центрі тестування.

Тестування організує викладач (або оператор центру тестування), який визначає параметри сеансу тестування, а саме, кількість запитань в сеансі, час на проведення сеансу, а також шкалу оцінювання. Проводить тестування оператор центру тестування по заявці викладача.

Форма подання тестів – закрита, яка передбачає вибір студентом однієї правильної відповіді з пропонованого набору. Врахування завдань різної важкості здійснюється за допомогою коефіцієнта «ваги». Загальна оцінка знань студента за всіма тестами визначається пропорційним відношенням загальної суми отриманих балів до максимально можливої суми, які визначаються автоматично.

Перевага комп'ютерного тестування – в прозорості і незалежності від зовнішніх впливів. Воно є об'єктивним показником освоєння студентом дисципліни, а також показником якості роботи викладача. Окрім цього, комп'ютерне тестування з найменшими затратами дає можливість відслідкувати відповідність навчання в Полтавському університеті економіки і торгівлі та в його філіях.

Кафедра знаходиться на початку шляху, пов'язаного з комп'ютерним тестуванням. Які задачі й перспективи стоять перед нею в подальшому розвитку комп'ютерного тестування з технічних дисциплін? Їх декілька. Це:

- застосування й подальший розвиток поточного комп'ютерного тестування;
- удосконалення тестових завдань та форм їх подання;
- застосування навчаючого режиму тестування як виду самостійної підготовки студента;
- інтеграція з системою дистанційного навчання.

Розв'язання цих задач дозволить, на наш погляд, підвищити якість навчання студентів.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З КУРСУ «ІНЖЕНЕРНА ГРАФІКА» З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

О. В. Володзько, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Зростання інтересу до комп'ютерних графічно-інформаційних технологій, які в наш час інтенсивно розвиваються, пояснюється їх найвищою інформативністю порівняно з іншими носіями інформації [1]. Так, використання комп'ютерних технологій при вивченні графічних дисциплін відкриває широкі можливості для творчого викладання креслення, забезпечує політехнічний принцип навчання, інтенсифікує навчальний процес, підвищує мотивацію навчання та розумову активність студентів, покращує розвиток просторового мислення. Тому, впровадження елементів комп'ютерної графіки при виконанні графічних робіт з курсу «Інженерна графіка» для студентів напрямів підготовки «Харчові технології та інженерія» та «Готельно-ресторанна справа» є своєчасним та актуальним.

Застосування комп'ютерних технологій на практичних заняттях з інженерної графіки в цьому році відбувається з використанням прикладної графічної програми «Компас-3D». При опануванні курсу студентам ставиться завдання створювати креслення, схеми, і іншу конструкторську документацію як традиційними методами нарисної геометрії, так і з використанням методів комп'ютерного 2D і 3D моделювань. Це дозволило звіль-

нити студента від трудомістких, однотипних креслярських робіт, які на комп'ютері виконуються якісніше, точніше і швидше.

Для проведення етапу пояснення нового матеріалу викладач мав змогу за допомогою графічного редактора, робочий стіл якого відображався на екрані мультимедійного проектора, наочно продемонструвати правильні та швидкі прийоми роботи, поспідовно виконати мікроетапи комп'ютерного конструювання, що важко зробити при індивідуальному поясненні кожному студенту на робочому місці.

Перехід до наступного мікроетапу конструювання відбувався тільки після того, як усі студенти групи виконали попередній. У разі, якщо у студентів виникало ускладнення, тобто доза навчального матеріалу була не освоєна і навички не вироблені, викладач мав змогу повторити етап, можливо, повільніше, або трохи змінивши його. Таким чином, на заняттях досягалась інтерактивність – принцип негайного зворотного зв'язку в навчанні. Після виконання етапу пояснення студентам пропонувалось самостійно виконати індивідуальні завдання для закріплення пройденого матеріалу.

Досвід проведення практичних занять з використанням комп'ютерних технологій дозволив зробити висновок, що більшість студентів досить успішно усвідомлюють динаміку процесу креслення, особливості виконання кожної операції, що сприяло покращенню якості їх графічної підготовки та формуванню практичних навиків конструкторської діяльності. Але, деякий відсоток студентів мають доволі низьку інформаційну культуру. Від того, наскільки студент досконало володіє комп'ютером на рівні користувача залежить, чи досягне праця викладача успіху, чи доцільне застосування на занятті фронтальних комп'ютерних технологій. Тому, актуальним стає питання розробки методичного супроводу кожної графічної роботи для можливості самостійного доопрацювання матеріалу.

Другим важливим питанням є рівень інформаційної культури викладачів. Враховуючи, що автоматизація графічних робіт не лише прискорює процес проектування і розробки конструкторської документації, але і ставить його на більш високий профе-

сійний рівень, вважаємо за необхідне викладачам таких дисциплін, як, наприклад, «Проектування закладів ресторанного господарства з основами САПР», «Дизайн об'єктів готельно-ресторанного господарства», «Громадське будівництво» володіти певними уміннями та навичками комп'ютерної графіки для застосування їх в навчальному процесі. Для цього необхідно організувати на базі університету тренінги з комп'ютерної графіки та навчальні заняття для викладачів досвідченими спеціалістами.

Поки ж, лише одиниці викладачів опановують ці технології самотужки, тому, як наслідок, зрозуміла відсутність позитивної мотивації використання сучасних графічних редакторів у процесі навчання.

Список використаних джерел

1. Яшанов С. М. Дидатктична концепція навчання на основі комп'ютерних технологій / С. М. Яшанов // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 20 – С. 179–182.

ВИКОНАННЯ ПРОЕКТІВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМИ VISIO

Н. А. Дзюба, к. т. н., доцент

Одеська національна академія харчових технологій

Проектування – це перспективна діяльність, прибуток від якої може бути отриманий через визначений, іноді тривалий термін. У зв'язку з цим нові ЗРГ повинні відрізнятися найбільш прогресивними технологічними процесами комплексною механізацією і автоматизацією виробництва, а також навантажувально-розвантажувальних і складських робіт, подальшим поліпшенням умов праці, підвищенням якості продукції, що випускається розширенням асортименту.

Сучасний ринок проектних робіт вимагає переходу на нові технології. Це змушує проектні організації підвищувати рівень

технічного оснащення. Ускладнення завдань проектування підприємств ресторанного господарства на певному етапі їх розвитку опинилося в протиріччі із застарілими непродуктивними методами по їх реалізації. Одним з найбільш ефективних шляхів усунення цього протиріччя при проектуванні будівництва або реконструкції підприємств ресторанного господарства є впровадження системи автоматизованого проектування (САПР), згідно ГОСТ 23501.101-87 «Система автоматизованого проектування».

Найбільше поширення в нашій країні отримали наступні САПР: Autodesk Inventor, Mechanics, ElectricS, APM WinMachine (машинобудування), AutoCAD Map, AutoCAD Civil, GeonICS (геоінформаційні системи і землеустрій), AutoCAD Revit Architecture, AutoCAD Architecture (архітектура і будівництво), AutoCAD ЗАХОДІВ (інженерні комунікації), VISIO та ін.

Програма VISIO зручна тим, що вона входить до програмного пакету Microsoft та може бути встановлена та активована на будь-якому персональному комп'ютері. Програма легка в обслуговуванні та при проектуванні ЗРГ особливо студентами, життя яких досить динамічне, що не залишає багато часу для освоєння складних програм САПР. Візуалізація інформації в програмі виконується за допомогою використання різноманітних фігур, згрупованих за категоріями. При виборі користувачем шаблону конкретної тематики, бічна панель заповнюється фігурами, ймовірність застосування яких в процесі роботи найвища. В останній версії Microsoft VISIO дана панель дещо змінилася – була додана категорія «Експрес фігури». Вона містить об'єкти, що найчастіше використовують у відкритому документі.

Для роботи в VISIO на першій сторінці в колонці у лівій частині необхідно вибрати іконку *«Карти і плани поверхів»*, після чого відкривається сторінка з переліком шаблонів. Вибираємо шаблон *«План поверхів»*.

У правій частині сторінки натискаємо іконку *«Створити»*, після чого відкривається сторінка, яка поділяється на праву більшу та ліву меншу частини. Права частина слугує для побудови елементів креслення. У лівій частині сторінки надаються усі

шаблони, які можна використати для побудови планів та розрізів. Вони поділяються на сім підгруп, з яких для виконання компоновальних креслень можна використати п'ять наступних: примітки, основні компоненти будови, структурні елементи, графічні примітиви, розміри (техніка).

У полі, яке є поділеним на клітини, елементи промислової споруди наносять методом перетягування шаблонів та підгонки їх до потрібного розміру. Але слід врахувати, що компоновальне креслення не є будівельним і на ньому усі будівельні конструктивні елементи відіграють допоміжну роль, основна увага приділяється нанесенню технологічного обладнання. На плані кожний апарат зображується у вигляді його зовнішнього контуру з орієнтацією відносно осей каркасних колон, осей прогонів або стін будівлі (для безкаркасних споруд). На плани наносять: координатні осі промислової споруди та розміри, які визначають відстань між ними; конструктивні елементи промислової споруди (колони, стіни, перемички, віконні прорізи, двері, сходи); обладнання та обслуговуючі площадки, прив'язки обладнання до осей; лінії розрізів; номери позицій апаратів та приміщень; експлікацію приміщень.

Програма підтримує різні формати файлів: власні формати (VSD, VST, VTX, VDX, VST, VSX, VSS, VDX, VSL), масштабні векторні рисунки (SVG, SVGZ), креслення AutoCAD (DWG, DXF), метафайли (EMF, WMF, EMZ) та інші (BMP, GIF, JPEG, PNG).

Таким чином, програмне забезпечення VISIO можна використовувати на ряду із іншими програмами САПР та використовувати її в автоматизованому проектуванні сучасних ЗРГ.

МУЛЬТИМЕДІЙНА ДОШКА ТА ЇЇ РОЛЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Т. І. Ярошенко, викладач

Хорольський агропромисловий коледж

Прискорення науково-технічного прогресу, його стрімкий розвиток поставило перед сучасною педагогічною наукою важ-

ливе завдання – виховати та підготувати підростаюче покоління, здатне активно включатися у якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов’язаний з інформатизацією та комп’ютеризацією. Із збільшенням кількості інформації в сучасному суспільстві збільшується потреба у висококваліфікованих фахівцях на ринку праці. Таким чином постає питання про компетентність сучасних спеціалістів в їхній галузі, вміння володіти, опрацьовувати та подавати інформацію з різних джерел [2, с. 32].

Сьогодні, з огляду на сучасні реалії, викладач повинен вносити в навчальний процес нові методи подачі інформації, такі щоб зацікавили студентів і разом з тим несли відповідні знання. Сучасні інформаційні технології навчання, що використовуються в навчальному процесі, значною мірою сприяють розв’язанню актуальних проблем активізації навчально-пізнавальної діяльності. Їх застосування дозволяє реалізувати диференційований підхід до студентів з різним рівнем готовності до навчання, якісно готувати майбутніх фахівців своєї справи та зробити сам процес навчання мобільним [2, с. 65].

Актуальність обраної теми полягає в тому, що сучасні інформаційні технології стають все популярнішими у сфері освіти. Що це таке мультимедійна дошка та яким чином її можна використовувати в освітньому процесі, які її переваги та недоліки на сьогоднішній день, я і намагалася з’ясувати у даній роботі.

Отож, що ж таке «Мультимедійна дошка» про яку так часто говорять?

Інтерактивна дошка – це зручний сучасний інструмент для ефективного проведення презентацій, семінарів та навчальних занять. Вона відрізняється від звичайного монітора поверхнею, яка чутлива до дотику та має великі розміри – для зручності в роботі з аудиторією. Саме поняття інтерактивності полягає в можливості вносити корективи, нотатки чи певні зауваження в демонстраційний матеріал, змінювати послідовність кадрів, зберігати необхідні кадри чи їх фрагменти для подальшої роботи. Але інтерактивне заняття – це не лише презентація в традиційному розумінні, де можна було просто застосувати проектор. В

процесі використання інтерактивної дошки потрібно працювати з навчальним матеріалом, наприклад, щось викреслювати, компонувати, демонструвати роботу одного студента всім іншим в аудиторії, демонструвати Веб-сайти через інтерактивну дошку всім слухачам, використовувати групові форми роботи, здійснювати спільну роботу з документами, таблицями або зображеннями, керувати комп'ютером без використання самого комп'ютера та багато іншого [1, с. 12].

Які ж переваги використання мультимедійної дошки на заняттях? По-перше, економія часу під час вивчення нового матеріалу. Крім того кожний студент одержує можливість після закінчення заняття одержати файл з його записом. По-друге, підвищується ефективність подачі навчального матеріалу. По-третє, сприяє організації під час групової роботи навичок, які важливі для успішної діяльності в різних галузях у майбутньому. По-четверте, використання мультимедіа, дозволяють створювати проблемну ситуацію, підтримувати діалоговий режим роботи та на високому темпі розвивати бесіду і дебати. По-п'яте, дозволяє відразу контролювати роботу студентів і закріплювати навчальний матеріал, проводячи опитування та контрольні роботи. По-шосте, використання інтерактивної дошки підвищує зацікавленість студентів у навчанні [1, с. 33].

Дійсно використання такої технології покращує саме навчання. Але сама мультимедійна дошка нездатна змінити цілком ведення освітнього процесу. Наявність дошки у аудиторії припускає її інтенсивне та оптимальне використання. Для продуктивного впровадження інтерактивних дошок у навчальний процес потрібні добре побудована методологія, підкріплена методичними матеріалами, якісним програмним забезпеченням, викладачами, які володіють відповідними методиками, здатними до проведення занять з їх використанням. Більшість проблем, з якими стикаються викладачі у створенні електронного варіанту навчального матеріалу, пов'язано з відсутністю достатніх навичок проектування інформаційного простору і користувацького інтерфейсу. Педагогічно доцільним є застосування таких техно-

логій навчання тільки тоді, коли викладач має навички управління цим засобом.

Отже, використання інформаційних технологій – життєва необхідність сьогодення. Віддаючи перевагу сучасним технологіям навчання, можна зазначити, що це: ефективний, цікавий спосіб навчання, активна участь у роботі, а не стандартне відтворення відповідей на питання, можливість досягти більшого результату з найменшою затратою часу, краще сприйняття і запам'ятовування інформації та багато іншого. При цьому не варто забувати, що не дивлячись на безмежні можливості мультимедійної дошки, в сучасному інформаційному суспільстві головною діючою особою при проведенні аудиторних занять все ж таки залишається викладач, який володіє сучасними активними методиками, а всі засоби інформаційно-комунікаційних технологій є тільки допомогою в його діяльності, які доповнюють його живе слово [3, с. 24].

Список використаних джерел

1. Лапінський В. В. Мультимедійна дошка / В. В. Лапінський, Л. А. Карташова. – Київ : Шкільний світ, 2011. – 128 с.
2. Основи нових інформаційних технологій навчання : посібник для вчителів / Машбиць Ю. І., Гокуль О. О., Жалдак М. І. та ін. ; за ред. Машбица Ю. І. ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Київ : ІЗМН, 1997. – 264 с.
3. Роберт І. Сучасні інформаційні технології освіти [Текст] / І. Роберт. – Москва : Школа-Пресс, 2004. – 454 с

**ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ
В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД**

Т. О. Бодня, асистент;

Л. М. Кириченко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Головною метою розвитку вищої освіти України на сучасному етапі є інтеграція вищої освіти України до європейської освітньої системи в умовах приєднання до Болонського процесу, запобігаючи можливим складнощам і враховуючи перспективи цього прогресивного процесу, узгоджуючи та поєднуючи національні компоненти вищої освіти з вимогами Болонської декларації задля створення єдиної зони європейської вищої освіти.

Основними напрямками культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції визначено впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, презентація і поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС. Це сприятиме підвищенню в Україні європейської культурної ідентичності та входження до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища.

Враховуючи це, одним з актуальних завдань сучасної освіти є суттєве оновлення змісту освіти, пошук, створення та застосування найефективніших сучасних форм і методів навчання для забезпечення високої якості знань студентів. Завдяки політиці українського уряду на початку ХХІ ст. приєднання до Болонського процесу визначило реформаторські кроки України до європейської інтеграції у сфері вищої освіти.

З метою пристосування освітньої діяльності до динаміки сучасного життя європейська реформа впроваджує гнучку систему навчальних кредитів, надає можливість зарахування та накопичення в загальному освітньому здобутку людини не лише її по-

передніх навчальних надбань, але й практичного досвіду у певній галузі, а система безперервної освіти доповнюється можливістю навчатися протягом усього життя, у власному темпі, відповідно до індивідуальних потреб та можливостей людини. Навчання стає багато дисциплінарним. Враховує необхідність оволодіння щонайменше однією іноземною мовою, новітніми інформаційними технологіями. Багатий український досвід слугуватиме надійним стартом для подальшого вдосконалення національної системи освіти та її узгодження з європейською, а також розвитку освітніх впливів.

Існує значна кількість проблем української вищої освіти у контексті Болонського процесу:

- надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей;
- недостатнє визнання у суспільстві рівня «бакалавр» як кваліфікаційного рівня;
- загрозлива у масовому вимірі тенденція до погіршення якості вищої освіти;
- збільшення розриву зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці;
- українська система наукових ступенів складніша, порівняно із загальноєвропейською, це перешкоджає мобільності викладачів і науковців в Європі;
- неадекватно до потреб суспільства й ринку праці вирішується питання такої розповсюдженої ланки освіти, як технікуми і коледжі, це при тому, що їхня чисельність у державі в чотири рази більша, ніж ВНЗ III та IV рівнів акредитації;
- добре організована система підвищення кваліфікації та перед підготовки відійшла у минуле, а нової системи, що задовольняла б потреби ринкової економіки, в Україні не створено. Тому дуже важливий загальноєвропейський принцип «освіта через усе життя» поки що в умовах нашої держави не може бути повною мірою реалізований.

Отже, інтеграція української вищої освіти у європейський та світовий освітній простір можлива лише за умов реформування та модернізації підготовки спеціалістів у вищих навчальних за-

кладах країни в контексті Болонського процесу. Якщо в результаті таких дій рівень вищої освіти в Україні підвищиться, а мусить бути тільки так і не інакше – це буде вагомим внеском національної вищої школи в перспективне майбутнє нашого суспільства та сприятиме визнанню держави Україна серед рівноправних членів Європейського Союзу.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В. В. Гончаренко, д. е. н., професор;

О. В. Горячов, к. е. н., доцент;

В. І. Клименко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Невід’ємною умовою розвитку національної економіки будь-якої країни, не винятком є і Україна, являється безперервне навчання громадян, що дозволяє державі залишатися конкурентоспроможною на світовому ринку товарів і особливо послуг освітніх, серед яких важливе місце займає освітня послуга.

Освітня послуга – це процес формування компетенцій (знань, умінь, навичок, здібностей) споживача як суб’єкта суспільно-економічних відносин з метою задоволення його потреб.

На формування освітніх послуг в Україні впливає безліч проблем, на основних з них зупинимося більш детально. Однією з найважливіших проблем сучасної освіти, на нашу думку, є встановлення відповідності між інтересами і можливостями різних суб’єктів, що діють в системі освіти. Сучасний ринок праці вимагає від компетентних працівників одночасно мати і знання і навички, а не тільки абстрактні, нехай і фундаментальні знання. Окрім цього, освітня система плюс до всього, повинна вчити і навичкам адаптації, давати знання про самостійне управління життєвими ситуаціями, що необхідно громадянам і в майбутній трудовій діяльності, і в соціальному середовищі [1].

Не сприяє формуванню сучасних освітніх послуг їх недостатня якість, яка визначається кадровим забезпеченням, якістю пе-

дагогічного, науково-дослідного і адміністративно-управлінського персоналу всіх рівнів (професійними, діловими і особистісними характеристиками, здатністю до творчості і розвитку, володіння сучасними знаннями і навичками, практичним досвідом в професійній області та ін.); якістю навчально-допоміжного персоналу.

Також на шляху формування освітніх послуг суттєвою є проблема недостатності матеріально-технічної бази освітньої установи, адекватної сучасним вимогам ринку праці.

Таким чином, саме вирішення зазначених проблем сприятиме ефективному формуванню освітніх послуг в Україні, які б відповідали найкращим світовим стандартам якості освіти.

Список використаних джерел

1. Скок П. О. Сучасні тенденції розвитку ринку освітніх послуг [Електронний ресурс] / П. О. Скок // Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 2013. – № 8. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=777>. – Назва з екрана.
2. Стародубцева Л. В. Особенности формирования отечественного рынка образовательных услуг [Електронний ресурс] / Л. В. Стародубцева // Nauka-rastudent електронний журнал. – 2015. – Режим доступу: <http://nauka-rastudent.ru/17/2623/>. – Назва з екрана.

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В УНІВЕРСИТЕТАХ НІМЕЧЧИНИ

І. А. Артеменко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Європейський вектор міжнародної інтеграції України зумовлює необхідність пізнання та запозичення кращого досвіду підготовки фахівців-економістів у країнах ЄС і, передусім, у тих з них, які досягли найбільших успіхів у розвитку господарства. Очевидно, що однією з таких країн є Німеччина, а тому звернення до її досвіду в галузі економічної освіти є актуальним для українських університетів.

Вивчення цього досвіду на основі відкритих інтернет-ресурсів [1] та окремих наукових публікацій [2] дозволило узагальнити окремі висновки-тези, які полягають у наступному:

- економічну освіту в Німеччині студенти здобувають у шістнадцяти зі 103 університетів країни та бізнес-школах з економіки, які здійснюють підготовку економістів після університетську;

- на всіх економічних факультетах Німеччини студенти вивчають класичну економічну дисципліну Betriebswirtschaftslehre (BWL), а в багатьох – Volkswirtschaftslehre (VWL);

- навчання за програмою BWL передбачає опанування студентами знань з мікроекономіки, організації підприємства, менеджменту, управління виробництвом, маркетингу, бухгалтерського обліку, оподаткування, фінансів та інших навчальних дисциплін;

- навчання за програмою VWL включає в себе вивчення світового господарства на національному і глобальному рівнях, а також міжнародного менеджменту;

- маркетинг та менеджмент, у тому числі міжнародний, у ФРН вважаються відгалуженнями двох основних економічних дисциплін BWL і VWL;

- на основі програм BWL і VWL наприкінці XX ст. утворюються новітні програми спеціалізованої економічної підготовки з: економічної інформатики (фахівці у галузі програмування економічних і виробничих процесів), економічної математики (фахівці у галузі розробки комп'ютерних програм для банків, страхових і консалтингових фірм); економічної педагогіки (викладачі з економіки шкіл і коледжів), інженерної економіки (фахівці у галузях економіки машинобудування, електротехніки, інформаційно-комунікаційних технологій, галузевих та національних систем закупівель і продаж);

- навчальний процес включає теоретичні заняття і стажування на підприємствах, яке для багатьох студентів є першим кроком у професійній кар'єрі;

- частина економічних факультетів знаходиться під патронатом великих компаній, які є джерелом новітніх технологій

господарювання, що вивчаються викладачами і студентами, а також роботодавцями для здібних випускників;

– керівні працівники-практики, які не мають економічної освіти та випускники економічних факультетів, які потребують оновлення економічних знань, навчаються в економічних бізнес-школах, найбільш відомими з яких є Мангеймська, Мюнхенська, Лейпцигська, Кельнська та бізнес-школа ESCP Europe у Берліні. Навчання в цих школах базується на тісній кооперації з подібними навчальними закладами у Франції, Великобританії та США, здійснюється переважно англійською мовою та є високо-вартісним (вартість навчального курсу 1,5–2 роки становить від 25 до 50 тис. євро).

Порівняння системи економічної освіти у вітчизняних університетах з німецькою свідчить про те, що вони мають багато спільних рис змісту та тенденцій розвитку. Їх помітною відмінністю є те, що в Україні більшість студентів-економістів отримують освіту у рамках спеціалізованих економічних дисциплін (облік і аудит, фінанси, економіка підприємства, менеджмент), а не за комплексними програмами економічної підготовки типу BWL і VWL, у яких ці фахи є спеціалізаціями і не мають тієї «самостійності», як в Україні. Іншою відмінністю підготовки фахівців-економістів в Україні є занадто формалізований характер практичної підготовки студентів, яка, на відміну від стажування студентів німецьких університетів, є не тільки досить регламентованою, а й обмеженою у часі і переважно не виконує роль первісної адаптації студентів на виробництві.

Більш суттєвими, відзначають дослідники [3, 4], є відмінності в організації та якості навчального процесу. Діяльність німецьких університетів не залежить від її фінансування студентами, а отже вимогливість до рівня знань і принциповість у їх оцінці є важливою характеристикою навчання і, як наслідок, якості підготовки фахівців. Крім того, у німецьких університетах навчальний процес є менш формалізованим щодо термінів вивчення навчальних дисциплін, виконання студентами програм навчальних практик, а широке використання комп'ютерно-мережевих технологій значною мірою забезпечує його віртуальний характер.

Список використаних джерел

1. Изучаем экономику в Германии на родине «Капитала» [Электронный ресурс] // InfoStudy : [вэб-сайт] / InfoStudy – образование и обучение за рубежом. – Электрон. текст. данные. – [Киев], 2015. – Режим доступа: <http://infostudy.com.ua/press/articles/308/>. – Название с экрана.
2. Экономическое образование в Европе: обзор лучших бизнес-школ Германии [Электронный ресурс] // The Elch : [вэб-сайт] / The Elch – сайт о зарубежном образовании. – Электрон. текст. данные. – [б. г.], 2012–2015. – Режим доступа: <http://the-elch.com/articles/jekonomicheskoe-obrazovanie-v-evrope-obzor-luchshih-biznes-shkol-germanii>. – Название с экрана.
3. Геймер Х. Система высшего образования в Германии – камо грядеши. Реформы и инициативы для XXI века / Х. Геймер, Р. Геймер. – Образование и наука. – 1999. – № 2/3. – С. 54–63.
4. Дужа-Задорожна М. Система вищої освіти ФРН в контексті Болонського процесу / М. Дужа-Задорожна. – Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 289–297.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

О. М. Коросташов, к. ю. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Як вважають дослідники, стан розвитку дистанційної освіти в Україні на сьогоднішній день не відповідає вимогам до інформаційного суспільства. По-перше, Україна відстає від розвинутих країн в застосуванні технологій дистанційного навчання при підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації фахівців. По-друге, має місце суттєве відставання телекомунікаційних мереж передачі даних. По-третє, в Україні відсутня (це твердження уявляється дискусійним) нормативно-правова база, яка б регламентувала і забезпечувала діяльність навчальних закладів у напрямку впровадження дистанційної освіти як рівноцінної форми навчання з очною, заочною та екстернатом.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють питання дистанційної освіти в Україні є Закони України «Про освіту» від 23 травня 1991 р., «Про вищу освіту» від 1 липня

2014 р., «Про національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 р., «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 р., Укази Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31 липня 2000 р., «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» від 30 вересня 2010 р., Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки» від 23 вересня 2003 р., «Про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 роки» від 7 грудня 2005 р., Постанови Верховної Ради України «Про затвердження Завдань Національної програми інформатизації на 2000–2002 роки» від 6 липня 2000 р., «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2006–2008 роки» від 4 листопада 2005 р., «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні» затверджена Наказом МОН України від 20 грудня 2000 р., Наказ МОН України «Про створення Українського центру дистанційної освіти» від 7 липня 2000 р., Рішення Колегії МОН України «Про стан і перспективи розвитку дистанційного навчання в Україні» від 23 червня 2005 р., «Положення про дистанційне навчання», затверджене наказом МОН України від 25 квітня 2013 р. та ін.

Відповідно до «Положення про дистанційне навчання», затверджене наказом МОН України від 25 квітня 2013 р., під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

На рівні законодавчих нормативно-правових актів дистанційне навчання згадується лише побіжно або взагалі не згадується. Так, Законом України «Про освіту» (ст. 42) передбачено, що підготовка фахівців у вищих навчальних закладах може проводи-

тися з відривом (очна), без відриву від виробництва (вечірня, заочна), шляхом поєднання цих форм, а з окремих спеціальностей – екстерном.

Відповідно до ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами: 1) очна (денна, вечірня); 2) заочна (дистанційна). Форми навчання можуть поєднуватися.

Підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують відносини дистанційної освіти та дистанційного навчання, як уявляється, потребують удосконалення.

Так, зокрема, хоча «Положення про дистанційне навчання», затверджене наказом МОН України від 25 квітня 2013 р., на нашу думку, є більш ґрунтовним, чітким і структурованим, порівняно із «Положенням про дистанційне навчання», затвердженим наказом МОН України від 21 січня 2004 р. (втратило чинність), окремі його положення є дискусійними (суперечності положенням п. 3.1. положень п. 4.7 стосовно практичної підготовки у ВНЗ, відсутність уніфікації вимог щодо дистанційних курсів (п. 5.3) тощо).

Отже, враховуючи значну роль дистанційної освіти у розвитку та вдосконаленні вітчизняної системи освіти, на нашу думку, у Законі України «Про вищу освіту» потрібно передбачити окремі норми про особливості дистанційної освіти в Україні, а також привести у відповідність з його положеннями відповідні закони та підзаконні нормативно-правові акти.

UNIVERSITY OF THE THIRD AGE (U3A): UKRAINIAN AND POLISH EXPERIENCE

K. H. Boberska, senior teacher

Higher Educational Institution of Ukoopspilka «Poltava University of Economics and Trade»

In the conditions of European integration of Ukraine gerontology and andragogics problems existing in the country require better analysis and studying. Some aspects of these problems, such as lifelong education and population ageing, are connected with

education. The significance of these problems is confirmed by the fact that European Parliament and the Council declared 2012 as the European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations. Lifelong education for all has become a slogan that governments use for election purposes, but the reality is different. Very few countries have included older people in their national policies for lifelong learning [4].

The need to involve people of pre-retirement and retirement age to the educational process is caused by the number of socio-demographic backgrounds. According to demographic projections, in Ukraine, to 2025, per one employee-citizen of Ukraine should be one pensioner and for the normal functioning of the state, according to scientists, per one elderly person should be from six to ten able-bodied citizens. In many countries, up to 80 % of the adult population is surrounded by various forms of education as well as Ukraine, it is only 28 % [1].

Serious theoretical understanding of the nature and role of the elderly education began in Europe since the mid-1970s. The first U3A, L'Université du Troisième Age, was developed in Toulouse in 1972 to improve the quality of life for older adults. The university faculty, on traditional campuses, conducted courses for third age students [3;4]. Main objectives of the first U3A were: enabling lifelong learning for older people; educating students in the field of social gerontology; preparation of specialists working for elderly people; as well as conducting research on medical, legal and psycho-social issues old-age [5]. Polish Alina Schwarz University for studying people of the third age was founded in 1975 and became one of the first in Europe. At the time of its opening in the university, there were 323 people, and in the 2003/2004 academic year, the number of students was already 1,254 people. Today in Poland operates 22 U3A, and in recent years, the country is planning to establish the Federation of Polish U3A. Today in Poland training activities focus around such problem areas as: literary, plastic, tourist, recreation, psychotherapy, etc. University study program provides four foreign languages studying. In Polish U3A distinguish several educational learning objectives: preventing old age; preparation for retirement; preparation for social activities [2;3].

To the opinion of L. Hebenstreit: “Researchers have used the terms elderly, seniors, the young-old, the old-old, and retirees, with no clear definition of these terms” [4]. And A. Klimczuk underlines that U3A use the imprecise “third age” (persons between 60 and 74 years) term and run political economy which is limiting satisfying different needs of the “fourth age” representatives. Meanwhile “fourth age”, otherwise “old-old”, are persons in 75–89 years age group, requiring support of others, and more likely to have disabilities, Parkinson’s disease and Alzheimer’s [5].

It should be noted that today U3A are already functioning in several cities of Ukraine (Kyiv, Kharkiv, Lviv, Ternopil, Sumy, Zhytomyr, Shostka, Uman, Cherkassy, etc.). There is no U3A in Poltava, but adult people can use here the social-pedagogical service “U3A” in the local centers of social service.

So, in Ukraine at the moment U3A are represented only in some cities and can not provide all population of the third age with education of good quality. Poland successfully implements the ideas of lifelong learning in the EU area and should be used by us as the good example. U3A should not exist only in the form of services and applications in Ukraine, they must functionate separately and are available to provide qualitative educational services in all regions of Ukraine, including Poltava.

References

1. Архипова С. Організаційно-педагогічні аспекти надання освітніх послуг в умовах «Університету третього віку» / С. Архипова // [Electronic resource]. – Access mode: <http://iconf.univer.ck.ua/attachments/article/3/od-2012-s-6.pdf>
2. Лук’янова Л. Розвиток освіти дорослих в Польщі у другій половині ХХ століття й на початку ХХІ / Л. Лук’янова // [Electronic resource]. – Access mode: <http://lib.iitta.gov.ua>
3. Федоренко С. Університети «третього віку» як складова безперервної освіти: зарубіжний досвід / С. Федоренко // [Electronic resource]. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2014_1_22
4. Hebenstreit L. K. An Evaluation of the role of the University of the Third Age in the Provision of Lifelong Learning // [Electronic resource]. – Access mode: <http://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500thesis.pdf>

5. Klimczuk A. Universities of the Third Age in Poland. Emerging Model for 21st Century / A. Klimczuk // [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.academia.edu>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ВІТЧИЗНЯНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Л. М. Яремченко, к. е. н., ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Активне застосування новітніх технологій навчання надає можливість отримувати знання не лише в аудиторії, а й дистанційно, через мережу Internet. Електронне навчання дає змогу отримувати знання в будь-який зручний для студента час і в будь-якому регіоні країни. Даний підхід навчання широко застосовується в європейських країнах та не є новинкою в освітньому просторі українських ВНЗ.

Сьогодні виокремлюються наступні концепції електронного навчання [1]:

– *збагачене навчання* – є додатковим способом отримання знань студентами лекційних та практичних занять, що супроводжується різноманітними мультимедійними технологіями, що полегшує студентам доступ до інформації та її засвоєння.

– *інтегроване навчання* – об'єднує традиційну форму навчання з дистанційною. Студенти мають змогу отримувати знання з певних дисциплін дистанційно (отримавши доступ до курсу), де вони зможуть отримати всю необхідну інформацію про курс, що викладається, інформаційні джерела, переглянути презентації та отримати завдання, які необхідно виконати. Консультування з різних питань можливе традиційним методом або on-line. Оцінювання студентів проводиться on-line тестуванням.

– *віртуальне навчання* – передбачає дистанційне проведення лекційних та практичних занять, призводить до скорочення кількості навчальних годин в аудиторіях ВНЗ, коли кількість студентів, що бажають вивчити курс є великою.

Одною з невід’ємних частин електронного навчання, що діє в ВНЗ провідних країн світу (США, Німеччина, Італія, Швеція, Греція) є SMART-технології.

SMART-підхід націлений на досягнення наступних цілей у процесі навчання:

- S (Self Directed) – забезпечення можливостей для самостійного визначення, що саме вивчати, та ефективної організації самонавчання);

- M (Motived) – мотивування активної пізнавальної діяльності;

- A (Adaptive) – адаптування методів, місця та часу навчання для конкретного суб’єкта, який бажає придбати освітні послуги;

- R (Resourse Free) – забезпечення вільного доступу до освітніх ресурсів;

- T (Technology Embedded) – перманентне забезпечення процесу навчання сучасними технологіями [1, с. 88].

Проведення лекційних занять за допомогою мультимедійного супроводу (презентації, слайдів) вже давно стало звичним. Саме тому впровадження новітніх SMART-технологій (а саме, електронної дошки SMART-Board) дозволить під час викладання лекції робити помітки чи коментарі поверх тексту чи зображення. SMART-Board надає унікальну можливість для творчої взаємодії викладача й студента, сприяє активізації пізнавальної, творчої роботи під час навчального процесу [2, с. 123].

Електронне навчання відкриває вільний доступ до отримання освіти всім бажаючим, дозволяє скоротити розрив між різними соціальними верствами населення [1, с. 89].

Отже, впровадження зарубіжного досвіду електронного навчання дозволить вирішити наступні питання організації вітчизняного освітнього процесу:

- застосовувати в процесі навчання інформаційно-комунікаційні технології;

- підвищити організацію самостійної роботи студентів за допомогою використання дистанційних курсів, інформаційних ресурсів, мережі Інтернет;

– поліпшити засвоєння студентами навчального матеріалу, зробити процес навчання цікавим і змістовним.

Список використаних джерел

1. П'ятницька Г. Міжнародний досвід впровадження та перспективи розвитку smart-освіти / Г. П'ятницька, О. Григоренко // Smart-освіта: ресурси та перспективи : матер. Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.). – Київ : КНТЕУ, 2014. – С. 88–90.
2. Хахлюк А. Використання smart-технологій в навчальному процесі / А. Хахлюк, А. Охріменко // Smart-освіта: ресурси та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.). – Київ : КНТЕУ, 2014. – С. 123–125.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У СИСТЕМУ ВІТЧИЗНЯНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Г. М. Ярова, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Стан суспільства та потенціал розвитку економіки залежать від існуючої системи вищої освіти, модернізація та підвищення якості якої є можливими за умови прискорення її європейської та світової інтеграції.

На теперішній час актуальним є формування такої системи навчання, за якої гармонійний розвиток особистості відбувається протягом усього життя.

У 2000 році на Лісабонському саміті Ради Європи було прийнято «Меморандум освіти протягом життя», де безперервна освіта визначається як головна політична програма громадянського суспільства, соціальної єдності й зайнятості. Визначення безперервної освіти включає: отримання ступенів та дипломів у вільний час; професійні курси, в тому числі з метою підвищення кваліфікації персоналу; освіта для дорослих; друга освіта та ін. [1].

Базова освіта періодично повинна доповнюватися програмами додаткової освіти і організується не як кінцева, завершена, а лише як основа, фундамент для подальшого навчання [1].

Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один з основних компонентів європейської соціальної моделі.

Важливість інвестицій у культуру та творчий сектор підкреслює програма Європейської Комісії «Креативна Європа», розрахована на 2014–2020 роки, що має бюджет на цей період 1,46 мільярдів євро та передбачає участь країн, які не є членами ЄС: України, Молдови, Грузії та Туреччини [2].

Збільшення національного багатства країни безпосередньо залежить від освіти, що надає можливість розкривати людський потенціал.

У європейському освітньому полі безперервна освіта дорослого населення зумовлює інвестування у отримання ним знань та навичок за умови відкритого доступу до якісного навчання та модернізації форм його проведення.

Безперервна освіта дорослого населення України повинна відбуватися за умов її повноправності як освітньої послуги, контролю, перевірки якості та містити наступні основні напрями: навчання комп'ютерній, соціальній грамотності; підвищення професійної кваліфікації; отримання додаткової освіти, що надає можливість підвищити рівень загальної культури та інтелекту особистості.

Невіддільними складовими системи безперервної освіти дорослого населення є дистанційні курси, електронні посібники, системи дистанційного оцінювання знань та управління навчанням.

Отже, на теперішній час актуальною є розробка сучасних моделей оцінювання безперервної освіти дорослого населення України, які б забезпечували зв'язок та порівнянність з європейськими стандартами щодо структури кваліфікацій для впровадження європейського досвіду у систему вітчизняних освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Освіта протягом життя як чинник людського розвитку. Аналітична записка [Електронний ресурс] // © Національний інститут стратегічних досліджень – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1865/> – Назва з екрана. – Дата перегляду 10.12.2015.

2. Перспективи приєднання України до платформи «Креативна Європа». Аналітична записка [Електронний ресурс] // © Національний інститут стратегічних досліджень – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1863/> – Назва з екрана. – Дата перегляду 10.12.2015.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД

О. В. Березін, д. е. н., професор;

М. Г. Безпарточний, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розвиток академічної мобільності уможливить прискорення інтеграції країни до Європейського наукового-освітнього простору, забезпечить впровадження інноваційних освітніх технологій, вихід якості української освіти на світовий рівень. Для України актуальним є інноваційний розвиток університетської науки та інтеграція її з виробництвом, що вимагає створення агентства, функціонування якого сприяло б надходженню необхідних коштів до державного бюджету та їх використання для розвитку національної системи освіти. Цим буде забезпечена якість трудових ресурсів України.

З урахуванням європейського досвіду, на державному рівні має бути вирішена низка завдань як підґрунтя опрацювання стратегії розвитку академічної мобільності у вищій освіті як однієї з форм її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, а саме:

1. Підготовка нормативно-правового забезпечення академічної мобільності з урахуванням специфіки освітніх закладів.

2. Інфраструктурне і техніко-технологічне забезпечення академічної мобільності, що передбачає створення відповідних структурних підрозділів у штатному розписі ВНЗ. Подібні структури мають організовувати й шукати джерела фінансуван-

ня навчання за кордоном, стажування й обмінів студентами, надавати інформаційну та консультативну підтримку щодо програм і грантів з академічної мобільності, допомогу в оформленні необхідних документів, візовий супровід, медичне страхування тощо.

3. Кадрове забезпечення академічної мобільності, що потребує спеціальної методики підготовки викладачів для роботи з іноземними студентами.

4. Інформаційне забезпечення і супровід академічної мобільності, що передбачає створення й регулярне оновлення багаторівневої інформаційної мережі через інтернет-сторінку на сайті ВНЗ.

5. Проведення семінарів за певними грантовими й обмінними програмами, що потребує створення дієвих механізмів рекламування переваг навчання в Україні для іноземних студентів.

Серед програм ЄС з питань освіти і науки, молоді та спорту протягом 2014–2020 рр. найбільш відомою є «Erasmus+». Це нова семирічна програма, що має бюджет 14,7 млрд €. Збільшення витрат на подібні програми відображає спрямованість ЄС до інвестування у царині академічного обміну.

«Erasmus+» надає можливість для більш ніж 4 млн європейців навчатися та отримувати досвід роботи за кордоном. Як комплексна програма, вона підтримує національні зусилля з модернізації освіти і науки, молоді та спорту, професійної підготовки кадрів.

Виходячи з викладеного, пропонуємо наступні рекомендації.

У числі ефективних перспективних напрямів конструктивного партнерства, співпраці та взаємодії між університетами і підприємствами з формування сучасної моделі кваліфікованого фахівця варто передбачити:

- створення базових кафедр на підприємствах різних галузей національної економіки, де студенти зможуть оволодіти конкретними господарськими технологіями;

- впровадження мережових форм взаємодії ВНЗ і підприємств (реалізація спільних освітніх програм, заснованих на інноваційних технологіях трансферу знань і формування практичних навичок);

- впровадження практико-орієнтовних освітніх програм;
- організацію в університетах структур, що забезпечують підтримку інноваційних ініціатив студентів, аспірантів і співробітників, супровід процесу комерціалізації результатів наукової діяльності;
- розвиток інноваційного середовища з відповідними механізмами трансферу технологій з університетського середовища у господарську практику підприємств;
- формування у сфері освіти культури інноваційного розвитку.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМ УНІВЕРСИТЕТОМ

В. І. Перебийніс, д. е. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ю. В. Перебийніс, викладач

Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Підприємницький університет, на наш погляд, – це організація, що здійснює підприємницьку діяльність шляхом надання конкурентоспроможних освітніх та наукових послуг.

Процеси управління можна поділити на управління в неживій природі (управління технічними системами), живих організмах (управління біологічними системами) та в суспільстві (управління соціально-економічними системами) [3].

Управління університетом як соціально-економічною системою здійснюється за умов нестабільності внутрішнього та зовнішнього середовища, що спонукає передбачати майбутнє, прогнозувати, управляти змінами.

Складовими стратегічного управління є, зокрема, визначення місії, цілей та стратегії організації.

«Дерево цілей» підприємницького університету може включати:

- ціль 1-го порядку (задоволення потреб споживачів навчальних і наукових послуг);

- цілі 2-го порядку (утримання існуючих споживачів послуг, завоювання нових, розширення кола лояльних споживачів; підвищення іміджу, зміцнення репутації університету);

- цілі 3-го порядку (зростання частки ринку навчальних і наукових послуг через збільшення обсягів набору студентів та розширення наукової діяльності; зростання доходу за отримані навчальні та наукові послуги);

- цілі 4-го порядку (збільшення прибутку університету, що дає можливість забезпечувати його подальший розвиток).

Можна виділити три основні напрямки діяльності (функції) університету: операційну, фінансову, маркетингову. Відповідно до цього варто виокремити стратегічне управління операціями, фінансами та маркетингом і, відповідно, – формування функціональних стратегій (операційні стратегії, стратегії фінансів, стратегії маркетингу). Зазначені стратегії складають стратегічний набір (портфель стратегій) і мають бути: зорієнтованими на досягнення цілей університету; підпорядкованими корпоративній стратегії; враховувати динаміку внутрішнього і зовнішнього середовища.

Операційна стратегія визначає способи використання виробничих потужностей [4], тобто матеріально-технічної бази університету, наявного професорсько-викладацького складу та навчально-допоміжного персоналу університету.

Фінансова стратегія університету має окреслювати ефективні способи залучення та використання фінансових ресурсів.

Маркетингова стратегія університету визначає методи просування товару (навчальних і наукових послуг) на відповідні ринки. Важливими є підходи до стратегічного управління з позицій концепції маркетингового управління споживачами послуг [2].

Стратегічний набір підприємницького університету може включати: стратегію глибокого проникнення на ринки навчальних та наукових послуг; стратегію розвитку навчальних та наукових послуг як товару; стратегію лідера освітнього/наукового ринку; стратегію індивідуального обслуговування споживачів освітніх і наукових послуг; стратегію диференціації; стратегію визначення найперспективнішого сегмента та ін.

Особливе місце у стратегічному наборі університету займають PR-стратегії [1].

Список використаних джерел

1. Перебийніс В. І. Зв'язки з громадськістю (паблік рілейшинз) : навч. посіб. / В. І. Перебийніс, К. В. Перебийніс. – Полтава : ТОВ РІК, 2005. – 120 с.
2. Перебийніс В. І. Маркетингове управління споживачами послуг : монографія / В. І. Перебийніс, В. М. Трайно. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – 323 с.
3. Перебийніс В. І. Менеджмент і маркетинг: навч. посіб. / В. І. Перебийніс, Л. М. Бойко, В. В. Писаренко та ін. ; за ред. В. І. Перебийніса. – Полтава : ФОП Говоров С. В., 2007. – 344 с.
4. Перебийніс В. І. Операційний менеджмент : навч. посіб. / В. І. Перебийніс, В. В. Писаренко, О. М. Помаз, В. О. Василенко та ін. ; за ред. В. І. Перебийніса. – Полтава : ПДАА, 2008. – 664 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ю. В. Іванов, к. е. н., доцент;

О. А. Спориш, к. е. н., доцент;

Л. В. Іржавська, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освітня галузь України перебуває у постійному процесі реформування починаючи з 1991 року. Зокрема, створення національної програми «Освіта» (1993), конституції України (1996), прийняття «Закону про освіту» (1996) та «Закону про вищу освіту» (2002) сприяли процесам переорієнтування системи освіти України до вимог сучасності, визначених ринковими умовами. Розвиток і удосконалення системи освіти суттєво ускладнювалося економічними кризами 90-х років, стійким радянським менталітетом, бажанням ліквідувати стандарти радянського часу та неможливістю створити нові підходи та стандарти.

Приєднання України до Болонської системи та Європейського простору у 2005 році вплинуло на початок формування освітнього середовища з урахуванням вимог європейських країн, хоча і на даний час його ефективність залишається під питанням.

Незалежність та намагання перейти до ринкових механізмів господарювання починаючи з 1991 року освітній простір України залишається реально незмінним ще досить тривалий час. Залишаються профтехучилища для отримання робітничих професій, технікуми здійснюють набір абітурієнтів на навчання після 9-ти та 11-ти класів, інститути та університети здійснюють набір на навчання в основному за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста. До 1997 року випускники технікумів та коледжів мають можливість зарахування на скорочений термін навчання (зменшений на 1,5 року) з урахуванням академічної різниці у відповідності до планів інститутів та університетів. Лише з 1997 року починається набір за інтегрованими навчальними планами, які розроблені для коледжів і технікумів з урахуванням змін у навчальних планах інститутів та університетів. Це був початок ступеневої освіти в реальній дії, коли отримавши диплом молодшого спеціаліста можна було продовжити навчання за ОКР спеціаліста з 3-ого курсу, тим самим не збільшуючи терміну навчання.

На даний час система освіти, переживши декілька хвиль реформування, поступово набуває логічної структури та ступенів, які зрозумілі і населенню і працівникам освітнього простору.

По перше, школярі розуміють що потрібно навчатися для проходження зовнішнього незалежного оцінювання знань (ЗНО) та формування високого середнього балу атестату, що дозволяє отримати можливість навчання на наступному рівні у вищій школі за кошти держави (держзамовлення). Відсутність сертифікатів ЗНО та низький середній бал атестата говорить про можливість навчання лише у професійно-технічних училищах і ускладнює процес вступу до вишу.

Аналізуючи ступеневу освіту слід зазначити, що на даний час ступеневість може бути реалізована як через безперервну програму підготовки, так і диференційовано, відповідно до структури ступеневості.

До моменту прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» підготовка фахівців здійснювалася за освітньо-кваліфікаційними рівнями «Молодший спеціаліст», «Бакалавр», «Спеціа-

ліст» і «Магістр». На даний час вища освіта здобувається за відповідними ступенями молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук. Прийняття законодавчих актів з новими галузями знань, спеціальностями, ступенями та іншими змінами у галузі вищої освіти, спричинили певні неузгодження між майбутніми абітурієнтами, студентами вузів I–II та III–IV рівнів акредитації. Крім того, подальша організація діяльності вищих навчальних закладів, не маючи, як раніше, затверджених стандартних норм і правил, викликає занепокоєння.

Таким чином, питання ступеневої освіти в Україні визначає як нові пріоритети розвитку вишів так і перелік питань, які слід вирішувати для забезпечення якості підготовки спеціалістів різних галузей народного господарства України.

СЕРТИФІКАЦІЯ МАРКЕТОЛОГІВ ЗА ПРОГРАМОЮ «ОРГАНІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Н. В. Карпенко, *д. е. н., професор*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах посилення конкуренції, невизначеності бізнес-середовища набуває значущості кадровий потенціал підприємств, компаній, малих бізнес-структур тощо. Виникла потреба у фахівцях нового рівня підготовки, яка формується рівнем професійного зростання з позицій поглиблення не тільки теоретичних знань, а й практичних компетенцій.

Маркетингова освіта в Україні здійснюється під пильним контролем професійної громадської організації ВГО «Українська асоціація маркетингу», провідної кафедри маркетингу ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана». За 25-річну діяльність першої кафедри маркетингу в Україні з метою поглиблення та доопрацювання професійних компетенцій маркетологів декілька разів переглядалися та оновлювалися освітньо-кваліфікаційні характеристики бакалаврів і магістрів, в яких формувалися оновлені, спрямовані на вимоги роботодавців професійні навички.

Підставою для означених дій були проведені кафедрою маркетингу КНЕУ за ініціативи ВГО «Українська асоціація маркетингу» заходи по дослідженню рівня фахової підготовки маркетологів в Україні.

У 2006 році УАМ за підтримки провідних маркетингових дослідницьких агенцій здійснила базове дослідження кваліфікаційних вимог до маркетологів в Україні (опитування керівників суб'єктів підприємницької діяльності, керівників маркетингових служб, фахівців відділів маркетингу).

Виявилося, що 95 % пошукувачів роботи за маркетинговими спеціальностями не мають профільної освіти; відсутня взаємодія між вишами та роботодавцями (тобто власниками, менеджерами підприємств усіх галузей, секторів, сфер діяльності та форм власності); існує відрив змісту навчальних програм з маркетингу від вимог ринку праці; в навчальних планах зменшена кількість годин для викладання профільних; спостерігається слаба підготовка викладачів щодо їх практичних навичок; відсутня спеціалізація маркетологів за основними напрямками подальшої роботи. Означені проблеми призводять до недовіри до вітчизняного диплому.

Протягом 2007–2008 років було сформовано Кваліфікаційний комітет УАМ, до складу якого увійшли керівники провідних маркетингових дослідницьких та консалтингових агенцій, керівники підприємств та керівники маркетингових відділів підприємств різних галузей, викладачі низки вищих навчальних закладів України. Під егідою Кваліфікаційного комітету УАМ було здійснено розробку, представлення, публічне обговорення та кінцеве затвердження на конференції УАМ (УІІ міжнародна конференція «Маркетинг в Україні», м. Київ, 23–24 листопада 2007 року) змісту кваліфікаційного іспиту УАМ базового рівня «Менеджер з організації маркетингових досліджень».

Були означені переваги від проведення кваліфікаційного іспиту

для пошукувачів:

– набуття (підтвердження) практичних навичок та вмінь у сфері маркетингу, відповідно до вітчизняної системи фахової

сертифікації, що спирається на засади загальноєвропейської системи фахової сертифікації та є адаптована до реалій України;

- підтвердження практичних навичок та вмінь авторитетною експертною комісією;

- можливість поглиблювати та розширювати свою фахову кваліфікацію;

- залучення до інформаційної мережі УАМ та партнерських бізнес-асоціацій інших галузей;

- першочерговий розгляд заяв на заміщення вакантних посад маркетингової сфери у компаніях – членах УАМ, а також у компаніях – членах партнерських галузевих бізнес-асоціацій, що визнають систему фахової сертифікації УАМ.

для роботодавців:

- отримання прозорої і зрозумілої системи оцінки кваліфікації фахівців з маркетингу;

- отримання впливу на зміст кваліфікаційних вимог та якість оцінки знань, практичних навичок і вмінь фахівців з маркетингу;

- доступ до бази даних фахівців з маркетингу, що мають підтвердження своєї кваліфікації.

Сертифіковані викладачі кафедри маркетингу ПУЕТ (проф. Карпенко Н. В., ст. викл. Іваннікова М. М.) 15 травня 2008 року підготували до сертифікації та прийняли участь у Кваліфікаційному іспиті, залучивши до нього 11 студентів спеціальності «Маркетинг» бакалаврського рівня. Планується відродження означеного заходу і проведення іспиту на постійних засадах.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ З ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА КАФЕДРІ ХІМІЇ ПУЕТ

В. І. Дмитренко, к. т. н., доцент;

Н. В. Гнітій, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сьогодні актуальним для України є входження до загальноєвропейської системи вищої освіти. Адже перебуваючи гео-

графічно, політично та історично в самому центрі Європи, Україна має максимальні можливості для успішної євроінтеграції. Паралельно Україну для себе відкривають все більше студентів з африканського континенту, пострадянських країн.

Для іноземних студентів з високим рівнем знань із хімії не складає труднощі успішно навчатися та отримувати високі бали за дисципліну. Таких студентів є близько 25–30 %. Більша ж частина студентів-іноземців мають або прогалини у знаннях хімії, або недостатнє знання мови викладання. Більшість студентів не володіє добре ні англійською, ні російською, ні українською мовами. Процес навчання перетворюється на мікс з хімічних знань та мовленевих курсів. На кафедрі хімії ПУЕТ ми використовуємо таку систему викладання хімічних знань:

1. Вивчаються терміни по темі на 3 мовах
2. Лекція з теми, лабораторні заняття
3. Тестовий контроль

Тестові завдання студенти-іноземці вирішують добре – оскільки підготовка лекційного матеріалу проводиться таким чином, щоб була можливість отримати відповіді на усі найважливіші питання теми. Особливі складнощі у викладачів займає організація самостійної роботи для іноземців.. Адже не всі студенти уміють ефективно спланувати свій вільний час для виконання самостійної роботи. Завдання іноземця полягає в опануванні навчальним матеріалом і підготовка до практичного та лабораторного занять вдома. І саме в цьому виді діяльності визначальним є рівень мовної підготовки. Тому для підвищення якості навчання викладачами кафедри розроблені та готуються до видання навчально-методичні посібники з дисциплін, що викладаються на кафедрі для російськомовних студентів, розробляється посібник на англійській мові для підготовчого факультету. Крім поданого теоретичного матеріалу посібники включають питання до самостійної позааудиторної роботи та приклади тестів для самоперевірки, схеми, малюнки, приклади вирішення задач.

ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ

І. С. Тодорова, к. психол. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Інтеграційні процеси в освіті, створення міжнародних освітніх мереж, використання кращих освітніх технологій інших країн, поживлення академічної мобільності, поширення дистанційної форми навчання вимагає від студентів та викладачів взаємної адаптації представників різних культур. Розбіжності в академічній культурі, в етиці поведінки можуть стати причиною конфліктів, непорозумінь, затягування процесу адаптації студентів, науковців та викладачів, які стажуються або підвищення кваліфікації за кордоном.

Академічна етика – це дотримання певних морально-правових норм, правил та принципів у навчальному закладі як студентами, так і викладачами. Центр Академічної Освіти (США) визначив академічну порядність (*academic integrity*) як обов'язкове утвердження фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності. Правила академічної порядності орієнтують студента на якісне навчання, адекватну самооцінку щодо рівня отриманих знань та виступають стимулом чесної конкуренції на ринку праці. Фактично молода людина повинна зрозуміти, що від якості отриманих нею знань залежить її майбутнє – спектр можливостей щодо працевлаштування, кар'єрне зростання, соціальний статус та ін.

В провідних зарубіжних університетах напрацьований значний досвід розв'язання проблеми академічної порядності, якій може бути використаний у вітчизняній системі освіти. Етичні норми американських та європейських навчальних закладів передбачають, що студенти будуть висловлювати власні ідеї в курсових та дипломних проектах; посилалися на джерела інформації та правильно цитувати; виконувати навчальні завдання самостійно, або визнавати співпрацю; добросовісно звітувати про результатів власних емпіричних досліджень; будуть чесними під

час іспитів. Порушення норм неминуче тягне за собою санкції – від двійки за подану роботу до відрахування. Для попередження таких порушень академічної поведінки студенти складають присягу щодо дотримання певних стандартів навчання та беруть зобов'язання боротися з проявами неетичної поведінки як із боку викладачів, так і студентів.

Представимо результати проведеного нами, разом із студентами Я. М. Коваленко та К. В. Чевічеловою (група ДІД-31), опитування думки студентів першого та другого курсів ПУЕТ щодо питань академічної чесності (48 осіб). На питання «Чи виправдовуєте Ви академічну нечесність?», – студенти дали такі відповіді: 50 % – «це справа кожного»; 44 % – «так, адже дуже важко запам'ятати матеріал різних дисциплін»; лише 6 % опитаних відповіли, що засуджують академічну нечесність.

На питання щодо необхідності карати за списування, плагіат, шахрайство на іспитах і заліках відповіді були такі: – «не завадило би» – 27 % студентів; «звичайно, так як за постійним списування криється відсутність знань» – 15 % опитаних; «в цьому немає нічого поганого, карати не треба» – вважають 58 % опитаних. На питання – «Як Ви ставитесь до корупції у ВНЗ?» – отримали такі результати: 25 % опитаних вважають, що це – норма сучасного суспільного життя; 35 % вважають, це злочином; 40 % студентів вважають корупцію одним із прийнятних способів вирішення проблем.

Відповіді студентів на питання щодо власного досвіду порушення академічної етики показали, що: 54 % опитаних постійно, або часто списують домашні завдання; 53 % користуються шпаргалками; вдаються до шахраювання на контрольних і іспитах – 20 %; фальсифікують інформацію – 19 %; кожен третій, час від часу, вдається до плагіату. Ці результати яскраво показують, що, нажаль, студенти не мають сформованих переконань щодо необхідності дотримуватися правил академічної етики. Як ознаку позитивних змін в академічній поведінці слід відмітити те, що, за нашим опитуванням, 82 % студентів ніколи не давали хабара викладачам; 12 % – рідко і лише 6 % – часто.

Незважаючи те, що від успішного утвердження принципів академічної етики залежить якість отриманих учнями і студен-

тами знань і умінь, формуються соціально важливі переконання, ціннісні орієнтації, риси особистості та закладається правова свідомість, у вітчизняній освіті їй надається недостатньо уваги. Академічна порядність – це не лише моральна цінність, а й необхідна умова існування демократичної держави, правового суспільства, конкурентоздатної економіки. Успішній інтеграції університету у світовий освітній простір сприятиме дотримання принципів академічної етики, які мають стати особистісними та груповими нормами поведінки та регулюватися керівництвом вищих навчальних закладів, викладачами, органами студентського самоврядування та студентською думкою.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКОРДОННИХ ВУЗАХ

В. Г. Смирнова, к. геогр. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У 20 столітті в різних країнах світу йшло формування систем безпеки населення у повсякденному житті і у надзвичайних ситуаціях, які включали в себе роботу служби безпеки, рятувальних служб та підготовку населення. Одним з найважливіших шляхів попередження потенційних небезпек і вирішення багатьох безпекових проблем є революційні перетворення в освітній галузі, які полягають у зміні світогляду підростаючого покоління на глобальні, регіональні і локальні загрози людству.

Враховуючи актуальність завдань по забезпеченню глобальної та індивідуальної безпеки людини, зазначених у ряді міжнародних угод, наприклад, Частково-відкритої Угоди Ради Європи щодо запобігання і взаємодопомоги при природних і техногенних небезпеках (EUR-OPA), Концепції ООН про сталий людський розвиток, різні країни по-різному розглядають питання підготовки населення до можливих життєвих небезпек. Це, в першу чергу, відображається на створенні освітніх програм підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

У вузах країн Європи та США студенти практично всю свою навчальну програму можуть формувати самостійно, вибираючи

з тих навчальних дисциплін, які необхідні для отримання певної кваліфікації. Навчальні курси, пов'язані з безпекою життєдіяльності, переважно обирають студенти технічних вузів, майбутні професіонали у сфері цивільного захисту, інформатики, а також психологи, лікарі тощо. Зокрема, для освіти Великобританії характерна наявність навчальних програм одного профілю зі змішаними напрямками підготовки, такими як «Інформаційна безпека і управління ризиками», «Комп'ютерна безпека і розслідування інцидентів», «Сек'юрітологія». За останні роки в навчальних програмах економічних вузів Німеччини, Великобританії, Австралії з'явилися навчальні дисципліни присвячені вивченню основ корпоративного управління ризиками, які можна розглядати як елемент безпеки підприємства. Тобто, в процесі забезпечення безпеки конкретної людини основну роль відіграють професіонали. Проте в останні роки, через посилення терористичних та інших соціальних загроз у цих країнах, виникла необхідність вдосконалення системи підготовки населення до самооборони.

Найбільш досконалі системи забезпечення безпеки людини і суспільства створені у Фінляндії, Швеції, Норвегії, Данії, Ізраїлі. У цих країнах добре налагоджене навчання персоналу і населення, виділяються значні асигнування й засоби. Окрім хорошої фахової підготовки спеціалістів з безпеки, тут існує багаторівнева підготовка населення до дій в надзвичайних ситуаціях. Наприклад, в Ізраїлі, більшість університетів і коледжів технічного та гуманітарного спрямування мають в навчальних планах курс «Безпека і гігієна». В ньому студенти розглядають дії при будь-яких небезпечних ситуаціях: у природі, в побуті, на робочому місці, при пожежі, в умовах терористичного акту тощо. У вузах, що готують педагогів також є такий курс, в зміст котрого додатково включають вивчення питань надання першої допомоги дітям при травмах, а також способи збереження психічного здоров'я. Як наслідок: Ізраїль – країна, де самооборона громадян доведена до досконалості [1].

Країни колишнього СРСР, такі як Україна, Росія, Білорусь, окрім підготовки фахівців у сфері безпеки, здійснюють широку освітню безпекову підготовку в гуманітарних, економічних та

інших вузах. В основну навчальних програм усіх вузів включено обов'язкову дисципліну «Безпека життєдіяльності». Метою курсу є передання студентам наукових знань, що охоплюють теорію і практику захисту людини, суспільства та природи від небезпечних і шкідливих чинників різноманітного характеру. Широта теоретичного змісту цієї навчальної дисципліни: від ризик-орієнтованого підходу до безпеки харчування та інформаційної безпеки, не дозволяють сконцентрувати увагу на практичних навичках забезпечення самозахисту людини.

Таким чином зарубіжний досвід викладання у вузах дисциплін з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, показує на необхідність вдосконалення курсу «Безпека життєдіяльності» через посилення практичних питань забезпечення безпеки системи (процесу, об'єкта) та персональної безпеки.

Список використаних джерел

1. Михайлов А. А. Подготовка учащейся молодежи в области безопасности жизнедеятельности за рубежом (на примере Израиля и Испании) / А. А. Михайлов // Вестн. Костромского гос. ун-та. Сер. гуманитар. науки. Вып. 4. – Т. 15. – 2009. – С. 87–93.

ДОСВІД КРАЇН ЄС У НАДАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

І. С. Rogoviy, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Згідно «Копенгагенських критеріїв членства в Європейському союзі» характерною рисою сучасної країни члена ЄС, куди прямує наша держава, є достатній рівень освіти та наукової діяльності. З початку інтеграції України до Європейського Союзу гостро стає питання якісної освіти в нашій країні. Та ситуація, що сталася з освітою потребує реформування. В першу чергу, є необхідність перейняття досвіду щодо балансу попиту на ринку праці до пропозицій системи Української освіти. Європейські країни вирішують це питання, в першу чергу, за рахунок підвищення ролі держави в тісній співпраці з роботодавцями.

Наприклад, університети Нідерландів – це державні підприємства з жорсткими рамками від держави, а так звані «академічні співдружності» носять тільки консультативний характер.

Уряд Франції заключає із своїми університетами контракти на чотири роки щодо здійснення їх освітньої діяльності. Ректори, в цьому випадку, грають роль виконавців, а не директорів.

У Німеччині, в залежності від землі, ВИШі мають більше самостійності по прийняттю поточних питань, але всі питання фінансування контролюються урядом земель.

Система вищої освіти Великобританії, точніше Сполученого Королівства складається з декількох систем які відрізняються одна від іншої. При цьому усі університети були та залишаються незалежними організаціями. Навчання студентів на платній основі – обумовлено урядом, на державному рівні. Вартість навчання для студентів Великобританії та країн ЄС встановлюється законодавством, для інших керівництвом ВИШу. Якість Британської освіти контролюється незалежними державними організаціями.

Перспективним способом підвищення якості освіти на державному рівні є гранти. Фінансування грантами на конкурсній основі, на період 3...5 років для наукової та поточної діяльності викладачів, навчання студентів.

Одним із фундаментальних елементів системи освіти є якість. Контроль якої повинен проводитись незалежними експертними агентствами, які мають світовий досвід контролю як навчального процесу, так і наукової діяльності.

ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ МАКАРЕРЕ

Л. М. Губа, к. т. н., доцент;

І. В. Шурдук, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Всі університети, які прагнуть до підприємницької еволюції, характеризуються різними вихідними позиціями. Вони визначаються історично сформованими внутрішніми рисами і суспільним середовищем. Іноді реформування починається як реакція на глибоку кризу.

Саме в такому становищі перебував Університет Макаре, розташований в Уганді (Східна Африка (Кампала)). За допомогою підприємницьких дій університет спробував трансформувати свій історично сформований характер і підлаштуватися під мінливі зовнішні умови. Як результат, сьогодні Макаре налічує 22 факультети, інститути та школи, що пропонують програми 30 тисячам бакалаврів та 3 тисячам магістрів і докторантів. Місією сучасного Макаре є: забезпечення інноваційного викладання, навчання, досліджень та послуг з урахуванням національних і глобальних потреб.

З метою розвитку університет ініціював кілька трансформаційних кроків – свою «мовчазну революцію». У цих змінах можна виділити три ключових взаємопов'язаних напрямки:

- впровадження альтернативних стратегій фінансування;
- розробка затребуваних освітніх програм;
- формування нових управлінських структур.

Ці категорії цілком узгоджуються з трансформаційними напрямками європейських університетів.

Першим і основним способом, який дозволив напівзруйнованому Макаре знайти додаткове фінансування, стало «залучення комерційних студентів». Цей метод притягнення ресурсів поступово набрав оберти на різних факультетах. Чисельність таких студентів спочатку не досягала 500, а пізніше перевищила 10 000, в той час як кількість бюджетних місць зросла всього на 1 700 (з 6 500 до 8 200). За цими цифрами стоїть зміна ставлення викладачів до природи академічної роботи, чому значною мірою сприяла децентралізація внутрішнього бюджетного контролю, за якої ті, хто отримували дохід, могли залишити собі суттєву його частину.

Другим джерелом доходу став розвиток платних послуг. За допомогою передачі низки університетських сервісів, таких як книжковий магазин, пекарня, копіювальний центр і готель, приватному бізнесу.

Ще одним важливим кроком стало впровадження викладацького консалтингу. Була створена консультативна служба, 51 % акцій якої належав співробітникам вузу, а 49 % – університету.

Так диверсифіковане фінансування приносило Макарере все більшу користь та заклало основу для серйозних підприємницьких змін.

Головний трансформаційний крок був невід'ємною частиною другого напрямку розвитку – академічних реформ, орієнтованих на попит. Такі реформи залежали від діяльності університетських структур, що більш тісно пов'язані із зовнішнім світом, ніж традиційні дисциплінарні відділення. Навчальний план університету був істотно розширений за допомогою введення комерційних навчальних програм практичного спрямування. Заняття за найбільш популярними програмами університету проходилися у зручний для слухачів час. Тобто, Макарере трансформувався ще й за допомогою впровадження практичного навчання у вигляді нових додаткових освітніх програм.

Фінансовий та освітній напрямки розвитку доповнювалися третім реформаційним починанням, таким як децентралізований менеджмент участі. Мета полягала в тому, щоб значно посилити управління на рівні факультетів і нижче – поліпшити лінійний менеджмент, що функціонує в умовах колегіальності, розподілити відповідальність між великим числом адміністраторів та залучити до участі більше звичайних викладачів. Так була збільшена роль представників професорсько-викладацького складу у змінах, що відбувалися.

Також був значно посилений адміністративний центр. Багато необхідних змін могли бути втілені в життя тільки шляхом створення спільної політики у результаті проведення внутрішніх консультацій, а також роботи системи управління, заснованої на загальній участі.

Загалом слід зазначити такі досягнення у реформуванні університету: перегляд місії, зменшення залежності від держави, професійне управління, інформованість про ринкові сили, а також здатність і готовність інвестувати у власний розвиток. Однак, у процесі просування реформ виникло безліч проблем, які і сьогодні потребують вирішення.

Таким чином, огляд розвитку трансформаційних елементів в Макарере показав, що для університету характерним було комп-

лексне реформування, яке передбачало: диверсифікацію доходу, розвиток нових адміністративних і академічних структур, посилення управлінської спроможності, активні академічні ініціативи, а також інтегровану підприємницьку культуру.

ПРИОРИТЕТЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО МАРКЕТИНГУ В ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ МАГИСТРАТУРЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Т. Н. Байбардина, к. э. н., доцент;

Т. А. Кузнецова, магистрант;

Л. А. Сушанова, магистрант

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации», г. Гомель

В современном мире миссия высшего образования заключается в подготовке специалистов высочайшего уровня, способных в наращивании объема, распространении, производстве нового и актуального знания, готовых к овладению инновациями и практическому применению такого знания и к критической оценке своих действий.

В современной государственной политике Беларуси высшее образование рассматривается как стратегический ресурс инновационного развития страны. Мировые тенденции реформирования и модернизации высшего образования ставят перед белорусской образовательной системой ряд задач по формированию инновационного потенциала кадров и использованию практико-ориентированных технологий и моделей в их подготовке.

В решении поставленных задач в системе высшего профессионального образования особую значимость приобретает подготовка магистров в научно-ориентированной и практико-ориентированной магистратурах учреждений высшего образования (УВО) Республики Беларусь по специальности «Маркетинг». Магистратура, рассматриваемая как составляющая непрерывного образования, все более привлекательна для выпускников УВО, а с окончательным переходом на двухступенчатую систему высшего образования, количество желающих обучаться в магистратуре возрастает.

Сегодня магистратура особенно привлекательна для инновационно-мыслящих специалистов в области маркетинга, обладающих высоким творческим потенциалом и новыми компетенциями: способностью не только не бояться перемен, а наоборот, готовить их и управлять ими; способностью генерировать, поддерживать и оценивать новые идеи; стимулировать превращение инновационных идей в высокотехнологичные конкурентоспособные продукты.

Овладение данными компетенциями в процессе обучения в магистратуре позволит повысить конкурентоспособность и востребованность специалистов по маркетингу в различных отраслях экономики, которые сегодня остро нуждаются в высококвалифицированных специалистах, обладающих соответствующими профессиональными компетенциями, позволяющими проводить эффективную маркетинговую политику отечественных организаций и предприятий, успешно конкурировать на внутреннем и внешних рынках, создавать и продвигать новые бренды товаров и услуг, пользующиеся спросом и укрепляющие имидж Республики Беларусь.

Приоритетами подготовки специалистов по маркетингу в практико-ориентированной магистратуре Республики Беларусь являются:

1) Ориентация на тесную связь образования с научной и производственной сферами деятельности с развитием соответствующей инфраструктуры, обеспечивающей формирование единого научно-методического и образовательного пространства подготовки экономических кадров для национальной экономики; 2) Гибкое реагирование на реальные запросы национальной экономики; 3) Совершенствование системы подготовки педагогических кадров и использование новых образовательных технологий в учебном процессе.

Такой подход базируется на рассмотрении образовательного процесса не в рамках традиционной схемы получения магистрантами необходимой им суммы знаний, умений, навыков в определенной области практической деятельности, а сквозь призму приобретения ими профессиональных компетенций, обеспе-

чивающих развитие интеллектуального потенциала обучаемого, его творческую самореализацию, формирование инновационного мышления.

ПРОБЛЕМЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ВЫСШИМ ОБРАЗОВАНИЕМ В РФ

Е. Р. Борисова, к. э. н., д. филос. н., профессор
АНО ВО ЦС РФ «Российский университет кооперации»
Чебоксарский кооперативный институт (филиал),
г. Чебоксары

Стратегия развития системы высшего образования в Российской Федерации не должна быть абстрагирована от основных тенденций развития образования в других странах. Это становится очевидным в связи с тем, что основным акцентом в развитии современного образования является создание условий для высокой мобильности трудовых ресурсов всего общества. В первую очередь это вызвано необходимостью формирования кадров для высоко динамичных условий инновационной экономики. Достичь это можно только на основе разработки программ обучения специалистов по аналоговым (стандартизированным) программам.

Зарубежный опыт реформирования систем образования интересен и с позиции адаптации опыта к российским условиям.

Можно выделить следующие особенности Болонского процесса:

1. Переход национальных систем образования на совместные двухуровневые программы высшего образования в европейских странах привел к формированию модели «обучение в течение всей жизни» (возврат к той или иной форме образования после получения практического опыта работы в течение нескольких лет).

2. Повышение статуса неуниверситетского образования (среднее профессиональное) минимизирует «переучивания» с потерей ранее приобретенных знаний и навыков.

3. Сокращение нормативного срока обучения приводит к снижению нагрузки на государственный бюджет, перенос акцента в финансировании обучения за счет работодателя или за счет самого обучаемого.

4. Введение новых форм контроля качества образования (внутренний, внешний) приводит к широкому использованию методов самооценки, международного аудита, обеспечению прозрачности управленческой и финансовой деятельности ВУЗов.

5. Следствием развития дистанционного и непрерывного образования является обеспечение доступности образования на протяжении всей жизни работника.

Переход российской системы высшего образования на европейские стандарты и принципы позволяет вывить следующие основные моменты.

1. Увеличение образовательного потенциала населения России положительно характеризует политику правительства в области образования; однако эта тенденция является реакцией на заложенные ранее механизмы регулирования образования и занятости, разработанные в советское время и постсоветском периоде истории России.

2. Образование является одним из приоритетных направлений социальной политики государства.

3. Большое количество учебных заведений высшего образования приводит к усилению конкуренции на рынке образовательных услуг.

4. Отрицательная динамика прироста населения России в возрасте от 20 до 24 лет в ближайшем будущем будет способствовать снижению «покупательского потенциала» рынка образовательных услуг.

5. Основным направлением развития образования в системе образования должно стать развитие качества образования на основе учета требований рынка труда и запросов инновационной экономики.

6. Формирование гибкой системы непрерывного образования позволит значительно повысить эффективность образования

и эффективно перераспределять ресурсы, направляемые на образование между государством, бизнесом и населением.

Таким образом, решив обозначенные проблемы система образования России выполнит возложенную на нее функцию подготовки высококвалифицированных специалистов для интенсивного развития инновационной экономики.

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

В. І. Майковська, к. пед. н., доцент

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Формування економіки знань як нового типу економічної системи в Україні висуває серйозні вимоги до рівня та якості професійної освіти. В той же час якість освітніх послуг не може бути підвищена лише силами самих навчальних закладів. Дане завдання має реалізовуватись у межах правового поля із застосуванням нових управлінських інструментів та підходів, одним із яких є кластерний підхід. Отже, актуальність застосування кластерного підходу в освіті на часі.

Доцільності застосування кластерного підходу у сфері освіти присвячені роботи Д. Калашнікова, Н. Корчагіної, О. Балалієвої, С. Данилова, А. Смирнова, Т. Фадиної, О. Яворського. Переважна більшість цих досліджень стосується оптимізації управлінських та економічних процесів у системі освіти. Проте в сучасній науковій літературі питання кластеризації у системі освіти досліджене недостатньо саме з точки зору управління якістю освітніх послуг. Метою даної публікації є обґрунтування доцільності застосування кластерного підходу як інструменту реалізації принципів менеджменту якості у сфері вищої освіти України.

Освітній кластер за визначенням Н. Корчагіної являє собою групу освітніх закладів, що знаходяться в партнерських відносинах з підприємствами галузі, локалізованими на одній території, кінцевим продуктом діяльності яких є освітня послуга.

Узагальнюючі результати власних досліджень, О. Жук вважає, що освітнім кластером можна називати єдину систему безперервної освіти від школи (дошкільного закладу) до виробництва. Функціональна діяльність освітнього кластера спрямована на розв'язання широкого спектру завдань, ключовим з яких є підготовка висококваліфікованих кадрів, їх працевлаштування та подальше навчання, а, отже, забезпечення якості освітніх послуг. Очевидними стають переваги освітнього кластера як організаційної форми об'єднання зусиль зацікавлених сторін у вирішенні завдання забезпечення особистісного і фахового розвитку студентів. Таким чином, перехід від галузевої до кластерної організації виробництва освітніх послуг передбачає необхідність розробки нової державної політики на ринку освітніх послуг. На відміну від традиційної моделі кластерна дозволяє створити інноваційну парадигму освіти, що є гнучкою і адаптивною до мінливих умов ринку праці. В даному випадку мова йде про агресивну стратегію підвищення якості підготовки фахівців.

Засади цієї стратегії викладено в стандарті ДСТУ-П ІВА 2:2007 (ІВА 2:2003) «Системи управління якістю. Настанови щодо застосування ISO 9001 – 2000 у сфері освіти». Положення даного стандарту базуються на восьми принципах менеджменту якості. Перший: орієнтація на споживача. Другий: лідерство керівництва. Третій: залучення персоналу. Четвертий: процесний підхід. П'ятий: системний підхід. Шостий: безперервне поліпшення. Сьомий: факторний підхід до прийняття рішень. Восьмий: взаємовигідне співробітництво з постачальниками.

Відповідно до названих принципів найвище керівництво навчального закладу має визначати потреби й очікування своїх замовників, щоб задовольняти їх. З метою управління якістю освітніх послуг на підставі наведених вище принципів у навчальних планах слід передбачити вимоги щодо умов навчання, а також враховувати середовище поза межами території навчального закладу. Навчальні плани повинні забезпечувати рівень компетентності викладацького й допоміжного персоналу, адаптивність навчальних програм до наукових і технічних змін, оцінювання успішності студентів на основі досягнення цілей закла-

ду. До основних навчальних процесів, які треба контролювати, належить оцінювання потреб у навчанні, котре охоплює досягнення студентів і результативність навчального закладу, а також вимоги щодо діяльності.

Навчальний заклад має постійно прагнути до поліпшення результативності своєї системи управління якістю, створюючи умови для персоналу при визначенні та впровадженні пропозицій щодо поліпшення в межах сфери його повноважень.

ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН

С. Х. Хамидова, *ст. преподаватель*

Таджикский государственный университет коммерции

В Республике Таджикистан реализация реформы образования началась в 2005–2006 учебном году. На основе приказа Министра образования Республики Таджикистан от 22.09.2004 г. № 698, Таджикский Государственный Университет коммерции и Таджикский технологический Университете приступили к внедрению кредитной системы образования. В этих целях, указанные вузы разработали пакет учебно-методических материалов по внедрению системы кредитного обучения.

Современные тенденции развития высшего профессионального образования показывают, что происходит сближение национальных технологий в системе обучения. Международные процессы, которые затрагивают все стороны жизни населения, оказывают также интеграционные влияния и на образовательные технологии. Одной из таких систем образования, является кредитная система обучения.

Развития системы высшего образования ведущих стран мира свидетельствует о том, что наиболее распространенной и признанной является трехступенчатая модель подготовки кадров: бакалавр – магистратура – докторантура, основанная на кредитной системе обучения. Данная модель практикуется в университетах США и в большинстве стран Европы. Она является наиболее гибкой и эффективной, обеспечивает академическую мо-

бильность выпускников в быстро меняющихся условиях рынка труда.

Система высшего профессионального образования Республики Таджикистан состоит из 36 высших профессиональных учебных заведений, 5 филиалов, одного отделения и одного комплекса. Из 36 высших профессиональных заведений 13 имеет статус университетов, 11 статус институтов, 3 – учебный заведений имеют статус академии. Действуют свыше 5 филиалов, 1 учебный комплекс в составе высших профессиональных учебных заведений. Одно учебное заведение, точнее Государственный Национальный Университет имеет свой особый статус. Для удовлетворения острой необходимости в высококвалифицированных кадрах республики. Качество высших профессиональных учебных заведений с каждым днем растет с учетом потребности государства в высококвалифицированных специалистах.

Увеличивается количество высших учебных заведений, контингент студентов и государственный образовательный заказ (табл. 1).

Таблица 1 – Сравнительный анализ учебных заведений и контингент студентов обучающихся за счет государства

Учебный год	Количество высших профессиональных учебных заведений	Контингент студентов	Количество обучающихся студентов за счет средств госбюджета
2010/2011	33	96,583	54,409
2011/2012	35	107,570	54,481
2012/2013	35	118,431	55,517
2013/2014	36	132,405	58 753
2014/2015	36	146,219	59,920

Из 21 тысяч человек профессорское–преподавательского состава вузов – 469 докторов и 2520 кандидатов наук. Количество студентов на 10 тыс. единиц населения в 2010–2011 г. увеличилось на 124, в 2014–2015 году увеличилось на 208 человек.

В целях обеспечения равного доступа к получению высшего

професійного освіти і вибору найбільш підготовленої молоді з 2014 року введена нова модель формування студентського контингенту шляхом проведення комплексного або єдиного національного тестування. Надано державні освітні гранти і державні освітні кредити на конкурсній основі.

Закладено основи для переходу системи підготовки кадрів на загальноприйнятій у світі бакалаврської – магістерської моделі. Вишам надано значущу академічну свободу. Активізувалися наукові дослідження, що використовуються в навчанні, зросла академічна мобільність. Около тисячі громадян Республіки Таджикистан навчаються в вишах 35 країн світу, в тому числі 1078 осіб в вишах Росії, з яких 244 особи навчаються за рахунок виділених грантів Російської Федерації.

В місці, де знизилася потреба окремих вишів і їх філій у підготовці абітурієнтів і студентів, при недостатності інтелектуальної кадрової, матеріально – технічного потенціалу вищої школи призводить до зниження якості підготовки спеціалістів. Це говорить про необхідність удосконалення нормативно правової бази, посилення вимог до кадрової забезпечення і матеріально – технічної бази вишів.

ТРЕНІНГ-КУРСИ – МОЖЛИВІСТЬ ОТРИМАННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Н. В. Рогова, к. т. н., доцент;

С. С. Рибаківа, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Тренінги за короткий термін дають максимум практичних навичок. На перший погляд, саме тренінги є найбільш корисними і потрібними. Однак, для того щоб отримати максимальну користь від тренінгу, необхідно бути готовим до практичних занять. Тобто самостійно (або за допомогою семінарів, платних консультацій) пройти шлях усвідомлення, визначення та прий-

няття рішення. Тренінг дає інструмент реалізації вашого рішення.

У наш час стали популярними тренінги та інші розвиваючі програми. Незважаючи на користь навчання, багато людей дуже обережні в своєму виборі. А деякі настільки скептичні, що обирають безкоштовну самоосвіту. Але чи достатньо самоосвіти, чи тренінги можуть теж щось дати? І як отримати максимальну користь за свої гроші?

Визначитися у своїх цілях і намірах. В залежності від Ваших цілей, і шляхи будуть різні. З цього кроку варто починати будь-яку справу.

Визначитися з поняттями і призначенням кожної навчальної програми. На семінарах – розповідають теорію. Курси можуть включати в себе теоретичну і практичну частину. На тренінгах – тренуються та практикуються.

У загальних рисах тренінг – це активний метод навчання, побудований на аналізі ділових ситуацій, котрі «учні» одразу ж відтворюють і «розв’язують».

Тренінги можуть бути різновидом освітніх послуг, які надаються навчальними закладами (або закладами післядипломної освіти) на платній основі. Вони повинні проходити акредитацію, але не державну, а асоціації роботодавців.

Проблема, з якою можуть стикатись навчальні заклади в проведеному таких тренінгів – це залучення високопрофесійних викладачів (тренерів), якими можуть бути як викладачі навчальних закладів, так і запрошені зі сторони. Держава повинна встановлювати систему сертифікатів, які видаються випускникам, що пройшли систему тренінгу та оволоділи певними компетенціями.

Крім тренінгів отримують поширення такі технології як технологія case-studies; рольові та ділові ігри; семінари; бізнес-симуляції. Технологія case-studies (формат розвивального заходу, заснований на аналізі реальних бізнес-випадків) спрямована на аналіз процесу прийняття рішень, обговорення позитивних і негативних сторін різних точок зору, обмін особистим досвідом. Тут розвиваються комунікативні, лідерські навички, навички роботи в команді.

Рольові та ділові ігри найбільш ефективні для побудови командного духу. Семінари вважаються менш трудомісткими. Такий новий напрямок як бізнес-симуляції дозволяє змодельовувати реальні бізнес-процеси з практики учасників, оцінити прояв компетенцій в ситуаціях, наближених до робітників, розвинути потрібні навички та компетенції, отримати прикладні знання, корисні для конкретної організації. Таким чином, можна сказати, що всі активні методи навчання спрямовані на розвиток прикладних навичок і вмінь студентів.

Значне безпосереднє залучення студентів включає обговорення ситуаційних вправ, дослідницьку роботу студентів, актуальні, реальні проекти з клієнтами. Все це передбачає тісну взаємодію викладача зі студентами. Але за умови, що студентам надається ефективний зворотний зв'язок, навчання з використанням інтернету і сучасних технологій може іноді надавати і можливості інтенсивного безпосереднього залучення студентів.

Кілька напрямків розвитку тренінг-курсів у XXI столітті стають все очевиднішими:

- зростаючий наголос на корисності та практичності – часто через справжні дослідження та реальні проекти;
- зростаюча увага до відповідності затрат учасників тим результатам, які вони отримують (як у коротких курсах, так і в програмах, спрямованих на отримання ступеня);
- зростаюча конкуренція традиційному викладанню з боку навчання із залученням сучасних технологій та інтернету;
- зростаючий фокус на «активне навчання» (поняття, яке включає широкий спектр взаємодії викладача із студентом: від обговорення ситуаційних вправ у класі до інтерактивного навчання через інтернет);
- нетрадиційні програми навчання (дистанційне навчання та навчання через інтернет) стають узвичаєним компонентом освіти.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що тренінгові навчання дійсно застосовується для розвитку навичок у різних галузях професійної діяльності.

НАДАННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ІЗ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА» – ШЛЯХ ДО СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Т. В. Капліна, д. т. н., професор;

В. М. Столярчук, к. т. н., доцент;

А. С. Капліна, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вища освіта є фундаментом розвитку та прогресу суспільства. Сприяючи розкриттю інтелектуального та духовного потенціалу, вона виступає гарантом не лише індивідуального розвитку особистості, а й націй і людської цивілізації у цілому. Забезпечення максимальної мобілізації можливостей і реалізації здібностей кожної людини як суб'єкта діяльності сприяє вирішенню нагальних соціальних, політичних і економічних проблем.

Якість надання освітніх послуг у значній мірі визначає й відповідний рівень розвитку та прогресу. Тому розвиток держави, структурні перетворення на мікро- і макроекономічних рівнях обумовлюються модернізацією вищої освіти. Реалізовані на сьогодні в Україні класичні підходи до надання освітніх послуг не в змозі сприяти розв'язанню вищезазначених проблем. Виникає необхідність у модернізації вищої освіти України. Вона повинна здійснюватися через реалізацію особистісного потенціалу, розвиток творчих умінь і навичок, підготовку компетентних висококваліфікованих осіб, спроможних задовольняти сучасні потреби конкурентоспроможності випускників на національному та міжнародному ринках праці. Для забезпечення реалізації цього напрямку необхідно посилити професійну спрямованість змісту вищої освіти, налагодити співпрацю з організаціями-замовниками майбутніх фахівців. Також слід розробляти та впроваджувати програми активації академічної мобільності для прискорення інтеграції до Європейського освітнього простору, вдосконалення інноваційного розвитку вітчизняних вузів та забезпечення інтеграції наукових напрацювань, виробничої сфери, підвищення якості вітчизняної освіти та розширення горизонту працевлаштування українських молодих фахівців.

Вагомий вплив на розв'язання вищезазначеної проблеми має забезпечувати вдосконалення організаційних підходів щодо можливості проходження практики студентів за кордоном. Для вирішення цього завдання слід активізувати розробку та впровадження програм посилення академічної та культурної інтернаціоналізації вищої освіти, заохочення до міжнародного обміну студентами; удосконалювати організацію проходження закордонної виробничої практики та стажування студентів на основі поширення дистанційного керівництва роботою, що сприяє реалізації принципів компетентісно-орієнтованої освіти.

Значну увагу необхідно також приділяти розвитку та зростанню й внутрішніх університетських науково-методичних освітніх середовищ. Для розв'язання цього завдання необхідно активізувати роботу забезпечення зростання педагогічної майстерності, професійних знань, умінь і навичок науково-педагогічних кадрів; вивчати та поширювати педагогічний досвід щодо стимулювання творчого, інтелектуального, духовного розвитку та задоволення потреби в професійній самореалізації науково-педагогічних кадрів вищих навчальних закладів. Навчальним підрозділам, які здійснюють підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників (інститутам та науково-навчальним центрам) доцільно постійно удосконалювати зміст і форми підвищення кваліфікації з урахуванням сучасних вимог педагогічної теорії і практики. Підтримуючи багатомовні традиції Європейського простору вищої освіти, запровадити систему вдосконалення володіння іноземними мовами з метою підвищення їх кваліфікації, забезпечення більш широких можливостей прийняття участі в керівництві проходження студентами виробничої практики та стажування за кордоном.

Таким чином, для забезпечення надання якісних освітніх послуг із напряму підготовки «Готельно-ресторанна справа» необхідно реалізувати низку заходів, які забезпечать модернізацію вищої освіти шляхом світової інтеграції. До їх реалізації доцільно залучати як студентів, науково-педагогічних працівників, так і організації-замовники майбутніх фахівців.

ВНУТРІШНІЙ МАРКЕТИНГ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

І. П. Чайка, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Для ВНЗ, який впроваджує в свою діяльність маркетинг, важливим є забезпечення розуміння принципів холізму і прийняття їх всіма співробітниками, яких науковці також називають «внутрішніми споживачами» [1, 2], «маркетологами за сумісництвом» [3, с. 238], наголошуючи, що послуга «має бути «проданою» двічі: спочатку внутрішнім, а потім зовнішнім споживачам. Ф. Котлер визначає внутрішній маркетинг як дворівневу систему [4, с. 33]. Перший рівень системи складають служби, які безпосередньо реалізують маркетингові функції. Для ВНЗ це: приймальна комісія, відділ зв'язків з громадськістю, відділ зв'язків з виробництвом та інші. Робота цих відділів має бути узгодженою між собою. Інформація, отримана одним відділом, своєчасно аналізуватись, надаватись іншим, накопичуватись – ставати частиною маркетингової інформаційної системи підприємства. Другий рівень системи – всі інші відділи підприємства, які мають сприйняти філософію маркетингу і працювати, розглядаючи свою діяльність з позиції споживача – зрозумілості, прозорості, зручності для нього. Тобто завданням внутрішнього маркетингу є об'єднання зусиль всіх функціональних підрозділів шляхом сприйняття ними цілей і завдань маркетингу підприємства.

Поділяючи таку точку зору, необхідно зазначити, що у випадку ВНЗ як підприємства, що надає послуги, особливого значення набуває робота ще на одному рівні – особистісному, персональному. Тобто, система внутрішнього маркетингу за такого підходу має третій рівень, який є невід'ємним від перших двох, становить базис їх успішної роботи (рис. 1).

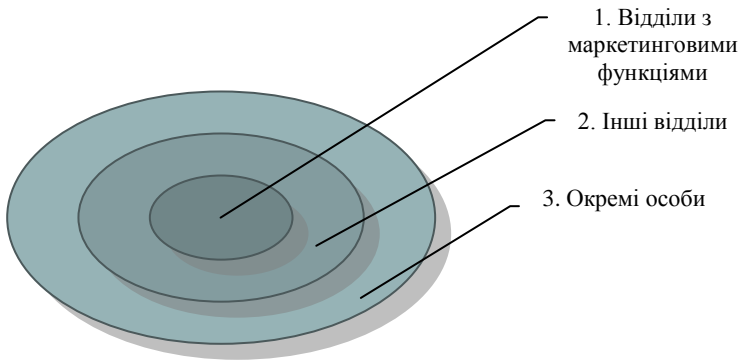

Рисунок 1 – Модель внутрішнього маркетингу ВНЗ

Внутрішній маркетинг вимагає навчання співробітників, стимулювання їх до досягнення високого рівня майстерності, обслуговування клієнтів, підвищення споживчої цінності послуг, що пропонуються. Ця вимога особливо стосується осіб, які наділені повноваженнями зустрічатися зі споживачами, посередниками, партнерами, а також осіб, які безпосередньо надають послуги споживачам. Підсумовуючи, хочемо визначити основне завдання внутрішнього маркетингу в системі холістичного маркетингу підприємства – сформувати базис, сприятливий маркетинговий «мікроклімат» всередині підприємства для підвищення системної ефективності його маркетингової діяльності.

Список використаних джерел

1. Решетнікова І. Л. Внутрішній маркетинг у системі маркетингу підприємства / І. Л. Решетнікова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 1 – С. 45–55.
2. Леськів С. Р. Етимологія поняття «внутрішній маркетинг» та взаємозв'язок із зовнішнім маркетингом підприємства / С. Р. Леськів, О. Ю. Бочко // Економіка та держава. – 2014. – № 11 – С. 94–96.
3. Gronroos C. Internal Marketing: An Integral Part Of Marketing Theory / C. Gronroos, J. H. Donnelly, W. E. George. – Marketing of Services. – Chicago : American Marketing Association Proceedings Series, 1981. – P. 236–243.

4. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. Экспресс-курс / Ф. Котлер, К. Л. Келлер. – Санкт-Петербург : Питер, 2010. – 480 с.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Н. І. Яловега, к. е. н., доцент;

І. О. Рижик, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Якість освіти розглядають як соціальну категорію, що визначає стан і результативність процесу освіти в суспільстві, його відповідність потребам і очікуванням суспільства (різних соціальних груп) у розвитку і формуванні цивільних, побутових і професійних компетенцій особи. При цьому якість освіти характеризується сукупністю показників: змістом освіти, формами і методами навчання, матеріально-технічною базою, кадровим потенціалом тощо. Під якістю освіти розуміють також міру задоволеності різних учасників процесу освіти в освітніх послугах або міру досягнення поставлених в освіті цілей і завдань, що є досить загальним визначенням цього поняття.

Якість – це складна філософська, економічна і соціальна категорія, що розкривається через систему визначень, які відображають єдність системно-структурного і ціннісно-прагматичного аспектів. Відповідно до цього підходу якість освіти випускника навчального закладу можна розглядати як відповідність (адекватність), прийнятим в освітній доктрині, соціальним вимогам і нормам (стандартам). Поряд з цим доречно згадати інші показники оцінки якості освіти, а саме: багатоаспектність або багатогранність – якість кінцевого результату освіти і якість потенціалу освітніх систем, що забезпечують досягнення цієї якості; якість результатів виховання і навчання; творча і репродуктивна компоненти; різний рівень кінцевих результатів (якість випускників освітніх установ різного рівня); багатосуб'єктність (оцінка якості освіти здійснюється безліччю суб'єктів, основними з яких є студенти, їх батьки, випускники ВНЗ, роботодавці, суспільство в цілому, державні органи, представники системи освіти, її різних рівнів); багатокритеріальність (якість освіти оцінюється

набором критеріїв). Всі перераховані грані якості освіти є об'єктивним проявом складності цієї категорії. Тому мають бути досліджені поєднання всіх цих аспектів. Про якість освіти можна говорити як про якість: викладання, дослідження, управління; учасників освітнього процесу (студентів, викладачів, адміністрації тощо); умов, процесу і результату.

В Україні, на відміну від країн Європи і США, держава від імені суспільства бере на себе функції визначення кваліфікаційної структури, змісту і якості освіти. Так, основні цілі і зміст задаються в двох законах – «Про освіту» і «Про вищу освіту», а детальніше – в структурі і змісті освітніх стандартів всіх рівнів. У державних освітніх стандартах вищої освіти сформульовані вимоги до кадрового, навчально-методичного і матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, а також організації різного роду практик, підсумкової державної атестації і рівня професійної підготовки випускників, що відповідає, по суті, набору їх компетенцій. Зміст освітніх програм вищої школи вважається одним з ключових показників якості системи освіти України. Не менш важливим показником якості освіти є і наявність кваліфікованого професорсько-викладацького складу. Поряд з цим, необхідною умовою успішної реалізації освітнього процесу виступає сучасна навчально-практична база, що здатна забезпечити експериментальну, методичну і інформаційну підтримку навчальних програм у тісному зв'язку з науковими дослідженнями. Очевидно, що задоволення наведених вище вимог неможливе без ефективної системи контролю за якістю знань студентів, професійним рівнем викладачів і організацією навчального процесу. Саме тому створення внутрішньої системи управління якістю підготовки фахівців розглядається як один з визначальних напрямів вдосконалення освітньої діяльності.

Таким чином, проблема визначення показників оцінки якості вищої освіти є синтезом всіх сучасних проблем її розвитку і, одночасно, індикація якості освітньої політики. Тому можна визнати більш обґрунтованою позицію, коли концептуальне розуміння поняття «якість освіти» включає три складові: якість людини, якість змісту і якість освітніх технологій.

ПРОФЕСІЙНЕ ОРІЄНТУВАННЯ НАВЧАННЯ – ОДИН З НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

А. М. Бурбак, к. т. н., доцент;

О. І. Положишникова, доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

З метою реалізації рекомендацій Болонського процесу про необхідність підвищення кваліфікації фахівців необхідно звернути увагу на проблеми, які стримують процес постійного професійного зростання фахівців вищої кваліфікації:

- обмеженість фінансування реформ у сфері вищої освіти у зв'язку з економічною кризою;
- проблемність реалізації деяких рекомендацій Болонського процесу;
- неможливість впровадження багатьох реформ освіти одночасно;
- проблеми із забезпеченням якості освіти;
- проблеми використання кредитів на навчання;
- проблеми працевлаштування випускників ВНЗ.

Для вирішення існуючих нагальних питань розвитку вищої освіти прийнято національну стратегію, яка направлена на розроблення стандартів вищої школи та узгодження з новою структурою освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти, більш широкого залучення роботодавців до співпраці з вищими навчальними закладами у відношенні розроблення стандартів, організації проходження практики студентами та вирішенні питань з надання першого робочого місця випускникам. Проте великий вплив на формування висококваліфікованого фахівця має як рівень підготовки фахівця у вузі так і постійний моніторинг професійної діяльності випускників. Спеціалісти високої кваліфікації повинні володіти навичками управлінської та організаційної роботи, сучасним економічним та технічним мисленням, які здатні знаходити та приймати оптимальні рішення в умовах не повної визначеності динаміки ринкового середовища.

Професійно орієнтовану технологію потрібно формувати у студентів постійно в процесі навчання, формуючи професійні якості на основі професійних знань та навичок. Характерними ознаками професійного орієнтування знань студентів є:

- тісний зв'язок теорії з практикою на основі опанування аналізу до розв'язання проблем, наближених до майбутньої професійної діяльності;
- орієнтація на аналіз індивідуальних можливостей кожного студента шляхом використання навичок до розв'язання типових задач професійної діяльності підприємств;
- урахування міжпредметних зв'язків на основі аналізу реальних виробничих процесів;
- взаємозв'язок наукової діяльності майбутніх фахівців з виробничими проблемами галузі.

Застосування таких підходів у навчальному процесі створює умови для розвитку індивідуальних особливостей кожного фахівця, здійснює загальний стимулюючий вплив на навчальну діяльність, позитивно впливає на якість отриманих знань, умінь, навичок до вдосконалення професійної майстерності на стадії навчання. Адже у кожній організації є свій бізнес і свої особливі вимоги до випускників, проблеми і не всі вони можуть бути враховані в програмах підготовки.

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

***М. В. Стрельников,** магістр бізнес-адміністрування, аспірант Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

Спеціальність «Бізнес-адміністрування» є синергією передової теорії управління з практикою та досвідом, а також навчальне середовище, в якому знання перетворюються на компетенції. Європейський стандарт підготовки магістра бізнес-адміністрування (МВА) висуває як одну з вимог до їхньої підготовки – формування підприємницької компетентності. Магістр з бізнес-адміністрування є всесвітньо визнаним, найвищим рівнем ділової

кваліфікації менеджера та найпрестижнішою у світі програмою бізнес-освіти. Підготовка за програмою MBA передбачає отримання навичок прийняття рішень в сфері стратегічного й операційного управління, що базується на глибокому вивченні основних сфер функціонального менеджменту, маркетингу, управлінського обліку, фінансів, організації продажу, інформаційних систем, правової бази підприємництва, управління персоналом тощо з нових позицій.

Для ефективного формування підприємницької компетентності недостатньо знати, чим вона є, необхідно зрозуміти її структуру. Можна дати загальне визначення підприємця: «підприємець – новатор, здатний брати на себе відповідальність і здійснювати ініціативну самостійну діяльність в умовах ризику з метою отримання прибутку на основі поєднання особистої вигоди та громадської користі». Комбінація ключових слів дозволила визначити основні аспекти в структурі підприємництва у розрізі основних його компонентів: особистісного, організаторського, комерційного, інноваційного, комунікаційного. Тепер у розрізі кожного з компонентів можна подати структуру підприємницької компетентності як набору знань, умінь і особистісних якостей.

Особистісний компонент: величезне бажання досягти мети, яскрава індивідуальність, надія на успіх, готовність ризикувати, яскраво виражене почуття особистої відповідальності, наполегливість, гнучкість, енергійність, упевненість в собі, ініціативність, здатність переконувати, здатність до навчання, здібності до комунікації, здатність до управління, здатність тверезо мислити в будь-яких ситуаціях, здатність використовувати будь-яку можливість з максимальною вигодою.

Організаційний компонент: уміння розпізнавати ризики і ризикові ситуації та діяти в умовах ризику, уміння знаходити оптимальний шлях виходу з ризикової ситуації з користю для справи, уміння враховувати особливості бізнесу в організації підприємницької діяльності, уміння організовувати реалізацію основних управлінських функцій з урахуванням особливостей бізнесу, уміння організувати роботу необхідних соціально-економічних механізмів, уміння бачити можливості організаційного

середовища і використовувати їх для досягнення власних цілей, уміння координувати і контролювати процес виробництва.

Комерційний компонент: уміння визначати прибутки і доходи бізнесу, вартість продукції; уміння вибирати і поєднувати різні види господарської діяльності з метою отримання найбільшої вигоди; уміння застосовувати різні методи планування, розрахунку, розподілу прибутку бізнесу; уміння здійснювати спонсорство.

Інноваційний компонент: уміння визначати інновації в діяльності; створювати інновації; уміння створювати нові види товарів і послуг, які будуть затребувані на ринку; уміння об'єктивно оцінювати наслідки впровадження інновацій для організації і галузі; уміння виявляти потреби потенційних споживачів; здатність розробляти інноваційні проекти; уміння правильно вибирати (за необхідності) тип інноваційної організації та ефективно будувати процес управління відповідно до її особливостей; уміння бачити і використовувати державну допомогу інноваційної діяльності.

Комунікативний компонент: уміння вести переговори з постачальниками, посередниками, споживачами; уміння будувати процес реалізації продукції; уміння організовувати співпрацю з іншими фірмами з метою розширення своєї діяльності та отримання прибутку; уміння знаходити нових постачальників, споживачів; уміння застосовувати різні способи реалізації продукції, що сприяють отриманню максимального прибутку; уміння знаходити спонсорів, будувати взаємини з ними; уміння створювати суспільну користь і поєднувати її з власною вигодою.

Підготовка магістрів бізнес-адміністрування до підприємницької діяльності все щільніше входить в освітній процес. Розвиток приватного бізнесу – одна з основ розвитку економіки країни: розвиток здорової конкуренції, відкриття нових робочих місць, розширення споживчого ринку, поява на ринку все нових товарів і послуг вітчизняного виробництва. Але можливості підприємця залежать від рівня і якості економічної, організаційної підготовки. Тому високий рівень підготовки студентів вишів, і магістрів бізнес-адміністрування зокрема, до підприємницької діяльності здатний забезпечити в майбутньому соціально-економічний розвиток як країни в цілому, так і окремих її регіонів.

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

В. В. Бенях, *ст. викладач*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вищі навчальні заклади споживчої кооперації України можуть та повинні бути в числі найбільш відомих європейських та світових університетів за умови опанування інноваційного шляху розвитку, підвалини якого є Закон України «Про вищу освіту». Тільки таким чином можна забезпечити подальший розвиток вітчизняної системи вищої освіти з одночасним підвищенням її конкурентоспроможності та якості. На реалізацію цих завдань повинна бути спрямована державна освітня політика, яка виступає основою для вибору чинників розвитку Вищих навчальних закладів споживчої кооперації України.

Науковці, проводили аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку вищих навчальних закладів споживчої кооперації України і виявили, що позитивними чинниками більшості вищих навчальних закладів є забезпеченість навчально-методичною літературою або доступність до неї за рахунок мережі наукових бібліотек; забезпеченість докторами та кандидатами наук; наявність мережі аспірантури та докторантури і, відповідно, мережі спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських та докторських дисертацій, що дає змогу проводити підготовку висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів та оновлювати професорсько-викладацький склад вищих навчальних закладів споживчої кооперації України.

Розвитку вищих навчальних закладів споживчої кооперації України перешкоджає низка чинників внутрішнього та зовнішнього середовища: стан матеріально-технічної бази та забезпеченість комп'ютерними технологіями; недостатній рівень оплати праці викладачів; неузгодженість цілей та інтересів між різними ланками управління вищою освітою – від державної влади до керівників закладів, від керівників закладів до викла-

дачів; зниження інвестицій в НДР та інновації; переформування структури зайнятості місцевого населення, лобіювання інтересів окремих вищих навчальних закладів споживчої кооперації України міста на державному рівні та висока конкуренція на ринку вищої освіти.

Отже, на основі аналізу чинників діяльності вищих навчальних закладів споживчої кооперації України виокремлено основні, що гальмують розвиток вищих навчальних закладів, а саме: демографічний спад, велика кількість вищих навчальних закладів, низький рівень кваліфікації управлінських кадрів та відсутність державного фінансування вищих навчальних закладів споживчої кооперації України.

**НЕФОРМАЛЬНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ**

С. С. Ніколенко, д. е. н., професор;

К. С. Дзеверіна, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасним умовам господарювання притаманні динамічність, різновекторність економічних процесів і швидка змінюваність, що вимагає від людини вміння своєчасно адаптуватися до них. Внаслідок цього однією з головних вимог до сучасних фахівців є здатність та бажання до постійного навчання та саморозвитку. Отже, освіта впродовж життя набуває все більшої актуальності.

Взагалі, освіта, як інноваційний процес, має бути випереджальною та прокладати шлях у майбутнє. Разом з тим, формальна освіта не може повністю забезпечувати пізнавальні потреби громадян у довгостроковому аспекті. Саме тому суттєвого впливу набуває розвиток системи неформальної освіти, що є важливою частиною неперервного навчання з метою адаптації у постійно змінюваному середовищі. Розвиток неперервного навчання разом із формуванням суспільства знань стали одним із соціальних наслідків глобалізації та інформатизації. Освіта більше не може обмежуватися кількома роками чи навіть десятиліттями на початку життя людини, оскільки безперервне оновлення інформації вимагає постійного самовдосконалення та навчання для досягнення життєвого успіху.

Однозначного трактування поняття «неформальна освіта» немає. Тому визначимо неформальне навчання як набуття знань, засноване на певній діяльності, що явно не позначена як навчання (з точки зору завдань, тривалості навчання або підтримки тих, хто навчається), але яка містить значимий навчальний елемент і, як правило, не завершується сертифікацією. Фактично,

здобуття знань, умінь і навичок для задоволення освітніх особистісних потреб відбувається в будь-якому середовищі (навчальному закладі, церкві, сім'ї тощо) і в будь-якому віці, що підтверджує існування неформальної освіти як частини неперервного навчання.

До сфери неформальної освіти належать індивідуальні заняття під керівництвом тренерів чи репетиторів, тренінги та короткотермінові курси, що переслідують практичні короткострокові цілі. Заклади чи організації, що займаються неформальною освітою, зазвичай, не присуджують кваліфікацій і не проводять формального оцінювання навчальних досягнень учасників. Проте саме у цьому секторі найчастіше застосовують інноваційні підходи та займаються апробацією новаторських методик та технологій навчання.

Досвід провідних країн з розвинутою економікою свідчить про пряму залежність темпів розвитку виробництва та його конкурентоспроможності на світовому ринку від рівня професійної підготовки людських ресурсів. Неперервна освіта стає невід'ємною частиною освітньої системи, оскільки вона сприяє посиленню конкуренції, зниженню рівня безробіття і залученню соціальних і економічних нововведень. Міжнародні організації навчання людей (в тому числі літніх людей) використовують тренінги, лекції, семінари з психології та філософії життя, групи взаємодопомоги, екскурсії тощо.

Європа займається розвитком неформальною освіти вже десятиліття. Більше того – у розвинених країнах, де класична освіта функціонує стабільно і успішно, основний акцент з боку держави робиться саме на підтримці неформальної освіти, яка допомагає сучасній людині швидко вдосконалювати професійні навички та отримувати нові знання.

На жаль, питанням розвитку неформальної освіти, яка розвивається швидкими темпами в інших державах світу, у нашій країні не приділяється належна увага. Разом з тим, в сучасній Україні людина має бути готовою до швидких змін та викликів, які постійно постають.

На сьогоднішній день умови зміни та поширення інформації вимагають, щоб процес навчання ставав все більш динамічним,

при цьому освіта має бути доступна і відповідати потребам різних верств населення. Таким чином, саме неформальна освіта може стати джерелом зростання компетентності сучасної людини та пусковим механізмом до освіти впродовж життя, що є запорукою її особистісного і професійного розвитку.

ОСОБЛИВОСТІ НАПИСАННЯ ДИСЕРТАЦІЙ НА КООПЕРАТИВНУ ТЕМАТИКУ

А. О. Пантелеймоненко, д. е. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблеми кооперативного руху у продовж останніх десяти років незмінно залишаються у полі зору сучасних українських учених-економістів. Тільки науковцями «полтавської школи кооператорів» протягом названого періоду захищено майже півтора десятка кандидатських і докторських дисертацій. При цьому, чільне місце серед них належить молодим дослідникам. Звернення їх до кооперативної тематики не є випадковістю. Воно пов'язане з цілком обґрунтованим визнанням соціально-економічного потенціалу кооперативів щодо розвитку національної економіки, доведеного багаторічною світовою практикою.

Проте, при загальному розумінні значення, переважна більшість молодих учених має досить поверхове уявлення про особливості організації та функціонування кооперативів. Результати експертних оцінок дисертацій, неодноразово здійснених нами, та особисте спілкування з їхніми авторами переконливо свідчать про те, що більшість із них мають названі нижче проблеми щодо розуміння соціально-економічної природи кооперативних організацій. Передусім, має місце нерозуміння економічних особливостей кооперативів, у порівнянні з комерційними підприємствами. При цьому, саме через брак знань молоді автори, досить часто, у своїх дисертаціях наділяють кооперативи абсолютно непридатними їм ознаками. Так, у дисертаційних роботах можна зустріти такі формулювання як: «комерційна діяльність ко-

оперативів», «підвищення прибутковості кооперативів», «кооперативне підприємництво» тощо. Це свідчить про незнання дисертантами сутності неприбуткової економічної природи кооперативів. Вищезгадане тісно пов'язане, також, з обмеженими знаннями про міжнародні кооперативні принципи, які є універсальними для всіх видів кооперативів, не залежно від країни у якій вони функціонують.

Враховуючи зазначене вище зауважимо, що для успішного написання і захисту дисертації на кооперативну тематику здобувач має: по-перше, чітко розуміти специфіку кооперативу як підприємства особливого типу, орієнтованого на надання послуг своїм членам-співвласникам (що й обумовлює його неприбуткову економічну природу); по-друге, глибоко з'ясувати сутність міжнародних кооперативних принципів, дотримання яких є запорукою успіху вітчизняних кооперативів, і, по-третє, переконатися особисто і вміти у ході захисту основних положень дисертації пояснити, що не залежно від особливостей та рівня розвитку економіки окремо взятої країни кооперативи не змінюють своєї унікальної економічної природи та соціальної місії. Крім того, останнє, важливо враховувати, досліджуючи кооперативний досвід країн пострадянського простору. Здобутий у період незалежності, він є актуальним для всіх колишніх радянських республік, які, як відомо, мали спільну соціально-економічну історію. При цьому, доцільно вивчати як позитивний, так і негативний досвід кооперативного руху та його державного регулювання. Такий підхід дозволяє надати результатам дисертаційного дослідження максимального практичного значення.

З метою підвищення якості дисертацій на кооперативну тематику, пропонуємо таке:

- для здобувачів наукового ступеня кандидата і доктора наук підготувати спеціальний курс (робоча назва – «Теоретичні основи та практичні аспекти функціонування кооперативів»).
- для членів спеціалізованої вченої ради ПУЕТ організувати науково-практичний семінар «Сучасні тенденції кооперативного руху», де обговорити актуальні питання теорії і практики українського та зарубіжного кооперативного руху.

Названі заходи можна провести із залученням фахівців Полтавського регіонального центру досліджень і сприяння розвитку кооперації, що з вересня 2009 року активно діє в Полтавському університеті економіки і торгівлі.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

С. М. Барилко, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасних умовах, коли інформація змінюється майже щоденно, особистість має вміти діяти автономно, використовувати засоби навчання і набуті вміння інтерактивно, повноцінно функціонувати, для чого вона повинна навчитися вчитися впродовж життя. Ця теза привертає увагу все більшого числа тих, хто тим чи іншим чином має зв'язок з процесом навчання. Такий підхід пояснюється тим, що отримані фахівцями і професіоналами знання та набута кваліфікація «старіють» протягом чотирьох – п'яти років і не можуть задовольняти вимоги ринку праці. Збільшення кількості інформації спонукає викладачів йти шляхом згортання матеріалу до найголовнішого таким чином, щоб ті, що навчаються, змогли на основі отриманих знань самостійно нарощувати додаткові знання. Природним чином ця теза грає особливу роль у методології навчання англійської мови. Відоме висловлювання «мові навчити неможливо, мові можна тільки навчитися» і означає, що те, що ти маєш завтра видати як засвоєне, не зробить для тебе чи за тебе хтось інший, воно мусить бути відпрацьовано тобою до «завтра», і процес цей безперервний. Без постійного нарощування знань з англійської мови вони будуть втрачені назавжди. Це означає, що у разі потреби, а зараз без знань та навичок використання англійської мови професійний зріст неможливий, фахівець будь-якої галузі знань повинен приділяти час англійській мові. Тому студенти, які вивчають англійську мову зараз, коли наголос на тезі «навчання впродовж життя» робиться відносно всього процесу функціонування про-

фесіонала, отримали додаткову мотивацію щодо залучення знань англійської мови і навичок іншомовного мовлення.

Підготовка студентів до самостійного навчання впродовж усього життя є важливим завданням у навчанні англійської мови. З цією метою все більше уваги приділяється організації самостійної роботи студентів, під час якої у них формується навчальна компетенція (І. О. Зимня, Г. В. Рогова, П. Бенсон, П. Воллер). Сформувати таку здатність означає озброїти студента навичками й вміннями самостійної діяльності, навчити його самостійно поповнювати, уточнювати, критично переоцінювати свої знання з метою їх подальшого розвитку та використання в професійних інтересах, тому актуальною стає проблема формування у студентів навичок та вмінь самостійної роботи з іншомовним текстом.

Застосовуючи педагогічні технології у вищій школі, слід враховувати, що процес засвоєння знань і умінь студентами відбувається лише завдяки їх власній діяльності, яка завжди індивідуальна, за будь-яких методів і форм її організації. Отже, як знання і вміння, так і розвиток особистості – це особистий здобуток кожного, одержаний своїми власними силами у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Комунікативний підхід до навчання іноземних мов змінює заняття з навчання англійської мови. Навчання повинно супроводжуватися вихованням через збагачення теми заняття матеріалами з важливих питань науки, культури, поєднаних з реаліями країни, мова якої вивчається.

До того ж не можна забувати про можливість продовження навчання у ВНЗ за кордоном, де студенту прийдеся виявити знання широкого спектру; де він повинен буде, щоб бути зрозумілим, співставляти мовні одиниці двох мов, щоб відчувати себе важливим співрозмовником і представником своєї країни, він повинен знати і вміти розповісти про реалії життя на батьківщині. Тому бажаним є контрастивний підхід на заняттях з англійської мови, де й розглядаються відповідні питання. Звісно, тематика занять має бути раціональною. Жоден викладач не може не орієнтувати студента на вивчення лексики, засвоєння правил граматики, але основним принципом має бути визначен-

ня студентом для самого себе шляхів надбання знань: робота зі словником і вміння залучати потрібну інформацію є одним з пунктів на цьому шляху. Крім того, не можна забувати і про форми електронної комунікації (e-mail, комп'ютерні словники, мультимедійні та інші програми).

Теза «навчання впродовж життя», яка увійшла у наше життя майже як термін не так давно, насправді завжди існувала як така для кожного фахівця. Вона просто набула підкресленого значення. Особливість її полягає й у тому, що у навчальному процесі значення її стає дедалі більш істотним саме у просторі європейської вищої освіти. А у повсякденній праці викладачів англійської мови вона й надалі проходить червоною ниткою, бо основне завдання вони вбачають у тому, щоб навчити вчитися англійській мові, використовувати її у професійній праці, своєму науковому житті, різноплановому розширенні свого кругозору.

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ МОВНИХ КУРСІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

В. І. Воскобойник, к. філол. н., доцент;

В. І. Іщенко, к. філол. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сьогодні розвиток міжкультурної комунікації, зміна соціально-політичної ситуації в Україні, розвиток міжнародних ділових контактів, створення спільних підприємств, розширення міжнародної співпраці в різних сферах діяльності вимагають від фахівців будь-якого профілю вільного володіння іноземними мовами як засобом спілкування як у повсякденній, так і в професійній сферах. При організації мовних курсів для студентів різних вікових груп потрібно, перш за все, враховувати їх потреби в оволодінні чи покращенні своїх знань з іноземної мови, які зумовлюються характерними особливостями майбутньої професії чи стилю життя.

Будь-яке групове чи індивідуальне навчання іноземній мові передбачає активну взаємодію всіх учасників освітнього проце-

су, при якому відбувається загальний обмін інформацією іноземною мовою та розвиваються уміння комунікативної взаємодії для вирішення поставлених завдань.

Зміст мовних курсів для студентів різних вікових груп і методи навчання повинні узгоджуватися з потребами студентів, а в основу навчання мають братися три основних підходи:

- 1) комплексно-аспектний підхід до навчання;
- 2) професійне спрямування;
- 3) мотивація до оволодіння іноземною мовою.

Організація мовних курсів для студентів різних вікових груп повинна базуватися на певних принципах, які лежать в основі методики навчання.

По-перше, це розвивальний характер навчання. Вивчення іноземної мови – це процес розвитку. Для розуміння нової інформації студенти використовують знання, якими вони володіють. Саме ці знання є найважливішим фактором успіху або невдачі процесу навчання.

По-друге, це принцип активності або діяльнісного характеру навчання. Вивчення іноземної мови – це активний процес. При цьому слід розрізняти психомоторну, тобто зовнішню, мовну діяльність, яку можна спостерігати, та мовленнєво-розумову діяльність, тобто внутрішню, яку спостерігати неможливо. Саме активізація мовленнєво-розумової діяльності є суттєвим фактором успішного навчання іноземній мові. Про результативність навчання слід судити не по тому, скільки студентам доводиться говорити і писати, а по тому, як багато їм доводиться мислити, тобто застосовувати свої когнітивні здібності і знання про навколишнє середовище, щоб отримати користь від нової інформації.

Третій принцип – це автономність. Згідно з цим принципом, вивчення іноземної мови пов'язано з прийняттям рішень, а саме: Які знання є для студентів новими? Як вони пов'язані зі знаннями, якими вони володіють? Яка інформація є значущою, а яка ні? і т. д. Приймаючи самостійні рішення, студенти мають право на помилку. Цей принцип також змінює ставлення викладача до помилок студентів, оскільки вони природні у процесі експлуатації системи знань.

Принцип балансу лінгвістичних і нелінгвістичних знань пояснюється тим, що в процесі навчання іноземній мові спостерігається значний розрив, з однією боку, між достатньо зрілими концептуальними і когнітивними здібностями студентів, а з іншого боку, достатньо невисоким рівнем володіння іноземною мовою, тому це необхідно брати до уваги викладачеві.

Важливим є принцип позитивної емоційності, оскільки вивчення іноземної мови – це процес емоційний, викладачеві слід створювати позитивні емоції у студентів. Для цього він може заохочувати парну і групову роботу на основі сформованих соціальних відносин між студентами; не квапити їх, давати їм час подумати і дозволяти працювати в індивідуальному темпі, не вимагати від студентів негайної правильної відповіді, а приділяти більше уваги процесу отримання відповіді, цінувати ставлення студента до навчання не менше, ніж його здібності і навички, при розробці матеріалів і виборі методики в першу чергу враховувати зацікавленість, задоволення і різноманітність.

Слід відзначити також принцип балансу усвідомленого вивчення іноземної мови і неусвідомленого оволодіння нею. Вивчати мову зовсім не означає вирішувати проблеми мови. Викладач повинен ставити учнів перед необхідністю використовувати мову для вирішення побутових та професійних проблем.

Таким чином, при організації мовних курсів для студентів різних вікових груп необхідно враховувати їх потреби у вивченні іноземної мови та основні принципи навчання, узгоджуючи з ними зміст і методики навчання іноземній мові.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Ю. О. Дзекун, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Висока динаміка змін сучасних соціально-економічних умов життєдіяльності людини в суспільстві висуває нові вимоги до професійної діяльності. Потік різноманітних проблем, з якими

доводиться стикатися та вирішувати фахівцям вимагає від них, поряд з професійними знаннями і вміннями високого рівня творчого підходу, розвитку творчих здібностей. Сьогодні вимагаються вміння, які значно важливіші за професію в дипломі. При написанні резюме, кожен з нас знає, що для роботодавця будуть важливими не лише знання, отримані в процесі професійної підготовки, але й супутні навички, так звані *soft skills*. «М'які навички» – це відповідальність, комунікабельність, вміння оперативно та творчо вирішувати складні завдання, приймати нестандартні, інноваційні рішення, креативність, стресостійкість, критичне мислення, здатність швидко вчитися, оригінальність ідей, управління часом, фінансами і т. д. Це ті навички, які формують моделі професійної поведінки фахівця, зумовлюють успішність його професійної діяльності та забезпечують невпинний розвиток і конкурентоспроможність підприємства.

Згідно дослідженням вчених Гарвардського університету, професійні знання або *hard skills* (тверді навички) складають лише 15 % від всіх інших навичок працівника – весь інший масив займають саме *soft skills*, які не можна придбати у готовому вигляді, їх можна лише формувати та розвивати.

Дослідження в області професійної управлінської діяльності показують, що працівники цієї сфери стикаються з труднощами щодо постановки та вирішення проблем, що в свою чергу ставить під загрозу забезпечення виживання та існування підприємства. В дослідженнях також відмічається, що менеджери не працюють творчо, як того вимагає сучасна економічна ситуація, не здатні гнучко реагувати на виклики часу та реагувати на зміни в економічній галузі.

Мета даного дослідження полягає у визначенні сутності та змісту творчого потенціалу майбутніх фахівців, як специфічної складової навчального процесу в їх професійній підготовці, спрямованої на створення сприятливих умов для формування та розвитку творчих здібностей в вищому навчальному закладі.

Аналіз фахової літератури свідчить, про відсутність єдиних концептуально-методологічних підходів у педагогіці вищої школи з організації навчально-виховного процесу, який би сприяв

розвитку творчого потенціалу студентів. Наукова думка синтезує педагогічні підходи до розвитку творчого потенціалу особистості, відводячи одну з найважливіших ролей творчому саморозвитку. Розвиток творчого підходу, творчих здібностей є однією з найважливіших задач в професійній підготовці майбутніх фахівців. Професійні творчі підходи, на наш погляд, є ключовими в прийнятті ефективних рішень, вирішенні складних управлінських проблем та реалізації інноваційної діяльності підприємства.

Головне завдання вищого начального закладу – є забезпечити розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців не в процесі їх пасивного оволодіння, а в активній пізнавальній діяльності з чітким розумінням де, яким чином і з якою метою будуть застосовані набуті навички. На відміну від навчальної діяльності, творча діяльність не націлена на засвоєння уже відомих знань. Вона сприяє розвитку у майбутнього фахівця особливого стилю мислення, творчого підходу до розв'язання проблем, вміння аналізувати та працювати з інформацією, прагнення до безперервної самоосвіти. Творчий підхід в роботі – це здатність знаходити нові оригінальні ідеї, відхиляючись від прийнятих схем мислення вирішувати проблеми нестандартним чином. Це бачення вирішення проблеми під іншим кутом.

Робота над розвитком творчих здібностей студентів формує у них здатність самостійно мислити, добувати та використовувати знання, орієнтує їх проявляти інтерес до самостійної інтелектуальної діяльності, виховує інтерес до участі в творчій діяльності, розвиває пізнавальну, дослідну та творчу діяльність. В творчій діяльності вирішуються пошуково-творчі задачі з метою розвивати здібності студентів. Якщо в процесі навчальної діяльності формуються вміння навчатися, то в рамках творчої діяльності формується здатність шукати і знаходити нові рішення, незвичайні способи досягнення потрібного результату, нові підходи щодо запропонованої ситуації.

Отже, необхідними педагогічними умовами розвитку творчого потенціалу студентів вишів є цілеспрямована внутрішньовузівська підготовка викладачів до розвитку творчого потенціалу

майбутніх фахівців, духовно-творче збагачення педагогічного процесу вищого навчального закладу та створення розгалуженої системи стимулювання професійно-творчого самовиявлення студентів у процесі їх професійної підготовки.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЯКІСНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

О. В. Шкурупій, *д. е. н., професор;*

Т. О. Білоброва, *к. е. н., доцент;*

Т. А. Дейнека, *к. е. н., доцент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ідея освіти упродовж життя у наш час лежить в основі всіх без виключення систем освіти у розвинутих країнах світу. Їх досвід є надзвичайно цінним і вартим запозичення для України. Це набуває особливої актуальності у наш час, коли національна система освіти переживає період реформ, які не є послідовними і поки що не приносять очікуваних результатів.

Невід’ємною частиною національної системи освіти в рамках концепції освіти впродовж життя є післядипломна освіта. Складно знайти фах або рівень професійної підготовки, які б не потребували періодичного підвищення кваліфікації. Сфера міжнародних економічних відносин у цьому випадку не є виключенням, але – як будь-який інший фах – має свої особливості. До них відносять такі: потреба у міжнародних обмінах і стажуваннях, розширення сфери застосування знань за рамки суто господарських процесів, забезпечення нерозривного зв’язку теоретичної і практичної підготовки, поглиблені крос-культурні студії, науковий компонент у творчій та аналітичній роботі.

Сучасна система післядипломної освіти та підвищення кваліфікації фахівців у сфері міжнародних економічних відносин в Україні повинна передбачати тісну співпрацю державного, приватного сектору та сектору недержавних (неурядових) органі-

зацій. До останніх відносять професійні спілки, асоціації та об'єднання (наприклад, Українська асоціація економістів-міжнародників). Державний і недержавний сектор повинен бути обов'язково представлений не лише підприємствами, організаціями, установами, але й закладами освіти і науково-дослідними інститутами. Саме такий підхід, на нашу думку, є найбільш ефективним і дієвим у вітчизняному бізнес-середовищі. Крім того, саме такий підхід забезпечить максимально продуктивний процес співпраці та взаємодії на різних рівнях.

Окрему увагу слід приділяти фаховій підготовці та підвищенню кваліфікації молодих економістів. Швидкість подій та перетворень у сучасному світовому господарстві вимагають від них особливої гнучкості та адаптивності. Йдеться, насамперед, про бакалаврів – випускників напрямів підготовки, пов'язаних з міжнародними економічними відносинами. До групи таких молодих фахівців також рекомендовано включити тих, хто отримав повну вищу освіту і працює за фахом менше 5 років.

У зарубіжних країнах підвищення кваліфікації молодих фахівців відбувається, наприклад, у формі виробничого стажування, а також у форматі спільних виробничих та науково-дослідних проектів. Нерідко наслідком таких проектів є програми співпраці (в тому числі довгострокової), які розробляються та реалізуються за участі стажерів. Результатами проектів є нові розробки товарів або послуг, інвестиційні проекти на нових для обох сторін (компаній) ринках, програми внутрішньокорпоративних структурних перетворень, а також довгострокові стратегії розвитку діяльності компанії тощо.

Якісна післядипломна освіта фахівців у сфері міжнародних економічних відносин повинна, на нашу думку, передбачати обов'язкове (закріплену законодавчо) незалежне підтвердження підвищення кваліфікації (переатестацію) у спеціальних (авторизованих) структурах. Це може відбуватись у формі спеціалізованого іспиту у різних формах, прослуховування курсу або серії курсів з обов'язковим наступним складанням іспитів, інших формах. Основна мета таких заходів – постійна актуалізація наявних знань і навичок у чіткій відповідності до існуючих

викликів складного і динамічного міжнародного ділового середовища.

Система післядипломної освіти та підвищення кваліфікації повинна бути закріплена законодавчо і передбачати обов'язкову участь у ній всіх професіоналів (фахівців у будь-якій сфері). Саме такий підхід, на нашу думку, повинен лежати в основі будь-яких перетворень, реформ і започаткувань у даному напрямі. Крім того, незалежно від віку, стажу, досвіду та кваліфікації, до цієї системи з різних сторін та на різній основі повинні бути залучені всі спеціалісти у сфері міжнародних економічних відносин. Результати будь-яких подій (проходження курсів, здача іспитів, виробниче стажування, участь у проектах / програмах) повинні бути закріплені / підтверджені документально і зараховуватись до стажу працівника.

СУЧАСНІ ТRENДИ РОЗВИТКУ ТА ЦІННІСНОГО О НОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

А. В. Артеменко, к. е. н., асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Тезисний виклад заявленої теми, початок дослідження якої нами покладено участю у III Міжнародному науково-практичному симпозіумі «Університетська економічна освіта в умовах становлення суспільства (не)знання», може бути зведеним до висновків і положень, частина яких вже обґрунтована автором у статті «Економічна освіта – ціннісна складова постсоціалістичного господарювання», яка оприлюднена в науковому журналі «Соціальна економіка» [1, с. 17–22]. Найбільш важливими з них є наступні.

Теза перша. Становлення знаннєємної економіки супроводжується змінами в формальних і сутнісних параметрах економічної освіти.

Теза друга. Якщо в індустріальному суспільстві економіко-інтелектуальна соціалізація переважно попереджує майбутню

господарську діяльність особистості і здійснюється у межах університетської «первинної» освіти, то в інформаційному – економічні знання, здобуті під час «первинного» навчання, трансформуючись у складову частину господарювання, поєднуються з виробничою діяльністю і зазнають безперервного оновлення та збагачення в інформаційному середовищі «вторинного» навчання.

Теза третя. Провідна роль у розвитку інформаційного суспільства належить не перетворенню знання (інформації) у ресурс виробництва, що відбувається на кожному етапі суспільного розвитку, а технологіям, які стали джерелом сучасного прискореного розвитку як господарства, так і знань про нього. Отже, сучасна еволюція економічної освіти визначається впливом оновлення не стільки її змісту, що є властивим для будь якого формаційного періоду, а новітніх технологій формування, передачі, засвоєння і застосування економічних знань.

Теза четверта. Новітні технології створення, передачі та засвоєння економічних знань мають радикальний вплив на форми і зміст сучасної економічної освіти і не тільки здатні, а вже руйнують усталену педагогічну логістику, відмінняють і оновлюють її норми та правила. Звичні аудиторні та бібліотечні простори, в яких здійснюють економічну освіту сотні тисяч гуру і їх студенти вже поступаються сотням мільйонів «одиноких подорожніх» індивідуалізованого суспільства у величезному віртуальному океані світової економічної інформації.

Теза п'ята. Унаслідок того, що в постіндустріальному (інформаційному) суспільстві більш важливим джерелом розвитку господарства є не вплив на технологію інформації (знань), а навпаки – вплив технології на інформацію (знання) [2], в економічній освіті господарюючого суб'єкта головну роль відіграє спосіб навчання, те, у якому обсязі і з якою швидкістю він отримує необхідну інформацію, систематизує її і пристосовує до практичних проблем.

Теза шоста. Інтерпретуючи висновки З. Баумана про «індивідуалізоване суспільство» відповідно до завдань цієї публікації, зауважимо, що сучасні технології передачі інформації (знань)

дозволяють їх миттєве і необмежене поширення, а педагогічній спільноті, щоб організувати спілкування з учнями, ігноруючи електронні інформаційні мережі, доведеться по-старому покладатися на консервативні засоби навчання – лекції та семінари, у межах яких обсяг, швидкість передачі та засвоєння знань мають природні аудиторні та фізіологічні межі. При цьому матеріальні затрати традиційного процесу навчання є досить високими і мають тенденцію до постійного зростання. У результаті девальвується значення установ традиційного навчання (школи, університету). А разом зі зниженням вартості доступу до інформаційних мереж за розцінками місцевого телефонного тарифу, означена ситуація знаменує смертний вирок університетській монополії на поширення знань і означає її символічне поховання [3].

Теза сьома. У сучасній економічній освіті суттєво змінилося значення «вторинного» навчання, яке відбувається поза контролем учителів та в якому учні набувають знання, що визначаються потребами господарської діяльності, а тому є більш важливими для них ніж ретельно відібрані раніше елементи знання «первинного» (аудиторного) навчання. На відміну від «первинного» навчання, у якому знання можуть бути усвідомлено систематизованими гуру і зафіксованими (записаними, вивченими) учнями, «вторинне» навчання це самостійний процес, часто неусвідомлений і неформалізований самостійний процес самими учнями, які поєднують як функції гуру, так і тих хто навчається.

Теза восьма. Найвищим рівнем економічної освіти є «третинне навчання», яке полягає у набутті знань «як порушити загальноприйнятий порядок, як позбавитися звичок і попередити звикання, як перетворити фрагментарні елементи знань і досвіду, здобутих у «первинному» і «вторинному» навчанні, у досі невідомі зразки, відносячись у той же час до кожного з них як потрібного «до особливого повідомлення» [3]. Зазначимо, що і «вторинне», і «третинне» навчання відображають об'єктивний процес індивідуалізації суспільства, який всупереч ностальгії за колективною соціальною дією відображає прогресуючу здатність людства до подальшого розвитку.

Теза дев'ята. Будучи наслідком інформаційно-технологічного розвитку, безпосередньо проникаючого у внутрішній світ людини, сучасна індивідуалізація навчання взагалі і економічного зокрема, супроводжується кризою освітніх інститутів, заснованих на колективній соціальній діяльності й перетворює їх з «місця лекцій і семінарів, спорів і діалогу між гуру і учнями» у центри наукового знання та надання віртуальних освітніх послуг засобами мережових дистанційних технологій. Замість оро-акустичного і письмового способу спілкування, що домінують в університетах до цього часу, електронно-мережеві системи якісним чином змінюють відносини вчителів і учнів, відокремлюючи їх один від одного, посилюючи віртуальні зв'язки між ними і створюючи новий тип економіко-інформаційної культури. Поєднавши слово і письмо, відзначає М. Маклюен, аудіовізуальна епоха відновлює порушений оральним і візуальним типами культури сенсорний баланс, рівномірно і більш «фізіологічно» розподіляє навантаження між баченням і слухом, а також дозволяє людині знаходитися у центрі подій і природно-емоційно реагувати на світові події [4]. А так як новою якісною специфікою сучасної стадії розвитку комунікації є її глобальність, то перетворення інформації і комунікації у виробничу силу неминуче зумовлює вихід економічної освіти за межі університетських і національно-державних кордонів і підпорядковує її новим глобальним тенденціям, пов'язаним із подоланням культурно-цивілізаційної відсталості та обмеженості і формуванням глобальної системи економічних знань і економічного навчання. Цей новий глобальний простір економічних знань учні не проміняють на університетську аудиторію навіть з улюбленим професором. Очевидно, що цей простір буде визначатися кооперацією передових університетів світу у яких створюються нові знання, що відповідають на актуальні питання потреб господарської діяльності.

Узагальнення запозичених та авторських висновків, відображених у викладених вище тезах, дозволяє стверджувати, що головними трендами сучасного розвитку економічної освіти є її індивідуалізація, віртуалізація та глобалізація. Що стосується її

змісту, то вона все більше підпорядковує свої висновки щодо розвитку господарства на ціннісних засадах духовності та моральності. Тільки будучи відповідною до цих трендів економічна освіта в Україні зможе ефективно сприяти формуванню професійних господарників, зданих вирішувати найскладніші завдання «інтелектуальної технології» управління виробництвом.

Список використаних джерел

1. Артеменко А. В. Экономическое образование – ценностная составляющая постсоциалистического хозяйствования / А. В. Артеменко // Социальная экономика. – 2014. – № 1–2. – С. 17–22.
2. Костина А. В. Тенденции развития культуры информационного общества: анализ современных информационных и постиндустриальных концепций [Электронный ресурс] / А. В. Костина // Электронный журнал «Знание. Понимание. Умение». – 2009. – № 4. – Режим доступа: http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/4/kostina_information_society/. – Название с экрана.
3. Бауман З. Индивидуализированное общество [Электронный ресурс] / З. Бауман ; [пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева]. – Москва : Изд-во «Логос», 2002. – 390 с. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/baum/. – Название с экрана.
4. Маклюэн Г. М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека [Электронный ресурс] / Г. М. Маклюэн ; [пер. с англ. В. Николаева]. – Москва : «КАНОН-пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. – 464 с. – Режим доступа: http://kroton.info/libr_min/13_m/ak/lyaen.htm. – Название с экрана.

ДРУГА ОСВІТА – ПОТРЕБА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ

І. І. Гуня, к. ю. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Здавна заведено, що людина покликана постійно вчитися, така вже життєва філософія, в іншому випадку усього можна досягнути, але вже ціною власних помилок, значних витрат часу, набравши помилок та наламавши порядно дров і створивши немало небажаних проблем як для себе, так і для інших.

Людська свідомість поступово втрачає отримані колись і не підкріплені щоденною зверненням знання. Зникають основні навички та вміння, але завжди є можливість їх відновити.

Загальновідомо, що життя не стоїть на місці. За останні роки в Україні зазнали змін усі галузі науки і техніки, економіки та юриспруденції. Держава повинна визнавати проблеми у цій сфері, і для їх вирішення повинна розробляти додаткові освітні програми і послуги з метою всебічного задоволення освітніх потреб громадян, суспільства і держави. Основне завдання держави – систематичне підвищення кваліфікації кадрів, фахівців і керівників і їх професійна підготовка, а також вирішення подвійної проблеми: отримати потрібну кількість спеціалістів з вищою освітою і задовольнити бажання громадян отримати для себе ту чи іншу вищу освіту.

Людина постійно вчиться – це основний принцип діяльності освітніх систем у всіх розвинених країнах. Змінюються технології, ідеології, попит на спеціальності, але освіта повинна залишатися безперервною. Кожний спеціаліст зобов'язаний розуміти, що знань, отриманих п'ятнадцять, десять, а то й п'ять років тому, вже не вистачає для повноцінної роботи, вони вже застарівають. Для прикладу, в СРСР громадяни могли самовдосконалюватися все життя – підвищувати кваліфікацію в галузевих інститутах та здобувати другу вищу освіту. За останній час ситуація в Україні також структурно змінилася, накопичений солідний позитивний досвід. Виникнення ринку праці, потреба зміни спеціальності та підвищення кваліфікації визначають необхідність представлення другої освіти у вигляді розвиненої системи освітніх послуг і реалізують їх державних і недержавних освітніх установ і організацій. З'явилися нові форми навчання, у тому числі запозичені у Заходу. І нарешті, отримання додаткової освіти стало в Україні платним. Тенденція стабілізації економіки, очікування економічного зростання країни призвели до того, що деякі підприємства стали приділяти пильну увагу отриманню другої освіти. Сьогодні інтереси споживачів перемістилися в область другої вищої освіти з бізнес-спеціалізацією – фінансової, кадрової, юридичної, управлінської та

маркетингової. Проходить той час, коли всі кому не лінь намагалися використовувати тільки зарубіжний досвід у галузі освіти. Зараз необхідно глибше вивчати вітчизняну передову практику, що враховує умови та потреби вітчизняного ринку. Сьогодення вже потребує більш вищої форми спеціалізації працівників, якою є друга освіта. Друга освіта є важливим чинником гармонізації особистих і суспільних інтересів. Фахівець, з одного боку, забезпечує особисту професійну кар'єру, але, з іншого боку, постійне зростає виробництво, сприяючи загальному економічному розвитку як підприємству, так і країні в цілому.

Громадяни, які мають вже будь-яку вищу освіту, бажають набути юридичні знання для підвищення свого професійного рівня, отримати професію юриста для подальшого виконання отриманої раніше спеціальності або з метою перекваліфікації. Значна потреба виникає у підготовці юристів з числа осіб, які мають вищу освіту в різних галузях, оскільки у сучасних умовах при вирішенні складних правових питань буває недостатнім використання лише юридичних знань. Значним попитом на ринку праці користуються медики, які отримали другу, юридичну, освіту, особливо зараз, коли збільшилася кількість цивільних та кримінальних справ щодо медичних працівників, очікується впровадження страхової медицини. Потреба в ґрунтовних правових знаннях виникає у бізнесменів, керівників підприємств, банкірів, котрі хочуть самостійно орієнтуватися у правових аспектах своєї діяльності. Друга вища юридична освіта популярна серед представників громадських організацій, держслужбовців.

Отже, доцільною є друга вища освіта з орієнтацією на правозахисну діяльність, де необхідне застосування різноманітних знань. Навчальні програми вишів розраховані на різноманітні професійні групи, можна обрати зручну форму навчання. З переходом в Україні до навчання за принципами Болонського процесу, всі українські вузи, готують юристів за ступеневою системою освіти і якщо особа має вищу неюридичну освіту (диплом спеціаліста або магістра), то є сенс отримати вищу юридичну освіту за спеціальністю «Правознавство».

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ ТРЕТЬОГО ВІКУ

С. Б. Єгоричева, д. е. н., професор

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта впродовж усього життя є одним з основоположних принципів Болонської декларації, який передбачає навчання як у межах, так і поза межами системи формальної освіти. Отже, основним ключовим вмінням стає спроможність людини здійснювати пошук нових знань та розвивати нові компетенції без підтримки з боку формальної освіти. Це важливо не лише для періоду активної трудової діяльності та професійного зростання, а і після виходу людини на пенсію.

Збільшення тривалості життя та кількості людей похилого віку викликає проблему їх соціальної адаптації у новому пенсійному статусі, збереження активного способу життя, пошуку нових шляхів самореалізації. Одним з ефективних способів вирішення цієї проблеми є створення так званих університетів третього віку, тобто соціальних освітніх проектів, розрахованих на літніх людей.

Варто зазначити, що недільні школи для дорослих створювалися у рамках благодійництва ще у XIX ст. Теоретичне осмислення сутності та ролі навчання людей похилого віку розпочалося у середині 1970 років, коли у Франції професором П'єром Велла був відкритий перший такий університет, і ця ідея стрімко поширилася по світу. Сьогодні у багатьох зарубіжних країнах для літніх людей організовані навчальні центри, різноманітні курси, факультети при вищих навчальних закладах. В Україні активно працюють у цьому напрямі міські територіальні центри соціального обслуговування, а також такі університети, як ЛНУ ім. Івана Франка, Львівський державний університет фізичної культури, Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля, Університет «КРОК», планує організацію цієї діяльності Університет банківської справи.

Зрозуміло, що освіта дорослих у пенсійному віці не має на меті отримання професії та подальше працевлаштування. Спіль-

кування та отримання нових знань дозволяє літнім студентам реалізовувати свої здібності, відчувати себе самодостатніми та готовими до громадської діяльності. Навчальний заклад, який організовує таке навчання, також отримує певні переваги у вигляді покращення іміджу, набуття статусу соціально відповідальної установи, крім того, відкриває для себе нові напрями роботи з формування контингенту студентів, оскільки позитивні враження пенсіонерів обговорюються у сімейному колі.

Як правило, університети третього віку працюють на волонтерських засадах, до викладання залучаються професійні викладачі, студенти, магістранти і аспіранти – у межах навчальної практики, фахівці-практики, представники державних та громадських організацій. Непоодинокими є випадки, коли частково така діяльність фінансується за рахунок спонсорських коштів, а для студентів навчання є, як правило, безкоштовним.

Виходячи з досвіду функціонування в Україні університетів третього віку, можна визначити сфери знань, що користуються найбільшим інтересом у слухачів. Це історія та історія світової культури, психологія, геронтологія, здоровий спосіб життя, сучасні інформаційні та комунікаційні технології, проблеми економічного розвитку України та світу, підвищення фінансової грамотності й навіть вивчення іноземних мов. Навчання відбувається без застосування формальної перевірки отриманих знань та вмінь.

Формами навчання можуть бути інтерактивні лекції з подальшим обговоренням прослуханого матеріалу, практичні заняття, дискусії, рольові ігри, фізичні вправи. Зустрічі відбуваються, як правило, раз на тиждень з проведенням двох різноспрямованих занять. Значна увага приділяється і організації позанавчальних заходів – екскурсій, концертів, гуртків за інтересами.

Отже, організація діяльності університетів третього віку є практичним втіленням концепції освіти впродовж усього життя, дозволяє поєднати соціальну підтримку людей похилого віку й вирішення таких завдань вищих навчальних закладів, як моральне виховання студентської молоді та диверсифікація каналів доведення позитивної інформації про ВНЗ до потенційних абітурієнтів.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

А. М. Соколова, к. е. н., доцент;

О. А. Горбунова, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Виклики сучасного динамічного світу в умовах глобалізації світової економіки, прискороного темпу технологічного прогресу та конкуренції актуалізують розвиток «суспільства, заснованого на знаннях», яке здатне активно самовдосконалюватись, бути комунікативним, готовим до перенавчання та стимулювання творчих сил для опанування високою професійною майстерністю. На разі, необхідно виходити за межі формальної освіти, долаючи стереотипи, утверджувати в освіті розуміння особистості, як індивіда, який повинен адаптуватися до прогресу в професійних сферах діяльності і вдосконалюватися з метою самореалізації протягом усього життя, не виокремлюючи принципи вікові відмінності в процесі навчання. Педагогам різного профілю необхідно активно впроваджувати інноваційні педагогічні підходи до освіти протягом життя, спираючись на нову систему генерації знань і їх передачі під час навчання спеціалістів. Тож сьогодні навчання впродовж життя є необхідною умовою державної політики в освіті, оскільки збільшення інвестицій у людський потенціал сприяє: підвищенню зайнятості спеціаліста як в Україні, так і в європейському просторі; зростанню конкурентоспроможності національної економіки. Адже конкурентоспроможність країн на світовому ринку, залежить від рівня освіченості людей.

«Період «напіврозпаду» компетентності, тобто зниження її на 50 % унаслідок появи нової інформації, показує, що за багатьма професіями цей період настає менш, ніж через 5 років, тобто стосовно до нашої системи вищої освіти часто раніше, ніж закінчується навчання» [2]. Однак перехід до такої форми освіти, яка б повноцінно включала реалізацію Концепції освіти дорослих та доповнювала б базову освіту, залишається невір-

шеною справою в Україні. Тому вивчення міжнародного досвіду щодо питання освіти протягом життя є актуальним для України.

Інституціоналізація концепції безперервної освіти на рівні інтернаціональних утворень розпочалася в 1972 р., коли Інститут навчання впродовж життя ЮНЕСКО визначив поняття Longlife Learning як глобальну перспективу [1, с. 54]. Концепція безперервної освіти отримала міжнародне визнання та поширення, вже давно – «у Франції закон про безперервну освіту був прийнятий ще у 1971 р., аналогічний у Норвегії – у 1976 р., а у Фінляндії LLL сьогодні має статус національної стратегії. У Китаї навчання дорослих розглядається як умова успішного економічного розвитку, прогресу та успіху» [1, с. 54]. Також ідеєю навчання протягом життя керуються у своїй діяльності в галузі освіти такі організації: Організація економічного співробітництва і розвитку, Європейська рада та ін. У країнах Швеції, Франції, Іспанії, Великобританії, ФРН, США концепція неперервної освіти офіційно покладена в основу державної політики в галузі освіти.

У світі сформовано багато базових документів з освіти впродовж життя: від 1976 р. (Рекомендації ЮНЕСКО щодо розвитку освіти впродовж життя) до 2015 р. (Проект Рекомендацій ЮНЕСКО про розвиток освіти дорослих, Інчхонська декларація: концепція розвитку освіти до 2030 р.) [3] тощо. Європейська Комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя.

В Україні вже сформувалися концептуальні основи Longlife Learning та створено законодавчо-нормативне забезпечення, а саме, розроблено: Державну національну програму «Освіта»; Національну доктрину розвитку освіти; Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.; закони України з питань освіти тощо [1, с. 55]. Реалізації заходів, що дозволять адаптуватися людям будь-якого віку до змін в економіці і суспільстві з метою їх забезпечення якісним навчанням, сприятиме: проведення міжнародних конференцій з проблем освіти дорослих в Україні; узгодження національних компетенцій навчання з вітчизняною та європейською структурою кваліфікацій

та підвищення взаємозв'язку між основними навичками і ключовими компетенціями країн ЄС та України; підготовка персоналу для форми освіти навчання протягом життя; доступність загальної і професійної освіти, інших освітніх програм для різних груп населення, безробітних, осіб із обмеженими можливостями тощо; підвищення соціальної активності дорослого населення; розвиток системи освіти дорослого населення з урахування актуальних проблем та вимог сучасного світу; розробка програм державної підтримки та фінансування освіти дорослих; розширення масштабів міжнародного співробітництва з питань навчання протягом життя.

Список використаних джерел

1. Благодетелева-Вовк С. Л. Стан потенціалу вітчизняного ринку освіти впродовж життя / С. Л. Благодетелева-Вовк, Е. А. Афонін // Український соціум. – 2014. – № 3. – С. 52–62.
2. Карпенко М. М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика [Електронний ресурс] / М. М. Карпенко // Аналітична записка / Нац. ін-т стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>. – Назва з екрана.
3. Лук'янова Л. Б. Європейські тенденції неформальної світи дорослих [Електронний ресурс] / Л. Б. Лук'янова. – Режим доступу: <http://www.undip.org.ua/files/005>. – Назва з екрана.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

М. Б. Чижевська, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В. С. Чижевський, аспірант

Полтавська державна аграрна академія

Серед багатьох показників, за якими вимірюється рівень розвитку окремих країн, народів, спільнот взагалі, найпомітнішим є інтелектуальний потенціал, тобто рівень освіти і науки.

У сучасному світі знання змінюються швидше, ніж змінюються покоління. І хоча знання стають дедалі доступнішими,

здатність приймати рішення, діяти на основі отриманих знань давно виявилася проблематичною. Звідси постає потреба навчання упродовж усього життя, або суттєвого вдосконалення освіти дорослих.

Питання освіти впродовж усього життя людини з усвідомленням його суті і значення не може бути спрощеним, дилетантським, пов'язаним лише з об'єктивно біологічними (вік людини) процесами – воно головним чином має бути пов'язане з процесами соціальними, характерними для будь-якої особистості, людського соціуму [1].

Висока і систематична освіта впродовж життя вкрай необхідна не лише людям з певною вже набутою освітою і стабільним соціальним статусом у суспільстві, а й тим, кого зараховують до, так званих, кризових, маргінальних соціальних груп, а також для тих, хто працює і потребує освітніх послуг, максимально наближених до місця роботи чи проживання.

Освіта дорослих значною мірою сприяє забезпеченню більш успішного пристосування до життя за різних причин і обставин недостатньо або й повністю несформованих членів суспільства та тих, життєвий шлях яких різко змінився.

Навіть доволі успішним у професійній діяльності людям доводиться постійно підвищувати рівень своєї освіти. За оцінками польських експертів, людині, аби бути затребуваною на ринку праці, протягом 30 років роботи в одній професії потрібно до п'яти разів підвищувати свою кваліфікацію, за оцінками американських – до 9 разів [2].

На окрему увагу заслуговує досвід високорозвинених країн, де налагоджено навчання людей з обмеженими можливостями, тих, хто відбуває покарання за законом та ін. Звідси логічний розвиток заочного, дистанційного, тьюторського навчання, а отже, вимога принципово іншого навчально-методичного забезпечення навчального процесу.

У деяких країнах світу для дорослих організовують провідні навчальні заклади. В Індії, наприклад, набір на заочні курси (ко-

респондентів) здійснюють понад 40 університетів, а у другій половині 80-х років тут було створено спеціальний Відкритий університет ім. Індіри Ганді.

У Швеції навчання дорослих головним чином здійснюється через народні університети (їх понад 100). В Японії така освіта має громадський характер і проявляється, головним чином, у формах різних семінарів, практикумів, заочних курсів, у мережі Інтернет. У Китаї нині функціонує понад 1 300 спеціальних вищих шкіл для дорослих, більшість з яких утримує держава.

Існують також цільові системи освіти для дорослих. Наприклад, у Єгипті. Тут у зв'язку з проблемою неписьменності Міністерство праці щорічно організовує різні програми професійного навчання для осіб 18–45 років, які не закінчили восьмирічної школи. Громадяни здобувають теоретичні знання у спеціальних професійно-технічних школах, а їхня практична підготовка здійснюється в державних і приватних фірмах [1].

Цікавим і повчальним є досвід багатьох країн у сенсі стимулювання дорослих до навчання. Наприклад, в Італії, відповідно до закону про зайнятість, доросле населення, задіяне в промисловості, має право на оплачену відпустку у разі підготовки та професійного удосконалення. Зокрема, діють «університети третього віку», в яких мають змогу навчатися пенсіонери.

В Україні сьогодні освіта для дорослих існує, однак розвивається не системно, немає і законодавчого забезпечення її розвитку. Проте експерти єдині в думці, що в ситуації швидкого розвитку і змін система освіти дорослих – це ключовий фактор, який визначає майбутнє.

Список використаних джерел

1. Висока освіта впродовж життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://personal-plus.net/188/1154.html>. – Назва з екрана.
2. Миколук О. Вчитися все життя [Електронний ресурс] / О. Миколук. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/vchitisya-vse-zhittya>. – Назва з екрана.

ДОСВІД ТА РЕАЛІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Л. В. Дробиш, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах конкуренції більшість економічно розвинених країн світу акцентують увагу на створенні економіки, заснованої на знаннях, відходячи від традиційних підходів щодо забезпечення інноваційного розвитку. Розвиток освіти та системи навчання, заснованих на знаннях, передбачає зміну самої парадигми навчання, ставлячи в центр особистість та тривалість процесу навчання впродовж усього життя. Така парадигма розвитку відходить від традиційного ставлення до формальної освіти, яка перестає бути процесом передачі певних знань. Відповідно успішна інтеграція України в глобальну світову економіку неможлива без створення єдиної і цілісної системи освіти, яка б забезпечувала підготовку висококваліфікованих фахівців у затребуваних галузях.

Як свідчить практика, в усьому світі за останні декілька десятиліть відбулися кардинальні зміни в системі генерації та передачі знань, а їх обсяг суттєво зріс. Оскільки щорічно оновлюється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань, то за 5–6 років сьогодні вже не можна підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Тому освіта впродовж життя стала важливою сферою освітніх послуг. Навчання впродовж життя передбачає зростання інвестицій у навчання та розвиток; набуття основних навичок, включаючи цифрову грамотність і розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання. Навчання впродовж життя охоплює будь-яке цілеспрямоване навчання, формальне чи неформальне, з метою розширення знань, поліпшення навичок і компетентності. Отже, впровадження освіти впродовж життя необхідне для забезпечення динаміки генерування знань, посилення їх впливу на розвиток науки і техніки, економічне зростання та конкурентоспроможність.

На жаль, в Україні освіта впродовж життя ще не набула належного розвитку, практично відсутня будь-яка системність у цьому питанні. Разом з тим освіта впродовж життя є необхідною передумовою розбудови економіки України на базі знань, економіки, що заохочує суб'єктів господарювання та людей пізнавати, створювати, поширювати та використовувати знання більш ефективно для економічного та соціального розвитку.

Дослідження цього питання показало, що в Україні освіта впродовж життя має свою специфіку та можливості здійснення, які значною мірою обумовлені загальноекономічною ситуацією у державі. Тому важливим є визначення особливостей та організаційно-економічних можливостей поширення навчання впродовж життя для забезпечення сталого розвитку. Основні засади цього закладені у проекті Концепції розвитку освіти України на 2015–2025 рр. [1], де одним із стратегічних напрямів обрано саме забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя. З огляду сказаного навчання впродовж життя на національному рівні має бути повноправним освітнім полем із визнанням різноманітних форм освіти, а система освіти в Україні має базуватися, створюватися, вдосконалюватися і розвиватися на таких основних засадах:

- безперервність, спадковість в освіті відповідно до віку, ступеня соціального розвитку і професійної кваліфікації громадян;
- постійне врахування основних тенденцій суспільного, соціального розвитку конкретного соціуму, його громадян.
- Освіта впродовж життя також має відповідати сучасним вимогам, а саме:
 - найкращі надбання традиційної системи навчання мають поєднуватися із світовим досвідом організації навчання та новітніми освітніми технологіями;
 - бути гнучкою та прогностичною;
 - інтегрувати рівні, види, зміст освіти, потреби споживачів (держави та роботодавців);
 - сприяти розвитку ключових компетентностей та навичок XXI століття;
 - використовувати інноваційні підходи в навчанні тощо.

Сьогодні найважливішим завданням освіти впродовж життя має бути створення умов для всебічного гармонійного розвитку кожної людини, незалежно від здобутої професії чи спеціальності, віку, місця проживання. Проте обов'язковим є урахування індивідуальних особливостей, мотивів, інтересів, ціннісних настанов людини.

Таким чином, сьогодні освіта стає способом життя, а не підготовкою до нього як це було декілька десятиліть тому. Кожна людина має постійно вчитися, оскільки навчання впродовж життя стає формою захисту особистості проти невизначеності та непередбачуваності зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Проект Концепції розвитку освіти України на 2015–2025 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/>. – Назва з екрана.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

М. І. Іванченко, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В Україні відбуваються інтенсивні зміни в економічній, правовій, соціально-політичній та інших сферах, які обумовлюють потребу у формуванні нового типу особистості. Першочерговим завданням нашої держави є формування висококваліфікованих фахівців з менеджменту, професіоналів своєї справи, з високим рівнем підготовки та культури. Вирішальне значення у здійсненні цього завдання мають вищі навчальні заклади з фахової підготовки менеджерів.

На сьогодні, серед науковців і практиків відбувається зростання інтересу до проблеми професійного саморозвитку особистості, що обумовлює самопізнання, самовдосконалення майбутніх фахівців та їх творчій самореалізації в професії. Проте проблема професійного саморозвитку особистості залишається ще не достатньо вивченою, що і обумовлює доцільність нашого дослідження.

Розглядаючи питання професійного саморозвитку особистості, перш за все, доцільно зупинитися на категорії «професійний саморозвиток особистості» через призму професійної самосвідомості особистості. Ми вважаємо, що професіоналізм фахівця тісно пов'язаний із самовизначенням особистості у суспільстві, в усіх сферах життя людини: соціальній, психологічній, політичній, педагогічній, культурній тощо. Саме це є підґрунтям для формування майбутніх фахівців-професіоналів, ставлення їх до професійної діяльності як форми самореалізації, до цінностей та традицій професійної спільноти в цілому.

На думку українських науковців Скрипченко О. В. і Долинської Л. В. самосвідомість особистості – це усвідомлене ставлення людини до своїх потреб і здібностей, потягів і мотивів поведінки, переживань і думок [2].

Життя дорослої людини є надзвичайно насиченим, оскільки саме воно диктує, що від правильного вибору життєвого шляху, відповідної підготовки у вищих навчальних закладах та правильного професійного самовизначення, формування професійного досвіду особистості досягається її певний професіоналізм.

Професійна самосвідомість – це особливий тип мислення, заснований на особистісному інтелектуальному потенціалі із чітким та однозначним теоретичним і практичним поняттям, вмінні самостійно планувати і реалізувати поставлені цілі. На нашу думку, професійна самосвідомість є основним критерієм становлення професійного саморозвитку особистості.

Саморозвиток особистості – це проведення заходів, що сприяє повному розкриттю особистісного потенціалу і здатності вносити вклад у діяльність підприємства.

Отже, на нашу думку, професійний саморозвиток особистості – це орієнтація індивідуума на систематичний розвиток власних здібностей, вмінь, навичок та постійне вдосконалення професійної компетентності.

Ми вважаємо, що основними чинниками становлення професійного саморозвитку особистості є: емоційно-позитивний фон, на якому відбувалося отримання інформації щодо обраної професії; позитивне сприйняття себе в якості суб'єкта професійної

діяльності; емоційно-позитивне прийняття своєї приналежності до професійної спільноти; успішне засвоєння прав і обов'язків, норм і правил професійної діяльності; готовність фахівця взяти на себе професійну відповідальність; рівень особистісного та «технологічного» розвитку; мотиваційна готовність до реалізації себе в обраній професії, входження в професійну спільноту, постійне самодослідження та розвиток своєї особистості, образу «Я».

Таким чином, професійна самосвідомість є основним підґрунтям для формування професійного саморозвитку особистості, її самооцінки, як механізму регуляції, що задіяна у всіх сферах професійної діяльності. Професійний саморозвиток особистості досягається у процесі і в результаті розвитку здібностей, професійно важливих і особистісно-ділових якостей індивідуума, розкриття його творчого та інноваційного потенціалу, мотивації досягнень професіонала.

Список використаних джерел

1. Дружиніна І. А. Психологічні чинники розвитку професійної ідентичності майбутніх практичних психологів : дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07 / Інна Анатоліївна Дружиніна. – Київ, 2009. – 239 с.
2. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук [та ін.] – Київ : Каравела, 2009. – 464 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА УМІНЬ ЯК КОМПОНЕНТІВ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

В. В. Стеценко, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розвиток педагогічних здібностей як компонентів майстерності викладача зумовлює синтез педагогічних знань, умінь, навичок, методичного мистецтва та особистих якостей викладача. Проблема здібностей та залежних від них умінь в структурі суб'єкта педагогічної діяльності досліджувалась багатьма нау-

ковцями, які виділили цілу групу педагогічних здібностей і умінь. Найбільш повно концепція педагогічних здібностей розкрита Н. В. Кузьміною. Вона виділяє два їх рівні – перцептивно-рефлексивний та проєктивний. Перцептивно-рефлексивні здібності звернені до об'єкта-суб'єкта педагогічного впливу, тобто студента, у зв'язку з самим собою (педагогом), вони вміщують: а) почуття об'єкта, пов'язане із емпатією; б) почуття міри чи такту; в) почуття приналежності – чутливості педагога до переваг і недоліків власної діяльності та особистості, які проявляються у взаєминах із студентами: як він сприймається студентами, який відгук він викликає в них і чому. Саме ці прояви чутливості є основою педагогічної інтуїції, яка є невід'ємною складовою розвитку компонентів педагогічної майстерності викладача у його взаємодії із студентами.

В психології загальноновизнаним є твердження, що здібності не тотожні знанням та умінням, але вони є передумовою набуття досвіду. Розвиток педагогічних здібностей та умінь зумовлені процесом діяльності, по мірі свідомого та відповідального виконання викладачем своїх функцій. Найбільш повно, педагогічні уміння, як основа високого рівню педагогічної майстерності, розкриваються А. К. Марковою, яка виділяє дев'ять їх груп.

Перша група педагогічних умінь – здатність бачити в педагогічній ситуації проблему та оформити її у вигляді педагогічної задачі, виходити зі складних педагогічних ситуацій; передбачати близькі та віддалені результати вирішення проблеми.

Друга група педагогічних умінь поділяється на три підгрупи: а) уміння, які відповідають на питання «чому вчити»: працювати зі змістом навчального матеріалу (обізнаність у нових концепціях та технологіях навчання; виділяти ключові ідеї навчального предмету, оновлювати його; б) уміння, які відповідають на питання «кого вчити»: вивчати стан окремих психічних функцій, реальні учбові можливості студентів, розрізняти успішність та особистісні якості; передбачати та враховувати можливі складності для студентів під час опрацювання навчального ма-

теріалу; працювати як зі слабкими, так і з обдарованими студентами, розробляючи для них індивідуальні програми; в) уміння, які відповідають на запитання «як вчити»: відбирати та застосовувати різноманітні прийоми та форми навчання та виховання.

Третю групу утворюють уміння використовувати психолого-педагогічні знання, передовий педагогічний досвід, будувати плани розвитку своєї педагогічної діяльності. Четверта група – це вміння створювати умови для реалізації внутрішніх резервів партнера по спілкуванню та забезпечення його психологічної безпеки. П'ята група – уміння зрозуміти позицію іншого, проявити інтерес до його особистості; інтерпретувати та читати його внутрішній стан за відтінками поведінки, володіти засобами невербального спілкування; прийняти точку зору учня («педагогічна децентрація»); використовувати демократичний стиль керівництва.

Шоста група – це передусім уміння тримати стійку професійну позицію педагога, який розуміє значущість своєї професії та може протидіяти труднощам задля соціальних та загальнолюдських моральних цінностей; реалізовувати та розвивати свої педагогічні здібності; керувати своїм емоційним станом. Сьома група – уміння усвідомлювати перспективи свого професійного розвитку, визначати особливості свого індивідуального стилю.

Восьма група об'єднує уміння визначати характеристики знань студентів на початку та в кінці навчального семестру, стимулювати готовність до самонавчання та безперервної освіти. Дев'ята група умінь – за поведінкою студентів визначати рівень їх вихованості та світогляд; бачити особистість студента в цілому, створювати умови для корекції вад характеру, світогляду, розвитку особистості.

Розвиток педагогічних здібностей та умінь є запорукою професійного цілеспрямованого становлення та підвищення педагогічної майстерності викладача.

МІСЦЕ АНДРАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ОСВІТНЬОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Л. М. Страшко, к. арх., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Т. М. Тищенко, к. пед. н., доцент

*Полтавський національний педагогічний університет
ім. В. Г. Короленка*

Імідж (англ. *image*, від лат. *imago, imitari* – «імітувати») – штучна імітація або подання зовнішньої форми будь-якого об'єкта, особливо особи. Термін вперше з'явився у 1806 році в словнику Ноя Вебстера.

Імідж людини – це думка про цю людину у групи людей в результаті сформованого в їхній психіці образу цієї людини, що виникла унаслідок прямого їхнього контакту з цією людиною або унаслідок отриманої про цю людину інформації від інших людей. Імідж формується зі складових: зовнішнього, мімічного, кінетичного, вербального, ментального, фонового, майнового і т. ін.

Використання даних понять у багатьох галузях діяльності людини зумовлено посиленням гуманістичних тенденцій. Сутність і природа гуманізації освіти полягає у співучасті суб'єктів у формуванні ставлення до світу, до людей, до самих себе, визнання цінності кожного суб'єкта; гуманістичний підхід до кожної особистості. Цьому сприяє уміння людини презентувати не тільки свої зовнішні дані, але й проявляти внутрішній світ.

Сучасна людина знаходиться в процесі постійного навчання, що передбачає самовдосконалення, роботу над собою у всіх аспектах. Говорячи про людину з вищою освітою, ми маємо на увазі, що даний спеціаліст (бакалавр, магістр тощо) володіє мистецтвом самопрезентації, спілкування, атракції. Але ми впевнені, що імідж є важливим для кожної людини. Тому актуальність знань із андрагогіки є незаперечною.

Життя потребує від людини багатьох видів освіченості: громадянсько-правової, соціально-комунікативної, гностичної тощо.

На думку багатьох дослідників, освіта дорослих стала носити випереджальний характер, виконувати розвивальну функцію в підготовці людини до подолання порушень її рівноваги не лише в соціально – професійній діяльності, але й в існуванні в цілому.

Студентський вік припадає, за численними періодизаціями психологів, на період молодості – від 18 до 25–30 років. Андрагогічними рисами студентів є: відкритість до комунікації, пошук ідеалів, прагнення оцінювати події з точки зору прагматичності, здорового глузду, моди. Як відомо, функціональної зрілості мозок людини досягає на початку юності. У студентські роки молода людина набуває не лише соматичної зрілості, а й стає на перший щабель дорослості як особистість.

Серйозну небезпеку становить можливість так званої антропологічної катастрофи, тобто дегуманізації людини, її відчуження від життя суспільства, від праці, від природи і від самої себе.

Гуманізація освіти – не абстрактний заклик до людинолюбства, а визнання цінності конкретної людини, створення умов на олюднення обставин життя, на розкриття і розвиток здібностей людини, її самореалізації. Сутність і природа гуманізації освіти полягає у співучасті суб'єктів у формуванні ставлення до світу, до людей, до самих себе, визнання цінності кожного суб'єкта; гуманістичний підхід до кожної особистості.

Аналіз показав, що психолого-педагогічні умови формування андрагогіки зумовлені здебільшого соціальними факторами.

До основних чинників, які сприяють освіті дорослих, віднесено: стимулюючий вплив суспільних прогресивних явищ; розширення можливостей для навчання і самореалізації; прагнення до вершин професійної майстерності; прагнення до удосконалення культури спілкування; зростання престижу освіти; потреба у валеологічних знаннях; піднесення ролі науки в суспільному житті та житті конкретної особистості; зростання цінності функціональної компетентності; прагнення до гностичної грамотності; збереження темпу самоосвіти; бажання отримати ще ряд професій; прагнення до високого рівня саморегуляції та інтелектуального довголіття. Тому предметом дослідження

андрагогіки є соціальна освіта дорослих у формальних, неформальних та інформальних структурах.

Отже, фактор іміджу людини, фахівця, особистості, як бачимо, носить як суб'єктивний, так і об'єктивний характер. Сучасними дослідженнями доведено, що первинне розуміння даного терміну є застарілим, і в його оновленому змісті на першому плані стоїть поєднання гуманної життєвої позиції особистості із професійним світоглядом і постійним прагненням до самовдосконалення.

ВІДКРИТА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

В. М. Губарь, к. арх., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Стрімкі зміни у світі обумовлюють кардинальні зміни в освіті, яка не може орієнтуватися на минуле, ідеальну модель або тільки ринок робочих місць.

У всіх розвинутих державах світу протягом останніх 15–20-ти років запроваджуються різні освітні технології, які об'єднані концепцією системи відкритої освіти (ВО).

Відкрита освіта – система організаційних, педагогічних та інформаційних технологій, в якій архітектурними та структурними рішеннями забезпечуються відкриті стандарти та інтерфейси, формати і протоколи обміну інформацією з метою забезпечення мобільності, інтероперабельності, стабільності, ефективності та інших позитивних якостей, що досягаються при створенні відкритих систем [1].

Як стверджують фахівці, відкрита модель освіти не залежить від політики держави в сфері освіти, а традиційні форми отримання освіти в системі ВО повинні поступово інтегруватися в єдиний освітній простір.

Реалізація задекларованих семи принципів ВО є досить проблематичною навіть на осягну перспективу для країн пострадянського простору, де класична освіта орієнтована на жорсткі норми, що уніфікують людську індивідуальність.

Зокрема в Україні, яка з початку 1996 року переживає системну кризу у всіх сферах діяльності, вища освіта потребує негайного оздоровлення та реального реформування [2, с. 331–338].

Загальновідомо, що основу освітнього процесу у відкритому навчанні складає цілеспрямована самостійна робота того, кого навчають, хто може вчитися у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і можливість різнобічних контактів з викладачем.

При цьому виникає необхідність застосовувати технології дистанційного навчання (ДН), досвід проведення якого в Україні репрезентований педагогічними експериментами декількох університетів, де ДН розглядається поза системою ВО як окремий вид освітньої діяльності [2; 3].

Раніше ДН означало заочне навчання, зараз це, в більшості випадків, спосіб покращення якості заочної форми навчання, який доцільно віднести до змішаного чи комбінованого, оскільки в ньому використовуються наряду з традиційними кейс-технології, мережеві (Web-) технології та TV-технології.

Подальший розвиток дистанційної форми навчання є безумовно позитивним кроком. Але з огляду на різний рівень матеріально-технічного забезпечення вітчизняних вищих навчальних закладів (ВНЗ) вбачається дещо передчасним запровадження дистанційної форми навчання для всіх без винятку ВНЗ усіх форм власності з 2014/2015 навчального року.

Тому на практиці ВНЗ змушені одночасно поєднувати дистанційні технології 1-го, 2-го і 3-го покоління, які мають як значні переваги над традиційною освітою, так і суттєві недоліки [2, с. 39–41].

Тільки окремі провідні університети зараз експериментально проходять четвертий – інтегруючий етап розвитку ДН, що заснований на комплексній віртуально-тренінговій технології навчання із застосуванням всіх відомих форм ДН, без її «прив'язки» до системи ВО.

Відкрита освіта повинна стати стратегією XXI століття для нашої держави. Надання системі освіти якостей відкритої системи веде до кардинальних змін її властивостей у напрямках:

- більшої свободи при плануванні навчання;
- виборі місця, часу і темпу навчання;
- в переході від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта – впродовж життя»;
- в переході від традиційних форм набуття знань до зворотнього процесу – знання доставляються людині.

Узагальнюючи вищевикладене можна стверджувати, що перспектива впровадження інноваційних освітніх технологій безпосередньо пов'язана з необхідністю розробки нової концептуальної оболонки системи ВО в Україні.

Список використаних джерел

1. <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/667795>.
2. Сучасний стан і світові тенденції розвитку дистанційної освіти (інформаційно-аналітичні матеріали) [Текст] / за ред. П. М. Таланчука. – Київ : Університет «Україна», 2010. – 470 с.
3. Дистанційне навчання (педагогічний експеримент у Полтавському університеті економіки і торгівлі) / за заг. ред. В. М. Артеменка. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 127 с.

ПІДВИЩЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ СПЕЦІАЛІСТА ЧЕРЕЗ ОСВІТУ

А. Г. Котенко, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Швидкість змін в сучасній економіці стрімко зростає. Людині все складніше генерувати цінності, які б постійно користувалися попитом на ринках праці, продуктів та послуг. Питання адекватного реагування на зміни в ринковому середовищі, відповідного навчання та перенавчання стає все актуальнішим.

Результатом навчання людини у сучасному вищому навчальному закладі (ВНЗ) України являються: 1 – диплом відповідного зразка; 2 – знання та уміння використання отриманих знань в сучасній практиці. Також, важливою складовою цінності ви-

пускника ВНЗ являється: 3 – його уміння продати роботодавцю свій час (у випадку, коли випускник бачить своє майбутнє у найманому секторі економіки). Аналізуючи висловлене, бачимо, що перемінними величинами являються фактори 2 і 3, впливаючи на які, можна підвищувати ринкову вартість свого часу, що в свою чергу приведе до зростання дохідної частини бюджету випускника ВНЗ. Розглядаючи глибше зміст цих факторів, бачимо, що сутність процесу навчання потрібно переводити в практичну площину. Випускник ВНЗ повинен перш за все УМІТИ виконувати ту чи іншу роботу і ця умова є достатньою для участі в ринковому середовищі, а не тільки ЗНАТИ, що являється необхідним, але недостатнім.

Уміння набувається практичною діяльністю і рівень уміння підвищується по мірі практичного виконання більш складних завдань. Про взаємозв'язок між теорією і практикою гарно висловився видатний учений Михайло Ломоносов: «Із спостережень встановлювати теорію, через теорію виправляти спостереження – кращий із усіх способів дослідження правди». «Правда» в цьому вислові – це оптимальний результат, отриманий в практичній діяльності, яка оснований на теоретичному аналізі. За час навчання в ВНЗ студент повинен мати можливість пройти багато циклів: спостереження – теоретичне осмислення і аналіз – практичні дії, як наслідок теоретичної роботи. Дійсно, таких циклів повинно бути багато і студент, послідовно рухаючись по них, буде мати можливість оволодівати новими практичними навиками і як результат, підвищувати свою цінність, маючи змогу дорожче продати роботодавцю свій час.

Сутність навчання сучасного студента – це можливості проходження таких циклів за час перебування в ВНЗ. Робочі програми ВНЗ повинні побудовані і реалізовуватись таким чином, щоб студент за допомогою викладачів самостійно проходив «теорію і практику», причому цінність практики зростатиме в залежності від того, наскільки вона буде наближена до реально успішно діючого підприємства в сучасних ринкових умовах. Важко переоцінити роль викладача в процесі навчання. В сьогоденні, якісний склад викладачів, особливо випускових кафедр,

повинен оцінюватись (крім глибокої теоретичної підготовки) їх практичними навиками, умінням глибоко аналізувати процеси діяльності того чи іншого підприємства, з тим щоб надати кваліфіковану допомогу студенту, який проходить практичне навчання, заключний етап чергового циклу: спостереження – осмислення – практика. З нашої точки зору практика являється головною складовою частиною навчального процесу і тому для придбання практичних навичок бажано щоб студент на підприємстві знаходився під керівництвом спеціаліста підприємства функції якого вивчає студент.

Все вище сказане відтворює наше бачення системи підготовки спеціаліста для сектору економіки в якому випускник ВНЗ буде продавати свій час, тобто працювати за заробітну плату. Очевидно, що ВНЗ повинні бути готовими до підготовки головних суб'єктів ринкової економіки – підприємців, особистостей, які можуть створювати нові виробничо-торгові системи з великою кількістю робочих місць. Це нові виклики для нинішніх ВНЗ. Але ці виклики потрібно сприймати і давати на них відповіді. За нашими оцінками сьогодні ще існує попит на диплом ВНЗ. Однак все більша кількість людей починає розуміти, що отриманий диплом того чи іншого ВНЗ перш за все свідчить про те, що його власник мав шанс отримати освіту, а отримав він її чи ні – це наступне питання...

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

О. І. Мельник, асистент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сучасному етапі в час нових, перспективних технологій доросла людина потребує постійно оновлювати свої знання і вміння, щоб не залишитися без роботи. Для цього треба займатися самоосвітою або проходити перепідготовку чи стажування. Раніше підвищення професійного рівня працівників підприємств, організацій та установ проходило планово, то зараз цей процес залежить від багатьох факторів.

Навчальні заклади не можуть забезпечити свого випускника повним обсягом знань на всі випадки життя. У зв'язку з інтенсивним зростанням потоку інформації через кожні 5–10 років потрібно поновлювати знання, щоб відповідати сучасним вимогам. Проведені за кордоном дослідження свідчать, що навіть найвідоміші університети світу не вважають, що випускають дійсно освічених людей, чия освіта остаточно завершена [1].

Дорослій людині частіше доводиться виступати у ролі суб'єкта навчальної діяльності, спричиненої різними мотивами і цілями. Саме тому одним із шляхів неперервної освіти дорослих є самоосвіта. Самоосвіта дорослих залежить від багатьох факторів, а саме: від досягнутого рівня освіти, ступеня оволодіння професією, єдності загальної та спеціальної освіти. Неперервна освіта складається зі спеціальної та загальної освіти. Спеціальна освіта спрямована на підвищення продуктивності праці, а загальна освіта дорослих зосереджена на розвитку особистості, який досягається через виховання.

Організація навчання дорослих базується на знаннях особливостей розумової діяльності людини на різних вікових етапах. Коли йдеться про навчання та виховання дітей потрібно враховувати вікові особливості розвитку інтелекту. Стосовно ж дорослої людини довгий час вважалося, що її розвиток вже закінчився, а тому нічого враховувати не потрібно. З набуттям життєвого досвіду змінюється ставлення до освіти й навчання. При цьому низький рівень освіти усвідомлюється як перепона на шляху до досягнення вищих результатів свого розвитку. Орієнтація дорослих людей на освіту змінюється з віком. Праця і освіта виступають стимулами розвитку людини. Освіта дорослої людини є тією необхідністю, що може не тільки гарантувати професійну зайнятість, а й забезпечити розвиток і самовдосконалення особистості. На V Міжнародній конференції з освіти дорослих (м. Гамбург, 1997 р.) саме освіта дорослих була визнана ключем до ХХІ століття та одним із унікальних засобів стабільного розвитку суспільства [1].

Післядипломна освіта розглядається не тільки як систему підвищення кваліфікації та перепідготовки дипломованих спеціалістів, а й як форму освіти дорослих, зважаючи на їх індивідуальні потреби у здобутті певних знань, виробленні навичок і умінь і професійному зростанні. Також освіта зможе бути ефективною лише за умов, коли вона буде в повній мірі забезпечувати потреби як суспільства в цілому, так і окремих громадян. Для перепідготовки фахівців необхідна відповідна нормативна база, на яку можна було б спиратися при організації навчального процесу. Взагалі перепідготовка повинна розглядатись як додаткова освіта, яка базується на першій отриманій освіті й повинна відштовхуватись від неї [2].

Зміст освіти дорослих – обумовлено цілями і потребами суспільства, вимоги до системи знань, умінь і навичок, світогляду, громадських і професійних якостей спеціаліста, що формуються у процесі орієнтованого навчання із урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій і культури.

За даними вікової психології, людина в усі періоди життя здатна набувати нові знання і розширювати світогляд, а у процесі трудової діяльності за певних умов спроможна й повинна оволодівати новими професіями. Розвиток особистості дорослої людини відбувається на ґрунті зростання її самостійності, свободи і відповідальності, розвитку індивідуальності, творчого ставлення до дійсності й власного життєвого шляху.

Освіта має бути основним неперервним видом діяльності всього дорослого населення. У такий спосіб освіта дорослих стає окремою, самостійною галуззю в житті людського суспільства, оскільки добре відомо, що питання вирішення розвитку суспільства – виняткова прерогатива саме дорослого населення планети.

Список використаних джерел

1. Кумбус Ф. Кризис образования в современном мире / Ф. Кумбус. – Москва, 1970.
2. Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми. – Чернівці, 1996.

ПРОБЛЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

С. О. Шара, к. пед. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта дорослих є найважливішим ресурсом узгодженого розвитку особистості і суспільства, вирішальним чинником інтеграції в Європейський простір.

Освіта впродовж життя, як свідчить досвід країн, в яких вона тривалий час успішно розвивається, завжди спрямована вперед, на перспективу, що робить її інноваційним двигуном розвитку суспільства і держави в цілому. Враховуючи це, необхідно при концептуально-програмному та нормативно-правовому формулюванні цілей розвитку української системи безперервної освіти враховувати такі її необхідні якості, як динамічність, іноваційність, перспективна орієнтованість. Особливостями іноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення та прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в ситуаціях, які швидко змінюються. Розробляючи державну програму становлення і розвитку безперервної освіти, забезпечуючи її нормативно-правовою основою, врегульовуючи організаційно-акредитаційні питання, обов'язково необхідно враховувати зверненість цього освітнього сегменту в майбутнє, його динамічність, тим самим запобігаючи встановленню певних стагнаційних, таких, що перешкоджатимуть динамічному розвитку, норм, правил, інституційних вимог і принципів.

Проблематика перспективності функціонування сучасного інформаційного і знаннево-технологічного суспільства виводить на перший план питання прогнозування розвитку безперервної освіти яка є фундаментальним духовно-інтелектуальним джерелом розвитку особистості сучасної людини і соціального капіталу загалом. Вибудовуючи державну концепцію безперервної освіти важливо закласти в її структурно-функціональну будову принципову можливість динамічного реагування на той змінний інформаційно-цивілізаційний ландшафт, який швидкоплинно

трансформується в сучасному глобалізованому світі. Одним з головних завдань в процесі розбудови сучасної системи безперервної освіти є «визначення і прогнозування професійно-освітніх потреб молоді, мотивів вибору сфери майбутньої трудової діяльності та інформування економічно активного населення і роботодавців про стан ризику через розробку ефективної системи моніторингу» зазначає А. М. Бойко.

Підсумовуючи основну проблематику пов'язану із прогнозуванням розвитку безперервної освіти, необхідно відзначити, що без всілякого сумніву можна передбачити постійне зростання значущості самої освіти впродовж життя, адже сучасний світ вимагає від людини постійного інтелектуально-технічного та особистісно-творчого самовдосконалення. В. Г. Кузь справедливо зазначає «Попит на здобуття і вдосконалення освіти постійно зростає, а здатність результативно навчатися стає виключно важливою особистісною й соціальною цінністю, а отже розвиток системи безперервної освіти стає реальним пріоритетом державної освітньої політики, розвитку людей ключової компетентності – здатності навчатися впродовж життя. У зв'язку із створенням безперервної освіти як системи кожна її ланка має діяти як складова в режимі наступності, доступності і розвитку».

Таким чином, безперервна освіта як система є прогресивно-орієнтованою цілісністю, спрямованою як на індивідуальному, так і на соціальному рівні в майбутнє, до нової якості людського капіталу і нових інноваційно-технологічних обріїв інформаційної цивілізації в її виробничо-економічному і соціально-гуманітарних вимірах.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

В. М. Оберемок, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Державна політика України в галузі охорони праці виходить із конституційного права кожного громадянина на належні без-

печні і здорові умови праці та пріоритету життя і здоров'я працівників по відношенню до результатів виробничої діяльності. В реалізації цієї політики значну роль відіграє система безперервного навчання з питань охорони праці. Вивчення нормативних навчальних дисциплін «Основи охорони праці», «Безпека: Охорона праці в галузі» в усіх вищих навчальних закладах здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 р. № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 09.11.2010 р. за № 11057/18352.

Вивчення питань і стану охорони праці на діючих підприємствах передбачено програмами виробничої, переддипломної та магістерської практики.

З метою опанування програмного матеріалу навчальних дисциплін на кафедрі розроблені робочі навчальні програми, а також відповідні навчально-методичні посібники, методичні рекомендації.

По навчальній дисципліні «Безпека: Охорона праці в галузі» кожне практичне заняття проводиться у виді рольової гри, що дозволяє студентам вирішувати професійні завдання з питань охорони праці:

- розробляти перспективні і поточні плани роботи організації щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці;
- організовувати безпечну експлуатацію технологічного обладнання;
- організовувати і проводити розробку інструкцій з питань охорони праці, організовувати проведення навчання і перевірку знань з питань охорони праці;
- організовувати і проводити розслідування виробничого травматизму, професійних захворювань, розробляти та впроваджувати заходи щодо усунення причин нещасних випадків;

– організувати розробку і впровадження протипожежних заходів в підрозділах організації.

Важливим напрямком в навчанні студентів з питань охорони праці є організація та проведення інструктажів до початку роботи в лабораторіях і кабінетах університету та перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних матеріалів обладнання тощо.

Навчання студентів з питань охорони праці проводиться як традиційними методами, так і з застосуванням дистанційної форми організації освітнього процесу з використанням технічних засобів навчання.

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ МІКРОБІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Л. І. Маніна, доцент, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

З набуттям незалежності в Україні почала формуватися нова система освіти з врахуванням вітчизняних досягнень і відповідно до світових стандартів. Метою науки та освіти стає не тільки наукова істина, але й її співвіднесеність із моральністю і безпекою людини.

Сучасна цивілізація продовжує створювати умови, які чатують у собі постійно зростаючу загрозу безпеці всього живого. Особливо вразливою виявляється сама людина – творець цієї цивілізації. Відомо, безпека – це умова, завдяки якій стає можливим усе інше. У Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільства знань» (2005 р.) зазначається: *«Сьогодні загально визнано, що знання перетворилося в предмет колосальних економічних, політичних і культурних інтересів настільки, що може слугувати для визначення якісного стану суспільства, контури якого лише починають перед нами вимальовуватися»*. Разом з тим, дослідження, що починаючи від 1990 року виконуються під егідою Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, засвідчують: *«людський розвиток супроводжується так званими*

«побічними ризиками», зокрема мікробіологічними. Безпека людини потребує захисту від цих загроз і надання людині можливості з ними впоратися, при можливості – і подолати їх». Різноманітність тільки мікробіологічної небезпеки людини підтверджено статистичними даними ВОЗ, які свідчать що 90 % населення Земної кулі потерпають від діяльності патогенних мікроорганізмів. Населення України не є винятком.

Зараз рівень захворюваності в Україні є серйозна медико-соціальна та економічна проблема. Вищі навчальні заклади України, які викладають навчальні дисципліни «Безпеку життєдіяльності», «Основи охорон праці», «Цивільний захист», зосереджують свої зусилля на виконання вимог Конституції України щодо забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці та виконання вимог Закону України «Про охорону праці»

Здійснення освітньої підтримки впродовж дає інформацію про шкідливі чинники (в тому числі мікробіологічні), навчання системам протидії їм – дозволяє знизити рівень захворюваності в Україні, що має важливе соціальне значення, адже здоров'я населення є національним багатством держави, оскільки впливає на її добробут і подальший розвиток.

ВАЖЛИВІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦЯ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

А. Б. Бородай, доцент; Т. Ю. Суткович, доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Все життя людина удосконалює свої знання. Глобалізація, зміна технологій, перехід до інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів постійного розвитку та інші властиві сучасній цивілізації риси, зумовлюють розвиток людини. Вимоги сьогодення ставлять перед суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки.

Працівники сфери гостинності (дійсні та майбутні), повинні розуміти, що якість обслуговування в закладах готельно-тури-

стичного бізнесу залежить від майстерності, внутрішньої культури, підготовки фахівця. Питання стоїть гостро, оскільки існує проблематика високої професійної культури персоналу, культури спілкування з клієнтами, володіння іноземними мовами. Професійна культура працівників сфери гостинності, включає також здібності до постійного навчання і самоосвіти. Працівник, який прагне до вдосконалення своїх здібностей та вмінь, в подальшому сприятиме розвитку і створенню позитивного іміджу підприємства.

Кожна людина сьогодні відчуває брак певних знань і має потребу в їх регулярному оновленні, отже, вона **повинна навчатися впродовж усього життя, а система освіти має надавати їй такі можливості**. Найповніше це завдання може бути виконано шляхом планування й здійснення неперервної освіти людини.

Для кожної людини освіта протягом життя є процесом формування й задоволення її пізнавальних запитів, розвитку задатків та здібностей у навчальних закладах чи шляхом самоосвіти.

В сучасних умовах зростає число людей, що продовжують професійне навчання протягом життя. Це пояснюється багатьма причинами: швидко старіють отримані знання; людина прагне підвищити якість професійних знань і побудувати кар'єру; підвищити свою конкурентоспроможність за допомогою здобуття кваліфікації.

Перспективи кар'єрного зростання пов'язані, насамперед, з підвищенням рівня професійної майстерності. Зацікавленість працедавця в кваліфікованих кадрах узгоджується з правом працівника на професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації, що дає можливість виконувати складніші роботи в межах певної професії, спеціальності або посади.

Але, крім певного багажу професійних знань і компетенцій, людина повинна володіти загальними компетенціями (інформаційними технологіями, іноземною мовою і комунікативними навичками, іншими видами діяльності), тим, без чого їй буде

складно професійно розвиватися. На зростання професійної майстерності людини впливає її установка на саморозвиток, активна позиція і осмисленість того, що вона робить.

Необхідно зазначити, що рівень освіти визначає соціальний статус особистості, що складається з трьох величин: рівня освіти, рівня кваліфікації і рівня навичок. Освіта є набутим статусом особистості. Чим вище освіта, тим імовірнішим є набуття вищого соціального статусу. Освіта впливає на статус особистості в суспільстві, задоволеність життям, соціальними умовами.

Освіта через усе життя повинна відповідати сучасним вимогам, а саме: поєднання світового досвіду організації навчання та новітніх освітніх технологій з найкращими надбаннями традиційної системи навчання; гнучкість та прогностичність; інтеграція рівнів, видів, змісту освіти, навчальних потреб слухачів і держави, суміжних галузей (науки, виробництва тощо); розвиток новітніх ключових компетентностей та навичок; інноваційність.

Сьогодні найважливішим завданням саме неперервної освіти визнається створення умов для всебічного гармонійного розвитку кожної людини, незалежно від віку, попередньо здобутої професії або спеціальності, місця проживання, але з обов'язковим урахуванням її індивідуальних особливостей, мотивів, інтересів, ціннісних настанов: метою неперервної освіти є розвиток особистості в періоди як її фізичного і соціально-психологічного дозрівання, розквіту і стабілізації життєвих сил та здібностей.

Таким чином, постійна освіта має забезпечити гармонійний розвиток особистості, виховувати в людині свідому потребу в підвищенні рівня знань протягом усього життя. Оскільки гостинність – це якість обслуговування, а не рівень підготовки, якому вчать, навчання, підвищення кваліфікації дає працівнику навички, необхідні для створення умов, при яких може проявитися гостинність. Позитивні результати гостинності виявляються в збільшенні постійних клієнтів підприємства сфери гостинності, розширенні популярності його торгівельної марки, підвищення прибутку.

ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н. В. Іщенко, к. т. н., доцент;

Ю. А. Мацук, к. т. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Інтеграція України в європейський освітній простір, зростання конкурентоспроможності виробництва в ринкових умовах, нові вимоги до працевлаштування потребують не тільки організаційно-структурних змін у підготовці фахівців, а й насамперед чіткого визначення педагогічної системи формування сучасного фахівця, що у свою чергу викличе необхідність модернізації змісту вищої освіти.

Аналіз наукової літератури свідчить, що професійно підготовлений фахівець – це особистість, громадянин з високим рівнем культури, морально-духовними цінностями, який уміє досягати кращих результатів, спроможний на ринку праці запропонувати себе як товар, в якому зацікавлені працедавці.

Саме в такому фахівцеві сьогодні є потреба як у системі освіти, так і у державі. Це можливо лише у тому випадку, коли випускник здатний витримати конкуренцію на ринку праці, досягти успіху в професійній кар'єрі, тобто оволодіти конкурентноздатністю, що забезпечує кар'єрне зростання.

Беззаперечним є твердження що педагогічна система підготовки студента до майбутньої професійної діяльності, розвитку та реалізації особистісного потенціалу має орієнтуватися на зростання професійної мобільності й формування внутрішньої потреби у безперервній освіті.

Таким чином, ефективність професійного розвитку майбутнього фахівця, розвиток і реалізація його особистісного потенціалу пов'язані з формуванням здібностей студентів до саморозвитку, самоосвіти, самоорганізації та самоствердження.

Мотиви формування безперервної самоосвіти: прагнення до постійного самовдосконалення; прагнення до самовираження; прагнення самореалізації та самоствердження особистості; про-

фесійне зростання; прагнення до самоактуалізації на основі розвитку професійного мислення, реалізації творчого потенціалу, різноманітних форм дослідницької діяльності та інших способів інтенсифікації цього процесу, розширення кругозору; підвищення рівня розвитку усіх видів компетентностей; наявність пізнавальної зацікавленості; створення позитивного іміджу серед колег; отримання нагород; підвищення кваліфікаційної категорії під час атестації; підвищення особистісного рейтингу на різних рівнях підпорядкування.

Кваліфікована і якісна освіта майбутніх фахівців не можлива без якісних професійних знань, які сприяють формуванню сучасного мобільного фахівця. Для здійснення успішної професійної діяльності тільки теоретичних знань недостатньо. Майбутньому фахівцю також необхідні уміння, що є знаннями в дії, уміння щодо застосування знань, умінь і навичок у відповідних конкретних умовах. Таким чином, самореалізація людини передбачає єдність ідеального і реального, пізнання і практичної діяльності.

Підсумовуючи все вище зазначене можна зробити висновок, що сьогодні людина повинна психологічно готуватися до необхідності швидко опановувати навички й виконувати різні функції, тобто бути універсальним працівником. Головним стає не кількість знань, що, звичайно, важливо, а здатність вирішувати проблеми, уміти виявляти себе в непередбачених ситуаціях. Тобто для конкурентноздатності фахівців необхідні інструментальні знання, практичні навички й прагматичне мислення.

НАВЧАННЯ, ЯК ЗАСІБ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Ю. В. Левченко, О. М. Горобець, асистенти

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Самовдосконалення – мета життєдіяльності людини. Сьогодні, на межі третього тисячоліття, стає все більш очевидним, що найважливішим життєвим завданням кожної свідомої людини є

постійне самовдосконалення, розвиток своїх особистих і професійних якостей.

На сучасному етапі становлення національної системи освіти головним є розвиток особистості, здатної до визначення особистісних способів самореалізації, саморозвитку, самоосвіти й самоствердження як в професійній кар'єрі так й життєдіяльності. Суспільство нині потребує кваліфікованих фахівців спроможних до активного сприйняття нового, до безперервного особистісного та професійного самовдосконалення.

Наукові засади розуміння самовдосконалення як фактора розвитку особистості розглядалося корифеями вітчизняної педагогіки та психології Б. Ананьєвим, Л. Виготським, О. Леонтьєвим, А. Макаренком, С. Рубінштейном, В. Сухомлинським, К. Ушинським.

Концепція навчання впродовж життя передбачає необхідність і можливість здобування на кожному життєвому етапі тих блоків інформації, які необхідні людині для отримання своєї професійної компетентності на високому рівні. Модернізація управління освітою з урахуванням положень концепції навчання впродовж життя сприятиме покращенню якості й ефективності системи освіти, для того, щоб забезпечити потреби людей у навичках і компетентності відповідно до сучасного ринку праці, та здійснити повноцінний перехід України до єдиного освітнього простору.

В документах ЄС навчання впродовж життя здійснюється на рівнях:

- національному – передбачається досягнення різноманітних цілей (економічних, соціальних, політичних, культурних, персональних);
- інституційному – визначення в рамках положень місії та університетських планів, створення відповідних університетських структур;
- університетських підрозділів – взаємозв'язок між концепцією навчання впродовж життя та університетськими програмами.

Реалізація концепції навчання впродовж життя зводиться до створення всіх необхідних умов, для того щоб людина отримала

необхідну їй, суспільству і державі освіту в зручних для неї та бажаних для суспільства часі та формі, адекватне завданням досягнення поставленої мети, з відповідними темпами навчання.

Необхідність безперервної, самостійної освіти диктується сьогодні також і стрімкими темпами *технічного прогресу*, що в свою чергу потребує додаткової освіти, підвищення кваліфікації та перекваліфікації.

Отже, перспектива «довічного навчання», яку підносить нам розвиток сучасного суспільства, є необхідною передумовою розбудови науки, техніки і технологій, економіки, що заохочує людей пізнавати, створювати, поширювати для економічного та соціального розвитку.

РОЛЬ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В. В. Іванова, д. е. н., професор;

О. М. Іванова, к. е. н., ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Конкурентоспроможність України, зокрема через формування інноваційної моделі її розвитку, може бути забезпечена завдяки потужному людському капіталу, тобто високоосвіченим і висококваліфікованим працівникам. Це обумовлює усвідомлення нової сутності освіти як основної галузі формування такого капіталу, завдання якої полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців і налагодженні процесу поновлення їх знань протягом усього життя на основі визначення найбільш перспективних напрямів для забезпечення якості людського капіталу.

Освіта впродовж життя (безперервна освіта) формує базу інтелекту людини, що використовується нею у подальшій діяльності для генерації знань, тобто формує її знаннєвий фонд, сприяє накопиченню навичок і досвіду у вирішенні певних завдань.

Найважливіше завдання безперервної освіти – створення умов для різнобічного розвитку людини, незалежно від віку,

попередньо здобутої спеціальності, враховуючи її індивідуальні особливості, мотивацію та систему інтересів.

Основними функціями безперервної освіти є формуюча і розвиваюча.

Формуюча функція забезпечує створення основи знаннєвого фонду людини щодо загальних подій, процесів і явищ у суспільстві, а також базових професійних знань та навичок.

Розвиваюча функція забезпечує оперативну адаптацію людини до змін у її професійній діяльності, задоволення її потреб щодо творчого зростання, інтеграцію в нову сферу діяльності.

Освіта впродовж всього життя повинна відповідати таким вимогам:

- поєднання досвіду традиційної системи навчання з українськими інноваційними освітніми технологіями та світовим досвідом організації навчання;
- забезпечення гнучкості та адаптивності до потреб людини та вимог ринку праці;
- узгодженість рівнів і змісту освіти з освітянськими потребами населення;
- використання компетентнісного підходу до підготовки та перепідготовки фахівців;
- використання інноваційного підходу до надання освітянських послуг [1].

До загальних принципів безперервної освіти відносять:

- гнучкість і варіативність;
- удосконалення системи загальної освіти;
- трансформація систем професійної освіти;
- різнобічний розвиток людини;
- розвиток системи освіти населення різного віку;
- використання інноваційних технологічних засобів [2].

Існують такі основні форми освіти:

- загальна середня освіта;
- середня професійна освіта;
- вища освіта;
- підвищення кваліфікації і підготовка фахівців.

Необхідність розвитку економіки України та перехід її на постіндустріальний етап потребує вдосконалення системи ос-

віти для гармонійного розвитку людини та підвищення рівня її професійних здібностей.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Н. Проблеми створення сучасної системи підготовки кадрів «Освіта через усе життя» [Електронний ресурс] / Н. Гончаренко. – Режим доступу: <http://www.air-edu.com.ua/problemistvorenniya-suchasnoyi-sistemi-pidgotovki-kadriv-osvita-cherez-use-zhittya>. – Назва з екрана.
2. Неперервна освіта як світова тенденція [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/1529052755044/pedagogika/neperervna_osvita_svitova_tendentsiy. – Назва з екрана.

СИСТЕМА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ВАЖНЕЙШИЙ ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА И РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Т. Н. Байбардина, к. э. н., доцент;

М. В. Бирюля, магистрант;

О. М. Нагуманова, магистрант

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации», г. Гомель

В основе инновационной экономики Республики Беларусь лежит развитое высшее образование, нацеленное на подготовку специалистов разного уровня, разных специальностей, обеспечивающих реализацию всех стадий инновационного процесса.

В настоящее время в Республике Беларусь функционируют 54 учреждения высшего образования (УВО), из них 45 государственных и 9 частных учреждений высшего образования. Подготовка специалистов осуществляется по 15 профилям образования, включающим 382 специальности высшего образования, 320 направлений специальностей, 1 142 специализации.

Общая численность студентов Республики Беларусь, обучающихся в УВО на начало 2014/2015 уч. года составляет 362 907 человек.

Выпуск специалистов из УВО в 2014 году составил 81 145 человек, из них государственной формы собственности – 71 300 человек, частной формы собственности – 9 845 человек.

Выпуск магистрантов УВО государственной и частной форм собственности в 2014/2015 уч. гг. в Республике Беларусь составил 3 761 человек.

Наблюдается тенденция увеличения контингента студентов и магистрантов, заинтересованных получить высшее образование в Республике Беларусь из Туркменистана, Нигерии, Азербайджана, Ирана, Казахстана, Украины, Ливана. Вместе с тем, наметилась тенденция к снижению из таких стран, как Российская Федерация, Китай и др.

Немаловажное значение в формировании кадрового потенциала для инновационной экономики отводится послевузовскому образованию. Послевузовское образование – уровень основного образования, направленный на развитие личности аспиранта, докторанта, соискателя и реализацию их интеллектуального и творческого потенциала, формирование профессиональных навыков организации и проведения научных исследований.

Важным направлением развития высшего образования в Республике Беларусь является расширение сотрудничества вузов с заказчиками – создание на предприятиях с высокотехнологичным производством учебно-научно-производственных комплексов и филиалов кафедр вузов.

Эффективным направлением развития инновационной деятельности в университетах страны является создание бизнес-структур (технопарков, центров трансфера технологий, бизнес-инкубаторов).

Основными приоритетами инновационной направленности высшего образования Республики Беларусь должны стать: дальнейшее развитие интеграции учреждений высшего образования, науки и производства, развитие университетов как образовательно-научно-производственных комплексов, обеспечивающих генерацию новых знаний и технологий и трансферт их в образование; увеличение объема экспорта образовательных услуг и объемов экспорта наукоемкой и высокотехнологичной продук-

ции; существенное расширение целевой подготовки специалистов, как наиболее действенного механизма по удовлетворению острых кадровых потребностей отраслей экономики и социальной сферы; совершенствование дистанционной формы высшего образования; развитие системы университетского менеджмента в направлении автоматизации образовательных и кадровых сервисов.

Реализация данных задач государственной политики в сфере высшего образования направлена на подготовку соответствующего требованиям времени высококвалифицированного кадрового потенциала, который является одним из важнейших факторов устойчивого развития общества и государственной инновационной политики Республики Беларусь.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Т. Є. Іщейкін, к. е. н., ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Безперервна освіта – один із пріоритетних чинників у справі об'єднання людства на основі ціннісних орієнтирів та культурних традицій. Безперервність виступає у сучасному освітньо-культурному просторі як ідея, принцип навчання, якість освітнього процесу, умова становлення та самореалізації людини. Освіта через все (впродовж) життя трактується як найбільш універсальна та включає всі форми освіти дорослих (сімейну, шкільну, вищу, продовжену професійну, суспільну). Це не технічний або юридичний термін із точно визначеним змістом, а здебільшого загальнокультурний термін для визначення нової парадигми переходу від поетапної ступеневої системи освіти до індивідуальної. На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається перехід від концепції «освіти на все життя» до концепції «освіти впродовж життя», провідними принципами якої є: нові базові вміння для всіх з метою забезпечення неперервного доступу до освіти, одержання і оновлення вмінь, необхідних в інформаційному суспільстві; збільшення інвестицій у людські ре-

сурси; інноваційні методики викладання та учіння для системи неперервної освіти – «довжиною та шириною в життя»; нова система оцінювання набутої освіти з метою врахування та визнання результатів неформальної та інформальної освіти; розвиток наставництва та консультування з метою забезпечення вільного доступу до інформації про освітні можливості людини по всьому світу. Протягом останніх десятиліть істотно змінилася і система накопичення й передачі знань, а їх обсяг значно збільшився. Насьогодні не можливо за один раз, навіть за 5 чи 6 років, підготувати фахівця до професійної діяльності на все життя. У наш час щорічно оновлюється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. Одиниця виміру старіння знань фахівця, прийнята у США – період «напіврозпаду» компетентності, тобто зниження її на 50 % унаслідок появи нової інформації, свідчить про те, що за багатьма професіями цей період настає менш ніж через 5 років, а у вітчизняній системі вищої освіти часто раніше, ніж закінчується термін навчання. Вирішення даної проблеми полягає в поступовому переході від вищої освіти до освіти протягом життя, де базова освіта періодично повинна доповнюватися програмами додаткової освіти й організується не як кінцева, завершена, а лише як основа, фундамент, що доповнюється іншими програмами (тренінгами, курсами та ін.). Це вимагає від випускника вузу, крім отриманих знань у вузькій професії, розвивати свої здібності до навчання протягом усього професійного життя, використовувати навички комунікації, адаптивності, самовдосконалення, організаційної й групової ефективності та низку інших якостей.

Для визначення поняття безперервної освіти використовується низка термінів. У сучасній літературі зустрічаються такі стійкі сполучення: «освіта дорослих» (adult education); «продовжена освіта» (continuing education); «подальша освіта» (further education); «відновлювана освіта» (recurrent education) як освіта протягом всього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; «перманентна освіта» (permanent education); «освіта протягом життя» (lifelong education); «навчання протягом життя» (lifelong learning). У кожному з цих термінів зроблено наголос на певній стороні явища,

але загальною для всіх є ідея довічної незавершеності освіти для дорослої людини та прагнення до вдосконалення. Однією з найбільш істотних проблем становлення системи неперервної освіти є подолання стереотипу ставлення до неформальної освіти як мало важливої й несуттєвої. Нерозуміння специфіки неформальної освіти та її соціального потенціалу (порівняно з традиційною шкільною або вищою освітою) породжується недостатньою увагою до вивчення проблем освіти дорослих. Необхідно в масштабах країни проаналізувати діяльність сформованої сфери нетрадиційних видів і форм освітньої діяльності дорослих. Це дозволить виявити специфіку неформальної пізнавальної й навчальної діяльності різного контингенту дорослих, мотиваційні особливості й механізми самоорганізації цієї діяльності.

На жаль, в Україні освіта протягом життя перебуває на початковій стадії. Існують поодинокі стохастичні явища, але будь-яка системність практично відсутня. Закон України «Про позашкільну освіту» жодним чином не розв'язує дану проблему, оскільки не врегульовує питання інтеграції позашкільної освіти в загальну освітню систему країни, залишаючи в стороні проблему визнання неформальної освіти. Для України вкрай важливим є завдання вжиття найближчим часом дієвих заходів та механізмів для впровадження та розвитку концепції безперервної освіти (впродовж життя) у сферу освітніх послуг.

СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УВО

Л. В. Целикова, доцент, к. э. н., доцент;

В. Е. Сыцко, профессор, д. т. н., профессор

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Инновационная образовательная деятельность – это обновление содержания обучения в соответствии со стандартами основных и дополнительных образовательных услуг; обновление педагогических технологий, методов и форм работы; сочетание самоанализа, самоконтроля с самооценкой и экспертной оценкой. На наш взгляд, инновации в образовании в целом, а также в

УВО торгово-экономического профиля должны быть связаны с:

а) *Изменением содержания и характера обучения, и в целом – учебного процесса, смещением акцентов в преподавании с усвоения фактов на овладение способами взаимодействия со студентами;*

б) *Пересмотром методов деятельности преподавателя.* Креативность (способность к принятию и созданию нового, нестандартному мышлению, генерированию оригинальных и полезных идей) является одной из составляющих относительно устойчивой характеристики преподавателя, ключевой компетенцией, его успехом в быстро меняющемся образовательном пространстве;

в) *Наращиванием информационной и технологической мобильности.* Сегодня, качество подготовки выпускника – это соответствие принятым образовательным стандартам, а, как представляется, должно быть – это способность решать реальные производственные задачи. В этом плане необходимо предусмотреть совершенствование образовательных программ, и особенно на второй ступени образования, под инновации на рынке труда, но с позиции пожеланий заказчика кадров.

г) *Актуализацией мотивации дальнейшего совершенствования знаний у студентов в связи с их субъективным ощущением того, что они будут востребованы рынком труда в любом случае.* Это приводит к снижению уровня знаний будущих специалистов и является причиной отсутствия практических навыков при решении простейших производственных задач. Наниматель не желает терять в качестве, и некоторые выпускники с трудом находят рабочее место, вынуждены проходить переподготовку, чтобы соответствовать ожиданием нанимателя к компетенциям специалистов. «Компетентный преподаватель – компетентный выпускник» – это общая задача, концентрирующая совместные усилия преподавателей и студентов на консультации, конференции, методические и практические семинары, круглые столы и пр.

д) *Мотивацией продолжения обучения на II ступени высшего образования и аспирантуре с целью подготовки кадров для пре-*

подавания дисциплин, формирующих профиль специалиста. Системе образования нужны компетентные, инициативные преподавательские кадры, готовые работать не только на трансляцию определенного объема знаний, но и на воспитание у студентов важнейших личностных качеств, востребованных социумом.

е) *Усилением сотрудничества учреждений высшего образования с заказчиками кадров* (в виде логической цепочки действия прямой и обратной связи). В этой связи кажется правильным строить работу через создание совместных научно-производственных лабораторий, филиалов кафедр, организацию производственных практик, профессиональных конференций, тренингов непрерывного совершенствования деятельности преподавателей и их осведомленности о тенденциях и технологиях карьеры в профессиональной сфере будущих специалистов, о инновациях в исследуемой области. Нужны и совместные учебные центры при учреждениях высшего образования, взаимодействующие с ведущими субъектами хозяйствования в республике по вопросам разработки совместных обучающих программ и курсов по наиболее актуальным и востребованным направлениям. Это позволит повысить уровень подготовки всех субъектов рыночных отношений, особенно, преподавателей, студентов, выпускников, как молодых специалистов, с точки зрения современных требований работодателя, формирования на основе их взаимодействия ключевых компетенций специалистов, выпускаемых учреждениями высшего образования.

ж) *Усилением конкуренции на рынке труда.* Говоря о современном высшем образовании, уже мало кто воспринимает в качестве его результата только сумму профессиональных знаний. Образование сегодня дает возможность достигнуть той цели, которую человек ставит перед собой, позволяет будущему специалисту быть конкурентоспособным. Итогом высокого качества полученного образования выступает *конкурентоспособность* – основной элемент профессиональной и социальной успешности человека, который обеспечивается уровнем образования и степенью проявления будущим специалистом своих личностных качеств, становится одним из приоритетных образовательных проблем современности на рынке труда.

ФОРМИРОВАНИЕ НАУЧНОГО ПОТЕНЦИАЛА СТУДЕНТОВ НА ПРИМЕРЕ ОСВОЕНИЯ МЕТОДА ФИЗИЧЕСКОГО АНАЛИЗА

Ж. В. Кадолич, к. т. н., доцент

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации», Республика Беларусь

Е. А. Цветкова, к. т. н., доцент

УО «Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины», Республика Беларусь

И. Ю. Ухарцева, к. т. н., доцент

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации», Республика Беларусь

Спецкурсы, формирующие специалиста высшей квалификации, служат основой для развития творческих способностей и мыслительной деятельности студентов. Обучение основам исследовательской деятельности и ознакомление с научными методиками – важная задача современного вузовского образования [1]. Связь спецкурсов с достижениями в естественнонаучных областях должна способствовать формированию у студентов единого научного мировоззрения, подразумевающего объективность, конкретность и системность.

Цель работы – акцентировать внимание будущих специалистов на методе изотермической деполяризации (ИТД). ИТД позволяет изучать электрофизические свойства коллоидных полимерных систем, играющих важную роль в медицинских технологиях. Знания и навыки, полученные при освоении ИТД, могут быть применены студентами при написании исследовательской части квалификационных работ.

Согласно методу ИТД, изучение коллоидных полимерных систем проводят с помощью программно-аппаратного комплекса АИР-1, принцип действия которого состоит в наложении электрического поля на коллоидную систему с последующей регистрацией электрофизического отклика, возникающего вследствие релаксации заряда в поляризованном диэлектрике [2]. Для контроля жидкодисперсных систем используют следующие па-

раметры: удельную электрическую проводимость в функции времени $\chi(t)$, скорость изменения электропроводности $\partial\chi/\partial t$, зависимость χ от амплитуды переменного тока $\chi(A)$ и от частоты $\chi(\omega)$, эквивалентную (приведенную) электропроводность $\lambda = \chi/c$ и зависимость ее от концентрации $\lambda(c)$; ток деполяризации $I(t)$ и $\ln I(t)$, $\partial I(t)/\partial t$, полный дипольный момент единицы объема

$P = \int_0^{\infty} I(t)dt$, эффективное время релаксации τ , фактор деполя-

ризации F (величина, коррелирующая с вязкостью, $1/F \sim \eta$), тангенс угла диэлектрических потерь $\operatorname{tg} \delta(\omega)$ и $\partial \operatorname{tg} \delta(\omega) / \partial t$.

С помощью АИР-1 установлена возможность определения соотношения компонентов буровых растворов [2] при бурении нефтяных и газовых скважин. Изучение поляризационных свойств биологических сред [3] может быть полезным при разработке методов скрининг-диагностики заболеваний. Исследованы поляризационные механизмы при разработке полимерных композиционных материалов [4], что позволило оптимизировать рецептуры композитов и регулировать комплекс их свойств.

Внедрение в образовательный процесс практических занятий, построенных на освоении метода ИТД и других высокоинформативных физических методов исследования, позволит повысить качество высшего образования.

Список использованных источников

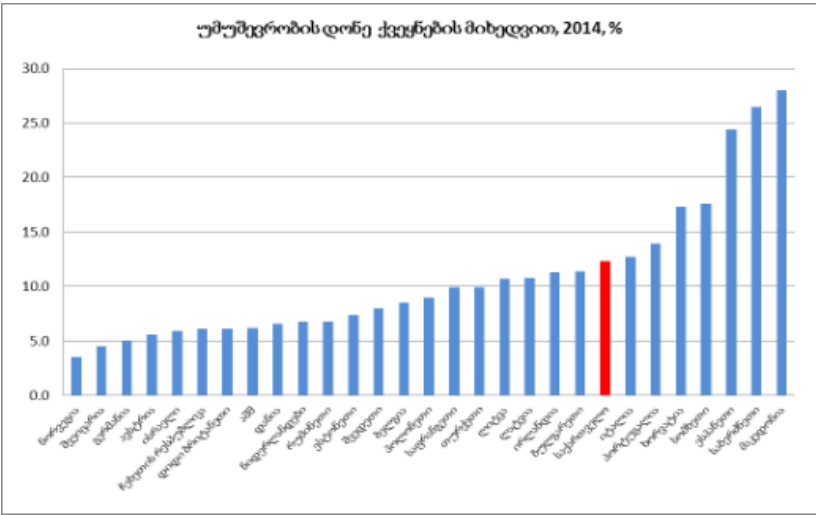
1. Булатова, Е. И. Формирование у студентов исследовательской компетенции / Е. И. Булатова, Т. А. Мазурина // Современные образовательные технологии : материалы IV Международной заочной научно-методической конференции, Пермь, 24 апреля 2012 г. – Пермь : ПОНИЦАА, 2012. – Т. 1. – С. 152–156.
2. Шаламов, И. В. Программно-аппаратный комплекс АИР-1 для контроля жидкодисперсных систем / И. В. Шаламов [и др.] // Приборы и техника эксперимента. – 2002. – № 6. – С. 143–144.
3. Сорока, Н. Ф. Электрофизическое исследование сыворотки крови больных ревматическими заболеваниями в сочетании с инфицированием вируса гепатита С / Н. Ф. Сорока [и др.] // Российский гастроэнтерологический журнал. – 1998. – № 4. – С. 20.

4. Ухарцева, И. Ю. Поляризационные характеристики наполненных гелей на основе поливинилового спирта / И. Ю. Ухарцева [и др.] // Пластические массы. – 1998. – № 6. – С. 40.

UNEMPLOYMENT AND EMPLOYMENT IN GEORGIA

Baqari Maziashvili, Business Administration, course II
Sukhishvili Teaching University

The standard of living of any country highly depends on the level of unemployment in the country. People play their role in producing products and service despite the fact that the level of unemployment during unemployment is different in different countries. More people are employed in a country more is the total inner product of this country. To evaluate the economical situation of the country economists discuss different statistic data.

Source: www.geostat.ge, info@geostat.ge

Speaking about the total employment of the population doesn't mean employing all citizens able to work. Total employment is comparative concept and it mustn't be understood as with absolute meaning, as fractural and structural unemployment is unavoidable.

Natural level of unemployment isn't unchangeable; it changes due to changes happened in the laws and customs of the society. Unemployment has rather serious social results. Losing a job is one of the most unpleasant things. People get from work not only income but also the feeling of personal perfection. Losing a job greatly worsens the standard of living of people. Unemployment can make lethal effect on people's moral state. Unemployment also means losing qualification. Person, who is left without his or her professional duties even for a few months, needs quite a long period of time for adaptation, in order to reach the traditional level of being capable to work. One of the defects of unemployment is growing taxes. Unemployment, if it has chronic character, creates suitable surroundings for criminals. As the statistics show the majority of criminals come from unemployed people, and this is the fact that pushed many people to become criminals. The correctness of such conclusion is proved by the today's situation in Georgia. Whilst speaking about the expenses caused by the unemployment we must mention such important data as: going out the capital and mental potential from the country, reducing savings and purchasing demands, reducing investing demands as showing of instability of micro economics, according to the final account it's a negative phenomenon but we can notice separate positive moments in its results. We consider the fact that unemployment means existing reserves of employed working power which, together with other factors, acts as the guarantee of growing manufacture. As a result of fractal unemployment, when people pass from low paid and less productive jobs to high paid and productive jobs, the income and well-being rises and the scales of producing high productive priorities widens, existed unemployment rises activity for protecting the interests of unemployed people, this, on the next stage, is followed by employing people and also rising salaries and strengthening stimulation of manufacturing activities. Unemployed people are rivals to each other and they try to offer the employer more perfect working power and try to raise their professionalism intensively. After getting the job they fulfill their duties honestly. Because of mentioned reasons

moderate unemployment is considered as necessary part of development of market economy.

Nowadays, unemployment represents serious problem in Georgia. Our country and government tries to reduce unemployment. They build and make small and medium size business units in order to raise level of employment and reduce level of unemployment. Also they make trade more independent and this helps Georgian economy to advance.

Level of unemployment in Georgia, %

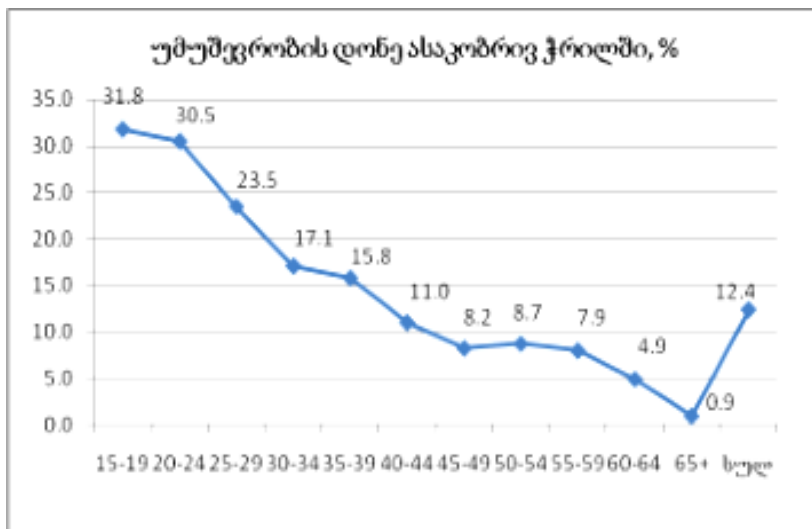

Source: www.geostat.ge, info@geostat.ge

In 2014 the level of unemployment in Georgia reduced by 2.2 % compared to the level in 2013, and it was 12.4%. It must be said that in 2014 the level of unemployment reached the lowest mark during the last 11 years.

The level of unemployment is traditionally the lowest among people of age 65+. The reason of this is that the age 65+ is the age of pensioners and the majority of populations are not employed, don't look for jobs and thus, get into non active category of population.

Level of unemployment due to ages, %

Source: www.geosta.ge, info@geostat.ge

We think that building business subjects and also developing tourism and creating working vacancies may cause reducing of the level of unemployment. Also one of the main things that are necessary to risen economy in the country is to give certain stimulus to the workers in order to produce quality goods. We must make accent on reducing negative measures of unemployment. Manufacturing as the sphere of employment, is the leading power of the economy, thus creating profitable conditions for doing business is an effective way for raising the level of employment. Georgian government and other corresponding bodies must try eradicating the factors that are obstacles for developing business in order to let economy develop quickly. Special attention must be paid to educational field. It is necessary to fulfill such reforms in the education system as modernization of education standards, improving quality of education, helping organizations in training their staff and so on in order to serve recent business demands appropriately.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Г. Ф. Хоружий, д. філос. н., професор

Київський національний торговельно-економічний університет

Посилення уваги до проблем навчання упродовж життя, зумовлено перш за все, такими чинниками як: а) виникнення суспільства та економіки, що базуються на знаннях, які стали ключем підвищення конкурентоспроможності та поліпшення зайнятості і адаптації робочої сили, а також б) прагнення людей самотійно планувати своє життя і робити більш активний внесок у розвиток суспільства, постійно вчитися і раціонально використовувати відповідні ресурси.

У Європейському Союзі виходять з того, що навчання упродовж життя передбачає розширення участі у підвищенні кваліфікації, поліпшення можливості навчання протягом усього життя і підвищення його привабливості, створення нової мотивації та подолання існуючих перешкод. Важливо підвищити цінність навчання, незалежно від того, чи навчання служить, в першу чергу, подальшому розвитку здатності до зайнятості, виконанню громадської діяльності чи здійснюється з чисто приватних причин.

При цьому слід враховувати, що Україна перебуває в складній соціально-економічній ситуації і всі люди потребують розвитку свого потенціалу та повинні нести відповідальність за навчання упродовж усього життя. Передумови такого навчання і готовності до підвищення кваліфікації створюються мотивацією і здатністю до самотійного навчання, що формується, починаючи з освіти в ранньому дитинстві. Важливим є зміст навчання в школі, професійної освіти та навчання у вищому навчальному закладі. Навчання повинно залишатись привабливим і на після-професійній фазі, щоб зберегти знання і компетенції людини, а також уможливити участь у суспільному житті та оцінку її досвіду.

Меморандум Європейської Комісії про навчання упродовж життя від 30 жовтня 2000 року фактично поклав початок вико-

нанню рішення Лісабонської декларації і розгорнув широку дискусію щодо імплементації навчання упродовж життя на індивідуальному та інституційному рівні у всіх сферах публічного і приватного життя. Нині йдеться про те, щоб створити всім людям в Європі однакові шанси для пристосування до вимог соціальних та економічних змін, нових підходів до освіти та професійної освіти. Здійснення на практиці навчання упродовж життя вимагає ефективної співпраці всіх учасників як окремих осіб, так і організацій. З цієї метою ЄС рекомендував такі стратегії:

- забезпечення широкого і постійного доступу до навчання, щоб можна було здобути чи актуалізувати необхідну кваліфікацію в суспільстві знань;

- помітне підвищення інвестицій у гуманітарні ресурси, щоб оптимально використати гуманітарний капітал як важливий європейський капітал;

- розвиток ефективних методів викладання і навчання для навчання упродовж життя і навчання, що охоплювало б різні сфери життя;

- значне поліпшення методів оцінювання участі у навчанні та успіхів у навчанні, перш за все неформальному та інформальному;

- гарантування кращого доступу до високоякісних пропозицій інформації та консультування;

- побудова інтегрованого суспільства, що пропонує всім людям рівні шанси доступу до якісного навчання упродовж життя і в якому освітні послуги та пропозиції щодо отримання професії орієнтуються в першу чергу на потреби і бажання кожної людини;

- пристосування способів надання освіти і професійної освіти та організації працездатного життя, щоб люди протягом усього їхнього життя могли брати участь у навчанні і планувати як поєднати своє навчання, працю та сімейне життя;

- досягнення вищого рівня освіти та кваліфікації у всіх сферах, щоб забезпечити пропозиції високоякісної освіти та професійної освіти, які б відповідали сучасним вимогам щодо робочих місць, діяльності та організації праці;

– заохочення і уможливлення ще більш активної участі людей у всіх сферах сучасного публічного життя, у т. ч. на європейському рівні.

Отже, кожному людину необхідно переконати, що навчання є викликом і шансом особистого планування і реалізації життєвої стратегії. При цьому жодне навчання не повинно залишатись без отримання наступної кваліфікації, а розвиток персоналу має бути тісніше пов'язаним з навчанням упродовж життя, що вимагає як розширення пропозицій, так і збільшення попиту на навчання і підвищення кваліфікації.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В СИСТЕМЕ ПОСЛЕВУЗОВСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

А. Х. Усембаева, докторант

*Костанайский государственный педагогический институт,
ЕНУ им. Л. Н. Гумилева*

Вступление Казахстана в Болонский процесс способствовало пересмотру системы образования в нашей стране и как следствие тому, стали вводиться реформы в отечественном образовании, и в частности, в системе высшего образования. В материалах доклада Всемирного банка высшее образование характеризуется как важнейший элемент развития человеческого потенциала для страны, дающее подготовку таких специалистов, которые обеспечивают формирование интеллектуального потенциала и развитие аналитических навыков, продвигают вперед национальную экономику, являются опорой гражданского общества, учат детей, возглавляют эффективно работающие правительства и принимают важные решения, которые оказывают влияние на жизнь всего общества. Авторы исследования Института Всемирного банка отмечают тенденцию изменения статуса высшей школы как обособленного сегмента системы образования на статус одного из важнейших опорных элементов единой системы образования – системы, которая должна стать более гибкой, разнообразной, эффективной и чувствительной к нуж-

дам экономики, основанной на знаниях [1]. Следует добавить, что такие явления как глобализация и интернационализация высшего образования оказывают влияние на национальную систему образования как развитых, так и развивающихся и с переходной экономикой стран. В связи с этим, мы полагаем, что перед нашим отечественным высшим образованием стоят одновременно две сложные задачи: успешное вхождение в мировое образовательное пространство и поиск адекватных и эффективных решений по его (имеется ввиду отечественное образование) преобразованию в связи с возникающими мировыми тенденциями. Поэтому все образовательные реформы, проводимые в нашей стране, направлены на достижение высокого уровня качества высшего образования, удовлетворяющего потребности рынка труда, способствующего индустриально-инновационному развитию страны, личности и соответствующего лучшим мировым практикам в области образования. Высокий уровень качества высшего образования предполагает «профессиональную подготовку компетентных и конкурентноспособных специалистов для всех отраслей экономики республики в интеграции с наукой и производством» [2].

В этой связи и с учетом масштабности задач, стоящих перед современным казахстанским обществом, резко повышается актуальность проблемы компетентности профессиональной деятельности, формирования компетенций будущих специалистов, в частности, научно-педагогических кадров.

Естественно, возникает вопрос: как можно решить выше обозначенную проблему? На сегодняшний день ученые предлагают различные варианты ее решения. Так, например, предлагается вариант по созданию «необходимых условий для получения качественного образования» [3]. С нашей точки зрения, одним из таких условий является наличие учебных дисциплин, которые способствовали бы развитию необходимых компетенций, трансформирующихся в процессе теоретического обучения и практики в компетентность будущего специалиста. Наше исследование направлено на изучение возможностей компетентного подхода к проектированию содержания учебной дисциплины в системе подготовки научно-педагогических кадров в усло-

виях первой ступени послевузовского образования, магистратуры. Наш выбор данного уровня связан с его особой значимостью, поскольку на данном уровне послевузовского образования реализовываются профессиональные учебные программы по подготовке специалистов для системы высшего, послевузовского образования и научной сферы [4]. От качества подготовки специалистов этой ступени зависит в будущем и качество подготовки ими бакалавров, и базовая основа для обучения в докторантуре, и качество исследовательской деятельности в научной сфере, результаты которой будут вливаться в национальную экономику и таким образом способствовать её развитию, ее конкурентноспособности. Здесь следует отметить и тот факт, что в последние несколько лет в вузах нашей страны увеличилось количество обучающихся в магистратуре. Полагаем, что это объясняется как увеличением государственного образовательного заказа на подготовку кадров с послевузовским образованием, так и потенциальными возможностями, которые предоставляет диплом магистра. Как свидетельствуют тенденции на внутреннем и международном рынках труда, степень магистра становится все более востребованной. Так, при отборе учителей для профильной школы поощряется наличие степени магистра в области образования [5]. Магистратура предоставляет широкие перспективы для профессиональной мобильности, осуществление которой стало вероятным в условиях глобализации и интернационализации высшего образования.

Таким образом, стремление обучаться в магистратуре, являющейся первой ступенью послевузовского образования, является подтверждением действенности идеи непрерывного образования, смысл и назначение которого заключается в «обеспечении полноценного профессионального становления личности, создании условий для постоянного обновления, развития и самоактуализации каждого человека на протяжении всей его профессиональной жизни» [6]. Идея непрерывного образования имеет место в Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы, одной из целей которой является обеспечение функционирования системы обучения в течение всей жизни [5].

Отражение задачи по достижению высокого уровня качества образования, обеспечивающего нашу страну компетентными и конкурентноспособными специалистами имеет место в Государственном общеобязательном стандарте магистратуры, где в требованиях к уровню подготовки магистрантов научно-педагогического направления обозначен целый ряд ключевых компетенций и компетентностей. Этот факт свидетельствует о необходимости использования компетентностного подхода при проектировании образовательных программ, и, в частности, учебных дисциплин. В рамках нашего исследования нам важно выявить сущность данного подхода и как он реализуется в послевузовском образовании.

Как уже отмечалось в начале нашей работы, процессы, происходящие в мировом сообществе и стремление нашего государства вступить в него, способствовали тому, что высшие учебные заведения Казахстана стали искать и изучать в отечественном и зарубежном опыте, а затем применять инновационные подходы в образовании для того, чтобы «более чутко реагировать на нужды глобальной конкурентной экономики, основанной на знаниях, и на изменения требований рынков труда, которым необходим высокоразвитый человеческий капитал» [7]. В одной из современных работ «компетентностный подход» причислен к разряду инновационных [8]. Термин «инновационный» понимается как способный использовать что-то уже существующее новым образом и иметь на основании этого эффективный результат, то есть способный создать дополнительную ценность чего-либо путем успешного внедрения и получения пользы [<https://ru.wikipedia.org/wiki/Инновация>]. Более двух десятилетий назад в постсоветском образовательном пространстве компетентностный подход пришел на смену знаниевому и олицетворял собой инновационный процесс в образовании, поскольку был нацелен на усиление связи образования с практикой и реальными потребностями общества. Идея же компетентностного подхода возникла в еще в советской системе образования. Конечно, здесь необходимо уточнить, что она не принадлежит.

Так, например, в российской образовательной системе термин «компетентностный подход» существует как совокупность общих принципов определения целей образования, отбора содержания образования, организации образовательного процесса и оценки образовательных результатов. Сущность компетентностного подхода анализировались в работах В. Н. Кунициной, В. И. Байденко, А. В. Хуторского, Н. А. Гришановой, О. Б. Томилина, Ю. Г. Татур, Г. Р. Сергеевой, И. А. Зимней, А. К. Марковой и др.

Компетентностный подход, как вполне оправданная прагматическая реакция на конкретный социальный заказ, предполагает прежде всего разработку системы обеспечения качества подготовки будущих специалистов, отвечающую потребностям современного мирового рынка труда. Иванов Д. А. видит сущность компетентностного подхода в образовании в противоположность концепции «усвоения знаний» в освоении учащимися умений, позволяющих им в будущем действовать эффективно в ситуациях профессиональной, личной и общественной жизни и особое значение в этом подходе придается умениям, позволяющим действовать в новых, неопределенных, проблемных ситуациях, для которых заранее нельзя наработать соответствующих средств, которые нужно находить в процессе разрешения подобных ситуаций и достигать требуемых результатов [9]. Данную позицию разделяют большинство исследователей. Безусловно, знаниевый подход ни в коей мере не умаляется, но при знаниевом подходе учащиеся на достаточно высоком уровне овладевают набором теоретических знаний, но испытывают определенные трудности в практической деятельности, требующей применения этих знаний для решения конкретных профессиональных задач. Это было отмечено и специалистами Всемирного банка, занимавшихся в последнем десятилетии XX века изучением состояния и развития советской системы образования. Наряду с многочисленными преимуществами советской системы образования, отмеченными в докладе, его авторы обратили внимание на проблему формирования у обучаемых такого качества, как профессиональный универсализм, т. е. способность менять сфе-

ру занятости и способы осуществления деятельности [10]. В теории управления эта проблема обсуждается с точки зрения перехода от хорошо подготовленных специалистов в конкретной сфере к сотрудникам, обладающим в первую очередь такими качествами, как гибкость, самостоятельность, инициативность, адаптивность.

Образовательная программа в магистратуре нацелена на приобретение обучающимися ряда компетенций, в число которых входит ведение научно-исследовательской и преподавательской деятельности в вузе [11]. В Государственном стандарте цель и ожидаемые результаты четко обозначены, ориентиры процесса движения от цели к результатам выражены содержанием образовательной программы, включающей изучение теоретических дисциплин и научно-исследовательскую деятельность. И именно на этом этапе нередко встает вопрос: как вырабатывать в ходе обучения обозначенные в ожидаемых результатах компетенции? И в частности, каким должно быть содержание учебной дисциплины, и какие дисциплины элективного цикла необходимы для подготовки будущих компетентных и конкурентноспособных научно-педагогических кадров. Таким образом, значимость применения компетентного подхода в подготовке педагогов в условиях магистратуры в вузе очевидна, и в этом направлении нами будет проведено дальнейшее исследование.

Список использованных источников

1. Формирование общества, основанного на знаниях. Новые задачи высшей школы / пер. с англ. – Москва : Издательство «Весь Мир», 2003. – 232 с. – С. 9. – <http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/>.
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы. – Утверждена Указом Президента РК от 7 декабря 2010 года, № 1118.
3. Европейские конвенции: образовательные стандарты / сост. Г. В. Игнатенко, Л. А. Лазутин. – Екатеринбург, 2002. – С. 64–66.
4. Государственный общеобязательный стандарт послевузовского образования. Раздел 1. Магистратура. Основные положения. – Утвержден постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080.

5. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы. Утверждена Указом Президента РК от 7 декабря 2010 года, № 1118.
6. Психология профессионального образования : учебн. пособие. – 2-е изд., перераб. – Москва : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 480 с.
7. Формирование общества, основанного на знаниях. Новые задачи высшей школы / пер. с англ. – Москва : Издательство «Весь Мир», 2003. – 232 с. – С. 38 – <http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/>.
8. Айжанова Г. К. Проблема реализации компетентностного подхода в подготовке магистрантов / Г. К. Айжанова, Ж. Т. Уталиева // Педагогика и психология. – 2015. – № 2. – С. 70–75.
9. Иванов Д. Компетентности и компетентностный подход в современном образовании. – Москва : Чистые пруды, 2007. – 32 с. – С. 22. – (Библиотечка «Первого сентября», сер. «Воспитание. Образование. Педагогика». Вып. 6 (12).
10. Формирование общества, основанного на знаниях. Новые задачи высшей школы / пер. с англ. – Москва : Издательство «Весь Мир», 2003. – 232 с. – С. 9. – <http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/>.
11. Государственный общеобязательный стандарт послевузовского образования. Раздел 1. Магистратура. Основные положения. – Утвержден постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

С. В. Берюк, викладач-методист;

Н. М. Здоровило, викладач-методист

*Полтавська міська школа мистецтв «Мала академія мистецтв»
ім. Раїси Кириченко*

«Вік живи, вік учись», – говорить народна мудрість.

Усе своє життя кожна людина отримує певні знання: на заняттях у навчальних закладах, з книжок, із засобів масової інформації, в ході спілкування з іншими людьми, у процесі виробничої діяльності, під час повсякденної життєдіяльності. Однак

процес здобуття знань стає набагато більш плідним і ефективним, коли він не є спонтанним, а відбувається цілеспрямовано, має певну кінцеву мету, здійснюється відповідно до певної програми. Такий процес називається навчанням впродовж життя, незалежно від того здійснюється він формально, тобто у навчальному закладі, чи неформально, тобто самостійно, шляхом самоосвіти. Отже, навчання впродовж життя – це все цілеспрямоване навчання, що здійснюється на постійній основі для вдосконалення знань, умінь і компетенцій.

Ще до початку Болонського процесу, у 1972 р., поняття «навчання впродовж життя» (Lifelong Learning – LLL) ввела в обіг Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки, культури (ЮНЕСКО). Тоді ж було визначено п'ять складових поняття «навчання впродовж життя»: потреби й права людей на навчання впродовж життя; формування комплексного підходу між формальним і неформальним контекстами навчання; адекватне фінансування для обох указаних видів навчання; охоплення навчанням усіх людей, починаючи з наймолодших і закінчуючи найстаршими; пошук шляхів демократизації доступу до навчання.

У зв'язку з економічною кризою і зростанням безробіття в низці європейських країн концепція навчання впродовж життя стала особливо актуальною. Однак вона сприяє й підвищенню культурного рівня людини, соціальному прогресу європейської людської спільноти.

На Празькому саміті (2001 р.) міністрів освіти і науки європейських країн було прийнято рішення доповнити Болонську декларацію 1999 р. концепцією навчання впродовж життя. Зокрема, було вирішено, що людина має право отримувати потрібну кількість залікових кредитів упродовж життя. Не тільки у формі навчання у закладі вищої освіти, але й шляхом самоосвіти.

Постіндустріальний світ з його інтернет – швидкостями запроваджує освіту вузько функціональну, спрямовану на конкретну професійну функцію, яка гостро актуальна сьогодні, але

буде непотрібна вже завтра. Зміни на ринку праці потребують постійного оновлення знань. Багатьом працівникам конче потрібно постійно перенавчатися в абсолютно нових областях. Люди змушені змінювати не тільки місце роботи, як бувало раніше, але й професію і рід занять.

У майбутньому здобуття знань, умінь і компетенцій має бути постійного характеру, починаючи з дитячого саду і до пенсійного віку («з колиски до останнього подиху»). Інакше неможливо буде йти в ногу з соціальними й економічними змінами, що постійно відбуваються в світі. Для життя, роботи і збереження конкурентоспроможності мусить постійно вчитися окрема людина і вся країна. У гострій конкуренції між країнами лідируючі позиції займе «суспільство, що засноване на знаннях».

Україна декларує впровадження принципу ціложиттєвої освіти як пріоритетного від 2002 року, коли було ухвалено Національну доктрину розвитку освіти. Непрервну освіту та «навчання впродовж життя» названо одним із ключових напрямів державної освітньої політики в «Національній стратегії розвитку освіти на 2012–2021 рр.» та вказано на важливість «вивчення досвіду зарубіжних партнерів з модернізації системи освіти».

Значення професії вчителя та його професійний рівень для реалізації національної стратегії розвитку освіти стає вирішальним.

В документах ЄС у сфері професійного зростання вчителя зазначено, що вчитель – це:

- професія високої кваліфікації;
- професія ціложиттєвого навчання; мобільна професія;
- професія партнерства і співпраці.

Українська освіта сформувала досить дієвий інструментарій професійного розвитку вчителів, що ґрунтується на вдосконаленні вчительської майстерності – через методоб'єднання, семінари, конференції, курси підвищення кваліфікації на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

ЛІДЕРСТВО ТА БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

С. І. Нестуля, к. і. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Динаміка глобалізаційних процесів, епоха періодичних криз та постійних змін, якими ознаменоване ХХІ ст. вимагають від нас модернізаційного підходу до формування особистості: активної, цілеспрямованої, орієнтованої на результат, готової нестандартно мислити, творчо вирішувати справи, досягати поставлених цілей. Щоб справлятися із реальними і невідворотними викликами сучасності, особистість має бути лідером. Щоб бути лідером у будь якій галузі, треба постійно розвиватися. Отже лідерство нерозривно пов'язане із безперервним навчанням. Лідерство – це навчання впродовж усього життя, адже лідер має не просто йти в ногу з часом, а випереджати його.

Вперше концепцію «неперервної освіти» було представлено на форумі ЮНЕСКО 1965 року П. Ленграндом. Людина є головною цінністю і вузлом перетину всіх процесів, що відбуваються у світі. Відтак, треба створити усі умови для повного її розвитку та самореалізації[1]. Саме на цих засадах формується і сучасна лідерська парадигма. Лідер не лише розвивається сам, а мотивує послідовників до постійного самовдосконалення.

У безперервній освіті фахівці сьогодні виділяють дві сфери: 1) соціальна практика, 2) процес засвоєння людиною нового життєвого, соціального, професійного досвіду [2]. І перша і друга сфери є реалізацією лідерської позиції особистості – це пошук нових можливостей у вирішенні будь яких проблем. Якщо для вирішення нових завдань потрібні нові знання чи навички, то особистість з лідерським світосприйняттям шукає засоби їх набуття для досягнення поставлених цілей.

Процеси безперервної освіти розуміються тепер не тільки як «навчання впродовж життя», а й як «навчання довжиною в життя». Останнє акцентує увагу на різноманітності видів освіти – формальній, неформальній, інформальній, які супроводжують будь-яку сферу життєдіяльності сучасної людини. З огляду на

те, що формальна освіта дає компетенції, які на 50 % знаходяться у стадії розпаду через 5 років [3], вирішення цієї проблеми полягає у переході до безперервної освіти протягом життя. Базова освіта періодично має доповнюватися програмами додаткової освіти. У свою чергу базова освіта не є кінцевою та завершеною, а лише виступає як основа або фундамент, що доповнюється іншими програмами навчання. Зокрема, програмами неформальної освіти.

Неформальна освіта – це здобуття знань, умінь і навичок для задоволення освітніх особистісних потреб, не регламентоване місцем здобуття, терміном та формою навчання, заходами державної атестації. Метою надання послуг у сфері неформальної освіти є задоволення пізнавальних потреб певних груп осіб (школярів, молоді, батьків, пенсіонерів та ін.).

Університет може відігравати лідируючу роль не лише у наданні формальної освіти, а й забезпеченні потреб населення міста у неформальній освіті. Ми вбачаємо у цьому широкі можливості і поле діяльності для фахівців ВНЗ. Ми володіємо потужною матеріально-технічною базою, яку при бажанні можна задіяти для задоволення потреб широких кіл різних верств населення від школярів до пенсіонерів. Це відкриття лінгвістичних, комп'ютерних центрів, бізнес-шкіл, та центрів фінансової та бухгалтерської грамотності, шкіл професійної майстерності технологів, кухарів, кондитерів, неформальних гуманітарно-філософських кафедр.

Наш університет має справді лідерську місію: «Разом до вершин професійної досконалості та життєвого успіху кожного». Відтак, університет може стати центром із задоволення потреб громадськості у безперервній освіті впродовж життя. Що, зрештою, буде нашою конкурентною перевагою. Перспективний лідер не той, що володіє силою, а той, що дає силу іншим. Сила знань – основа процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Петро Таланчук. Сформууй осердя свого щастя / П. М. Таланчук. – Київ : Університет «Україна», 2014. – 79 с.

2. Швець Б. Сучасні тенденції поширення професійного навчання протягом життя / Б. Швець, Т. С. Федоренко // Економічний вісник Донбасу № 1 (31), 2013. – С. 208–215.
3. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: www.niss.gov.ua. – Назва з екрана.

ФОКУС-ГРУППА КАК ФОРМА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ В ВУЗЕ

В. А. Евдокимова, к. т. н., ст. преподаватель

Херсонская государственная морская академия, г. Херсон, Украина;

Л. Г. Хаев, к. т. н., консультант Службы помощи, г. Берлин, Германия

В наше сложное время многие отмечают резкое снижение уровня учебной и исследовательской работы студентов на фоне роста некоторых формальных показателей, что определяется ситуацией в стране. Поэтому актуальной задачей системы высшего образования является всемерная активизация работы студентов, развитие их учебной мотивации, использование для этих целей различных форм и методов работы со студентами.

Из логотерапии Виктора Франкла, концепции самоактуализации Абрахама Маслоу, других гуманистических направлений современной психологии вытекает ключевое значение высоких ценностей как для индивидуальной терапии, так и для педагогической практики. Известна максима Фридриха Ницше «Тот, кому есть зачем жить, может вынести почти любое как».

В пользу приоритета высоких ценностей могут быть приведены как рациональные, теоретико-логические, так и опытно-исторические аргументы. Общеизвестно, например, что структура психиатрической заболеваемости разительно различается в мирное и в военное время. Депрессии мирного времени, в некоторых городах достигающие трети населения (что представляет собой социальную катастрофу), в военное время сменяются последствиями контузий и травм головы. В последнее время зафиксировано резкое повышение смертности среди белых аме-

риканцев, видимо не связанное ни с какими экономическими, демографическими и медицинскими факторами. Очевидно, в обоих этих примерах речь идет об утрате смысла жизни («зачем жить»).

Одним из способов «придания жизни смысла», «внесения смысла», «одухотворения жизни» является сообщение социальной, внеэкономической стороне деятельности значения моральной ценности. «Видел ли ты человека проворного в своём деле? Он будет стоять перед царями, он не будет стоять перед простыми» (Притчи 22:29). Здесь ветхозаветная мудрость подчеркивает внеэкономический смысл и значение высокопрофессионального труда как такового.

Учебная работа студента с точки зрения обучающегося индивида имеет очевидную ценность «для себя» и малоочевидную ценность «для других», для общества. Недаром в этом смысле разительно различаются студенты дневного и заочного отделений. Отсюда вытекает целесообразность использования в учебном процессе форм работы, имеющих очевидную полезность для общества.

Одним из практических путей реализации этих посылок является использование метода «фокус-группы». Как метод и методика фокус-группа, имея высокую экономичность и обладая простотой реализации, имеет большие и во многом недооцененные и не выявленные возможности. К сожалению, в отечественных вузах эта форма работы не получила должного распространения.

Фокус-группа представляет собой групповое фокусированное полустандартизированное интервью, проходящее в форме групповой дискуссии и направленное на получение от участников субъективной информации о том, как они воспринимают различные явления. При подготовке фокус-группы составляют перечень вопросов для участников, разрабатывают методику опроса, обработки результатов, извлечения частных и общих выводов, а также групповые процедуры и ритуалы.

Для отработки методики и уточнения структурирования учебных занятий была проведена работа с использованием метода

фокус-групи, мавша навчальнi та дослідницькi завдання. Заняття проводили серед курсантiв старших курсiв Херсонської державної морської академiї, сесiї займали 4 академiчних годин. Курсантам наочно показано, що для розв'язання особливих, вузьких, добре формалізованих, внутримісциплінарних питань цiлесообразно створювати всередині групи малі команди, а загальнi, широкі, погано формалізовані міжмисциплінарні питання розв'язувати з загальногруповим взаємодієм.

В якості методик використовували слабоструктурізоване інтерв'ю, циклічеськi опити учасників групи, групові дискусії, ролеві гри. Інтернет використовували для отримання додаткової інформації по обговорюваному питанню. Отримані інтерв'ю підвергали аналізу з виявленням смислових частин, оцінкою висловлювань та зв'язуванням їх з смисловими частинами.

Таким чином, теоретически обґрунтована та практичеськи показана цiлесообразність більш широкого використання в практиці вузiв різного профiля методу фокус-групи.

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРА

Г. О. Соболь, к. е. н., доцент,

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Реалізація завдань безперервної освіти створює умови для всебічного професійного розвитку бухгалтера відповідно до індивідуальних здібностей, інтересів і ціннісних орієнтирів. У системі безперервного професійного становлення особливого значення набувають мотиваційні процеси, дія яких не має чіткого окреслення, що ускладнює можливість управління ними. Основними компонентами безперервної освіти бухгалтера є:

- постійне набуття нових професійних умінь, навичок, знань;
- сприйняття бухгалтером освітньої діяльності як невід'ємної складової його професійного становлення;

- важливість поєднання навчальної і трудової діяльності бухгалтера;
- розуміння цілісності професійної освітньої діяльності.

Система безперервної освіти є фактором соціальної адаптації бухгалтера в економічному суспільстві. Відбувається інтеграція освіти, науки і практики як на рівні окремого індивіда, так і на рівні реалізації програм і проектів, активізується інноваційна діяльність.

Філософія безперервної освіти формується на основі потреби у самореалізації бухгалтера як високоінтелектуальної особистості, якій притаманні професійні амбіції, прагнення до успіху, кар'єрного зростання. Цінність мотивації у професійному зростанні виявляється у тому, що мотивована активність зумовлюється потребою, яку фахівець здатний реалізувати незалежно від обставин.

Рівні мотивації, що спонукають до вибору напряму початку професійного шляху різні. У людини з незначним професійним досвідом превалюють, як правило, зовнішні мотиви: переконання батьків, рекомендації авторитетних людей із близького оточення, життєвий випадок тощо. Молода людина бачить цілі своєї професійної діяльності з позицій людей, чий досвід і життя ва порада стали вирішальними. На певному етапі набуття знань може мати фрагментарний характер.

Водночас, маючи вищу освіту за спеціальністю «Облік і аудит» і продовжуючи працювати за фахом, молодий спеціаліст стає самостійним і професійно відповідальним, здатним критично мислити та бути відкритим до змін, набуваючи готовність навчатися впродовж життя. Здійснюючи вибір на користь продовження навчання, бухгалтер-початківець розширює коло своїх інтересів та інтелектуальних можливостей.

Поступово вплив зовнішніх факторів трансформується. Мотивація до подальшого підвищення кваліфікації зумовлюється необхідністю переатестації робочого місця, можливістю кар'єрного зростання, одержанням морального і матеріального стимулювання. Мотивація професійно зрілої людини ґрунтується на набутому досвіді та внутрішній потребі саморозвитку, бажанні самостійно обирати спосіб опанування знань. Бухгалтер чітко уявляє цілі своєї професійної діяльності і наполегливо їх реалізує.

Безперервна освіта для бухгалтера у повній мірі стає процесом формування і задоволення пізнавальних запитів та потреб у професії, розвитку здібностей в організованій системі та шляхом самоосвіти.

Очевидно, що з часом пріоритети змінюються. Особливо це відчувається із підвищенням професійного статусу. У головного бухгалтера виникає гостра необхідність у цілісному знанні. Його мотивація характеризується як вольова активність. Професійне зростання у системі безперервної освіти стає складовою процесу самодетермінації особистості. Підвищення освітнього рівня зумовлюється потребою у досягненні успіху, одержанні влади, відчутті соціальної значущості своєї діяльності, самоствердженні через високий професіоналізм, повазі, визнанні, самоактуалізації, валентності тощо. Крім того, головний бухгалтер сам виступає суб'єктом мотивації для працівників бухгалтерії.

Отже, у сучасних умовах безперервна освіта стає професійним інструментом бухгалтера, що допомагає ефективно долати кризові ситуації і спонукає до постійного саморозвитку. Вона ґрунтується на мотиваційній складовій особистості, професійній свободі і творчості, високій здатності до самоосвіти в умовах економічної невизначеності.

Безперервна освіта стає визначальним чинником поєднання освіти, науки і практики на шляху до інтеграції в європейську спільноту.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАПОВНЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ СТАТИСТИЧНИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ В ПУЕТ І ЗАРУБІЖНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Ю. Ф. Строчи́хін, к. е. н. доцент;

Л. О. Цвєткова, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Навчальний план є центральним документом, що регламентує підготовку фахівців із певної спеціальності. Його зміст

дозволяє судити про всебічність і глибину підготовки, актуальність поставлених цілей, а тому вимагає ретельної підготовчої роботи. Однією з ознак якісного і продуманого навчального плану є його збалансованість, яка має на меті, що студент отримує систему знань з обраної спеціальності без перекосу на користь будь-якої сфери знань.

Статистичні дисципліни – невід’ємна частина навчального плану будь-якої економічної спеціальності. Статистика служить свого роду фундаментом для засвоєння студентом у подальшому прикладних економічних дисциплін, оскільки прикладна підготовка неможлива без використання статистичного інструментарію і статистичної методології. Студент економічної спеціальності повинен володіти знанням методик економіко-статистичних розрахунків і економіко-статистичного аналізу, бо це те, з чим він стикається, розпочинаючи працювати за фахом. Причому цим умінням повинні володіти і студенти суміжних з економічними спеціальностей (зокрема, управлінських).

У вітчизняних університетах статистичну підготовку студентів очолює, як правило, кафедра статистики, яка починає навчання з дисципліни «Статистика» (під якою програмно розуміють теорію статистики). Це загальна особливість всіх навчальних планів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів України і «ближнього зарубіжжя». Слід зазначити, що ця закономірність простежується також у навчальних планах університетів «далекого зарубіжжя» (зокрема, берлінського університету імені Гумбольдта). Причому вивчення даної дисципліни студентами повсюдно є обов’язковим. Змістовною особливістю курсу статистики, «далекого зарубіжжя», що вивчається в університетах, є крен в обчислювальний апарат математичної статистики і теорії ймовірностей, оскільки за кордоном традиційно цей курс розглядається як галузь швидше математичної, а не економічної науки.

Другим і третім рівнями статистичних дисциплін у підготовці фахівців економічного профілю у вітчизняних вузах виступають відповідно економічна (варіанти – макроекономічна, соціально-економічна) статистика і статистика галузей (видів

економічної діяльності), яку правомірно називати прикладною статистикою в нашому вітчизняному розумінні статистики як галузі економічної науки. Оскільки в економічній статистиці і галузевих статистиках присутні деякі пересічні питання, що підлягають вивченню, достатньо давно практикується об'єднання цих навчальних дисциплін в одну, що дозволяє уникнути дублювання в частині розгляду однакових питань, що відрізняються лише рівнем розгляду (макро- і мікрорівні економіки). Такий підхід не бездоганний, але прийнятний; до того ж дозволяє обійтися однією позицією (рядком) в навчальному плані.

У університетах «далекого зарубіжжя» статистичні дисципліни, наступні за курсом «Статистика», вельми різноманітні. Наприклад, в університеті імені Гумбольдта студентам економічних бакалавріатів надається можливість вивчати ряд курсів під загальною назвою «Прикладна статистика»: «Використання офіційної статистики в економічних і соціальних науках», «Що таке статистика? З історичної ретроспективи», «Privatissimum статистика» (для студентів, що готують бакалаврську роботу з використанням методів статистики), а також ряд статистичних дисциплін з переважно математико-статистичним і комп'ютерно-програмним наповненням («Аналіз даних», «Статистичні мови програмування», «Статистика із застосуванням Statistical Package for the Social Sciences і Excel»). Відмітимо, що так само, як і у вітчизняних університетах, ці статистичні дисципліни відносяться до так званого «модуля за вибором».

Таким чином, можна зробити цілком певний і важливий висновок: *як у вітчизняних, так і в зарубіжних університетах вивчення статистики студентами економічних спеціальностей носить дворівневий характер.* При цьому існують деякі змістовні відмінності в навчальних програмах окремих дисциплін (зокрема близькими за назвою), що є наслідком віднесення статистичних курсів до кола економічних дисциплін (вітчизняний підхід) або до кола математичних дисциплін (підхід вузів «далекого зарубіжжя»). Беручи до уваги, що центр інтересу в навчанні студентів економічних спеціальностей в наших умовах традиційно знаходиться в площині економічної (а не переважно

математичної) підготовки, те наповнення статистичних дисциплін другого-третього рівнів переважно економіко-статистичним (а не математико-статистическим) змістом вважається виправданим. У зв'язку з цим підтримуємо як абсолютно обгрунтоване збереження двоетапного вивчення студентами економічних спеціальностей статистичних дисциплін («Статистика» – «Економічна статистика з основами прикладної статистики» або «Прикладна статистика з основами економічної статистики»), оскільки це відповідає досвіду зарубіжних університетів, що готують фахівців економічного профілю, але порушується в навчальних планах останнього покоління.

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Нестуля О. О.</i> Актуальні завдання стратегічного розвитку університету до 2020 р.	5
<i>Войнаш Л. Г.</i> Результати комплектування контингенту студентів кооперативних вищих навчальних закладів у 2015 році і завдання щодо подальшого розвитку кооперативної освіти	10
<i>Трофимов Виктория, Чугурян Армен, Срапян Нуне.</i> Национальные особенности организации PhD-образования в процессе построения и качественного совершенствования общеевропейского пространства знаний.....	18
<i>Гурская С. П.</i> Роль выпускающей кафедры учреждения высшего образования в усилении практико-ориентированного обучения будущих специалистов торговли	22
<i>Рогоза М. Є.</i> Системні підходи в реалізації інформаційних технологій розвитку університету	25
<i>Сукманов В. О., Герман Н. В.</i> Інтеграція підготовки фахівців в галузі харчової інженерії в європейський освітній простір і їх адаптація на ринку праці в Україні й за кордоном.....	32

КРУГЛИЙ СТІЛ 1

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

<i>Прохар Н. В.</i> Ділові ігри з професійно орієнтованих дисциплін: досвід проведення у вищій школі	36
<i>Гончарова Є. Є.</i> Диференціація навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів	38

Чорна О. Ю. Шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»	40
Кобзар О. І. Шляхи активізації пізнавальної діяльності студентів в процесі вивчення іноземної мови.....	42
Хван А. В. Психологічний аспект вивчення іноземної мови	45
Кононенко О. А. Фактори впливу на якість дистанційного навчання.....	47
Харченко Т. О. Особливості методики проведення семінарського заняття з «Правознавства».....	49
Бова Є. Ю. Підготовка процесуальних документів студентами юристами	52
Купчення Л. І. З досвіду організації навчальної практики студентів за напрямом підготовки «Правознавство».....	54
Козаченко Ю. А. Підготовка і проведення практичних занять з юридичних дисциплін: особливості методики.....	56
Іщенко Т. В. Особливості методики підготовки лекції з «Криміналістики»	58
Фисун І. В., Семенова О. М. Використання сучасних форм навчання з метою активізації пізнавальної діяльності студентів	61
Лугівська О. П., Лугівська Л. А. Проблеми, які виникають у студентів під час навчання та способи їх подолання	63
Прасолова С. П. Актуальні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів під час проведення аудиторних занять з фінансово-кредитного напрямку	66
Животенко В. О. Особливості активізації пізнавальної діяльності студентів економічних спеціальностей.....	68
Іванюта В. Ф. Проблеми та напрями активізації пізнавальної діяльності студентів	70

Олексенко Л. В. Використання інтерактивних методів навчання в учбовому процесі	73
Місюкевич В. І. Формування сучасних напрямів активізації пізнавальної діяльності студентів.....	75
Бондаренко В. М. Методи стимулювання пізнавальної діяльності студентів на навчальному занятті.....	77
Трайно В. М. Використання методів активізації пізнавальної діяльності студентів під час аудиторних та позааудиторних занять	79
Захаренко-Селезньова А. М. Використання фреймінг – ефекту для проєкції попередньо вивчених дисциплін	82
Назаренко В. О., Котова З. Я. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Формування якості товарів».....	84
Калашник О. В., Кириченко О. В. Акмеологічні аспекти професійної підготовки товарознавців-експертів	86
Ковальчук Ю. І., Діденко Є. П., Назаренко Е. А. Активізація пізнавальної діяльності студентів на лабораторних заняттях з хімії.....	88
Іващенко О. Д., Нікозять Ю. Б. Самостійна робота студентів як фактор активізації пізнавальної діяльності	90
Балабан П. Ю., Тягунова Н. М., Балабан М. П. Організація практичних занять в торговельних підприємствах	92
Лісіца В. В., Михайленко О. М. Методичні підходи до проведення віїзних занять на базі діючих торговельних підприємств.....	94
Нартова І. В., Криворучко О. С. Самостійна робота студентів як фактор професійної підготовки фахівців	97
Гончаренко Н. І. Умови створення ефективної моделі пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.....	99

Усанов І. В., Усанова Л. А. Чи буде університет універсальним без філософії?.....	101
Петренко І. М. Активізація уваги студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України»	104
Мовчан М. М. Феноменологічні, гносеологічні, епістемологічні і методологічні аспекти пізнання студентів	106
Верезомська С. Ж., Карманенко В. В. Мотивація навчальної діяльності як ефективний засіб підвищення якості засвоєння навчального матеріалу	108
Чмир О. Б. Формування комунікаційного простору у пізнавальній діяльності студентів	110
Молчанова Н. Ю. Напрями активізації пізнавальної діяльності студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі».....	113
Бичков Я. М., Дмитрюк Т. І. Шляхи підвищення зацікавленості студентів в опануванні навчальних дисциплін технічного напрямку	114
Холодний Л. П., Рогова Н. В. Формування самостійності як професійно значущої якості майбутніх фахівців ресторанного господарства	116
Вишневецкая Л. В., Северин С. А., Черток Г. Я. Филиал кафедры как средство стимулирования познавательной активности студентов в изучении иностранных языков.....	119
Дзвинковская Н. А. О современных направлениях активизации познавательной деятельности	121
Kniazkova E. V. The use of communicative strategies in foreign language teaching as a factor of strengthening cognitive activity of students	124

<i>Рамазанов С. К., Шевченко Г. П.</i> Інноваційні технології – каталізатор активізації і розвитку пізнавальної діяльності	126
<i>Семергей Н. В.</i> Формування загальнокультурної компетенції студентів технічних спеціальностей	128
<i>Івасенко О. А.</i> Створення персонального навчального середовища студента як інструмент активізації пізнавальної діяльності	131
<i>Сухачова Н. С.</i> Формування базової лінгвістичної підготовки у студентів-перекладачів	133
<i>Фомкіна О. Г.</i> Активізація творчих здібностей студентів у системі евристичного навчання математики	135
<i>Кирніс Н. І., Жидецька І. В., Овчіннікова С. О.</i> Впровадження методики проведення дискусії з підготовки фахівців в готельно-ресторанній справі	137
<i>Гвоздик Н. М.</i> Напрями активізації діяльності студентів при вивченні курсу «Людський розвиток»	140
<i>Нестефоренко В. В.</i> Стратегічні напрями удосконалення активізації пізнавальної діяльності студентів	142
<i>Тужилкіна О. В.</i> Мотиваційні основи активізації пізнавальної діяльності студентів	144
<i>Карпенко О. В.</i> Тренажери як ефективний засіб навчання управлінському обліку	147

КРУГЛИЙ СТІЛ 2

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ

<i>Омельченко Н. В., Браїлко А. С.</i> Використання інформаційних ресурсів під час викладання дисципліни «Основи ідентифікації товарів»	150
---	-----

Воловик Л. Б. Інноваційні підходи до вивчення іноземної мови	152
Базавлук Н. Г., Франко Л. С. Сучасні моделі та технології навчання: міжнародна практика та можливості їх застосування в Україні	154
Краус Н. М., Краус К. М. Підготовка інноваторів за участі інститутів інноваційного розвитку під впливом колабораційних процесів	157
Копанцева Л. М. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу.....	159
Момот Ю. В. Реалізація практичної складової змісту хімічних дисциплін при підготовці студентів спеціальності «Технологія харчування»	161
Кожушко Г. М., Басова Ю. О. Особливості проведення товарознавчо-технологічної практики та стажування на виробничих підприємствах в сучасних умовах	163
Олійник Л. Б. Удосконалення змісту підготовки магістрів зі спеціальності «Технології зберігання, консервування і переробки м'яса».....	165
Кошова О. П., МIRONENKO Л. М. Особливості навчально-методичного забезпечення при проведенні практичних занять із фізики для студентів-товарознавців.....	167
Дубовицова Т. А. Пути оптимизации качества современного лингвистического образования.....	169
Карпенко Ю. В. Тренінг-курси як інноваційна форма підвищення фахової компетентності студентів.....	172
Марупова Н. Ш. Подготовка и повышение квалификации педагогических кадров в республике таджикистан	174
Городницька В. С., Городницька Ю. В. Модернізація і координація науково-методичного забезпечення освітнього процесу.....	176

<i>Шаповалов В. О., Манжура О. В.</i> Мотиваційне оцінювання як засіб підвищення успішності студентів.....	179
<i>Похилук В. В.</i> Методологія систематизації дистанційної освіти	181
<i>Король Т. Г.</i> Співвідношення контролю з боку викладача, само- й взаємоконтролю в навчанні іноземної мови в немовному ВНЗ	183
<i>Юдін О. М.</i> Особливості оцінювання знань студентів за допомогою тестування.....	185
<i>Стефанюк О. Д.</i> Оцінювання знань студентів у процесі опанування дисциплін економічного профілю.....	188
<i>Зінченко О. М., Сергійчук В. О.</i> Методичні підходи до оцінювання знань студентів економічного профілю	190
<i>Брацун А. О.</i> Проблема оцінювання знань студентів у подальшому вдосконаленні освіти	192
<i>Офіленко Н. О., Кайнаш А. П.</i> Тестування як метод оцінювання навчальних досягнень студентів напряму підготовки «Товарознавство і торговельне підприємництво»	194
<i>Бірта Г. О., Бургу Ю. Г.</i> Сучасні підходи до організації контролю навчальної діяльності студентів	196
<i>Гайворонська З. Н.</i> Індивідуалізація навчання та оцінювання знань студентів при вивченні інженерних дисциплін.....	198
<i>Лебедик Л. В.</i> Сучасні наукові підходи до якості підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.....	200

Скрипник В. О. Особливості дистанційного оцінювання знань студентів денної форми навчання з дисципліни «Системи технологій промисловості».....	203
Загоруйко Г. Є. Удосконалення змісту навчальної програми дисципліни «Основи фізіології та гігієни харчування»	205
Олійник Н. В. Сучасні види і форми контролю знань студентів	208
Ванжа Н. В., Вовк Л. І. Удосконалення системи контролю та оцінки знань студентів з фізико-математичних дисциплін.....	210
Литовченко І. В., Карпенко Н. М., Тараненко О. О. Сучасні тенденції та методичні підходи до оцінювання знань студентів: досвід окремих країн та українські реалії	212
Герасименко О. Л. К вопросу о подходах к контролю знаний иностранных студентов дистанционной формы обучения	215
Хурса М. М. Об'єктивне оцінювання знань студентів як основа якісної професійної підготовки.....	217

КРУГЛИЙ СТІЛ 4

КОМП'ЮТЕРНА ПІДТРИМКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ІННОВАЦІЇ РОЗВИТКУ

Щербина С. Д. Особливості застосування планшетних комп'ютерів при викладанні іноземної мови.....	220
Макарова М. В. Налагодження соціальних комунікацій у робочих групах напрямів підготовки і спеціальностей	222
Колечкіна Л. М., Литвиненко Ю. О. Математичні аспекти освіти сучасного документознавця.....	224
Наливайко Н. Я., Денисенко Н. Г. Шляхи розбудови сучасного інформаційного документознавства	226

Онiпко Т. В. Навчальна дисциплiна «Архiвознавство» в контекстi формування iнформацiйної культури студентiв.....	229
Ольховський В. О., Карцева В. В. Програмнi засоби захисту електронних документiв	231
Пожар А. А. Використання методу «Навчання через роботу над помилками» у дистанцiйній освiтi	234
Терела Г. В. Особливостi використання тестiв як форми контролю в дистанцiйному навчаннi при вивченнi юридичних дисциплiн	236
Ивченко Є. І., Божко В. І. Формування персоналiзованого освiтнього мобiльного освiтнього середовища на основi концепцiї BYOD.....	238
Стрельников В. Ю. Система iнтенсивного електронного навчання магістрiв спецiалiзацiї «Педагогiка вищої школи».....	240
Иноземцев В. А., Мороз С. Е. Удосконалення освiтнього процесу на основi впровадження засобiв iнформацiйно- комунiкацiйних технологiй	243
Ольховська О. В. Використання дистанцiйних технологiй при викладаннi дисциплiни «Комп'ютерна графіка i Web-дизайн»	245
Порхунов О. І. Комп'ютерне тестування з технiчних дисциплiн: задачi i перспективи.....	247
Володько О. В. Практичнi заняття з курсу «iнженерна графіка» з використанням комп'ютерних технологiй.....	249
Дзюба Н. А. Виконання проектiв закладiв ресторанного господарства з використанням програми Visio	251
Ярошенко Т. І. Мультимедiйна дошка та її роль в освiтньому процесi	253

<i>Бодня Т.О., Кириченко Л. М.</i> Проблеми інтеграції української освіти в сучасний період	257
<i>Гончаренко В. В., Горячов О. В., Клименко В. І.</i> Проблеми формування освітніх послуг в Україні	259
<i>Артеменко І. А.</i> Економічна освіта в університетах Німеччини.....	260
<i>Коросташов О. М.</i> Проблеми правового регулювання дистанційної освіти в Україні.....	263
<i>Boberska K. H.</i> University of the third age (u3a): Ukrainian and Polish experience	265
<i>Яремченко Л. М.</i> Впровадження зарубіжного досвіду у вітчизняний освітній процес.....	268
<i>Ярова Г. М.</i> Впровадження європейського досвіду у систему вітчизняних освітніх послуг	270
<i>Березін О. В., Безпарточний М. Г.</i> Перспективи розвитку освітньої діяльності вищого навчального закладу: європейський підхід.....	272
<i>Перебийніс В. І., Перебийніс Ю. В.</i> Стратегічне управління підприємницьким університетом.....	274
<i>Іванов Ю. В., Спориш О. А., Іржавська Л. В.</i> Особливості розвитку ступеневої освіти в Україні.....	276
<i>Карпенко Н. В.</i> Сертифікація маркетологів за програмою «Організація маркетингових досліджень»	278
<i>Дмитренко В. І., Гнітій Н. В.</i> Особливості організації освітнього процесу з дисциплін природничого циклу для студентів-іноземців на кафедрі хімії ПУЕТ.....	280

Тодорова І. С. Вплив академічної етики на формування особистості майбутнього фахівця	282
Смирнова В. Г. Особливості вивчення дисциплін з безпеки життєдіяльності в закордонних вузах	284
Роговий І. С. Досвід країн ЄС У наданні освітніх послуг	286
Губа Л. М., Шурдук І. В. Досвід трансформації університету Макарере	287
Байбардина Т. Н., Кузнецова Т. А., Сушанова Л. А. Приоритети підготовки спеціалістів по маркетингу в практико-орієнтованій магистратурі Республіки Беларусь.....	290
Борисова Е. Р. Проблемы реформирования современной системы управления высшим образованием в РФ	292
Майковська В. І. Кластерний підхід як інструмент реалізації принципів менеджменту якості освітніх послуг	294
Хамидова С. Х. Тенденция развития кредитной системы образования в Республики Таджикистан	296
Рогова Н. В., Рибаківа С. С. Тренінг-курси – можливість отримання якісних освітніх послуг	298
Капліна Т. В., Столярчук В. М., Капліна А. С. Надання якісних освітніх послуг із напрямку підготовки «Готельно-ресторанна справа» – шлях до світової інтеграції	301
Чайка І. П. Внутрішній маркетинг вищого навчального закладу.....	303
Яловега Н. І., Рижик І. О. Оцінка якості вищої освіти	305
Бурбак А. М., Положишнікова О. І. Професійне орієнтування навчання – один з напрямків підвищення якості підготовки фахівців вищої кваліфікації	307

Стрельников М. В. Формування підприємницької компетентності магістрів бізнес-адміністрування 308

Бенях В. В. Чинники розвитку вищих навчальних закладів споживчої кооперації України 311

**КРУГЛИЙ
СТІЛ 6**

**ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ**

Ніколенко С. С., Дзеверіна К. С. Неформальна складова сучасної освіти як необхідність сьогодення 313

Пантелеймоненко А. О. Особливості написання дисертацій на кооперативну тематику 315

Барилко С. М. Особливості навчання англійської мови впродовж життя 317

Воскобойник В. І., Іщенко В. І. Принципи розробки мовних курсів для студентів різних вікових груп 319

Дзекун Ю. О. Розвиток творчого потенціалу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців..... 321

Шкуруній О. В., Білоброва Т. О., Дейнека Т. А.
Підходи до формування системи якісної післядипломної освіти та підвищення кваліфікації фахівців у сфері міжнародних економічних відносин 324

Артеменко А. В. Сучасні тренди розвитку та ціннісного оновлення економічної освіти..... 326

Гуня І. І. Друга освіта – потреба чи необхідність 330

Єгоричева С. Б. Основи організації університету третього віку 333

Соколова А. М., Горбунова О. А. Міжнародний досвід та перспективи розвитку освіти впродовж життя в Україні 335

Чижевська М. Б. Особливості та перспективи післядипломної освіти.....	337
Дробиш Л. В. Досвід та реалії запровадження в Україні системи освіти впродовж життя.....	340
Іванченко М. І. Сучасні підходи до професійного саморозвитку особистості на підприємстві	342
Стеценко В. В. Перспективи розвитку педагогічних здібностей та умінь як компонентів майстерності викладача	344
Страшко Л. М., Тищенко Т. М. Місце андрагогіки у формуванні освітнього іміджу сучасної людини	347
Губарь В. М. Відкрита освіта: проблеми, перспективи	349
Котенко А. Г. Підвищення ринкової вартості спеціаліста через освіту	351
Мельник О. І. Освіта дорослих: проблеми та перспективи	353
Шара С. О. Проблеми прогнозування розвитку освіти впродовж життя.....	356
Оберемок В. М. Особливості організації навчального процесу з питань охорони праці.....	357
Маніна Л. І. Особливості інформаційної підтримки мікробіологічної безпеки в Україні	359
Бородай А. Б., Суткович Т. Ю. Важливість професійного навчання фахівця сфери гостинності.....	360
Іщенко Н. В., Мацук Ю. А. Перспективи професійного розвитку фахівця в сучасних умовах	363
Левченко Ю. В., Горобець О. М. Навчання, як засіб самовдосконалення особистості.....	364
Іванова В. В., Іванова О. М. Роль безперервної освіти в економічному розвитку України.....	366

Байбардина Т. Н., Бирюля М. В., Нагуманова О. М. Система высшего образования как важнейший фактор устойчивого развития общества и реализации государственной инновационной политики Республики Беларусь.....	368
Ищейкін Т. Є. Освіта впродовж життя: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні	370
Целикова Л. В., Сыцко В. Е. Современные направления инноваций в образовательной деятельности УВО	372
Кадолич Ж. В., Цветкова Е. А., Ухарцева И. Ю. Формирование научного потенциала студентов на примере освоения метода физического анализа.....	375
Baqari Maziashvili Unemployment and employment in Georgia	377
Хоружий Г. Ф. Освіта впродовж життя: європейський досвід.....	381
Усембаева А. Х. Компетентностный подход в системе послевузовского образования.....	383
Берюк С. В., Здоровило Н. М. Освіта впродовж життя: досвід та перспективи розвитку	389
Нестуля С. І. Лідерство та безперервна освіта впродовж життя.....	392
Евдокимова В. А., Хаєт Л. Г. Фокус-группа как форма практических занятий в ВУЗе	394
Соболь Г. О. Роль мотивації у системі безперервного професійного розвитку бухгалтера	396
Строчихін Ю. Ф., Цветкова Л. О. Порівняльний аналіз наповнення навчальних планів економічних спеціальностей статистичними дисциплінами в пует і зарубіжних університетах.....	398

Наукове видання

**ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

**Матеріали XLI Міжнародної
науково-методичної конференції
(м. Полтава, 18–19 лютого 2016 року)**

Головний редактор **М. П. Гречук**
Комп'ютерна верстка **О. С. Корніліч,**
Г. А. Бжікян

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 24,1.
Тираж 85 пр. Зам. № 018/545.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014;
☎ (0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.

ISBN 978-966-184-220-4

